

1986/1

HONISMERET

A HAZAI ÉS NEMZETI POLYÓRATA

1986 FEB 14

HONISMERETI BIBLIOGRÁFIA

Agrárgazdaság, agrártársadalom, agrárpolitika. Szerk.: *Hegyí András*. Kiadja a JATE és a TIT Csongrád Megyei Szervezete. Szeged, 1985. 338 old.

Orbán Sándor: A mezőgazdaság szocialista átalakulásának évtizedei, *Nagy Lajos*: A termelőszövetkezeti mozgalom társadalmi-gazdasági fejlődésének néhány elméleti kérdése, *Halász Péter*: Termelőszövetkezettörténet-írásunk helyzete, *Somlyai Magda*: Paraszti érdekvédelem Magyarország népi demokratikus fejlődésében, *Zsóhar András*: Érdekvizonyok, érdekképviselet és érdekegyeztetés a mezőgazdasági termelőszövetkezeti mozgalomban, *Sipos Miklós*: Állami támogatás a mezőgazdaság megszilárdítása időszakában, *Czagány László*: A termelés társadalmisításának sajátos útjai és formái a mezőgazdasági szövetkezeti szektorában, *Beleányi Gyula*: Kollektivizálás és településfejlesztés az 1950-es években, *Tamasi Mihály*: Az árutermelő dolgozó parasztrétegek és a szocialista átalakulás, *Mészáros Rezső*: A falusi népesség foglalkozásiszerkezet-változásának néhány összefüggése a Dél-Alföldön, *Rudl József*: A mezőgazdaság termelékenységének átalakulása Csongrád megye tanyavilágában, *Váczy Mária*: A magyar élelmiszer-gazdaság helyzete nemzetközi összehasonlításban, *Rákosi István*: A szegedi tanyás gazdálkodás kialakulása, *Szántó Imre*: A mezőgazdasági termelés fejlődése Szegeden (1790—1848), *Juhász Antal*: Szeged város agrárpolitikája és annak következményei 1850 és 1914 között, *Hegyí András*: Szeged mezőgazdasága a második világháború idején, *Szabó István*: A földreform Szegeden, *Förizs Sándor*: A szocialista mezőgazdaság fejlődése Szegeden (1960—1980), *Balázs György*: A kubikosok gazdasági, szociális helyzete Csongrád megyében a Horthy-korszakban, *Wiegand Gyula*: A termelőszövetkezeti gazdálkodás megszilárdulása a szegedi járásban, *Szabó János*: Az állatorvoslás története Csongrád megyében (1744—

1983), *Timár Lajos*: A tőkés agrárfejlődés tipizálásának néhány problémája, *Hegyí András*: Zárzó.

Agostházi László—Boross Marietta: Szántódpuszta építéstörténete. Panoráma, 1985. 134 old.

A balmazújvárosi Lenin Mezőgazdasági Termelőszövetkezet 35 éve: 1949—1984. Kiadja a Isz. Balmazújváros, 1984. 213 old.

Balogh Edgár: Hídverők Erdélyben 1944—1946. Kossuth, 1985. 146 old.

A neves erdélyi publicista abban az időben keletkezett írásaiból készült válogatás, amikor a romániai demokratikus kibontakozás keretében a két nép legjobbjai a kölcsönös megértés kialakításán fáradoztak. A kötet elején Kovács J. Béla Balogh Edgárral való beszélgetését olvashatjuk.

Balogh Jolán: Mátyás király és a művészet. Magvető, 1985. 480 old.

A kötet a Mátyás-kori magyar építő-, képző- és iparművészet történetének mind-egyedül legteljesebb, gazdagon illusztrált, kézikönyv igényű feldolgozása.

Balogh Sándor—Cergely Jenő—Izsák Lajos—Jakab Sándor—Pritz Pál—Romsitcs Ignác: Magyarország a XX. században. Kossuth, 1985. 410 old.

Baranya modellezésének története, 1909, 1984. Kiadja a MHSZ Baranya Megyei Modellező Szövetsége. Pécs, 1985. 33 old.

Barátok a bajban. Lengyel menekültek Magyarországon 1939—1945. Európa, 1985. 650 old.

A kötet azoknak a lengyeleknek a visszaemlékezéseiből ad válogatást, akik az 1939. szeptemberi tragikus összeomlás után Magyarországon találtak ideiglenes menedéket.

Előszó: *Juhász Gyula*, válogatta és utószót írt: *Jerzy Robert Nowak* és *Tadeusz Olszański*. Jegyzetek: *Kapronczay Károly*, összeállította és sajtó alá rendezte *Antal László*.

Barta Gábor: Nándorfehérvár, 1456. Móra. 1985. 340 old.

Bácskal és bánáti jobbágylevelek (1676—1848). Fórum (Újvidék) - Gondolat, 1985. 224 old.

Az egykori Bács-Bodrog és Torontál vármegye területének magyar nyelven írt jobbágyleveleit *Hegedűs Antal* válogatta és írt hozzájuk bevezető tanulmányt.

Báránd története és néprajza. Szerk.: *Balassa Iván*. Kiadja az Új Élet Tsz. Báránd. 1985. 644 old.

Balassa Iván—Papp László: Előszó, *M. Nepper Ibolya—Módy György:* Báránd és környéke a török hódoltságig, *Molnár Ambrus:* Báránd története és élete a török hódoltság végeig, *Molnár Ambrus:* Báránd a török hódoltság után 1848-ig, *Nyakas Miklós:* Báránd története 1848—1944-ig, *Balassa Iván:* Báránd földrajzi nevei, *Balassa M. Iván:* Báránd települése és építkezése, *Szabó László:* Báránd társadalmának jellemző vonásai, *Varga Gyula:* A bárándi agrártermelés 1700—1945, *Bódi Erzsébet:* A termelt javak feldolgozása és fogyasztása Bárándon, *V. Szathmári Ibolya:* Részletek Báránd anyagi kultúrájából, *Daqkó Imre:* A bárándi közlekedés és árucsere néprajza, *Barna Gábor:* Adatok Báránd népköltészetéhez, *Bartha Elek:* Az emberi élet fordulói Bárándon, *Újváry Zoltán:* Kalendáris szokások, dramatikus játékok Bárándon, *Bencze Lászlóné:* Adatok Báránd zenei hagyományainak vizsgálatához, *Pásti Judit:* A bárándi újjászületés, 1944. október 1948. június, *Román Márta:* Báránd történetének néhány vonása 1948-tól napjainkig, *Bagoly János Balassa Iván:* A Bárándi Új Élet Mezőgazdasági Termelőszövetkezet vázlatos története, *Balassa Iván:* Tanulságok a bárándi monográfiából.

Dr. Bertl Béla (összeáll.): Adatgyűjtemény a budapesti agglomeráció népességszámának alakulásáról. Kiadja a KSH Népeségtudományi Kutató Intézete, Bp., 1985. 131 old.

Dr. Boross Bálint: A cselekvő hazafiságra és az internacionalizmusra nevelés időszzerű kérdései Győr város általános iskoláiban. Kiadja az MSZMP Megyei Bizottsága, Győr, 1982. 119 old.

Borosy András: Pest-Pilis-Solt vármegye közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái. 2. 1666—1680. Kiadja a Pest Megyei Levéltár, Bp., 1984. 282 old.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye történeti helynévtára, 1870—1983. BAZ megyei

Osszeáll.: *Högye István, Seresné Szegöti Anna, Tóth Péter.* Levéltári Füzetek, 16—18. Miskolc, 1983. 504 old.

Bucsay Mibály: A protestantizmus története Magyarországon 1521—1945. Gondolat, 1985. 304 old.

A neves egyháztörténész, a budapesti Református Teológiai Akadémia nyugalmazott tanára bemutatja a magyarországi protestáns egyházak kialakulását, történetüket, tevékenységüket. Fordította: *Auer Kálmán és Ádám Lászlóné.*

Büzás László (szerk.): A sárvári iparoktatás 100 éve: 1885—1985. A Szakmunkásjelölt. A Sárvári 409. sz. Rudas László Ipari Szakmunkásképző Intézet és Szakközépiskola KISZ-bizottságának jubileumi kiadványa. Sárvár. 1985. 119 old.

Németh József: Rudas László, iskolánk nevéadója, *Németh József:* Az iparoktatás 100 éve Sárváron, *Orbán Gábor:* Szakmunkásképzés az Ikervári Allami Nevelőintézetben, *Herczog Frigyes:* Oktatás az üzemekben, *Orbán Gábor:* 100 év után szakközépiskolai képzés a sárvári szakmunkásképzőben, *Kiss Gábor:* Az intézeti KISZ-szervezet fontosabb adatai, *Horváth József:* Városunk az iskoláért — iskolánk a városunkért, *Kiss Gábor:* A Rudas László és a Téglaforró iskolai KISZ-émlékplakettek története, *Büzásné Kovács Agota:* Intézetünk vörös kereszt munkája, *Horváth József:* Emlékezés régi iskolánkra, tanárainkra, *Büzás László:* Intézetünk testnevelési és sportmunkája.

A Csallóközi Múzeum Híradója, 1983/3. Kiadja a Múzeum, Dunajská Streda. (Magyar és szlovák nyelvű.)

Kovács László: A mezőgazdaság szocializációja, *Marczell Béla:* Csilliköz és lakói — Kulcsod, *Nagyné M. Kornélia:* Képzőművészeti gyűjteményünkben

A Csallóközi Múzeum Híradója, 1983/4. Kiadja a Múzeum, Dunajská Streda. 21 old. (Magyar és szlovák nyelven.)

Marczell Béla: A Csilliköz és lakói - Szap és Csilliznyárad, *Nagyné M. Kornélia:* Képzőművészeti gyűjteményünkben

A Csallóközi Múzeum Híradója, 1984. Kiadja a Múzeum, Dunajská Streda. 1984. 86 old. (Magyar és szlovák nyelven.)

Mag Gyula: A Csallóközi Múzeum húsz éve, *Kovács László:* Adalékok a mezőgazdaság szocializációjának kezdeteihez a duna-szerdahelyi járásban, *Marczell Béla:* Népi hagyomány, ünnepi szokások a Csallóközben, *Promichal, Richard:* A fehér gölya elterjedése a duna-szerdahelyi járás területén, *Henzel, Karol:* A tuskés pikó tömeges előfordulása a Csallóközben, *Promichal, Richard:* Adalékok a Duna menti alföld tegzesfaunájának ismeretéhez, *Nagy Kornélia:* Három alkotás - három portré — járásunk képzőművészeti életéből.

Csallóköz. Természet- és Tájvédelmi Közlemények. Kiadja a Természet- és Tájvédelmi Szövetség. Dunajská Streda. 1983. 168 old. (Magyar, szlovák és német nyelven.)

Magula, Anton: A Csallóköz földtani szerkezete, geomorfológiai és hidrológiai viszonyai, **Trgó Imre:** A Csallóköz éghajlatának általános jellemzése, **Farkas László és Magula, Anton:** A Csallóköz vizeinek a szennyvezéstől való védelme.

Csanda Sándor: Nemzetiségi irodalmunk és kapcsolatai. Madách (Bratislava)—Szép-irodalmi. 1985. 255 old.

Caeuz Imre—Szakács Mihály—Tóth Lajos: Dokumentumok Szarvas munkásmozgalmának történetéből, 1890—1944. Kiadja a Szarvasi Városi Tanács V. B. 1985. 255 old.

Csongrád. Magyarország megyéi. Összeáll.: **Krajkó Gyula és Tamasi Mihály.** Kossuth, 1985. 200 old.

Dániel Anna: Így élt Türr István. Madách (Bratislava) — Móra. 1985. 179 old.

Domokos Sámuel: Magyar—román irodalmi kapcsolatok. Gondolat, 1985. 320 old.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem tanára sok évtizedes kutatómunkája során a magyar—román irodalmi és kulturális kapcsolatok számtalan izgalmas, ám eddig homályban levő részletét és kérdését tisztázta és derítette föl. A tanulmányok témaköre változatos: forrásértékű írás szól a román népköltészet középkelet-európai kapcsolatairól, a román—magyar—görög betyárballadák rokon és eltérő vonásairól, a Goga—Ady-konfliktusról, Jozsef Attila román versfordításairól.

Dorogi Márton: Püspökladányi ácsmunkák, díszítések, cirádák. Püspökladány, 1985. 64 old.

Egyöd Árpád: Szántódpuszta és környéke állatvilága. Panoráma, 1985. 116 old.

Az 1944. év történelme. Szerk.: **Glatz Ferenc:** História könyvek. Kiadja a Lapkiadó Vállalat, 1984. 174 old.

Evlia Caelebi török világutazó magyarországi utazásai, 1660—1664. Gondolat, 1985. 436 old. (2. kiadás.)

Fényes Elek: Magyarország geographiai szótára, melyben minden város, falu és puszta, belülről, körülményesen leíratik. Kiadja az Allami Könyvtérjesztő Vállalat, és a Könyvtérjesztők Egyesülete. Bp., 1984. 285 és 350 old.

Az 1851-ben napvilágot látott mű új kiadása.

Fitz Jenő: Séta a régi Székesfehérvárt. Az István Király Múzeum Közleményei, 4. Székesfehérvár, 1984. 34 old.

Források Budapest történetéhez, 1950—1954. Szerk.: **Gáspár Ferenc és Szabó Klára.** Budapest Főváros Levéltára forráskiadványai 9. Bp., 1985. 453 old.

Göcsei Imre, Jászberényi Ferencné: A felszabadult Győr 40 éve. Kiadja a M. Városi Tanács, Győr, 1985. 190 old.

Gergely Ernő: A katolikus egyház Magyarországon, 1944—1971. Kossuth, 1985. 160 old.

Glink Károly: A budavári Mátyás-templom. M. Média, Bp., 1985. 20 old. és 50 tábla.

Hajdú Lajos: Büntett és büntetés Magyarországon a XVIII. század utolsó harmadában. Nemzet és emlékezet. Magvető, 1985. 456 old.

A korabeli rabtabellák alapján ad képet a XVIII. század végi bűnesetekről, az igazságszolgáltatás működéséről. Megtudhatjuk, kik és miért „időztek” hosszabb-rövidebb ideig a megyék vagy városok börtöneiben, milyen bűncselekmények voltak a leggyakoribbak, hogyan változott a vidékenként a büntettek megítélése, a büntetések módja és mértéke.

Halasi Téka, 2. Kiadja a Városi Tanács V. B. művelődési osztály. Kiskunhalas, 1985. 48 old.

A tartalomról: **Csürke Katalin:** A játszótér, **Nagy Agnes:** Kiskunhalas általános rendezési terve, **dr. Gszelmann Adám:** Kiskunhalas város iskoláinak történetéből. **Jakabos Odón:** Indiai útínapló (részletek), **Pap Gábor és Berente Judit:** Dete Korkut oguz török énekmondóról, **Adorján Imre és Kelemen András** (ford.): Dirsze kán fia, Bikács kánról szóló ének, 1.

A határon túli magyarság olvasáskultúrája. Szerk.: és bev.: **Gereben Ferenc,** Kiadja az OSZK Könyvtár-tudományi és Módszertani Központja. Bp., 1985. 205 old.

Összeállítás olvasásvizsgálati és művelődésszociológiai felmérések eredményeiből. Az előszót **Fekete Gyula** írta.

Hauser József: Budaörsi krónika. Zrínyi, 1985. 203 old.

Helytörténelmi Tanulmányok. Szerk.: **dr. Sárly István.** Kiadja a Munkahelyi Művelődés Módszertani Kiadványok sorozatban a győri Szakszervezetek Széchenyi István Művelődési Központja, 1985. 134 old.

dr. Sárly István: Őt év klubunk életében, **Veszprémi György:** Egy elfelejtett győri gyár, a gyufagyár története, **Lehner György:** A Gardenia Csipkefüggönygyár története, **Papp József, Árpád:** A győri Hosszú-híd története, **Horváth Lajos:** Győri téglák, **Szabady**

János: Adatok a reformkorszak haladó győri polgára, Ecker János ménfői kapcsolatáról, Végh Ferenc: Párba a csataterén, Papp József Árpád: 25 év margójára (Rövid visszapillantás a negyedszázados győri szervezett éremgyűjtésre), Szabady János: Ménfőcsanakai emlékhelyek.

Hernádi Miklós: Ünneplő társadalom. Kossuth, 1985. 296 old.

Az ünnepek viselkedés fejlődéstörténetét vizsgálja, összevetve a korai és a modern ünnepek funkcióit, formáit, szokásait és szertartásait. Összegezi, hogy miben alakul másként az ünnepnapok időfelhasználása a hétköznapokéinál, bemutatja hogyan változnak a milyen tényezők függvényei az ünnepi fogyasztási és ajándékozási szokások a különböző társadalmi csoportoknál. Elemzi a szertartások és a szertartásosság problémáit, a népi és „hivatalos” ünnepek elkülönülésének okait és azok mai helyzetét.

Heves megye 1919-ben. Szerk.: Szecskó Károly. Kiadja az MSZMP Heves Megyei Bizottsága. Eger, 1984. 185 old.

Molnár József: Az ifjúság helyzete Gyöngyösön a Tanácskoztársaság idején, Csilláry Gergely: A magyarországi Tanácskoztársaság egri szükségpénze, Sereg József: Véres vasárnap Hatvanban, 1919. augusztus 3., Tuza István: Németi Lajos írásai, Szecskó Károly: Kolcsovsky Lajos írásai az Egri Újságban 1919-ben, Varga László: Repülés a polgári demokratikus forradalom szolgálatában és a Tanácskoztársaság védelmében, Németi Gábor: Hatvani vöröskatonák, Csiffáry Gergely: A polgári demokratikus forradalom és a Tanácskoztársaság Heves megyei eseményeinek kronológiája, 1918—1919.

Hollós Ervin—Lajtal Vera: Horthy Miklós, a fehérek vezére. Kossuth, 1985. 290 old.

A Horthy Miklós nevével fémjelzett politikai rendszer születését írja le, 1919 májusától 1920 márciusáig. Az ellenforradalmi körök belső ellentéteinek bemutatása mellett részletesen szól a francia, angol és olasz kormánykörök érdekellentéteiről, idézi a kor jelentős személyiségeinek véleményét.

Hontismereti Dolgozatok, No II/1984. Személyvények a győri Petőfi Sándor Városi Művelődési Központ néprajzi szakkörének díjnyertes pályázataiból. Szerk.: dr. Timaffy László. 1984. 40 old.

Horváth Zsuzsanna: A jeles napok szokásai Bonyrétalapon, Hujber Judit: Hagymányok a hédervári grófi szérún, Ráckevei Zsuzsa: Népi sütés-főzés Györszentivánon, Grubits Márta: Étkészési szokások Kópházán, Gerhát Márta: Népi gyógymódok Mecserén, Szabó Renáta: Szőlőművelés Péren, Csapó Zoltán: Népi állattartás Mecserén, III., Horváth Erzsébet: Miről mesélnek Mezőörs dűlőnevei?, Kenyeres Dóra: Osztályunk ragad-

ványnevei, Pintér Ildikó: Az utolsó győri kefekötő, Bjerbauer Veronika: A parasztlág helyzete Fehértón a harmincas évek gazdasági válsága idején, Hécz Tünde: Népszokások Kunszigeten.

Hornyáuszky Károlyné—Szabó Vilmos—Török L. Gábor: Válogatott bibliográfia az ifjúságról, 1972—1981. Kiadja az MSZMP KB Társadalomtudományi Intézete. Bp., 1984. 550 old.

A hűség nyelve. Csehszlovákiai magyar írók az anyanyelvről. Összeáll.: Zalabi Zsigmond. Madách (Bratislava) — Szépirodalmi, 1985. 234 old.

Fábray Zoltán: Kazinczy elkötelezettségében, Ozsvald Árpád: Kazinczy, Gyönyör József: Csehszlovákia népességének nemzeti-ségi megoszlása, Gyönyör József: Anyanyelvünk használatának néhány időszerű kérdése, Ozsvald Árpád: Hettita ballada, Kulcsár Ferenc: A krónikás csöndjei, Tóth László: Anyanyelvről, Bodnár Gyula: Vigyük gyermekeinkhez a szavakat, Jakab István: Hogy is hívják magyarul? Keszeli Ferenc: Orfeuszra várva, Gyurcsó István: Népvándorlás kora, Ordódy Katalin: Erős várunk anyanyelvünk, Somos Péter: Gondolatok az anyanyelvről, Mihályi Molnár László: „Ahány szóra váró gyermek...”, Csáky Károly—Zolczer János: Szülőföld és anyanyelv diák-szemmel, Vas Ottó: Kettős nyelvi életem, Balla György: Ajkáról felröppenő, Bodnár Gyula: Megtalált szavak, Duba Gyula: Puruttya, Turczel Lajos: Gyermekkorom és anyanyelvem, Kovács László: Kíséret a diglosszia állapotának fölmérésére, Gyágyor József: „Tegnap is máma feküdtünk le”, Zalabi Zsigmond: Kies, kietlen, Kovács László: Nyelvjárásgyűjtésünk helyzete és távlatai, Zalabi Zsigmond: Fából — vaskariká, Zalabi Zsigmond: Hogy is mondjuk — katonául? Mayer Judit: Hibanapló, Lacza Tihamér: Széptan a föld alatt, Hubik István: A csehszlovákiai magyar fordítás általános problémái, Koncsol László—Kulcsár Ferenc—Ozsvald Árpád—Rácz Olivér—Tózsér Árpád—Veres János—Zalabi Zsigmond: Szakvizsgán műfordításból, Zalabi Zsigmond: Egy gyermekvers számamra, Rácz Olivér: Kicsi anyanyelv, Gál Sándor: „Idesanyám”, Guth János: Legföltettebb kincsünk, Koncsol László: Az anyanyelvről, Tózsér Árpád: „Nyelvtáj” és irodalom, Zalabi Zsigmond: Nyelvben él a — költészet, Zalabi Zsigmond: Más szemmel — más szóval, Rácz Olivér: Latiatuc feleym zumtuchel mic vogmuc.

Izsák Lajos: A Keresztény Demokrata Néppárt és a Demokrata Néppárt, 1944—1949. Kossuth, 1985. 130 old.

Jakab Sándor: A magyar szakszervezeti mozgalom, 1948—1950. Kossuth, 1985. 128 old.

Kállay István: Ürészéki bíráskodás a XVIII-XIX. században. Akadémiai, 1985. 420 old.

A téma első átfogó monográfiája, amely nemcsak a büntető-, hanem a polgári ügyeket is bemutatja. Forrásbázisa elsősorban az Országos Levéltárban őrzött ürészéki iratanyag.

Kiszely Gyula: A bányászat és a kohászat ipari műemlékei. Kiadja a Péch Antal Miniaturkönyv-gyűjtők Klubja, Miskolc, 1983. (1985). 119 old.

Kiszely Gyula: Budapest, Öntödei Múzeum. Tájak—Korok—Múzeumok Kiskönyvtára, 189. Bp., 1984. 16 old.

Komarnicki Gyula: A Magas-Tátra hegyvilága. Hegymászó- és turistakalauz. Sport, Bp., 1985. 774 old.

Kopcan, Vjltch—Blaskovics József: Érsekújvár a török megszállás alatt (1663-1685). Kiadja a Járási Múzeum, Nové Zámky, 1985. 46 old.

Kosáton már helyreállt a rend és nyugalom. Kiadta a Pravda Könyvkiadó, Bratislava, 1981. 203 old.

Az 1931-es kosúti csendőrsortúzra és áldozataira emlékezik ez a kötet.

Lakos Éva: Holtomiglan? Holtodiglan? Szépirodalmi, 1985. 272 old.

Öt részre bomlik ez a szociográfiai munka, amelyben a szerző életutakat mutat meg. A következő témákat kutatja: a munkásszállásra kerülés okai és körülményei; a női sziv és az asszonyi hűség; az állami gondozottak, a cigányok és az öregek helyzete.

Lengyel György: „Csak az anyagnak szárnya legyen”. Nagy Ferenc faragó népművész. Kiadja a Népi Iparművészeti Tanács gondozásában a Somogy Megyei Tanács, Tab Nagyközség Tanácsa és a Tabi Beke Mgtsz. Bp., 1985. 104 old.

Losonczy Miklós: Kőbánya, 1945—1985. Kiadja az MSZMP X. kerületi Bizottsága. Bp., 1985. 123 old.

Madách Naptár, 1986. Kiadja a Madách Könyv- és Lapkiadó. Bratislava, 1986. 274 old.

A tartalomról: **Vörösmarty Géza:** Városi címerek Csehszlovákiában, **Miklósi Péter:** Harmincöt éves a felszabadulás utáni magyar tanítási nyelvű oktatás Bratislavában, **Batta György:** Így látták Fábry Zoltánt, **Koncsol László:** Tóthpál Gyula fotóművészete, **Máté László:** Siratóének lovainkért, **Zalabai Zsigmond:** Polypásztó ünnepei, **Tóth László:** Műkedvelők az időben.

Magyar Bálint: A Magyar Színház Története, 1897-1951. Szépirodalmi, 1985. 483 old.

Magyar élő építészet. Szerkesztették a „Visszegrád csoport” és a „Bercsényi 28—30” tagjai és munkatársai. Bp., 1985. 163 old.

A mezőgazdasági kiállításon bemutatkozott fiatal magyar építészek mutatják be tevékenységüket írásban és képekben. Olyan épületek és építészeti törekvések szerepelnek ebben a kötetben, amelyek felelevenítették a népművészet és a szellemtörténet eszméit és gyakorlatát, s kötődnek az emberhez, a tájhoz és a hazához.

Magyarország a második világháborúban: Hazánk felszabadítása. Szerk.: **Dombrády Loránd.** Hadtudományi füzetek. Kiadja a TIT, Bp., 1984. 157 old.

Dombrády Loránd: A második világháború és a magyar katonai vezetők, **Vida István:** A nagyhatalmak és Kelet-Európa a második világháborúban, **Gazsi József:** Antifasiszta ellenállás és partizánharc Magyarországon, **Godó Ágnes:** Magyarok ellenállási és antifasiszta tevékenysége külföldön, **Tóth Sándor:** Magyarország felszabadítása, **Mucs Sándor:** Új hadserég, új katonapolitikai koncepció születése.

Magyarország és Erdély képekben, 1—2. kötet. Szerk.: **Kubinyi Ferenc és Vahot Imre.** Az Állami Könyvtérjesztő Vállalat kiadása. Bp., 1985. 161 és 130 old.

A múlt század közepén megjelent kiadvány reprintje.

A magyarországi délszlávok néprajza, 7. Szerk.: **Kiss Mária.** Tankönyvkiadó. 1985. 256 old.

Hegyi Imre: A Buda környéki szerbek erdőgazdálkodása és gyümölcsstermesztése, **Horváth István:** Gazdasági eszközök a Nyugat-Magyarországon élő horvátoknál, **Vélin István:** A felső-bácskai horvátok harcaiból (vidám dalok), **Kiss Mária:** Magyarországi délszlávok népszokásainak balkáni párhuzamai.

Magyarország története 3/1—2. kötet, 1526—1686. Főszerk.: **Pach Zsigmond Pál,** Szerk.: **R. Várkonyi Ágnes.** Akadémiai, 1985. 2130 old.

A magyar sajtó története. Főszerk.: **Szabolcsi Miklós.** Akadémiai, 1985. 1300 old.

II/1. kötet: 1848—1867, Szerk.: **Kosáry Domokos;** II/2. kötet: 1867—1892, Szerk.: **Németh G. Béla.**

Malonyai Dezső: A magyar nép művészete, 2. Hasonmás kiadás. Helikon, 1984. 319 old.

A 2. kötet a székelyföldi, a gyimesi csángó és a torockói magyar nép művészetét tartalmazza.

Malonyay Dezső: A magyar nép művészete, 3. Hasonmás kiadás. Helikon, 1985. 312 old.

A 3. kötet a Balaton-vidéki magyar pész-tornép művészetét mutatja be.

Medvetánc, 1984/4—1985/1. Az ELTE KISZ-bizottságának társadalomelméleti folyóirata. Bp., 1985. 246 old.

A tartalomból: *Hajdú Tibor:* 1918—1919: két forradalom utóélete, *Szabó Miklós:* Magyar nemzettudat-problémák a huszadik század második felében, *Nagy Mária:* Ki építhet tantermeket? (Helyi törekvések és oktatás-fejlesztés.)

A mindentudás igézete. Tanulmányok Németh Lászlóról. JAK füzetek. Magvető, 1985. 280 old.

Ebben a kötetben túlnyomó részben a mai negyvenévesek nemzedéke kísérel meg Németh László munkássága egy-egy vetületének saját szempontjai szerinti bemutatását. A szerzők között van történész, néprajzkutató, pszichiáter és irodalmár.

A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közlemé-nyei, 22. Szerk.: *Viga Gyula* közreműködésével *Szabadi István József.* Miskolc, 1984. 196 old.

A tartalomból: *Udvari István:* Adalékok a XVII—XVIII. századi kárpátukrán migráció történetéhez, *Högye István:* Adatok a Zemplén megyei cigányság XVII—XVIII. századi történetéhez, *Hiznyan Géza:* Orvostörténelmi adatok Gömörből, *Hugyecz János:* Szemere Bertalan felső-magyarországi kormánybiztosi tevékenysége, *Kovács Zoltán:* Borsodi követválasztások a XIX. században, *Tok Miklós:* A selmeci akadémiai ifjúság mozgalmái, I., *Nyitrai László:* Szentpétery József élet-útja, *Goda Gertrúd:* Baditz Ottó vázlatkönyve, *Szilágyi Dezső:* Bécsi porcelánosok a Szilágyi-gyűjteményben, *Deli Edit:* Közbirtokos-ságok, legeltetési társulatok a Szuha-völgyben, *Cseri Miklós:* Településnéprajzi adatok a Szuha-völgyből, *Dankó Imre:* A legrégebb vásárhirdetésről, a forrói vásárokról, *Bödi Erzsébet:* A csigacsinálás alkalmi és eszközei a Bükk alján, *Bolász Géza:* A cserépfalui díszes falaragokorszak vége, *Faggyas István:* A népi állatgyógyítók munkájának korlátozása a putnoki járásban, *Tóth Judit:* Locsolóver-sek Alsóvadászról, *Halász Péter:* A honisme-reti mozgalom Magyarországon, *Kóhegyi Mi-hály:* A középkori Muhi tárgyi emlékeinek feldolgozása 1952-ben, *E. Kovács László:* Mu-hary Elemér és gömöri kapcsolatai, *Lukács Gáspár:* 30 éves a Matyó Múzeum, *Sándor István:* A matyók kutatása a harmincas évek-ben, *Hankóczy Gyula:* A Matyó Múzeum múltjából, *Bakó Ádámné:* XVI. századi női kőgaller restaurálása, Szlovákiai könyvek ismertetése.

M. Szabó Miklós: A magyarországi felszaba-dító hadműveletek. Kossuth, 1985. 160 old.

A műemlékvédelem negyedik évszázada Haj-dú-Bihar megyében. 1958—1983. Szerk.: *dr. Angyal László.* Kiadja a Hajdú-Bihar Megyei Tanács Műemléki Albizottsága, Debrecen, 1984. 170 old.

Dr. Ónosi László: Megnyitó, *dr. Angyal László:* A Hajdú-Bihar megyei és Debrecen Város Műemléki Albizottságának negyedik év-százados működése, *dr. Balogh Sándor:* Vá-rorendezés és városépítészeti törekvések az első világháborúig, *Gellér Ferenc:* Debrecen város legújabb kori műemlékei, *Órsi Károly:* Hajdú-Bihar és Debrecen történelmi kertjei-nek helyzete és védelme, *Sápi Lajos:* Borsos József munkássága, *dr. Entz Géza:* Szabolcs-Szatmár megye műemléki topográfiájának ta-nulságai, *dr. Módy György:* Az utolsó ne-gyedszázad műemlékileg jelentős régészeti kutatásai Hajdú-Biharban. *Rácz Zoltán:* Haj-dú-Bihar megye középkori templomai, *dr. Varga Gyula:* Népi műemlékek kutatása Haj-dú-Bihar megyében, *dr. Zádor Mihály:* A műemlék-konzerválás új módszereinek ta-pasztalatai Debrecenben és Bakonszegen, *Ma-sits László:* A Hortobágyi Nemzeti Park mű-velődéstörténelmi értékei, *Marjai Márton:* Mű-emlékekhez fűződő antik elemek beépülése a népköltészetbe a Hortobágyon és környé-kén, *Mendele Ferenc:* Műemlékvédelem és a falusi turizmus, *dr. Barcza Géza:* Műemlék-védelem hatósági és társadalmi síkon, *Tóth Zoltán:* Műemlékvédelmi szemlélet az építő-ipari üzemmérnökök képzésében, *dr. Szamos-ujvári Sándor:* Műemlékvédelmi tevékeny-ség egy szakkörben, *dr. Letényi Árpád:* Pé-chy Mihály szobrának koszorúzása a róla el-nevezett építőipari szakközépiskolában, *Tarr Sándor:* Emléktábla-avatás Hajdúnánáson, *dr. Katona Sándor:* Emléktábla-avatás Nyírcsá-don, *dr. Angyal László:* Emléktábla-avatás a hortobágyi Nagyszálka-halomnál.

Müller Róbert: A mezőgazdasági vaseszkö-zök fejlődése Magyarországon a késő vas-kortól a török kor végéig. Kiadja a Zala Me-gyei Levéltár. Zalaegerszeg, 1982. 930 old.

Nagy Károly: Szent Simon-plébániatemplom. Tájak—Korok—Múzeumok Kiskönyvtára, 210, 1985. 16 old.

Népfront Magyarországon. A Kommunista Internacionálé VII. kongresszusa és a ma-gyarországi munkáspártok. Kossuth, 1985. 114 old.

A kötet darabja egy reprint sorozatnak, amely az 1935 és 1945 közötti évtized kiemel-kedő szellemi alkotásaiból válogat egy kisebb könyvtárra való. A kiadó szándéka, hogy közkinccsé tegye a ma már nagyobb könyv-tárakban is csak nehezen hozzáférhető, ám a maguk korában meghatározó jelentőségű és a ma számára is tanulságokkal szolgáló do-kumentumokat.

Oláh Miklós: Hungária. Gondolkodó Magyarok. Magvető, 1985. 95 old.

Az 1536-ban készült írásban a Mohács előtti, gazdag és hatalmas Magyarországot mutatja be Mária Királynő udvari papja, a későbbi esztergomi érsek.

Orosz Szilárd (szerk.): A kommunista ifjúsági mozgalom Szabolcs-Szatmárban, 1957–1982. Sajtóbibliográfia. Kiadja a Moricz Zsigmond Könyvtár, Nyiregyháza, 1983. 211 old.

Ortutay Gyula: Magyar népköltészet. A jegyzeteket összeállította Kovács Ágnes és Kriza Ildikó. Akadémiai, 1985. 400 old.

Ortutay utolsó szövegválogatása ez a kötet, amelyben száz népballada és harminc népmese kapott helyet.

Osvát Ernő a kortársak között. Szerk.: és vál.: Kőszeg Ferenc, Márványi Judit. Gondolat, 1985. 384 old.

Olvéd János: Napfogyatkozás. Magyarok Szlovákiában. Kiadta: Püski Sándor. New York, 1985. 185 old.

A felvidék településtörténetéről. Az első húsz esztendő, A „barátság ragálytünetei”, A „jégtörő februártól” a „prágai tavaszig”, A magyar nemzetiség porladása. A magyar kisebbség jogi helyzete, A magyar iskolák el-sorvasztása, Az anyanyelv sorsa, A magyar sajtó, A magyar kultúra munkásai, A „történelmi mítoszok” útvesztőjében, A szlovák nacionalizmus árnyai.

V. Kézművesipar-történelmi Szimpózium Veszprém, 1984. november 20–21. Szerk.: Nagybakay Péter, Németh Gábor, MTA VEAB, Veszprém, 1985. 310 old.

Szakály Ferenc: Magyar kézművesség a 16. századi hódoltsági mezővárosokban, **Hegyí Klára:** Török iparosok a hódoltságban, **Heckenast Gusztáv:** A török hódítás és a felső-magyarországi vasipar, **Eperjessy Géza:** Céheseles a török uralom alól felszabadult területeken, **Dóka Klára:** A budai kézművesség a török kiűzése után, **Gál Éva:** Kézművesség az óbudai uradalom mezővárosaiban a török hódoltság után, **Faragó Tamás:** Pilis—Buda-környék kézművesipara a török uralom után (1686—1730). Forráselemzés, **Rózsa Miklós:** A török alól felszabadult Budán és Pesten megtelepedett cukrászok származási, valamint inas- és legényeik eltöltésének helye, **Tímalfy László:** Győr kézművesiparának újjáéledése a török megszállás után, **Csajági Réka, L.:** A céhek megalakulása Szegeden a 18. század elején, **Nemes Lajos:** Eger város kézműiparának újjászerveződése és fejlődése a török kiűzésétől a 18. század közepéig, különös tekintettel a kézművesipar és a szőlőtermesztés kapcsolatára, **Praznovszky Mihály:** A nógrádi céhes iparról az új kutatások tükrében, **Pálmány Béla:** Adatok a kézművesipari termékek és termények árucseréje történeté-

hez Nógrád vármegyében a török hódoltság végén és az újratelepítés korszakában (1593—1731), **Dávidházy István:** Adalék a Bánati Határörkerület és Pancsova céhszabadságához, **Domokos Ottó:** A főcéhek vonzáskörzetei, **Németh Gábor:** Céhek és céhfiliációk a Hegeyalján a 16—18. században, **Szulovszky János:** A kisiparok néprajzi rekonstrukciójáról; **Gondok és gondolatok.** **Burić, Mirko:** Az eszéki mészárosceh, **Kalesný Frantisek:** Kézművesipar és céhszervezetek az észak-szlovákiai Rajec mezővárosban a 16—19. században, **Solymos Ede:** A magyarországi halászcéhek, **Kürti Béla:** A hatvani takácsceh létének bizonyítékai, **Wölter István:** Vízimalmok Veszprém megyében, **Nádasy Lajos:** A pápai molnárcéh vízmesterének szolgálati szabályzata, **Tóth Imre:** Oktatóeszközök a budapesti tudományegyetemen a nagyszombati korszaktól 1870-ig, **Nagybakay Péter:** A történelmi Magyarország kézművesipar-történetének kutatottsága a VEAB szimpóziუმain.

Öt éves a 405 Kör. Összeáll.: és szerk.: **Diczházi Bertalan.** Kiadja a Budapesti Műszaki Egyetem KISZ-bizottsága, Bp., 1985. 117 old.

A kötet egyrészt bemutatja a 405 Kör öt-éves tevékenységét, sámba veszi az egyetem és értelmiségi társadalompolitikai köröket, klubokat és szakkollégiumokat, végül közli a 405 Kör néhány előadójának a társadalompolitikai körökkel kapcsolatos véleményét.

Paczolay Gyula: Magyar—észti közmondások és szólások német, angol és latin megfelelőikkel (cseremisiz függelékekkel). Az MTA Veszprémi Akadémiai Bizottsága és az ELTE közös kiadása. Veszprém, 1985. 273 old.

A VI. nemzetközi finnugor kongresszusra megjelent kötet 567 összehasonlításban 637 magyar és 821 észti közmondást (szólást) tartalmaz megfelelőikkel, valamint a magyar és az észti közmondások angol fordításával, irodalmi hivatkozásokkal s az ismert első előfordulás évszámával együtt. A magyar szöveg jelöli a zárt e-t, a felhasználhatóságot névmutató, több index és konkordancia is elősegíti.

Paczolay Gyula: Néhány közös zürjén—észti—magyar közmondás és európai megfelelőik. (Angolul) — CIFU 6. Studia Hungarica (Syktyvkar 1985) Acta Sessionom — Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság, Budapest, 1985. 223—230 old.

A dolgozat — többek között — a következő közös közmondásokkal foglalkozik: Aki másnak vermet ás, maga esik bele — Ajándék lónak ne nézd a fogát — Ki két nyulat hajt, egyet se fog — Holló a hollónak nem vájja ki a szemét — Amit nem kívánsz magadnak, te se tedd embertársadnak — Ha nincs otthon a macska, táncolnak az egerek — Minden cigány a maga lovát dicseri — Sok bába közt elvész a gyerek.

Pap Istváné Tóth Katalin: A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség fejlődése Bács-Kiskun megyében zászlóbontásától 1964-ig. Kiadja a KISZ Bács-Kiskun Megyei Bizottságának Vágó Politikai Képzési Központja, Baja, 1984. 55 old.

Válogatott dokumentumok.

Pauler Gyula: A magyar nemzet története az Árpád-házi királyok alatt, I—II. A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése és az Állami Könyvterjesztő Vállalat közös kiadása. Bp., 1985. 519 és 694 old.

Az 1899-ben megjelent 2. kiadás reprintje.

Péter Katalin: Esterházy Miklós. Magyar História — Életrajzok. Gondolat, 1985. 280 old.

A szerző a XVII. században élt államférfi, Esterházy Miklós nádor életrajzán keresztül vázolja föl e viharos korszak erővonalait. Bemutatja, hogy miképpen lett a protestáns, a magyar függetlenségért harcoló magyar arisztokratából bigott katolikus, Habsburg-párti, az ellenreformáció híve, az erdélyi fejedelmek esküdt ellensége.

Pölkökel Ferenc: Tisza István. Magyar História — Életrajzok. Gondolat, 1985. 224 old.

Radeczky Jenő: Madarakról, tájakról Fejér megyében. Megjelent a Magyar Agrártudományi Egyesület Fejér Megyei Szervezet és a Velencei-tavi Intéző Bizottság gondozásában. Szekesfehervár, 1984. 197 old.

A kiadvány áttekinti a Velencei-tó és környéke madárvilágának kutatástörténetét, sorra veszi a táj fontosabb madárélőhelyeit és a Fejér megyei természetvédelmi területeket, a Függelékben a Velencei-tó madárvilágának kutatásában jeleskedő neves elődokról esik szó.

Ransanus, Petrus: A magyarok történetének rövid foglalata. Bibliotheca Historica. Európa, 1985. 264 old.

Ransanus püspök, korának neves tudósa 1488-ban jött Magyarországra a nápolyi király követeként. Mátyás feleségének, Beatrixnak érdekeit igyekezett képviselni, s tőle kapta meg elolvasásra Thuróczy krónikáját. A krónika és Mátyás egyénisége annyira lenyűgözte, hogy 1489-ben megírta humanista szellemű összefoglalását a magyar történelemről. Fordította, az előszót és a jegyzeteket írta *Blazovich László* és *Sz. Galántai Erzsébet*.

Rákóczi Ferenc: Mémoires sur la guerre de Hongrie depuis 1703 jusgu' à sa fin — Emlékiratok. Ford. és az utószót írta: *Vas István*, jegyzetek és előszó: *Hopp Lajos*. Szépirodalmi, 1985. 373 old.

Réglmódi kézimunkák. 1906—1916. Vál. és szerk.: *Miklós Magda*. Kiadja a Magyar Diavat Intézet. Bp., 1985. 115 old.

Románok Magyarországon. 1945—1975. 1—2. Nemzetiségek Magyarországon, II. Szerk.: *Káfer István*. Kiadja az Állami Gorkij Könyvtár. Nemzetiségi Dokumentáció. Bp. (1985). 703 old.

Schifferné Szakasits Klára: Fent és lent. 1945—1950. Tények és tanúk. Magvető, 1985. 363 old.

Simon Magda: Kecskemét, Cifrapalota, Képtár, Tájak—Korok—Múzeumok Kiskönyvtára, 190. Bp., 1984. 16 old.

Somogy megye múltjából. Levéltári évkönyv 16. Szerk.: *Kanyar József*. Kaposvár, 1985. 591 old.

Magyar Kálmán: A segedi királynéi ispánság történetéről (XI—XV. század), *Komjáthy Miklós:* A somogyi konvent II. Ulászló-kori oklevelei az Országos Levéltárban (13.), *Borsa Iván:* A szenyéri uradalom 1550/51-ben, *Kanyar József:* Egyházlátogatási jegyzőkönyvek, mint népiskola-történeti források Dél-Dunántúl egyházmegyéiben (1810—1848), *Kiss Géza:* Egy Dráva menti régió társadalmának változásai a feudalizmusból a kapitalizmusba vezető úton (Ormánság, 1767—1867), *Spira György:* Egy Jellasics-önportré, *Andrássy Antal:* Noszlopy Gáspár, Dél-Dunántúl kormánybiztosa (1849), *Takáts Gyula:* Pásztorélet a Dráva és a Balaton között: A somogyi kanászok, *Bösze Sándor:* Somogy megye egyesületei a dualizmus korszakában, *Szier Miklós:* Merkantil érdekek érvényre jutása a két világháború közötti magyar politikában, *Szili Ferenc:* A cukorgyártás (üzem) technológiája és az infrastruktúra a MIRE kaposvári cukorgyárában (1894—1944), *Tilkovszky Lóránt:* Bajcsy-Zsilinszky 1944. március 19-e miatt csonkán maradt pártprogram tervezete, *Karsai Elek:* Magyarország bombázása a II. világháborúban, *Bognár Tibor:* Kitelepítés Szulokból a II. világháború után, *Hajdú Zoltán:* Körzetesítési tendenciák Somogy megye településhálózatában (1950—1980).

Soproni Sándor — Sándiné Wolf Katalin: Szentendre. Magyar városkalauzok. Panoráma, 1985. 185 old.

A bevezető fejezet történelmi jellegű áttekintés. A városismertető tömör fogalmazással, séták keretében mutatja be a látnivalókat. Ezt követik a környékre tehető kirándulások, valamint a gyakorlati útmutató. Az eligazodást részterképek segítik.

Sugár Gusztáv: A magyar rádiózás története a felszabadulásig. Kiadja a Posta Rádió-és Televízióműszaki Igazgatóság, Bp., 1985. 283 old.

Szabóky Zsolt: Makó. Corvina, 1985. 11 old és 97 kép.

Dr. Varga Dezső: Előszó, Lator László: A város dicsérete, Halmágyi Pál: A városról (Magyar és német nyelven.)

A szakszervezeti ifjúmunkás- és tanoncmozgalom (1945—1950). Szerk.: *Habuda Miklós.* Kossuth, 1985. 361 old.

Szegedi könyvtári műhely, 85/1. Helyismereti és városfejlesztési szemle. Szerk.: *Péter László.* Kiadja a Somogyi Könyvtár, 1985. 48 old.

Bénye Zsuzsa: József Attila: Falak, Apró Ferenc: Az első világháború hősi emlékei, Szörényi László: Gáll Bernardin 1748—1831, Bátyai Jenő: Az újjáépítők emlékezete, Palásti László: William Rey szegedi elményei 1845-ben, Palásti László: Szeged francia úti-könyvek tükrében.

Szeghalom protestáns közössége a XVIII—XIX. század fordulóján. Sárreti füzetek, VII. Kiadja a Sárreti Múzeum Baráti Köre és a Református Egyház, Szeghalom, 1985. 110 old.

Dr. Szabó Ferenc: Előszó, Bencsik János: Szeghalom és vidékének rokonsági kapcsolatai, Nagy László: Edények és használatuk a magyar református egyházban, Szalay Emőke: A fűzesgyarmati és a szeghalmi református egyház úrasztali edényei.

Széchenyi pesti tervel. Magyar Levelestár. Szépirodalmi, 1985. 336 old.

A válogatásból az a történelmi folyamat bontakozik ki, amelynek során Széchenyi közreműködésével a poros Pest-Budából az ország fővárosa, Budapest lett.

Szilárdy Zoltán: Barokk szentképek Magyarországon. Corvina, 1984. 44 old. és 48 + 16 kép.

A szentképek mint ajándéktárgyak, Apácamunkák, Szentképek nevelési és oktatási célú felhasználása, Jámbor társulatok emléklapjai, Szentképek alkalmazása a népi gyógyászatban, Szentképek a búcsújáró helyek szolgálatában, Szentképek ereklyékről, A szentképkészítés magyarországi központjai, Külföldi mesterek magyar vonatkozású szentképei, Barokk hagyományok továbbélése a XIX. században. A szentképek kutatásának előzményei.

Szolnok megye, 1985. Irta és szerk.: *Valkó Mihály,* fényképek: *Szabó Mihály.* Kiadja a Szolnok Megyei Múzeumi Igazgatóság, Szolnok, 1985. 216 old.

Szlárai Mihály: História Perényi Ferenc kiszabadulásáról. Magyar Ritkaságok. Szépirodalmi, 1985. 288 old.

1526 őszén Perényi Péter koronaőr, temesi ispán két magyar királyt koronázott. Először Szapolyai János, majd Ferdinánd került a

trónra, s ezzel Perényi nemcsak két királynak, hanem Szulejmán szultánnak is kiszolgálója, ugyanakkor kiszolgáltatottja lett. Az 1543-ban készült mű mostanáig egy velencei könyvtárban lappangott, magyar fordításban először jelenik meg.

Tahin Gyula: Szentendre. Szöveg: *Vujicsics Sztoján.* Corvina, 1985. 8 old. és 101 színes fénykép.

Tanulmányok és dokumentumok Hajdúszoboszló felszabadulás utáni történetéből, 1944—1980. Szerk.: *Gazdag István.* Kiadja a Hajdú-Bihar Megyei Levéltár. Debrecen, 1984. 247 old.

Olvidek Ignác: Hajdúszoboszló felszabadítása, Juhász Imre: Hajdúszoboszló gazdasági fejlődése 1944—1980 között. Gazdag István: Közigazgatás Hajdúszoboszló felszabadulás utáni történetében, 1944—1980, Bényei Miklós: Hajdúszoboszló klerikális élete, 1944—1980. Kún Károly: A hajdúszoboszlói gyógyfürdő felszabadulás utáni története, Erdei Gyula: A városkép változásai.

Tények és szándékok, 1944—1984. Tolna megye. Írták a KSH Tolna Megyei Igazgatóságának munkatársai. Kiadja az MSZMP Tolna Megyei Bizottsága. Szekszárd. 1984. 82 old.

Tihanyi Tájvédelmi Körzet: Lóczy Lajos sétaút. Szerk.: *Kopek Annamária.* Kiadja az OKTH Közép-dunántúli Felügyelősége. Veszprém, 1984. 12 old.

Tolna. Magyarország megyéi. Összeáll.: Szabó Géza. Kossuth, 1980. 160 old.

Tóth Ferenc: Könyves-Kolonics József politikai pályája. A makói Múzeum Füzetei, 42, Makó, 1984. 58 old.

Könyves-Kolonics József ellenzéki politikus, aki a francia polgári forradalom szellemét, Kossuth politikai hitvallását, Justh Gyula függetlenségi eszméit éppen úgy magáévá tette, mint Jászi Oszkár polgári radikalizmusát. József Attila plebejusai verseinek egyik ihletője, Erdei Ferenc princípálisa. A két világháború közötti Makó közjogi harcainak legfőbb irányítója, a népfrontos összefogás szervezője. A szerző áttekinti Könyves-Kolonics politikai pályáját és szemelvényeket közöl beszédeiből és írásaiból.

Tudománytörténet — technikatörténet. Kiadja a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségének Természettudományi és Művelődési Titkársága. Bp., 1985. 233 old.

Szabó Árpád: A tudománytörténet-írásról, Stehr, Nico: Karl Mannheim és a tudományos politika terve, Asbóthné Thorma Judit: Mérnöknek az élelmiszer-termelésben, Vermes Lászlóné: A műszaki és a tudományos kutatásban részt vevő nők szerepe a könnyű-

iparban, *Andrástai Béla*: Péter Rózsa élete és munkássága, *Stolle-Heiskanen, Veronika*: Az (állam)felügyelet és a (polgári) elzárkózás kérdései a késői kapitalista társadalmakban, *Lambrecht Miklós*: A tudományos munka lehetőségei és eredményei Magyarországon a XVI. században, *Jeszenszky Sándor*: A röntgenteknika történetkutatásának és tárgyi emlékeinek helyzete, *Vámos Eva Katalin*: A tudományos tevékenység szerepe és átalakulása a XIX. század végi Magyarországon, *Palló Gábor*: Néhány megjegyzés az „Uránia” történetéről, *Birtalan Győző*: A hazai klinikai orvostudomány jellemzői a XX. század első felében, *Viunitsky, V. I.*: A tudósok társadalmi felelőssége, *Laitko, Hubert*: A tudományos diszciplínák kialakulását befolyásoló társadalmi tényezők.

Urbán Károly: Lukács György és a magyar munkásmozgalom. Kossuth, 1985. 200 old.

Urbán László (szerk.): Negyven év a fogyasztási szövetkezetek történetéből. Kiadja a Fogyasztási Szövetkezetek Országos Tanácsa, Bp., 1985. 130 old.

Utasi Csaba: Irodalmunk és a Kalangya Fórum (Újvidék) — Gondolat, 1985. 208 old.
A jugoszláviai magyar irodalomtörténet egyik legfontosabb fejezetéről, a Kalangya című folyóiratról és munkatársairól ad összefoglaló értékelést.

Ujváry Zsuzsanna: „Nagy két császár birodalma között”. Magyar História. Gondolat, 1984. 292 old.

A hosszú háborútól Bethlen Gábor haláláig.

Viga Gyula: Kómunkák egy bükkaljai faluban. *Studia folkloristica et ethnographica*, 17. Szerk.: *Ujváry Zoltán*, munkatárs: *Kotics József*. A KLTE Néprajzi Tanszékének kiadványa. Debrecen, 1985. 124 old.

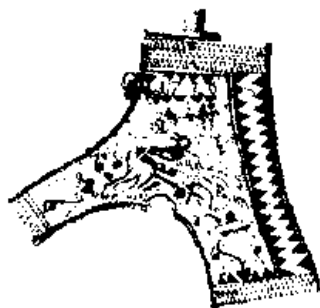
Vitányi Iván: Egyharmadoszág. Elvek és utak. Magvető, 1985. 380 old.

Magyarországon van egy bűvös határ: minden csak harmadérszben működik jól, A szocializmus tényleges megvalósulásához leg-
alább „Kétharmadoszágga” kell válni. Ebben nélkülözhetetlen szerepe van a kultúrának. Kulturáltságunk egész társadalmi életünk alakulására kihat, így az „Egyharmadoszág”
kepzetét sem lehet túlhaladni nélküle.

Vonzáskörzetek — agglomerációk, II. Szerk.: *Rechnitzer János*. Kiadja az MTA Dunántúli Tudományos Intézete. Akadémiai, 1985. 241 old.

Matheika Március: Agglomerációk és integráns városok, *Közeglaty György*: A magyarországi településrendszer strukturális változásai, *Paulik Tibor*: Az agglomerációk tervezése és prognosztizálása, *Tóth József*: A településegységek kutatásának problematikája a közep-békési térség példáján, *Lehmann Antal*: A pécsi agglomeráció vizsgálata ökológiai és ökonómiai szempontok alapján, *Kilényi Geza*: A településegységek igazgatásának szervezeti formái és módszerei, *Páiné Kovács Ilona*: Változások Pécs és környéke igazgatási kapcsolataiban, *Galabár Tibor*: A város és a város környéki községek igazgatási kapcsolatrendszerének lehetőségei, *Daróczi Eta* és mások: A városi földhasználat vizsgálata és az ingatlan-nyilvántartás rendszere, *Erdősi Ferenc*: Az ingázás területi rendszerének, valamint térszerkezetének viszonya a vonzáskörzetekhez a Dél-Dunántúlon.

Zolnay László: Egy szegedi polgár a XIX. században: *id. Gál Ferenc*, 1824—1889. Kiadja a Móra Ferenc Múzeum, Szeged, 1985. 30 old.

Szentes Vidorné
Sinkó Zsuzsanna rajza

KÖNYVESPOLC

Ács Zoltán:

Nemzetiségek a történelmi Magyarországon

(Kossuth, 1984. 330 old.)

A magyar történelem legérzékenyebb pontja a nemzetiségi kérdés. Újkori események, legalábbis a sorsfordítók, mind kapcsolódnak hozzá, közvetlenül azok is, melyekben magyarok és más nemzetiségek viszonya már nem játszott fontos szerepet. Mindez mellán magyarázza, miért vagyunk hajlamosak az egyoldalú megközelítésre. Nem sokat könnyít a dolgon, hogy az etnocentrizmus minden népek sajátja, s nem segít az ebből a szemléletből adódó torzulásokon, hogy környezetünkben más népek leggyakrabban kizárólagosan a maguk érdekeit veszik figyelembe ebben a szövevényes problémarendszerben. Ács Zoltán könyve azért szolgál rá az üdvözlésre, mert nem a magyar történelemben, hanem Magyarország történetében mutatja be az 1918 előtti ország nemzetiségeinek múltját.

A fent mondottak mellett az igazsághoz tartozik, hogy nem előzmény nélküli ez a vállalkozás. A Monarchia idején többször születtek kísérletek, sőt sorozatok is megjelentek e tárgyban. A két világháború közötti évtizedek sem múltak el hasonló törekvések nélkül és történetírásunk a közelmúltban is igyekezett fölteni a nemzetiségek múltjának egy-egy szakaszát. Ám népszerű formában és összegezve az ismereteket igen régen nem kaphatta kézbe az olvasó. A könyv ezért elűri, hogy közhellyel minősítsük, valóban hiányt pótol. A szerzőnek nem volt könnyű dolga. S nem a források különbözőségére és egyenetlenségére, nem is a különböző országok történetírói közötti véleménykülönbségekre gondolunk elsősorban, hanem arra, hogy lehetőleg egységesen kellett áttekintenie egy évezrednyi időt. Amit a történelem iránt érzékeny közönség a nemzetiségi kérdéssel ismer, az majdnem kizárólag az utolsó száz-százötven esztendőre vonatkozik. A nemzeti öntudatra ébredés és a nacionalizmusok kibontakozása áll a középpontban. Modern értelemben valóban csak az újkorban számolhatunk a nemzeti-nemzetiségi problematikával. Mégis a korábbi Magyarország etnikai képméke többször áttrajzolódása nélkül, különösen a magyarság török hódoltság utáni lérvesztésére gondolunk, nem következhetek volna be a XX. század szomorú

eseményei. Nyilvánvalóan más megközelítést igényel a középkori Magyarországon menedéket nyert kunok, jászok és más kisebb néptörzsek sorsának bemutatása, mint az újkorban teret nyerő románoké vagy az Árpád-kortól folytonos városi németeké. A könyv szempontokat váltogatva nemcsak a politikai, hanem a gazdasági és társadalomtörténel problémáinak egy részével is megismerteti az olvasót. Ugyanakkor számol napjaink művelődéstörténeti érdeklődésével, tehát törekszik a nemzetiségek népi és hivatásos kultúráját is bemutatni, művelődésük nagyjainak arcélét fölillantani. Feltétlenül említést érdemel a képanyag, mert ritkán látható illusztrációkkal tárja elénk azt az ismerős világot, mely századokon át egyaránt volt magyaroké és nem magyaroké.

Kósa László

Egy pécsi iskola centenáriumú évkönyve

(Pécs; 1985. 129 old.)

A Pécsi 500-as Számú, Zrinyi Miklós Ipari Szakmunkásképző Intézet és Szakmunkások Középiskolája jól válogatott centenáriumi évkönyvet jelentetett meg az iskola 1895. évi alapítása emlékére. A kötetet szerkesztő Király György alapos munkát végzett: a bőséges anyag birtokában — a szűkre szabott keret ellenére — jó áttekintést ad az iskola sokszínű történetéről. A különböző korszakok feldolgozó szakavatott kézzel nyúltak a történeti anyaghoz. Gólcz Jánosné a pécsi tanoncoktatás 1885—1949-ig terjedő időszakát, Sinkovitsné Nászay Zsuzsa az iparoktatás két világháború közötti történetét tekintette át, a legfontosabb eseményekre és fordulatokra fordítva a figyelmet. A felszabadulástól máig vezető utat Király György foglalta össze. Hasznos adalékokkal találkozunk az MTH korszakából, a sokféle szervezeti változásról, a szakmai versenyek, a kulturális tevékenység köréből. A hagyománytisztelőlet és az iskola élő kapcsolatát jelzik az intézet ma már vezető állású volt tanulóinak visszaemlékezései. A jubileumi évkönyv a tantestület állományát név és szolgálati idő szerint is bemutatja. A lektorok — dr. Bardi László és Róna Géza — alapos munkája és a Mecseki

Ercbányászati Vállalat nyomdájának segítségével méltóan járult hozzá a kiadvány megjelenéséhez.

Krisztián Bela

Szénássy Zoltán:

Komáromi Olympos

(Madách, 1984. 156 old. +12 kép.)

A rév-komáromi (komárnói) magyar tan nyelvű gimnázium irodalomtanára, dr. Szénássy Zoltán nem egy érdemes helytörténeti kötettel hívta föl már magára a figyelmet; elég ha Klapka-könyvére, Jókai-kötetére vagy erdélyi irodalmi ütkölközésére gondolunk.

1984-ben megjelent legújabb kötete városa, Rév-Komárom szellemi életének állít emléket, a legnagyobb komáromitól, Jókaitól kölcsönzött címmel, annak a városnak, amelyről híres történésze, Takáts Sándor azt írta századunkban: „Komárom mindéig kis város volt, s ma is az, csak a múltja nagy.” Ebből a nagy és gazdag múltból merít több mint tucatnyi fejezetben ez a szerencsés kézzel megírt s összeállított kis kötet, a felvilágosodás korától a XX. század derekáig. A tanulmányok így egybegyűjtve szép körképet adnak a magyar irodalom és tudományosság egyik jelentős bölcsőhelyéről.

A Bécshez közeli eső város üldözött protestáns polgársága, értelmisége a felvilágosodás, a Türelmi Rendelet idején térhetett magához, s mindjárt az éle szökőit. Olvashatunk kötetben a Voltaire-fordító Péczeli József munkájáról, a Komáromi Mindenest Gyűjtőmennyéről, az első magyar tudománypopularizáló folyóiratról s munkatársairól (A „Komáromi Tudós Kör”-ről), a városban forgolódott Csokonairól, a virti temetőben nyugvó ódaköltőről, a székely Baróti Szabó Dávidról, a lap- és könyvtáralapító komáromi Kultúr Istvánról, továbbá Katona Mihályról, a helybeli református kollégium tudós rektoráról, több jeles földrajzi mű szerzőjéről, s a reformkor sokoldalú tudósáról, az elfeledett Hetényi Jánosról.

Majd Jókai és kortársai következnek egy-egy jól sikerült helytörténeti miniatúrában: a költő és színműíró Tóth Lőrinc, a humorista Beöthy László, a vers- és vígjátékiró Beöthy Zsigmond s az irodalomtörténész Beöthy Zsolt, aki ugyan Budán született, de szellemi szülőhelyének mindig Komáromot vallotta, a Rozália téri ősi Beöthy-félsziget; az Erzsébet-szigeten ma is álló villája kertjében pedig, ahol Jókai, Mikszáth, Gárdonyi, Molnár Ferenc, Eötvös Károly is megfordult, ma is emléktábla figyelmeztet a legjelesebb vendégre, az Aranyember írójára. A legnagyobb magyar bibliográfus, Szinnyei József szintén Komáromban született, s szülővárosa múltjáról is forrásértékű fontos munkákat adott közre (pl. a komáromi magyar színészetről, a rév-komáromi halászláról, Csokonairól és Lillájáról stb.). A „regionális történetírás” (ahogy a szerző nevezi) másik komáromi kiválóságának, Takáts Sándornak munkássága már nagyobbobbrészt századunkra esik: a magyar múlt mezejéről tallózó kötetek jól ismertek a mai olvasók előtt is, s ezekből Szénássy Zoltán — érthetően elsősorban helytörténeti írásait emeli ki (Komáromi daliák a XVI. században, A komáromi vizahalászat, A komáromi Erzsébet-sziget stb.). Alapy Gyula, a komáromi csizmadiamester fia (az üldözötteket mentő Alapy Gáspár polgármester festvére) mint a város kulturális életének szervezője tűnt ki: oroszlánrésze volt a Jókai Egyesület, a Szlovákiai Magyar Kultúregylet létrehozásában, de helytörténeti munkákkal is gazdagította a szlovákiai magyar szellemi életet. Az utolsó előtti fejezete Mórincz Zsigmond és felesége, az érsekújvári születésű Simonyi Mária komáromi előadestjeivel foglalkozik, az utolsó pedig Baranyai Józsefnek, a kiváló helytörténésznek és könyvtárosnak állít emléket, aki megírta, többek között, a csallóközi aranyosás történetét s a komáromi nyomdászat és sajtó monográfiáját.

Szénássy Zoltán mindig lekiismeretes gondossággal gyűjti egybe adatait, amelyek nem egyszer valóságos fölfedezésként hatnak. Jól segíti a kis kötet célját eleven stílusú s dokumentumértékű képmellékletei. Csak sajnálhatjuk, hogy a tizenegyezer példányos helytörténeti munka — amelyet komáromi irodalmi kalauznak is nevezhetnénk — nem közös kiadásban jelent meg.

Szilágyi Ferenc

Párkánytöredék palmettadíszre Veszprémből

GYŰJTÉSI ÚTMUTATÓ

Ismerkedés, udvarlás, párválasztás

A szakirodalomban régi bevált szokás szerint az emberi élet fordulónak (születés—házasság—halál) hármas tagolású vizsgálati módszere terjedt el. A nagy fordulók, átmeneti ritusok mögött csak mint az azokat előkészítő időszak jön számításba a gyermek-, ifjú-, felnőtt- és időskor vizsgálata.

A nemek és korosztályok szerint elkülönült hagyományos magyar paraszti társadalomban az egyes korosztályoknak, sőt korcsoportoknak is meghatározott ideig, meghatározott funkciójuk volt, mind gazdasági, mind társadalmi, mind pedig a szellemi életben. Ezért szükséges és indokolt az ilyen szempontú kutatás.

Az ismerkedés, udvarlás, párválasztás a leány- és legényélet jellemző része. A nagylányélet, a lánykodás időszakának fő célja a férjhezmenetelre való előkészület volt, akár racionális, akár irracionális módon. Az előbbi szolgálta a hagyományos női munkába való belenevelődés, a felnöttek társadalmába való beilleszkedés, az ismerkedést, udvarlást elősegítő társasélet, szórakozás és játék alkalmai. A cél elérésének irracionális módjai a költészet, hiedelmeken népszokásokon át a leányok szépségének, egészségének, termékenységének az előidézése, a szerelem és a házasság előkészítésére szolgáltak.

A hagyományos, magyar paraszti életben az ismerkedésnek, udvarlásnak megszabott rendje volt, de számolnunk kell a földrajzi, etnikai, gazdasági, társadalmi különbségekkel éppen úgy, mint az endogám vagy exogám házassági szokásokkal és mindezen tényezők együttes hatásával. Az ismerkedés, udvarlás, párválasztás témája az adott időben, az adott közösségen belül jellegzetesen tükrözi a fiatalok egymás közötti társas kapcsolatait éppen úgy, mint a többi korosztályhoz való viszonyát, függőségét, vagy újabban a függetlenségét.

1. Az adatközlők kiválasztása

1.1. A gyűjtést idősök, középkorúak és a mai fiatalok körében végezzük!

1.2. A gyűjtés során különböző társadalmi rétegeket vizsgáljunk (pl. egykori gazda-, nap-számos-, uradalmi cseléd-, iparos stb. családból származók; a mai viszonyok között pedig érdeklődjünk a helyben mezőgazdaságban, kereskedelemben dolgozóktól, illetve a városba eljáróktól, tanulóktól stb.)

Az adatokat tehát az emlékezetből elérhető múltból a máig, a változásokat is figyelembe véve gyűjtjük!

2. A leány- és legényélet jellemző adatai az adott közösségben és az adott időszakban

2.1. A nagylánykor kezdetének meghatározói (pl. konfirmáció, bérmlás, iskola befejezése, leányfönöba járás elkezdése, valamilyen munkavégzéshez kapcsolódó szertartás, táncmulatságba hívás, leányavatás stb.)

A nagylányként való elismerés kezdőpontja többnyire nem volt összefüggésben a nemi érettséggel, hanem a közösségileg, hagyományosan kialakított szempontok határozták meg. Kevés információnk van arról, hogy ma milyen meghatározói vannak a nagylánykor kezdetének. Így felhívjuk a gyűjtők figyelmét erre a kérdésre.

2.2. A nagylánykor kezdetének külső jegyei (pl. többnyire ünnepi alkalomkor első ízben vesz fel olyan ruhát, amit az eladósorú nagylányok viselnek; a lányosház ablakába virágot tesznek; a kapu elé ún. leánycégért; a tető alá piros kukoricacsövet tűznek ki stb.)

A nagylánykor kezdetének a hagyományoshoz hasonló külső jegyeiről a mai viszonyok között ugyancsak nincsenek ismereteink.

2.3. A legénykor kezdetének meghatározói (pl. legényavatás, a lányosházak első szertartásos meglátogatása, munkavégzéshez kapcsolódó avató szertartások stb.)

A legényavatás általában kocsmai „szertartás” keretében történt, gyakran tréfás mozzanatok közben. A legényavatást részletesen jegyezzük le. Hol, mikor került rá sor? Mi volt a módja? Az esetleges avatószöveget is írjuk le. A legényavatás szoros kapcsolatban áll a

nagylányok korcsoportjával, hiszen az avatás legfontosabb célja az volt, hogy a legény ettől az időponttól kezdve udvarolhatott a lánynak. Gyakran a legényavatás szertartásos része volt a lányosház felkeresése.

2.4. A legénykor kezdetének külső jegyei (legényviselet jellegzetességei).

2.5. A leány- és legénykor időtartama. A házasság számára ideálisnak tartott életkor szájba meg a lánykodás és a legényélet időtartamát, mely tájlag, történetileg is változó. A leány- és legénykor időtartamának megfelelően alakulhattak a korcsoportok a „síhede- rektől” az érett, felnőtt fiatalokig. Figyeljük meg, hogy ez a kérdés hogyan alakul a mai viszonyok között!

2.6. Vénlány és vénlegény. A házassággötés ideálisnak tartott időpontját túlhaladtak megítélése a múltban és napjainkban. Az esetleges vénlány- és vénlegény csúfoló szokásokat is írjuk le. Ezeknek farsang volt a legfőbb ideje.

2.7. A lányok spontán és szervezett közösségei (pl. leánybandák, leányklasszisok, leányfonó, egyházi szervezésű leánykörök stb.).

A leánybandák löbnyire a falu társadalmi differenciáltságának megfelelően alakultak pl. gazdalányokból, cseléd- vagy iparoslányokból. Az esetleges nemzetiségi és vallási különbségek is befolyásolták a leányok csoportosulását. Nincsenek megfigyeléseim arról, hogy a mai társadalmi viszonyok között a baráti kapcsolatokon túl milyen közösségek létesülnek a lányok korcsoportjaiban.

2.8. A legények spontán és szervezett közösségei (pl. legénybandák, legénycéhek, legénykompanyia, egyházi szervezésű közösségek stb.).

A közösségi iparos céhek mintájára szervezett legénycéhek különféle tisztségviselőkkel, legénybíróval az élen működtek. A lányok az udvarlóikon keresztül kapcsolódtak a legénycéh tevékenységébe pl. felszalagozták a legénycimert, részt vettek a legénycéh által rendezett multságokon stb.

Kisebb falvakban a legénybanda csak a helyi korcsoportba tartozó fiatalok lazább szövetségét jelentette. Nagyobb lélekszámú helységekből a legények falureszek és kocsmák szerint tömörültek. A gyakran ellenséges viszonyban levő legénybandák az udvarlást, párvalasztást is befolyásolták.

Figyeljük meg a mai fiatalok esetleges spontán vagy szervezett közösségeit!

2.9. Leányillem, különös tekintettel a legényekkel való kapcsolatra (pl. megszólítás, tegeződés-magázódás, tartózkodó magatartás megkövetelése, a közösségi kontroll, a „szerelmeskedőkkel” szembeni magatartás, szexuális kapcsolatok, a megedett lány megítélése stb.).

A hagyományos magyar paraszti illem szerint (legalábbis az utóbbi száz évben) a lányoknak tartózkodón kellett viselkedniük a legényekkel szemben. Nappal még a jegyesek sem mehettek kettesben az utcán. A fonóban a többiek előtt is megengedett volt a csók, az ölelgetés. A közösség elől félrevonuló szerelmeskedőket azonban szigorúan elítélték a leányközösségek. A leányillem kapcsán mentek végbe talán a legszembetűnőbb változások. A különbségeket, változásokat feltétlenül figyeljük és jegyezzük le.

2.10. Legényillem, különös tekintettel a lányokkal való kapcsolatra (pl. megszólítás, tegeződés, táncba hívás, multságba hívás, szexuális kapcsolatok, kitáncoltatás stb.).

A legények könnyen sértődők és bosszúállók voltak. A valós, vagy vélt sérelmekért pl. kitáncoltatták a lányt. A kitáncoltatás módja igen változatos volt a tánc közbeni megsegényítő otthagytástól a durva kitessékelésig. Érdemes megfigyelni az egykori táncillemet, melyben igen látványosan nyilvánult meg a két nem közötti különbség az illem tekintetében: a lánynak tartózkodónak kellett lennie, a legény pedig intéssel vagy megszólítással hívta táncra a lányt. Akárcsak a leányillem, ugyanúgy a legényillem terén is döntő változások mentek végbe. Figyeljük meg ezeket.

3. Az ismerkedés lehetőségei és módjai

3.1. Ismerkedés munkaalkalmakkor (pl. vízfordás, kendermunkák, fonó, fosztó, aratás, szüret stb.).

3.2. Ismerkedés szórakozási alkalmakkor (pl. játszó, vásár, táncmultságok, lakodalom stb.).

3.3. Ismerkedés egyéb alkalmaknál (pl. iskola, szomszédság, templom stb.).

4. Az udvarlás módjai

4.1. Udvarlás a lányosházon kívül. vö. 3. pont.

Az ismerkedés, udvarlás bizonyos munkák alkalmával megengedett volt, sőt bizonyos tekintetben szertartásos módjai alakultak ki. Ilyen pl. a vízfordás, mely az eladólányok kötelessége volt és alkalmat adott a legényekkel való találkozási a kútnál. A szántóföldi munka is alkalmat adhatott az udvarlásra. A summás munkát végző fiatalok udvarlási szokásait éppúgy vizsgálunk kell, mint a faluban, helyben élő fiatalokét. Az udvarlás tekintetében a legnagyobb jelentőségük a társas munkaalkalmaknak volt. Ezek közül is a fonót kell különös hangsúllyal kiemelni. A fonók általában az őszi behordástól farsang végéig működtek. Témánk szempontjából különösen fontosak az ún. leányfonók, melyekbe az egy korcsoportba tartozó lányok jártak és a korban hozzájuk illő legények látogatták őket

meghatározott időben. A fonóba járás sok esetben a nagylányként való elismerést jelentette. A legények gyakran ellenőrizték a lányok munkáját pl. a guzsalyon levő szösze észrevétlenül kulcsot rejtettek, ami azután a hanyagul fonó lánynál sok idő múlva csörrenve hullott ki. Jellegzetesek a fonóbeli udvarló szokások: fonóbeli játékok, csók, ölbeütetés, a legények kikísérése a fonóból stb. Udvarlásra adtak lehetőséget egyéb kendermunkák is pl. a kenderdörzsölés. Más társasmunka-alkalmak, főként a kukoricafosztó, szintén kedvelt színterei volt a fiatalok összejövetelének. A piros kukoricacsöveket a lányok csak csókkal válthatták ki a legényektől.

Jellegzetes udvarlási alkalom volt a szőlőörzés is. A szórakozási alkalmak közül fontos szerepe volt a nyári vasárnap szabadtéri játszóknak. Az énekes-táncos játékok mellett kedvelt szórakozás volt a fiatalok körében a hintázás és a labdázás. Nem feledkezhetünk meg a táncmulatságokról, bálokról, melyeket többnyire ünnepnapokon rendeztek. Az udvarló szokásokhoz tartozik a táncmulatságba hívástól kezdve, a táncrakérésen keresztül, a mulatságból való hazakísérésig számos mozzanat.

4.2. Udvarlás a lányos háznál. A legények házhoz járásának, udvarlásának megszabott rendje volt. Vannak olyan vidékek, ahol a legények csoportosan keresték fel a lányos házakat az ún. legényjáró esteiken. A csoportosan járó legények közül az maradt utoljára, akiből később az ún. „szerető” lett. Az egyedül járó udvarló számos jelből következtethetett arra, hogy jó néven veszik-e a közeledését, legismertebb ezek közül a „szűr kitevése”: a legény szándékosan otffelejtett szűrét, gubáját napszálltakor az ajtó elé tették. Ellenkező esetben a háznál adták vissza a legközelebbi látogatáskor. Az udvarlásnak többnyire helyileg megszabott rendje, fokozatai voltak. Sok vidéken a kaputól a házba kísérésig sok idő múlva került sor. Jelképes, vagy tényleges együttműködésre és próbaházasságra vonatkozó adatok ne kerüljék el a gyűjtők figyelmét!

4.3. Az udvarlás mai szokásai. Rögzítsük az udvarlás mai lehetőségeit és módjait a szülői házon kívül és belül. Figyeljük meg e tekintetben az idősebb generáció és a mai fiatalok véleményét.

5. Az udvarlással, párválasztással kapcsolatos ünnepi, jeles napi szokások (pl. regölés, aprószentek napi vesszőzés, húsvéti locsolás, és korbácsolás, Szent Iván-napi tűzugrás stb.).

Az Aprószentek napi vesszőzés, a húsvéti locsolás és korbácsolás sok esetben megerősítette az udvarlási szándékokat. A regölés párosító, kiházásító, valamint a szent Iván napi ének a közösség tudtára hozta a tényleges vagy óhajtott párkapcsolatokat.

6. Szerelmi ajándékok és jelek. A szerelmi ajándékok és jelek igen fontos szerepet töltek be az udvarlásban, annak fokozatait nemcsak az érdekeltek, hanem a közösség számára is nyilvánvalóvá tették. A lány részéről a zsebkendő, a kalap mellé tűzhető bokréta, a legények részéről többnyire munkaeszközök (mosósülyök, guzsaly, orsó) és főként nyálkságok, vásári csecebecskék voltak. Az ajándékok átadásának ideje általában valamilyen jeles nap, ünnep volt. Az ajándék a helyi hagyományoknak megfelelően fejezte ki az udvarlás mértékét. A szerelmi ajándékok változásának vizsgálatában térjünk ki a mai ajándékozási szokásokra.

A szerelmi ajándékok kozt külön figyelmet érdemel a májusfa. A májusfa gyakran a nagylányként való elismerést is jelentette. Tükrözte a legények értékítéletét és nem utolsósorban kifejezte a komolyabb udvarlási szándékot. A májusfa szokásával kapcsolatosan érdeklődünk a fa beszerzésének módjáról, felállításáról, díszítéséről, őrzéséről, lebontásáról, a lányok részéről történő viszonzásról stb. A májusfa élő néphagyományként még sokfelé gyűjthető! Figyeljük meg, különösen a korábbi adatok alapján a legénybandák funkcióját a májusfaállítás szokásában!

A szerelmi ajándéknak sajátos formája a *szere nád*, mely különösen a két világháború közötti időben terjedt el egyes vidékeinken. Kevés részletes leírásunk van róla.

7. Párválasztással kapcsolatos hiedelmek és praktikák. A házasságjósó praktikák fő időpontjai: Katalin, András, Luca, Karácsony, Szilveszter, Újév, Szent Iván. A házasságjósó, varázsló praktikák fő eszközei: alma, pogácsa, cipő, gyümölcság, női pendely, férfi gatyka, tükör, só, víz stb. A praktikák módjai: ereszrázás, álomból jóslás, disznóól rugdosása, kerítésszámlálás, jóslás hallgatódzásból, gombócfozás, ólomöntés stb. A praktikák részint közösen végzett cselekmények, löbbségükben azonban egyedül és titokban kellett végrehajtani. Esetleg szerelemvarázsló praktikák is előjönnek a gyűjtés során. Ezeket csak a leány- és legényélet vonatkozásában gyűjtjük.

8. Párválasztással kapcsolatos alkalmi költészet. A párosító, kiházásító szövegek a kimonodott szó mágikus erejében bíva énekeltek össze a fiatalokat. A dalok legfontosabb alkalmát a fonó teremtette meg, de a házról házra járó ünnepi köszöntő szokások része is lehetett. Jellegzetes változatai: „A punkosdi rózsá...”, „Ispán Erzsé zöld szoknyája...”, „Zúg az erdő, zúg a mező...”, „Cinege madár kismadár...” stb. A dunántúli regósének jelleg-

zetes párosító szövege általában így kezdődik: „Itt is mondanának, egy szép leányt, kinek neve volna, Takács Ilus vóna”. Ugyancsak jellegzetes párosító énekei vannak a Szent Iván-napi tűzgrásnak.

9. Párvalasztással, udvarlással kapcsolatos lírai dalok. Érdemes feljegyezni azokat a lírai dalokat, melyekben a leány vagy a legény egyes szám első személyben szólal meg. Az ismerkedés, udvarlás hagyományosan megszabott formái akár a fonóban, akár a lányosháznál bizonyos keretek között viszonylag szabadon alakulhat. A párvalasztás azonban (a nincsteleneket kivéve) többnyire a család vagyoni megfontolásai alapján dőlt el. A lírai dalokban gyakran ez a feloldhatatlan kettősség nyilvánul meg. Pl.:

Ablakomba ne fűtűrész

Kertem alatt ne csinálj rést!

Ládd én szegény kislány vagyok,

Nem tehozzád való vagyok! (Orosháza, Békés m.)

Ajánlott irodalom: Bakó Ferenc: A májusfa és a májusi kosár Heves megyében. Egri Múzeum Évkönyve IN. 1966. 257—303. old.; Berényi Andrásné: Nagy Rozália a nevem. Válogatta, szerkesztette és az utószót írta Hoppál Mihály, 1975.; Bertalan Ágnes: Asszonyok, lányok Biharugrán. Gyulai Erkel Ferenc Múzeum Közleményei 73. 1963.; Csalogovits József: A sárközi hálótanya. Ethnographia 1922. 142—143. old.; Csilléry Klára: A szerelmi ajándék a magyar parasztságnál. Ethnographia 1976. 103—132. old.; Fél Edit: Egy palóc házasság előtti szokásról. Ethnographia 1941. 81—82. old.; Jung Károly: Az emberélet fordulói, gombosi népszokások. Szabadka, 1978.; Kiss Lajos: A szegényemberek élete I—II. 1981.; Kovács Ágnes: A sárpilisi nagylány. Tanulmányok a sárközi falu társadalmáról. Összeállította: Mady Zoltán. A Magyar Táj és Népismeret Könyvtára 5. 1942. 21—38. old.; Kresz Mária: A gyermekkor és ifjúkor néprajza egy katolászegi faluban. Ethnographia 1944. 143—147. old.; Uő: A fiatalság társasélete a kalotaszegi Nyárszón. Néprajzi Közlemények 1960. 1. sz. 93—121. old.; Lajos Árpád: A borsodi fonó. Miskolc, 1965.; A Magyar Néprajzi Lexikon (témába vágó címszavai); Manga János: Unnepek és szokások az Ipoly mentén. Bp. 1968.; Magyar Népzene tára: Gyermekjátékok, sajtó alá rendezte Kerényi György, Bp. 1951., Jeles napok, sajtó alá rendezte Kerényi György, Bp. 1953., Párosítók, sajtó alá rendezte Kerényi György, Bp. 1959.; Morvay Judit: Asszonyok a nagycsaládban. Bp. 1956.; Nagy Géza: A karcvai parasztfijúság társasélete. Herman Ottó Múzeum Évkönyve XII. Miskolc, 1973.; Ortutay Gyula: Szerelem Ajakon a házasesetig. Népünk és Nyelvünk, 1934. 159—167., 211—217. old.; Ruitz Izabella: A parasztfijúság társasélete a Bódva vidékén (1880—1950) Ethnographia 1965. 572—601. old. és 1966. 93—117. old.; Szeman Zsuzsa: Legény és leányélet a házasság előtt Hajdúböszörményben. Hajdúsági Közlemények 6. Honismereti írások a Hajdúságból II. 1976. 51—66. old.; Szendrey Ákos: A népi élet társas összejövetelei. Ethnographia 1938. 124—138. old.; Uő: A népi társasmunkák és összejövetelei. Ethnographia, 1938. 273—286. old.; Szendrey Zsigmond: Magyar népszokások a fonóban. Ethnographia 1928. 147—164. old.; Vajda László: A karcagi labdacéhek. Ethnographia 1943. 189—190. old.

Összeállította: Tátrai Zsuzsanna

163

1986/2

HONISMERET

A HAZAFIAS MÉPPONTI FOLYÓIRATA

1986 APR 0 8

HONISMERETI BIBLIOGRÁFIA

Albert Zsuzsanna: Harasztkerék ragadványnevei. Magyar Személynévi Adattárak 63. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszék-csoport Névutató Munkaközössége, Bp. 1985. 27 old.

„Harasztkerék az erdélyi maros megyében, Közép-Nyárad tere északi oldalán fekszik.”

Asztalos István: „Vándorlom a világot.” Kiadja a Petőfi Múzeum. Aszód, 1985. 155 old.

Petőfi nyomában a Galga és a Rákos vidékén.

Balassa Iván: Az aratómunkások Magyarországon, 1848–1944. Akadémiai, 1985. 379 old.

Barakonyiné Winczai Klára: Baranya aprófalvas településhálózatának múltja és jelene. Kiadja a Baranya Megyei Levéltár, Pécs, 1984. 125 old.

Baranya megyei Honismereti Emléklapok, 1945., 1960., 1985. Kiadja a megyei Művelődési Központ, Pécs, 1985. 111 old.

Timár Irma: Bevezető, **Matušek László:** Áta község felszabadulása, **Kecskeméthy Zoltán dr.:** Harkány felszabadulásának történetéhez, **Major Mátyás:** Hidas felszabadulása, **Jakab Józsefné:** Komló felszabadulása, **Kiss Béla:** Adatok Mohács városának felszabadulásához, **Csernai Sándor:** Részletek Magyarhertelend, Bodolybér és Barátúr községek történetéből, **Csernavölgyi Endréné:** Részletek a magyarreggyi honismereti szakkör munkájáról, **Lengyellóti János:** A mozsói honismereti szakkör munkájáról, **Husznai Gáborné:** A német tagozat honismereti szakkörének tevékenysége a pécsi Leówey Klára Gimnáziumban, **Békés Lajos:** Pécs-Szabolcs (Mecsekszabolcs) fejlődése a felszabadulás óta, **Vajda József:** A honismereti szakköri tevékenység negyedszázadának eredményei Sásdon, **Perics Péter:** A siklósi honismereti szakkör tevékenységéről, **Molnár Imre:** A Szigetvári Várbaráti Kör 25 éves tevékenysége, **Illés Antal:** A szentlőrinci Honismereti Ház, **Katona Imre:** Hősök, bűnösök, áldozatok (Második világháborús katonasorsok), **Glatt Mária:** Akik a magyarbólyi általános iskola egykori tanulói közül magasabb képesítést szereztek, **Cserdi András:** Komló első 3 éves terve, **Ravasz János:** Kísérletek a szünetelő pécsi bölcsészkar visszaállítására, **Gábori Imréné:** Egy pécs-meszesi bá-

nyász főljegyzéseiből, **A Fülöp Lajos Művelődési Ház honismereti szakkörének tagjai és Unti Lajosné** tanár: Az egykori vasbánya Pusztakisfalun és Zengővárkonyban, **Pápay Jenő:** A sellyei kastélypark (arborétum) története, **Budai Györgyné:** Szentlászló és nevesebb személyei, **Kolics Pálné:** Nagydobsza külterületi nevei.

A Barcsi ősborkás élővilága. Szerk.: **Uherkovich Ágnes.** Kiadja a Baranya Megyei Múzeumok Igazgatósága. Pécs és a Nagyközségi Tanács, Barcs, 1985. 245 old.

Barta Boldizsár: Rövid chronica. Szerk.: **Balogh István.** Bevezetővel ellátta és sajtó alá rendezte: **Ozsváthné Krankovics Ilona.** A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Forráskiadványai 11. Szerk.: **Gazdag István.** Debrecen, 1984. 55 old.

A szerző 1666-ban nyomtatott munkája a szemtanú hitelességevel szól Debrecen lórok hódoltság alatti történeléről, hetköznapijairól.

Barta Gábor: Nándorfehérvár 1456. Móra, 1985. 340 old.

Több mint ötszáz éve a keresztény, országokban minden délben megkondulnak a harangok. Ez a déli harangszó emlékeztet arra, hogy a nándorfehérvári győzelemmel hazánk 65 békésebb esztendőét nyert, Mátyás dicső korszakát, amelyben felvirágozott a kelet-európai reneszánsz.

Bereznai Zsuzsanna: Falucsüfölkék az egeri járásban. Magyar Csoportnyelvi Dolgozatok. Szerk.: **Hajdu Mihály.** Kiadja az ELTE Magyar Nyelvtörténeti és Nyelvtárástani Tanácsa, valamint az MTA Nyelvtudományi Intézete, Bp. 1985. 48 old.

Bíró Ferencné—Csorba Csaba: Élet a középkori Európában és Magyarországon. Móra, 1985. 168 old.

Hogyan élt, szórakozott, házasodott, temetkezett a király, a városi polgár és a jobbágy a középkorban, milyen betegségek tizedelték őket, mi került az asztalukra. Ezekről szól a kötet. **Illusztrálta: Rékassy Csaba.**

Bodnár László: Három falu, egy Isz a Mátra-alján. Mezőgazdasági Kvk. 1985. 308 old.

Bodor Imre—Fügedi Erik—Takács Imre: A középkori Magyarország főpapi pecsétjei az MTA Művészettörténeti Kutató Csoportjának pecsétmásolat-gyűjteménye alapján. Kiadja az MTA Műv.tört. Kul. Csup. Bp. 1984. 75 old.

Bolsakov, O. G.—Mongajti, A. L.: Abu Hamid al-Garnati utazása Közép- és Kelet-Európában. Gondolat, 1985. 176 old.

Abu Hamid al-Garnati XII. századi andaluziai arab utazó, aki a Kaszpi-tenger partjáról a volgai bolgárok országán és Kijeven keresztül érkezett hazánkba. Főbb vonásaiban leírja az ország gazdaságát, szól II. Gézáról és a király kereszteshadjáraitáról, és lökenti a magyarországi moszlimokról. Leírása a XII. századi magyar történelem fontos forrása. Fordította *Fodor István* és *Iványi Tamás*.

Boros László: A pécsi székesegyház a 18. században. Akadémiai, 1985. 118 old.

Borsa Iván: Somogy vármegye címere és pecsétje, 1498. Kiadja a Somogy megyei Levéltár. Kaposvár, 1984. 15 old.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye válogatott történeti irodalma, 1981'—1982. Összeállította: *Tótvári Judit*. Kiadja a BAZ Megyei Levéltár, Miskolc, 1985. 60 old.

Borsod-Abaúj-Zemplén megyére vonatkozó törvényhelyek mutatója, 1000—1949. Összeáll.: *Seresné Szegőfi Anna*. BAZ megyei Levéltári Füzetek 14. Miskolc, 1981. 111 old.

Borsod vármegye Levéltára leudáisi kori iratoknak összevont helymutatója.

Összeállította: *Székely Lajos*. BAZ megyei Levéltári Füzetek 15. Szerk.: *Seresné Szegőfi Anna*. Miskolc, 1982. 200 old.

Helytörténeti kutatási segédlet, amelyben a kutató pontos levéltári jelzetekkel együtt találja meg a települések összes adatát, anélkül, hogy a segédleteket át kellene tanulmányoznia.

Bóhm Antal: Társadalmunk ingázói, az ingázók társadalma. Kiadja az MSZMP KB Társadalomtudományi Intézete. Bp. 1985. 166 old.

A budapesti agglomeráció adatgyűjteménye a népességszám alakulásáról. Összeállította: *Berti Béla*. KSH. Bp. 1985. 131 old.

Csalog Zsolt: Parasztrégény. Szépirodalmi, 1985. 640 old.

Az 1978-ban megjelent — egy idős parasztnő vallomásain alapuló — régény annak idején átütő siker volt. Most új kiadásban, kibővítve lát napvilágot. A szociografikus pontossággal megírt mű folytatódik. Eszter néni tovább mesél. Végezetül az író beszámol a régény születéséről és alkotói módszereiről.

Csák Gyula: Vadregényes pusztaság. Ezerszínű Magyarország. Móra. 1985. 272 old.

A Hortobágy, Hajdúság vidékére kalauzol, bemutatja első nemzeti parkunk múltját, jelenét, az alföldi életet, népművészetet, kulturális örökséget.

Cselényi Józsefné: „Óvár, fényes vár...” Moson-Magyaróvári népi játékok. Mosonmagyaróvári Helytörténeti Bizetok III. Kiadja a HNF Mosonmagyaróvári Bizottsága. Mosonmagyaróvár, 1984. 107 old.

A csermenteli termelőszövetkezel 25 éve. Szerk.: *Nemecz Ferenc*. Kiadja a Zala Megyei Lapkiadó Vállalat. Zalaegerszeg, 1985. 48 old.

Csillag András: Pulitzer József makói származásáról. A Makói Múzeum Füzetek 46. Szerk.: *Tóth Ferenc*, Makó, 1985. 28 old.

Csongrád megyei Honismereti Híradó, 1985. Kiadja a Csongrád Megyei Tanács Művelődési Központja és a HNF Csongrád Megyei Bizottsága, Szeged, 1985. 157 old.

Székely Lajos: Emlékezés Erdei Ferencre, *dr. Szabó Tibor:* A Nemzeti Segély Szegeden, *Rácz Sándor:* Apátfalvát 650 éve említi először írott forrás, *Varsányi Péter:* Kenéz Lajos (1902—1971), *Balyai János szoc. brig.:* Képek a HŐDIKOT történetéből, *Katona Sándor:* Emlékeim a Csongrád megyei népröntmozgalm történetéről, *Nagy István:* Közéleti visszaemlékezések, *Zöldi Kovács Lajos:* A politikai élet kibontakozása Pusztaszeren a felszabadulás után, *dr. Huszka László:* Visszatekintés népröntös munkámra, *dr. Giday Kálmán:* A szegedi tanyai gadakörök, *dr. Szántó Imre:* A helytörténeti, üzemtörténeti kutatás eredményei, szerepe a történelmi műveltség szélesítésében, *dr. Szűcs Judit:* Honismereti tábor, Csongrád 1985. *Ósz Károly:* Jelentősebb honismereti rendezvényeink.

Debrecen története. 1693-ig. Szerk.: *Szendrey István*. Kiadja a Városi Tanács V. B. Művelődési Osztálya. Debrecen. 1984. 689 old.

Debrecen város — magisztrátusának jegyzőkönyvei, 1564/1565. Szerk.: *Szendrey István*. A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Forráskiadványai 10. Szerk.: *Gazdag István*. Debrecen, 1985. 84 old.

Az eredeti, latin nyelvű szöveget *dr. Komoróczy György* olvasata alapján fordította *P. Szalay Emőke*.

Debrecen város magisztrátusának jegyzőkönyvei, 1565/1566. Szerk.: *Szendrey István*. A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Forráskiadványai 12. Szerk.: *Gazdag István*. Debrecen, 1985. 83 old.

Diósszilágyi Sámuel: Hollósy Kornélia élete és művészete. A Makói Múzeum Füzetek 41. Szerk.: *Tóth Ferenc*, Makó, 1985. 94 + 28 old.

Dümmerth Dezső: A két Hunyadi. Panoráma, 1985. 277 old.

Elek Margit: Polgár [Hajdú megye] ragadványnevei. Magyar Személynévi Adattárak 67. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tansekcsoport Névkutató Munkaközössége, Bp., 1985. 42 old.,

Erdei Ferenc: A makói hagyma iskolája. A Makói Múzeum Füzetei 49. Szerk.: *Tóth Ferenc*, Makó, 1985. 51 old.

Dr. Erdei Ferenc 1941-ben megjelent munkájának reprint kiadása, amelyhez *Regőczy István* Előszól, *dr. Bányai Jenő* pedig Utószót írt.

Erdélyi István—Sugár Lajos: Embert keressünk. Gyorsuló idő. Magvető 1985. 276 old.

A szerzőpáros arra tesz kísérletet, hogy bebizonyítsa: a régészet nem elmúlt korok rozsdamarta tárgyait felkutató, lajstromozó és leíró tudomány csupán, hanem elsősorban emberrel, amely a ma kérdéseire keresi sajátos eszközeivel a választ; a mai világunk megértéséhez kíván hozzájárulni azzal, hogy megismertet bennünket őseink világával.

Erős László: Képeslapok könyve. Kriterion (Bukarest) — Gondolat, Bp., 1985. 103 old. és 84 tábla.

Feldolgozza a képeslapok történetét és közli 200 régi képeslap fotóját.

Erős Zoltán: Magyar irodalmi helynevek A-tól Z-ig. Móra, 1985. 256 old.

A kézikönyv az irodalmi tájékozottságot szeretné teljesebbé tenni, amikor az általános és a különböző középfokú iskolák magyar irodalom tantervét alapul véve, lexikonjellel-gű címszavakban adja közre a magyar írók, költők életrajzával, alkotómunkájával kapcsolatos helyneveket.

Egető Melinda: Szőlőhegyi szabályzatok és hegyközségi törvények a XVII–XIX. századból. Az MTA Könyvtárának kiadása, Bp., 1985. 208 old.

Egýták Között, 5. A Vox Humana Közpeurópai Társadalomtudományi Kor kiadványa, 1985. szept. 49 old. (Soksz.)

A tartalomról: *Vigh Károly:* Bajcsy-Zsilinszky Endre lengyelbarátsága, *Hervey Gizella:* Beszélgetés önmagammal... *Kovács Zoltán:* A valóság védelmében (a népköltészet realizmusáról), *Keszthelyi Zsolt:* Idézetek a 40 évvel ezelőtti magyarországi szlovák sajtóból, *Molnár Imre:* „Nimbusz és szimbólum” — A Slohoda c. folyóirat 1945–1946. évtolyamának forrásfeltáró elemzése.

A Fáy András Közgazdasági Szakközéptiskola évkönyve az iskola fennállásának 100. esztendejében. Készítette: *Palotai István*. Sopron, 1984. 56 old.

Lang Anna: Fáy Andrásról, az iskola névadójáról, *Palotai István:* Iskolánk rövid története, *Lökkös János:* Emlékezés a Fáy-ban lőtt középiskolai évekre, *Koch Gyuláné:* Az iskola szakmai tárgyait oktatók munkaközösségének tevékenysége, *Király Ferenc:* A dolgozók szakközéptiskolája, *Székely Csabáné:* Iskolánk ifjúsági mozgalma, *Szalai Dénesné:* Iskolánk könyvtáráról, *Székely Csaba:* A testnevelés és a sport a 100 év tükrében.

Frank Tibor: Egy emigráns alakváltozásai. Akadémiai, 1985. 332 old.

Zerflti Gusztáv pályaképe, 1820–1892.

A Fővárosi Vízművek Sportköre 60 éves. Szerk.: *Zsengeller Zsolt*. Kiadja a Fővárosi Vízművek, Bp., 1984. 32 old.

Galántai József: A Habsburg-monarchia alkonya: Osztrák—magyar dualizmus, 1867–1918. Kossuth, 1985. 386 old.

Gazdaság és rétegződés. Műhelytanulmányok. Szerk.: *Kovács Imre*. Kiadja az MSZMP KB Társadalomtudományi Intézete, Bp., 1984. 358 old.

Kovács Imre: A foglalkozások csoportjai, rétegződés és struktúrája, *Hunyadi Zsuzsa:* A munkások rétegződéséről, *Kovács Imre és mások:* A foglalkozások mobilitása, 1930–1982, *Baráth Etelé:* A településrendszer társadalomszerkezete, avagy a társadalom településszerkezete, *Pápp Zsolt:* Kísérlet az érdekszerkezet néhány elemének mérésére, *Sik Endre:* Munkacseré és társadalmi struktúra, *Galasi Péter:* Többletjövődés és munkaerőpiaci helyzet, *Boros Anna:* Családi megélhetési stratégiák a két gazdaságban, *Kovács Imre:* A mezőgazdasági kistermelés és a társadalom rétegződése, *Kuczi Tibor:* A legális kisipar.

Gál Sándor: Mélyutak. Madách, Bratislava, 1985. 184 old.

Szociográfiai írások a mai szlovákiai magyar falvak változó arculatáról.

Halmágyi Pál: Makó város román megszállása. 1919. június 17–1920. március 29. A Makói Múzeum Füzetei 43. Szerk.: *Tóth Ferenc* Makó, 1985. 22 old.

Haas Mihály: Baranya. Reprint. Pannonia Könyvek. Kiadja a Baranya Megyei Levéltár, Pécs, 1985. 350 old.

A megyére vonatkozó történeti, földrajzi, gazdasági és néprajzi ismeretek első, tudományos igényű összefoglalása. A monográfia 1845-ben jelent meg először, nyolcszáz példányban. Mai használhatóságát nagyban növeli a függelékhöz található személy- és helynévmutató.

Hajdú-Bihar megyei Levéltár Évkönyve XI. Szerk.: *Gazdag István*. Debrecen, 1984. 231 old.

Varga J. János: A Tiszántúl felszabadítása a török alól, *Nagybáky Antal*: Egy régi debreceni kereskedőház történetéből, *Filép Tibor*: Iró a forradalomban (Jókai Mór), *Pasti Judit*: Tagosítás Konyáron a XX. század elején, *Radics Kálmán*: Művelődés Hajdúnánáson a felszabadulás előtt, *Timár Lajos*: A debreceni értelmiség a két világháború előtt, *Újlaki Zoltán*: A Debreceni Kereskedelmi és Iparkamara gazdaságpolitikájának néhány kérdése 1919—1929, *Bakó Endre*: A Debreceni Tisza István Tudományos Társaság történetéhez, *Bényei Miklós*: A felszabadult Debrecen sajtója II. (1944. okt.—1945. apr.), *Béres András*: A Hortobágyi Állami Gazdaság kialakulása és előzményei, *Mervó Zoltánné*: Az Országos Munkaerőgazdálkodási Hivatal és a Munkaerőtartalékok Hivatala 51. sz. debreceni kirendeltségének iratai a Hajdú-Bihar Megyei Levéltárban (1947—1951), *C. Harrach Erzsébet*: A levéltárak és a számítástechnika, *Varga Antal*: Balmazújváros kamarai összeírása 1794-ből és 1797-ből, *Gazdag István*: Bihar vármegye mezőgazdasága az első világháború előestéjén, *Gazdag István*: Debrecen történeti kronológiája I., *Bényei Miklós*: Hajdú-Bihar megye helytörténeti irodalma, 1983.

Harmat Artúr Emlékkönyv születésének 100. évfordulójára. Zeneműkiadó, 1985. 177 old.

Harmat Artúr: Curriculum vitae meae, *Üő.*: Hazai katolikus egyházi zenénk ezer éve, *Bárdos Lajos*: Artúr bácsi!, *Lukin László*: Életemek időrendi táblázata, *Rafeczki Benjamin*: A népénekjár, *Nagy Olivér*: A zeneszerző, *Bucsi László*: Egyházzeneje, *Perényi László*: Munkássága a zenei nevelés és tanárképzés terén, *Pödör Béla*: A korszerű magyar „musica sacra” ludósa, nagy tanára, *Maros Rudolfiné Harmat Jerry*: Harmat Artúr műveinek jegyzéke.

A háztáji és kisegítő gazdaságokhoz tartozó személyek adatai. Összeáll.: *Orós Iván* és *Schindele Miklós*. Statisztikai Kiadó Vállalat, Bp., 1984. 346 old.

Hogya György: A veszprémi Tüdőbeteggyógyó Intézet története, 1912—1982. Kiadja a Veszprém Megyei Tanács Kórháza. 1985. 66 old.

Högye István: Zemplén vármegyei esküszövegek. Szerk.: *Seresné Szegő Anna*. BAZ megyei Levéltári Füzetek 19. Miskolc, 1983. XIV + 92 old.

Szám szerinti 150 esküszöveget tartalmaz ez a kiadvány.

25 éves az Ipolysági (Sahy) Középfokú Mezőgazdasági Szakiskola. 1956—1981. Ipolyság, 1981. 115 old.

A tartalomról: A lévai járás jellemzése, *Danis Ferenc*: Ipolyság rövid története, *Jankó Král*. Az Ipolysági mezőgazdasági iskola történetéből, Miről írnak tanulóink az iskola diákújságjában?

Illés György: Végek dicsérete. Móra, 1985. 112 old.

A török harcok magyar végvári rendszerének kialakulásáról, főként pedig az e várakhoz fűződő emberi sorsokról, várostromokról, árulásokról, de legelőször a halállal megpecsételt helytállásról szól a könyv.

Ivándyné Gyenge Ilona: Ivád (Heves megye) ragadványnevei. Magyar Személynévi Adattárak 66. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névkuató Munkaközössége, Bp., 1985. 39 old.

Juhász Gyula Emlékkülés. A Makói Múzeum Füzetek 32. Szerk.: *Tóth Ferenc*. Makó, 1984. 29 old.

Juhász Róbert: Köszöntő, *Csúsztvay István*: Juhász Gyula portréjához, *Péter László*: Juhász Gyula makói versei.

Juhász Róbert—Horváth László: Mit kell tudni a Hazafias Népfrontról? Kossuth, 1985. 112 old.

Közérdekű politikai ismeretek a magyar népfrentmozgalomról.

Kakuk Mátyás: Hangtani változások Kun-szentmárton XVIII—XIX. századi családnéveiben. Magyar Névtani Dolgozatok 54. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névkuató Munkaközössége. Bp., 1985. 32 old.

Kartal táncélele és táncai. Gyűjtötte és szerk.: *Hintalan László*. Kiadja a Petőfi Művelődési Központ, Gödöllő és Népművelési Intézet, Bp., 1985. 95 old.

Táncélel és táncgyűjtés Kartalon. Módszer-tani tanulmány.

Kazinczy Ferenc: Tövises és virágok. Széphalom. 1811. 52 old. A Kazinczy Társaság és a BAZ Megyei Levéltár hasonmás kiadása, h.n., é.n. [1985].

Káli-medence faluszeminárium. Szerk.: *Tóth János*. Kiadja a Népművelési Intézet, 1985. 162 old.

A Kövágóörsön, 1985. jan. 7—12-én tartott szeminárium dokumentációja. Az előadások összefoglalói: *Tóth János*: A magyar falu és paraszttársadalom története, *Fodor Katalin—Hegyesi Gábor*: A lelki egészség és a szociális gondoskodás helyzete falun, *Lipp Márta—Bouquet László*: Szociológiai kutatás a Káli-medencében, *Tóth János*: Önkormányzat és településfejlesztés, *dr. Gelencsér József*: Falutörvények a Káli-medencében, *dr. Lackovits Emőke*: A Káli-medence Környezetvédelmi Társaság alapszabálya, *Vajkai Aurél*: A hegy-községek kialakulásának kérdése, Útmutató egyesületek szervezésére.

Kecskés László: Komárom. Panoráma, 1985. 95 old.

Küstükör. Magyar Irodalomtörténeti arcképek. Szerkesztette, a bevezetőket és az életrajzokat írta: Pomogáts Béla. Műzsák Közművelődési Kiadó, Bp., 1985. 1580 old.

Irodalmi olvasókönyv, amelyben XX. századi irodalmunk kiválóságai méltatják elődeik és kortársaik munkásságát.

Kormos László: A Tiszántúli Református Egyházkerület és a Debreceni Református Kollégium Levéltárának ismertetője. Debrecen, 1984. 428 old.

Kovács Ákos: Magyarországi falvédőfóliatok. Magyar Csoportnyelvi Dolgozatok 24. Szerk.: Hajdú Mihály. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvtörténeti és Nyelvjárástani Tanszéke, valamint az MTA Nyelvtudományi Intézete. Bp., 1985. 40 old.

Kovács Gyöngyi: Török kerámia Szolnokon. Szolnok Megyei Múzeumi Adattár, 30—31. Kiadja a Damjanich Múzeum, Szolnok, 1984. 152 old.

Kovács Jenő: Mersevát (Vas megye) személynévei. Magyar Személynévi Adattárak 65. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névutató Munkaközössége, Bp., 1985. 96 old.

Kós Károly képekönyv. Szerk.: Sas Péter. Műzsák Közművelődési Kiadó, Bp., 1985. 180 old.

A nagy erdélyi polihisztor életművéről számolnak be a dokumentumok mint egy 350, részben színes képen: fotók tárgyakról, barátokról, helyszínekről. A kötetet *Tordai Zádor* kísérőtanulmánya teszi teljessé.

Köpeczl Béla: Erdélyi Ferenc, a politikai gondolkodó. A Makói Múzeum Füzetei 39. Szerk.: Tóth Ferenc Makó, 1985. 16 old.

Körmendi János: Boldog emberek. JAK-füzetek. Magvető, 1985. 192 old.

Különböző adottságú, foglalkozású életpörgető emberek vonulnak fel ennek a különlegesen hiteles önvallomásokat, „szocióriportokat” tartalmazó könyvnek lapján. „Boldog emberek” amit elértek, ami nekik jutott, összhangban van vágyaikkal, igényeikkel.

Közsegfalvi György: Településfejlesztés — településpolitika. Kossuth, 1985. 320 old.

Kún Miklós: Miskolc múltja s jelene tekintettel jövőjére. Kiadja a városi konyvtár és a megyei levéltár. Miskolc, 1985. 50. old.

A múlt században élt szerző művéhez *Veres László* írt tanulmányt.

Lackner László: Barangolás Zalában. IPV Bp., 1985. 127. old. (2., jav. kiad.)

Magyarföld és népei eredeti képekben. Föld- és népismereti, statisztikai és történelmi folyó-

irat. Szerk.: Vahot Imre. Gondozta: Sebestyén Gyula. ÁKV, 1984. (106 old.)

Az 1846-ban nyomtatott mű reprintje.

Magyarország hadtörténete I—II. Főszerk.: *Liptai Ervin.* Zrínyi, 1985. 670 és 657 old.

A Magyar Rádió Gyermekkórusa. 1955—1985. Összeállította: *Botka Valéria.* Kiadja a Magyar Rádió Zenei Főosztálya. Bp., 1985. 30 old.

Makkay János: A tiszaszőlősi kincs. Nyomozás egy rézkori fejedelem ügyében. Gondolat, 1985. 213 old.

Maslts László: Szülőföldünk a Tiszántúl. Tankönyvkiadó, 1985. 431 old.

Miklós Imre: Az első negyedszázad. Visszaemlékezés a székesfehérvári Kossuth MGTSZ alakulására. Kiadja a tsz Székesfehérvár, 1985. 50 old.

Múzeumi kutatások Csongrád megyében, 1984. Szeged, 233 old. (Kézirat gyanánt)

Cseplák György: Radiológiai vizsgálatokkal kiegészített mérések az újkőkori ember kézméreteinek meghatározására, *Galántha Márta:* A csanytelek-újhalastói szkita kori temető ásatásainak újabb eredményei, *Vörös Gabriella:* Kész szarmata — hun kori telep feltárása Nagymágocs-Paptanyán, *Kürtli Béla:* Avar temető Kiskundorozsma Sziksóstó területén, *Antal Elemér—Annus Jánosné:* A nőgrádsápi honfoglalás kori leletek röntgen vizsgálata, *Fodor István:* Jerney János a dél-oroszországi kun szobrokról, *Felföldi László:* Adatok egy bánati telepes község (Bodófalva, Rom.) néprajzához, *Szücs Judit:* A társadalmi rétegződés és táplálkozás összefüggése Szentesen, *Nagy Vera:* Paraszt és pásztor faragások Hódmezővásárhelyen, *Juhász Antal:* Faragó specialisták és kézműves mesterek, *Markos Gyöngyi:* Keresztelői szokások Makón, *Fekete Lajosné:* Több rétegű festett gondolkodószék tisztítása, *Csányi István:* Szentés a szabadságharc utáni hónapokban, *Rózsa Gábor:* Szentés vára kalaszeri színes birtokvázlatának mikrofilmestítése a helytörténeti kutatás szolgálatában, *Bátyai Jenőné:* Újszeged virágkertése, *Roboz István:* A földreform és a magyarság a polgári Csehszlovákiában, 1918—1938, *Tóth Ferenc:* Erdei Ferenc, a makói diák, *Marjunucz László:* Lajer Dezső megítélésének problémái, *Fári Irén:* Reizner János ismeretlen fényképei, *Tóth István:* A Móra Ferenc Múzeum helytörténeti fényképgyűjteménye, *Zombori István:* A videotechnika alkalmazásának lehetőségei a történeti muzeológiában, *Nagy Adam:* A humanizmatikai leletek számítógépes feldolgozásának kérdései, *Aprió Ferenc:* Egy elfelejtett szegedi festő: *Bodzásy István, Szelesi Zoltán:* Szeged új képzőművészetének kezdetei, *Szuromi Pál:* Kondor Béla iróniája, *Tandi Lajos:* Szarvasok

csapásán. A Cantata profana műfaji triptichonja, *Szerekes Ferenc*: „Túl a valóságon” — A gyermeki ábrázolásról, *Csongor Győző*: A készülő Jókai-növényszótárról, *Csizmadia György*: A Móra Ferenc Múzeum madárlélek-gyűjteménye rekonziderált (újragondolt) feldolgozásáért, *Gaskó Béla*: Ritka Cerambycidákról.

Nagy László: „Megint lölszánt magyar világ van...” Társadalom és hadsereg a XVII. század első felének Habsburg-ellenes küzdelmeiben. Zrinyi, 1985. 344 old.

Nebézlipari Műszaki Egyetem, 1735—1985. Szerk.: *Tar Sándor*: Kiadja az egyetem, Miskolc, 1985. 96 old.

Néma Lajos: Visk és Sztatina ragadványnevei. Magyar Személynévi Adattárak 62. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszék-csoport Névutató Munkaközössége, Bp., 1985. 86 old.

„Két kárpátontúli (magyarul: kárpátaljai) nagyközségnek, a huszti kerületi Visknek és a lécsői kerületi Aknaszlatinának mai ragadványnevei kerülnek bemutatásra.”

Néprontmozgalom Szabolcs-Szatmár megyében 1938—1984. Szerk.: *Orosz Szilárd*. Kiadja a HNF megyei bizottsága és a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár, Nyíregyháza, 1985. 328 old.

Bibliográfiai és levéltári tájékoztató.

Név és névkutatás. Szerk.: *Békési Imre*. Kiadja a Magyar Nyelvtudományi Társaság, Bp., 1985. 240 old.

Az Inczei Geza halálának 10. évfordulóján rendezett emlékülés előadásai. A tartalomról: *Nyíri Antal*: Emlékezés Inczei Gézáról, *Krisztó Gyula*: A Kárpát-medencei helynévanyag kontinuitásának kérdéséhez, *Mező András*: A helynevek vándorlása a középkorban, *Hajdú Mihály*: A névvé válás folyamatáról, *Juhász Dezső*: A tájnevek alakтанáról, *Balogh László*: Történelmet teremtő földrajzi nevek, *Várkonyi Imre*: A somogyi helynevek típusai különös tekintettel a foglalkozásnevekből, a templom címéből és a vásártartás napjából alakult helynevekre, *Hévvizi Sándor*: Élő helyneveink és okleveles adataink egybevetése Békés megyei példák alapján, *Szabó Géza*: Földrajzi nevek és nyelvjáráskutatás, *Pesti János*: A közzététel és a szerkesztés tapasztalatai a Baranya megye földrajzi nevei I. és II. kötet alapján, *Mészárosné Varga Mária*: A földrajzi névgyűjtemények belterületi névanyagának tanulságai, a Veszprém megyei Tapolcai járás földrajzi nevei alapján, *Vörös Ottó*: A Zala-völgyi Őrség egyetemű helyneveinek hová? kérdésre felelő meghatározó alakjaihoz, *Szeglő László*: Gondolatok Baja nevében eredete kapcsán, *Cs. Nagy Lajos*: A Budapesti Tanítóképző Főiskolán folyó névtani gyűjtőmunkák, *Bachai László*: A szinkron

vizsgálatú ragadványnév-kutatás mai állása, *Farkas Ferenc*: Néhány jászági település ragadványneveinek összevetése, *Adám Imre*: A Szabolcs megyei személynévtípusok a XVI. században, *Mizsei Lajos*: Keresztneveink néhány problémája, *Szabó József*: Keresztnévi eredetű közszavak Nagykönyi nyelvjárásában, *Varga József*: A névdival változása és a névgyűjtés gondoljai a muravidéki magyarság körében, *Pesti János*: Tegyük többet a névkutatók nevelése érdekében, *J. Soltész Katalin*: Történesnevek, *Ordóg Ferenc*: A magyar céhek patrónusválasztásának hagiográfiai, ikonográfiai és művelődéstörténeti indítékai, *Vitányi Borbála*: Valóság és képzelet az irodalmi névadásban.

Óbuda. Kiadja a III. kerületi Tanács Végrehajtó Bizottsága. Bp., 1985. 210 old.

A tartalomról: Helytörténeti áttekintés, Emlékek a munkásmozgalom óbudai történetéből, Közoktatás, közművelődés, sport, egészségügy, Városfejlesztés.

Palotai Krónika. Kiadja a Csanádpalotai Nagyközségi Közös Tanács Kelemen László Művelődési Ház Honismereti Köre. En. [1985] 15. old. (Kézirat gyanánt)

Bozsó Dénes: Kelemen László (Folytatás), *Asztalos P. Kálmán*: Csanádpalota nevezetesebb évei, *Komoly Pál*: Harangok felajánlása, *Pánczél Józsefné*: Gyermekekjátékok, mondókák, uő.: Jelenünk krónikája, *Markovics Gézané*: A nyugdíjasklubról, *Pánczél Józsefné*: Népronttanácskozás, *Asztalos P. Kálmán*: A Honismereti Kör munkaterve, *Pánczél Józsefné*: Véralók kitüntetése.

Papp Zoltán: Makói történel (Egy fejezet Erdei Ferenc életéből). A Makói Múzeum Füzetei 50. Szerk.: *Tóth Ferenc* Makó, 1985. 43 old.

Erdei Ferencnek 1938-ban Diósszilágyi Évával kötött, első házasságának előzményei, tartalma és „utólete”, valamint a Parasztok c. mű születésének körülményei.

Pál István: Ahol munka mellett dal fakad. Kiadja a MÉV járműjavító üzeme, Miskolc, 1985. 81 old. [Soksz.]

Az üzem Erkel Ferenc Férfitkórusának száz éve (1885—1985).

Péter László: Makói kis tükör. A Makói Múzeum Füzetei 47. Szerk.: *Tóth Ferenc*. Makó, 1985. 123 old.

Polner Zoltán: Eganyám, Földanyám. A Makói Múzeum Füzetei 45. Szerk.: *Tóth Ferenc*. Makó, 1985. 46 old.

Makó környéki ráolvasások és hiedelmek.

Polner Zoltán: Koronával koronázzák. A Makói Múzeum Füzetei 48. Szerk.: *Tóth Ferenc*. Makó, 1985. 57 old.

Makó környéki népi imádságok és Krisztus-legendák.

Poór János: A Hajdúböszörményi Béke Termelőszövetkezet története. SKV Bp., 1985. 133 old.

Rácz Sándor: Ferencszállítás és a volt báró Berliczy-majzorok (Csongrád megye) lakosságának ragadványnevei. Magyar Személynévi Adattárak 69. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névkuató Munkaközössége, Bp., 1985. 95 old.

Régiók, kistájak. Összeállította és szerk.: **Bóhm Antal és Pál László.** Kiadja az MSZMP KB-Társadalomtudományi Intézete, Bp., 1984. 235 old.

Pál László: Kísérlet a „helyi társadalom” dimenzióinak megragadására. **Tóth Zoltán:** A helyi társadalom társadalomtörténeti szempontjaihoz. **Bánlaky Pál:** Helyi társadalom, lokális közösségek. **Vass Dezső:** Az önálló várospolitika lehetőségei. **Merth László:** A gazdaság, a gazdálkodás szerepe egy „helyi társadalom” életében. **Székely János:** Ciu prodest, cu bone? Tanácsi tevékenység és „helyi érdekek” Zircen és környékén. **Kovács Flórián:** A helyi sajtó és a közélet Zalaegerszeg példáján. **Juhász Judit:** A helyi társadalom feltételrendszerének elemei Somogy megye aprófalvaiban és külterületein.

Sándor Ildikó: Festett népi bútorok. Kiadja a Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága. Szentendre, 1985. 24 old.

Sánta Antal: Szentendre természeti környezetének kutatása és védelme. Szentendre Füzetek I. Kiadja a Pest Megyei Művelődési Központ és Könyvtár, a HNF városi bizottsága, a Szentendre Barátságainak Köre és a Szentendrei Városszépítői Egyesület. Szentendre, 1985. 48 old.

Sipos Csaba: A „Somogyvármegye” repertórium. 1945–1948. Kiadja a Toghatti Megyei Könyvtár, Kaposvár, 1984. 534 old.

Szabó Miklós M.: A magyarországi felszabadító hadműveletek, 1944–1945. Kossuth, 1985. 182 old.

Szabó T. Attila: Tallózás a múltban. Válogatott cikkek. Tanulmányok VI. Kriterion (Bukarest) — Szépirodalmi, 1985. 582 old.

A neves erdélyi nyelvész és irodalomtörténész válogatott tanulmányainak és cikkeinek 6. kötetében ilyen fejezetcímekkel olvashatunk: A tudománypopularizáció ösvényein; A hely és név; Az irodalom- és nyelvtörténet forrásvidékein; Olvasás közben; Nyelv- és irodalomtörténeti tanulmányok; Megemlékezések.

Szántó Imre: Küzdelem a török terjeszkedés ellen Magyarországon. Akadémiai, 1985. 275 old.

Az 1551–1552. évi várháborúk.

Szenti Tibor: Parasztvallomások. Gazdák emlékezése Vásárhelyről. Gondolat, 1985. 392 old.

A szó becsülete: Vál. és szerk.: **Z. Szabó László és Wacha Imre.** Kiadja a Hazafias Népfront Országos Tanácsa. Bp., 1985. 120 old.

Szülőföldünk 24. Írta és szerkesztette: **dr. Szamosújvári Sándor.** Kiadja a II. Rákóczi Ferenc Honismereti Műemlékvédő Szakkör. Debrecen, 1985. 12 old.

A kiadvány Debrecen és Hajdú-Bihar megye műemlékeinek, műemlékjellegű és városképi jelentőségű épületeinek jegyzékét tartalmazza.

Tapolcainé Sáray Szabó Éva: Tatabánya. Panoráma, 1985. 79 old.

Táncsics Mihály. Szerk.: **Simonné Tigelmann Ilona.** Tudományos Füzetek 1. Szerk.: **B. Szatmári Sarolta.** Kiadja a Komárom Megyei Múzeumok Igazgatósága, a Komárom Megyei Tanács VB művelődési osztálya és a Hazafias Népfront Komárom Megyei Bizottsága támogatásával. Tata, 1985. 96 old.

A tartalomról: **Lukács Sándor:** Táncsics eszmévilága. **Orsz István:** Táncsics Mihály állásfoglalásai a jobbágykérdésben. **Unger Mátyas:** A tankönyvíró Táncsics. **Füzes Miklós:** Táncsics Mihály és Batthyány Kázmér. **Spira György:** Táncsics és az „olasz segély” kérdése. **Szörényi László:** Táncsics szépirodalmi művei és önéletrajza. **Erényi Tibor:** Táncsics Mihály és az 1867 utáni munkásmozgalom. **Gergely András:** Megemlékezés Táncsics Mihály szülőházánál.

Tóth Ferenc: Erdei Ferenc szülőháza. A Makói Múzeum Füzetek 44. Szerk.: **Tóth Ferenc.** Makó, 1985. 53 old.

Tóth Pápai Mihály. Gyermekek-nevelésre vezető útmutatás a s. Palaki Helvetica Confessiót tartó Collégiumban tanító ifjúság számára. Kassán, 1797. A Miskolci Városi Könyvtár, a Comenius Tanítóképző Főiskola (Sárospatak) és a BAZ Megyei Levéltár közös hasonmás kiadása. Miskolc, 1985. 100+15 old.

A hazai pedagógusképző első magyar nyelvű pedagógia-könyvének hasonmás kiadása, amelyhez **Szabóné Fehér Erzsébet** írt tanulmányt.

Vasi Honismereti Közlemények, 1984/2. kiadja Vas megye művelődési osztálya, a HNF megyei bizottsága, a megyei Művelődési és Ifjúsági Központ. Szombathely, 1985. 97 old.

Tilcsik György: Bemutatjuk a Vas Megyei Levéltárt, **Kovács Józsefné:** Avas Kálmáné 70 éves. **Nádasdy Lajos:** Zongor Ferencről. **Káldos Gyula:** A celdömölki helytörténeti csoport munkájáról. **Naszados István:** A sárközi honismereti szakkör. **Avas Kálmáné:**

Adatok az Orséből Amerikába vándorolt magyarokról, *Zongor Ferenc*: Bábos és gyertyaöntő mesterség, *Vass György*: Adatok egy mézeskalácsos és családja történetéhez, *Nádasdy Lajos*: Enztbruder Dezső és a magyar zene, *Molnár Ambrus*: Honvédtáborozások Kőszegen, *Madáchy Károly*: A körmendi múzeum — egy múzeumlapító visszaemlékezéseiből, *Sátori Vilmosné*: Honismereti akadémia Szarvason, *Laky Rezső*: Honismereti továbbképzés Velemben, *M. Kozár Mária*: A Vasi Múzeumfalú új portája, *Köbölkuti Katalin*—*Nagy Éva*: A Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár műhelyéből, *Pethő Gyula*: 1985. I. fél év vasi eseményei, *Kovács Jenő*: 100 éve született Fábrián Gyula.

Veszprém megye mezőgazdasági termelőségvetkezetei, 1948—1983. Szerk.: *Erdélyi György*: Kiadja a Veszprém Megyei Mezőgazdasági Szövetkezetek Szövetsége, Veszprém, 1985. 247 old.

A kötetet írta: *Farkas József, Turai Lajos és dr. Gáncs Lajos*.

Vitányi Borbála: Thury Zoltán írói névadása. Magyar Személynévi Adattárak 55. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névkatató Munkaközössége, Bp., 1985. 44 old.

Vityi Zoltán W.: Kritikai megjegyzések Mátészalka településtörténeti irodalmáról. Kiadja a Szabolcs-Szatmár Megyei Múzeumok Igazgatósága, Nyíregyháza, 1984. 370 old.

Volgt Vilmos: A „hatos” a magyar közmondásokban. Folklor és folklorisztika, 88 ELTE Bp., 1984. 7 old.

Záhony Éva: Romániai magyar szépirodalom a két világháború között: 1919—1944. Bibliográfia, Bev. tanulmány: *Pomogáts Béla*. OSZK 1984. 752 old.

Szent László patkója
Kalotaszegi írásos hímzés részlete (Hornyák László rajza)

1763

PÁLYÁZAT

A múzeumi pályázati rendszer öt éve (1981—1985)

A Magyar Munkásmozgalmi Múzeum, a Magyar Nemzeti Múzeum és a Hazafias Népfront 1981-ben újabb öt évre szóló pályázati felhívást bocsátott ki az új- és legújabb kori történelem és a helytörténelmi kutatások körében. A felhívás célja az volt, hogy minél szélesebb kutatógárdát mozgósítson a különböző témák még ismeretlen forrásanyagának feltárására, s a magyar történelem kevésbé ismert területeire is ráirányítsa a figyelmet. A múzeumi pályázati felhíváshoz kapcsolódott a KISZ KB, s a múzeumi kiírás tematikáját figyelembe véve, első sorban a középiskolás fiatalok körében hirdette meg a pályázatot.

A javasolt és választott témák közül legkedveltebbek voltak az életrajzok, a felszabadulás, a termelőszövetkezetek története, a településtörténet, az iskola és oktatás, ezen belül elsősorban a tanoncoktatás, a Magyar Tanácsköztársaság helyi szerveinek létrejötte. A kutatások során számos fénykép, ismeretlen dokumentum került felszínre, ezeket a szerzők mellékeltek a pályázathoz, vagy forrásanyagként használták fel, s a dolgozat jegyzeteiben megnevezték a lelohelyeket. A múzeum ezek alapján később célgyűjtéseket szervezett a dokumentumok, fényképek, tárgyak megszerzése érdekében. Különösen eredményesek voltak az országos honismereti táborokban szervezett kutató és gyűjtő expedíciók. A tábor résztvevői csoportonként, szakemberek vezetésével egy-egy kiválasztott területen végeztek az adat- és anyaggyűjtést. Az eredményeket a benyújtott pályázatok összegezték, a gyűjtött anyag pedig az irányító múzeum gyűjteményét gyarapította.

A pályázati kiírástól eltérően minden évben érkeztek irodalmi, művészettörténeli, néprajzi témájú irások is. A néprajzi dolgozatok — az évek során kialakult rend szerint — átkerültek a Néprajzi Múzeumhoz, ahol egyazon időben történt a pályázati kiírás. Más esetekben nehezebb volt a beérkezett művek elhelyezése. Ugyanis — tudomásunk szerint — a fővárosban hasonló típusú irodalmi vagy művészeti pályázat nem volt. Így a múzeum lektorai — a történelmi munkák mellett — értékelték ezeket a dolgozatokat is, s — rendhagyó módon — a legszívesebben irodalmi vagy művészeti tárgyú irások több esetben is részesültek a *történelmi pályázat* díjából.

A pályázati rendszer — a korábbi évekhez hasonlóan — kétféle pályázati kategóriát tartalmazott: a pályázók dolgozataik két példányát először a megyei múzeumhoz, illetve a fiatal pályázók a megyei KISZ-bizottságokhoz küldték. A dolgozatok első értékelését, díjazását, jutalmazását a megyei múzeumok szakemberei végezték el évenként. A megyék által díjazott vagy jutalmazott irások az országos zsűri elé kerültek, amely a Magyar Munkásmozgalmi Múzeum által felkért bírálóbizottsági testület volt. A megyék minden év októberéig továbbították Budapestre a dolgozatokat, az országos zsűri csak kétevenként ült össze és osztotta ki a díjakat. Az öt év alatt az országos múzeum bírálóbizottsága összesen 724 pályázatot értékelt.

Az országos bírálóbizottság ifjúsági és felnőtt kategóriába sorolta a dolgozatokat és mindkét esetben különválasztotta az egyének és a csoportok munkáit.

1983-ban az *ifjúsági kategóriában* 2 db I. díjat, 4 db II. díjat és 6 db III. díjat ítélte oda a bizottság. A *felnőtt kategória*: 1 db I. díj, 2 db II. díj és 3 db III. díj.

Az 1985. év díjai: *ifjúsági kategóriában* 2 db I. díj, 2 db II. díj és 6 db III. díj. A *felnőtt kategória* díjai: 1 db I. díj, 2 db II. díj és 3 db III. díj.

Az I. díj összege — egyenként — 5000 Ft, a II. díj 3000 Ft, a III. díj 2000 Ft volt. A jutalmazottak egyenként 500 Ft értékű könyvtulajdányt kaptak.

Az 1983. év díjazott pályázatai

Ifjúsági egyéni kategória:

I. díj: Sipos Ágnes: Egy vagy több tematikailag összefüggő — a végváakra vonatkozó — forrás elemzése.

A felhívás szövegét a Honismeret 1981. 4. száma közölte (Szerk.).

II. díj: Gelto Terézia: Szüleim, nagyszüleim élete a múltban; **Tóth Katalin:** A II. világháború hatása Enying község lakóinak életmódjára.

III. díj: Hári Csaba: A II. világháború hatása Fejér megyében; **Farkas Zsuzsanna:** A Szociáldemokrata Ifjúsági Mozgalom működése az országban és lakóhelyemen, Tiszaszentimrén.

Ifjúsági csoportos kategória:

I. díj: A Gyulai 613. Sz. Munkácsy Mihály Ipari Szakmunkásképző Intézet honismereti szakköre: Gyula város szovjet katonái hősi temetőjének története.

II. díj: Fajtli József—Molnár György—Wencz Miklós—Varga Zsolt: A vágathajtás gépesítésének műszaki fejlődése napjainkig; **Hunfalvy János Közgazdasági Szakközépiskola 3. osztályának KISZ-csoportja:** Táncsics Mihály utca a Várnegyedben.

III. díj: Barcsi 525. Sz. Ipari Szakmunkásképző Intézet honismereti szakköre: Babócsa és Lábod felszabadítása 1944—45-ben; **400. Sz. Ipari Szakmunkásképző Intézet honismereti szakköre:** A győri vizellátás, gázellátás, csatornázás és központi fűtés története; **Tóth Marianna—Kaszab Zsuzsanna:** A munkás- és agrárszocialista mozgalom kezdetei a Jászság területén a dualizmus korában a korabeli sajtó tükrében.

A felnőtt kategória díjazott pályamunkái:

I. díj: Zsoldos István: Kisújszállás a két világháború között. 1914—1944.

II. díj: Katona Sándor: Történelmi idők tanúja; **Molnár Ambrus:** Adatok a takarékmagtárak történetéhez a történelmi Bihar és Hajdú megyékben.

III. díj: Szűts Tibor: Hitelviszonyok Győr vármegyében 1750—1812 között; **Koszó János:** A makói első vasút születésének krónikája a százéves évforduló emlékére; **Veszprémi György:** A Stádei Károly szocialista brigád története.

A felnőtt csoportos kategóriában a bizottság nem osztotta ki a díjakat. A Művelődési Minisztérium nemzetiségi osztálya külön díjban részesült **Hacsavecz Béla:** A markazi szlovákok krónikája c. dolgozat.

Az 1985. évben díjazott pályamunkák

Ifjúsági egyéni kategória:

I. díj: Csizmadia Erzsébet: Rum község 40 éves múltja.

II. díj: Hajas Andrea: A kovácsmesterség Nagykanizsán; **Almási Katalin:** A nyíregyházi munkásotthon tevékenysége.

III. díj: Bori Márta: Az 1923—33-as gazdasági válság hatása városomban, Csongrádon; **Szilágyi Zsuzsa:** Az egri tanítóképző története 1900-ig; **Iván Zuzsa:** A Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség munkája a tanuló és dolgozó ifjúság körében.

Ifjúsági csoportos kategória:

I. díj: Gesztes Beáta—Szántó József: Pétervására község 1945 utáni élete.

A II. díjat nem adta ki a bizottság.

III. díj: Bertha Laura—Fegyverneki Dalma: Miskolc múltja történelmi emlékhelyeinek számbavételével; **Dobi Gábor Káplár János Tarcsai Altiia:** A húsipari vállalat története 1945—1984; **Korcsmáros Julianna—Keczán Gyöngyi:** A Debreceni Konzervgyár az alapítástól napjainkig.

Felnőtt egyéni kategória:

I. díj: Bérés János: A református kántorlanítóság utolsó évtizedei a felső-borsodi református egyházmegyében; **Rácz István:** Tűzlelkek karanténban (1919—1923). Adalékok a magyar szovjet hadifogolycsere-egyezmény, a csöti leszerelőtábor és a hazatért internacionalisták történetéhez.

II. díj: Jelenffy Anna: Népképviselői választások Csongrád megyében; **Vass Tibor:** Az őzdi munkásokolnák és lakásbelső kialakulásának története.

III. díj: Király György: Zivataros napok. — Egy mezőföldi falu, Iváncsa hétköznapi háborúk és forradalmak alatti a százafordulólól . . . ; **Lénárt Béla:** A polgári demokratikus forradalom és a Magyar Tanácsköztársaság közoktatás- és művelődéspolitikájának megvalósulása Borsodban és Miskolcon.

A felsorolt díjak kiosztása mellett minden alkalommal 30-30 pályázó részesült jutalomban.

A KISZ KB a legjobb dolgozatot benyújtó fiatal pályázóknak arany, ezüst és bronz oklevelet is adományozott. A szakmai lektorok javaslatai alapján 1983-ban 23 arany, 18 ezüst és 32 bronz oklevelet; 1985-ben 18 arany, 225 ezüst és 29 bronz oklevelet osztottak ki. Az oklevelek birtokosai egyúttal részt vehettek a következő évben valamelyik országos honismereti tábor

munkájában és szervezeti keretek közötti, megfelelő szakmai vezetéssel folytathatták tovább a megkezdett kutatásokat.

Megbízható adataink vannak arról, hogy éppen a honismereti táborokban készült pályázatok emelkednek ki a mindenkorai mezőnyből. Az elkészített dolgozatok mellett a szerzők jelentős fénykép, tárgy és forrásértékű dokumentumanyagot is felkutatnak és összegyűjtöttek.

A pályázati rendszer általános tapasztalatai: Az 1981—1985-ös pályázati rendszernek a korábbi években már voltak előzményei. Ennek ellenére minden alkalommal találkozunk olyan újabb jelenségekkel, amelyekre fel kell figyelnünk.

A pályázati felhívás eredményeit vizsgálva megállapíthatjuk, hogy az *elérte célját*. A felhívás nyomán széles kutatógárda mozdult meg s látott munkához. Ot év alatt az új- és a legújabb kori történelem fejezetei eddig még ismeretlen adatokkal egészültek ki s a fellárt forrásanyag értéke is felbecsülhetetlen. A korábbi pályázati munkában részt vevő szerzők mellé újabb munkatársak csatlakoztak. Így olyan témák is előtérbe kerültek esetenként, amelyek a felhívást kibocsátó szervek figyelmét is elkerülték. Nagyon sok kiadásra érett pályamű született. Országos kutatómozgalom alakult ki, amelynek folytatását feltétlenül szorgalmazni és támogatni kell. Ezt a feladatot újabb felhívásoknak kell magukra vállalniuk.

Az eredmények mellett azonban *néhány negatív jelenségre* is rá kell mutatnunk. Elsősorban a kiírt témákat kell mérlegre tennünk. Nem lenne-e helyesebb az általános, az egyes történelmi korszakokon átnyúló ajánlások helyett szűkebb korszakhatárokat megvonni? Ez elsősorban az ifjú pályázók számára könnyítené meg a választást. Ugyanakkor nagyobb teret kellene adni a felnőttek által választható, bár több időt igénybe vevő, nagyobb lélegzetű témáknak.

A pályázatok tartalmi elbírálása mellett állandóan visszatérő gondot jelent, hogy nagyon sok az egy-két oldalas írásmű, amelynek *sem terjedelme, sem tartalma* nem üti meg a kívánt mértéket. (Ily esetekben fel kell vetnünk a továbbító megyei szervezetek, intézmények felelőségét. Ugyanis a megyék — a megállapodás értelmében — csak a náluk helyezést elért dolgozatokat juttathatják el az országos zsűrihez. Ezzel szemben nagy számban érkeznek értékelhetetlen írások is.)

Kevés pályázó tudja — s itt főként olyan fiatalokról van szó, akik szakmai segítség nélkül dolgoznak —, hogyan kell elkészíteni a tudományos igényű pályamunkát. Pl. nem hiányozhat a cím, a feldolgozott forrásanyag megjelölése, a jegyzetek stb. Ezekre nem a pályázati kiírásnak kellene felhívni a figyelmet. Jó megoldás lenne ezért, ha a pályázatot meghirdetők a felhíváshoz csatolt *módszertani kísérőfüzetben* összefoglalják a terjedelmi, tartalmi, formai stb. kívánalmakat. Ezzel a segítséggel bizonyára el lehetne érni azt, hogy megfelelő munkát kapjon kézhez a bírálóbizottság. Természetesen ez csak akkor lenne eredményes, ha a módszertani füzetek valóban eljutnának minden pályázóhoz, és a pályázók szakmai vezetőihez. Erről a pályázati kiíróknak kellene gondoskodniuk, a megyei intézmények bekapcsolásával.

A pályázatok további sorsa. Az országos zsűribe érkezett pályamunkák, a díjkiosztás után a Magyar Munkásmozgalmi Múzeumban mint történelmi forrásmunkák, az adattári gyűjteményben kapnak helyet. A dolgozatok — éppen forrásértékük miatt — csak a szerzők előzetes engedélyével kutathatók.

Sajnálatos, hogy a kiadásra érett dolgozatok publikálását a felhívást kibocsátó intézmények nem tudják megvalósítani, még részleteiben sem. Így nagyon sok kiadásra méltó írás elmerül az ismeretlenségben. A következő években valamilyen lehetőséget kellene találni, hogy e téren változás következhesse be.

A múzeumi pályázati rendszer következő öt éve. A múzeumi pályázati rendszer újabb öt éves szakasza 1986. január 1-én indul. Az új kiírás pályázati feltételei változatlanok. Továbbra is kellős elbírálás alapján történik az országos díjak odaítélése, amikor is a megyei szelektálás után az országos döntőben mérlelnek össze a legjobb pályázatok. A felhívás ismét tartalmazza a kiemelt és ajánlott témákat. Ezekben kívül szabad teret hagy más témák felkutatására és beküldésére. Az elkövetkező öt év kiemelt kutatási feladata lesz a felszabadulás utáni időszak még ismeretlen eseményeinek feltárása, dokumentumainak összegyűjtése, s a korszakban létrejött, elsősorban politikai szervezetek megalakulásának, működésének történelmi ismertető adatainak feldolgozása.

A pályadíjak kiosztása ismét kétféleképpen történik. Az 1986—1987-ben beküldött írások díjazása 1988-ban, az 1988—89-ben érkezett pályázatoké 1990-ben lesz. Megemlíthetjük a díjak összegeit is. Egy-egy díjkiosztás alkalmával mind az ifjúsági, mind pedig a felnőtt kategóriában megkülönböztetve az egyéni és csoportos munkákat — 2 db I. díj, 4 db II. díj és 6 db III. díj kerül kiosztásra.

Korábbi tapasztalataink alapján reméljük, hogy az új felhívás ismét eljut újabb kutatókhoz is, akik a régi gárdához csatlakozva, együttesen folytatják a megkezdett munkát, gazdagítva nemzeti történelmünk tudományos ismeretét.

Illés Ilona

Új- és legújabb kori történeti pályázat

A Magyar Nemzeti Múzeum, a Magyar Munkásmozgalmi Múzeum és a Hazafias Népfront Országos Tanácsa pályázatot hirdet az 1986—1990-es évekre.

Pályázni lehet az alábbi új- és legújabb kori, valamint helytörténeti témákat feldolgozó pályamunkával, amely nyomtatásban még nem jelent meg és más pályázaton még nem szerepelt.

Kiemelt témák:

a) *A polgári demokratikus forradalom és a Magyar Tanácsköztársaság időszaka.*

b) *A két világháború közötti időszakból:* 1. A népfrontmozgalom története; 2. Az ifjúsági szervezetek és mozgalmak a két világháború közötti Magyarországon; 3. Kulturális egyesületek és tevékenységformák 1920—1944.

c) *A felszabadulás utáni korszak köréből:* 1. Az életmódváltozások a felszabadulástól napjainkig, annak társadalmi-gazdasági okai; 2. A MKP és SZDP helyi szerveinek megalakulása; 3. Egyéb szervezetek megalakulása és tevékenysége a felszabadulás után; 4. A DISZ-, KISZ- és úttörőmozgalom, valamint a rétegszervezetek, MADISZ, SZIM, SZIT stb. története; 5. A mezőgazdasági termelősövetkezetek története.

Pályázni lehet ezeken kívül egyéb, szabadon választott témával is.

Nem pályázhatnak múzeumok, tudományos intézmények munkatársai, vagy olyan kutatók, akik hivatásszerűen foglalkoznak a pályázati felhívás körébe tartozó feladatokkal. Egy pályázó több munkát is benyújthat.

A pályázat kétfordulós, megyei és országos. Ezért a pályázóknak két példányban kell beküldeniük dolgozatukat a megyei múzeumok igazgatóságához. A budapesti pályázók csak az országos fordulóban vesznek részt, ezért pályázataik első példányát kell elküldeni közvetlenül a Magyar Munkásmozgalmi Múzeumhoz.

A pályázatot a következő kategóriákban hirdetjük meg: felnőtt egyéni, felnőtt csoportos, ifjúsági egyéni, ifjúsági csoportos kategóriákban.

A pályázat díjai: (ifjúsági és felnőtt kategóriákban egyaránt): I. díj: 10 000 Ft, II. díj: 6000 Ft, III. díj: 4000 Ft.

A díjazásban nem részesült színvonalas írásokat jutalomban részesítjük.

Az országos döntőbe érkezett pályázatokat a zsűri kétvétenként értékeli, ezért az ide érkező pályázatok *beküldési határideje: 1987. december 1.; illetve 1989. december 1.*

A határidő után érkező dolgozatok díjazásban nem részesülnek. A pályázni kívánók számára részletes felvilágosítást nyújt a Magyar Munkásmozgalmi Múzeum adattára: Budapest, I., Budavári Palota „A” épület. Pf.: 23. 1250.

Budapest, 1985.

Hazafias Népfront Országos
Tanácsa

Magyar Munkásmozgalmi Múzeum
Magyar Nemzeti Múzeum

Néprajzi és nyelvjárási gyűjtőpályázat

A Néprajzi Múzeum, az MTA Nyelvtudományi Intézete, a Szabadtéri Néprajzi Múzeum, a MTA Néprajzi Kutatócsoport, a Magyar Néprajzi Társaság, a Hazafias Népfront, a KISZ KB, a Magyarországi Délszlávok Demokratikus Szövetsége, a Magyarországi Németek Demokratikus Szövetsége, a Magyarországi Románok Demokratikus Szövetsége, a Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetsége támogatásával, a megyei tanácsok és múzeumi szervezetek közreműködésével meghirdeti az 1986. évi

XXXIV. ORSZÁGOS NÉPRAJZI ÉS NYELVJÁRÁSI GYŰJTŐPÁLYÁZATOT

A pályázat feltétele, hogy a pályamunkák a paraszti élet saját tapasztalatán, helyszíni gyűjtésen, illetve történeti, levéltári kutatáson alapuljanak és *eredeti ismeretanyagot* tartalmazzanak. A pályázatra csak olyan munka adható be, amely nyomtatásban nem jelent meg, illetőleg kiadás alatt még nem áll és más pályázaton nem vett részt.

NÉPRAJZI TÉMAKÖRÖK

1. A család vizsgálata (rokonsági viszonyok, családi termelés, üzemszervezet, jövedelem, családtípus stb.), egy parasztcsalád életkörülményeinek alakulása 1945 után, önéletrajzok, családi naplók, számadáskönyvek gyűjtése, illetve feldolgozása.
2. A nők helyzetének megváltozása a falusi társadalomban (szerepük a családban, a munkában, a közelelben a felszabadulás előtt és napjainkban).
3. A paraszti tárgykultúra vizsgálata: munkaeszközök (a gazdálkodás, a hagyományos közlekedés stb. eszközei), fogyasztási javak (szobabelsők, hagyományos bútorelrendezés, konyhák, kamrák berendezése, a viselet stb.) kutatása. Tárgyfelkutató lapok kitöltése, az eszközkészlet felmérése a múltban és a jelenben, mai tárgyfeltár készítése.
4. A paraszti kézművesség, a falusi kisiparok — múltjuk és fennmaradásuk 1945 után.
5. Telekelrendezés (parasztporták, tanyák és telkek elhelyezése egy településen, porták belső rendje, felmérések, alaprajzok). Présházak, pincék.
6. A lakosság vándorlásának vizsgálata a múltban (summásság, kivándorlás, kitelepítés stb.) és a jelenben (urbanizáció, ingázás). Paraszti életkörülmények között élő, ipari munkával foglalkozó családok életmódja (újjonnan telepített üzem, gyár környékén, Budapesti és nagyvárosok külső negyedeiben stb.).
7. Egy falu hagyományos táplálkozásának bemutatása a legújabb fejlődés jelzésével.
8. Mai falusi és kisvárosi ünnepek.
9. A gyermekélet, a gyermekfolklor vizsgálata.
10. Paraszti kertek népi növényismerete, etnobotanikai vizsgálatok.
11. Egy falu hiedelmeinek, szokásainak teljességre törő leírása.
12. Egy énekes teljes dalrepertoárjának bemutatása (közös éneklés, daltanulási alkalmak egy mai faluban).
13. Szabadon választott néprajzi témák.

NYELVJÁRÁSI TÉMAKÖRÖK

1. Nyelvjárási szókincs, lájszavak, szólások, közmondások.
2. Személynevek (ragadványnevek, keresztnévek, becenevek).
3. Állatnevek, állatszólítók (üző, terelő, hívó szavak).
4. Növénynevek (népi elnevezések és ezek eredetét magyarázó történetek).
5. Földrajzi nevek és eredetmagyarázó történetek.

TUDNIVALÓK

a) A pályázat nyílt, azon bárki részt vehet, aki néprajzi és nyelvjáráskutatással hivatásszerűen nem foglalkozik. Egy pályázótól több pályamunkát is elfogadunk, illetve több pályázó vagy szakör közösen is készíthet pályaművet. A pályázatnak *lelőlt* és *iljúsági* tagozata van.

b) *Pályázni lehet:* Olyan pályamunkákkal a felsorolt témakörökben, amelyek lejegyzelmesebb anyaggyűjtes alapján álló feldolgozásokat tartalmaznak; olyan pályamunkákkal, amelyek eredeti adát- és forrásgyűjtéseket (levelek, gazdasági naplók, jegyzőkönyvek, önéletrajzok, magnetofonszalagra rögzített interjúk stb.) tartalmaznak. A szalagra rögzített anyagot le kell jegyezni s a felvétellel együtt kell beküldeni. A szalagok értékét a díjazott pályamunkák esetében a díjakon felül visszatérítjük vagy azokba beszámítjuk. Interjúk bármely felajánlott témakörben készíthetők.

c) A pályamunkát két azonos tartalmú és kiállítású (azonos fotókkal, fonetikai bejegyzésekkel stb. készült), lehetőleg gépelt példányban kell beküldeni a gyűjtőhely szerint illetékes megyei múzeumigazgatóság címére. Fényképekről xerox-másolatokat nem fogadunk el! *Nemzetiségi* témájú pályamunkákat három példányban kell beadni.

d) Az adat- és forrásgyűjtést tartalmazó pályamunkákat (archív dokumentumokat, magnetofonfelvételeket, parasztfőnéletrajzokat stb.) elegendő egy példányban közvetlenül a Néprajzi Múzeumba küldeni.

e) A pályázók a pályázatot meghirdető intézményektől írásbeli, illetve szóbeli szakmai segítséget kérhetnek. A pályamunkák elkészítéséhez, az adat- és forrásgyűjtéshez kívánatos gyűjtési útmutatókat, kérdőíveket felhasználni. A pályázók a következő témák kapcsán igényelhetnek a Néprajzi Múzeumtól gyűjtési útmutatókat, kérdőíveket: falutörténet a színhagyomány és más helyi források alapján, ünnepek és szokások, családtörténet, gazdacselédek, az Amerikába irányuló kivándorlás, kisipar, mesterség, rokonság és rokonsági terminológia, a paraszti önéletrajz írása, az urbanizáció, szobabelsők, épülettalak, kerítések és kapuk, tanyai telek-elrendezések, csűrök, kertészeti építmények, csöszkunyhók, szakrális emlékek, présházák és pincék, kutak, konyha, kertkultúra, szőlőművelés, lakodalmi szokások, karácsonyi szokások, halottas szokások, búcsú, tárgyleltárak. A nyelvjárási, névtani témájú pályamunkákhoz és táj-szavak, szólások, közmondások gyűjtéséhez útmutatót vagy a Néprajzi Múzeumtól vagy az MTA Nyelvjárástudományi Intézetétől (Budapest, Pf.: 107. 1364) lehet igényelni.

f) Nem lehet pályázaton doktori értekezésekkel, továbbá olyan kéziratokkal részt venni, amelyek elkészítését hivatalos munkaterv írja elő.

g) Felhívjuk pályázóink szíves figyelmét arra, hogy a beadott kéziratokat nem küldjük vissza. Minden pályamunka a Néprajzi Múzeum Adattárának kéziratgyűjteményébe kerül, és a kutatás rendelkezésére áll.

A kéziratok benyújtási határideje: a megyei múzeumigazgatóságoknak: az általuk meghatározott határidőig; a Néprajzi Múzeumnak: 1986. szeptember 30.

A határidőig be nem nyújtott pályamunkák az országos döntőn nem vehetnek részt. A pályamunkánál kell tüntetni a szerző nevét, pontos címét és foglalkozását. Ennek hiányában a pályamunka nem vehet részt az országos döntőn.

A pályázat keretében önállóan

FOTÓPÁLYÁZAT

is meghirdetésre kerül.

Pályázni adatolt archív képek gyűjtésével, fotó- és diasorozatok készítésével lehet.

1. A néprajzi tárgyú archív fényképek, családi fényképalbumok gyűjtése és a rájuk vonatkozó adatok rögzítése.

2. Fényképek, toltorozatok és

3. Dialfelvételek készítése az ajánlott néprajzi témakörök bármelyikében. Alapvető követelmény továbbá a felvételekkel kapcsolatos adatok és a felvételek tárgyát jelentő tények részletes leírása. A pályázatra a képek nem illusztratív céllal, hanem önálló, vizuális egységekként kell, hogy készüljenek.

Tudnivalók:

a) A fotópályázatra benyújtandó munkákat közvetlenül a Néprajzi Múzeumba kell küldeni.

b) Fényképek esetében képenként a következőket kell beadni: a felvétel *negatívja*, képenként egy darab 6 x 9 cm-es és egy darab 9 x 12 cm-es pozitív kép.

c) A diákat kerettel vagy anélkül is be lehet nyújtani.

d) A díjazáson felül a nyersanyag értékét megtérítjük, illetve azokba beszámítjuk. A szerzők a benyújtott munkák szerzői jogát továbbra is élvezik.

e) A pályázni szándékozók számára néprajzi jellegű felvételek készítéséhez egy bővebb tájékoztató, útmutató igényelhető a Néprajzi Múzeumtól.

f) A beküldési határidő: 1986. szeptember 30.

ORSZÁGOS DÍJAZÁS

A néprajzi, nyelvjárási, adat- és forrásgyűjtő pályamunkák díjazása kétlépcsős rendszerben történik, oly módon, hogy az országos pályadíjak a megyei díjak kiegészítésével születnek. Ennek értelmében a megyei díjakat az alábbi összegekig egészítjük ki:

	Felnőtt tagozat	Ifjúsági tagozat
I. díj	5000 Ft	2500 Ft
II. díj	3000 Ft	2000 Ft
III. díj	2000 Ft	1500 Ft

Indokolt esetben a zsűri a díjak összegét felemelheti. A fotópályázat díjazása egylépcsős, melynek díjai a következők: I. díj: 5000 Ft, II. díj: 3500 Ft, III. díj: 2500 Ft.

A díjakról, a pályamunkákról készített szakmai bírálatok alapján országos zsűri dönt. A díjakat a pályázók postán kapják meg.

Eredményhirdetés: országosan 1986 decemberében lesz.

NÉPRAJZI MÚZEUM
BUDAPEST,
KOSSUTH L. TÉR 12. 1055

Az 1985. évi Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázat eredményjegyzéke

A XXXIII. Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázatra 382 pályamunka érkezett, ebből 238 felnőtt, 144 pedig ifjúsági volt. A pályamunkák összerjedelme meghaladja a 17 553 oldalt és jelentős a pályamunkákhoz csatolt különböző mellékletek mennyisége is; így például összesen 2128 darab fényképet és 120 darab diát kaptunk közhez. Ez természetesen a pályázaton belül meghirdetett önálló néprajzi fotópályázatnak is köszönhető. Kérdőíves adatgyűjtésre 1985. évben sajnos nem volt vállalkozó.

Az Országos Bírói Bizottság Kodolányi János, a Magyar Néprajzi Társaság alelnöke vezetésével 1985. november 28-án ült össze és döntött a díjakról. A zsűri nem tett különbséget adatgyűjtő és feldolgozó kategória között, a felnőtt tagozaton I. kiemelt I. díjat, 5 I. díjat, 5 kiemelt II. díjat, 31 II. díjat és 26 III. díjat osztott ki. Az ifjúsági tagozaton az I. díj nem került kiosztásra, hanem 5 II. díjat és 17 III. díjat állapítottak meg. A Fotópályázaton az I. és II. díjat nem ítélte oda a Bizottság, 2 III. díj került kiosztásra. A díjakon kívül számos pályamunka nyert pénz- és könyvjutalmat, s ily módon a beküldött dolgozatok csaknem kétharmada részesült jutalomban. Mindez azt is jelenti, hogy a pályamunkák színvonala öröndetesen javult, bár az ifjúsági tagozaton még sok alacsony színvonalú munka érkezett.

A pályamunkák tematikus megoszlása a tavalyihoz képest alig változott. Nőtt az érdeklődés a szokások és hiedelmek témaköre iránt (25%), a nyelvjárási pályamunkák aránya valamivel csökkent (12%), a társadalom, életmód, életrajz-feldolgozásoké hasonlóképpen (16%), kedvelt témák voltak a gazdálkodás és helytörténet (10 és 9%). A többi téma feldolgozásának aránya csekély (pl. viselet, mesterség, népmese, népköltészet, táplálkozás, építkezés, lakás stb.).

A pályamunkák földrajzi megoszlásán belül nincs lényeges különbség a korábbi évekhez képest. Legtöbb kézirat Győr-Sopron (42), Baranya (32), Borsod-Abaúj-Zemplén (31), Szolnok (30), Pest (26), Somogy (24), Heves (24), Hajdú-Bihar (21) megyék területéről érkezett. Komárom megye nem küldött egyetlen kéziratot sem. Jelenlegi határainkon túlrol 35 pályamunkát kaptunk. A nemzetiségi lakosságú falvakból 28 kézirat érkezett, s ez a tavalyihoz (51) képest lényegesen csökkenést mutat.

Eredményjegyzékünkben felsoroltuk mindazokat a pályázókat, akik országos díjat érdemeltek, akkor is, ha pénzbeli díjkiegészítésben nem részesültek, mivel az országos díjnak megfelelő összeget már a megyéknél megkapták. Azoknál a pályázóknál, akik fotót, diát vagy magnetofonszalagot is mellékeltek pályázatukhoz és díjat vagy pénzüjalmat kaptak, a díjazásukba a nyersanyagok árát is beszámítottuk. Nem soroljuk fel azokat a pályázókat, akik pénz- és könyvjutalmat érdemeltek. Ők erről értesítő levelet kapnak. Ifjúsági pályázónk esetében feltüntetjük iskolájuk nevét is.

Megköszönjük pályázónk áldozatos munkáját, s hasonló sikeres munkát kívánunk a jövőben is.

FELNÖTT TAGOZAT

Kiemelt I. díj: HENTZ LAJOS, Mezőberény: Jegyzetek Mezőberény néprajzához, VI., Mezőberényi szücsmunkák díszítése (dialektum).

I. díj: DOBOSY LASZLO, Ózd: Szedettes szöttesek a Hangony völgyében és környékén; SISKÁ JÓZSEF, Szirmabesenyő: Egy bodrogközi falu népmozgalma, Dámóc lakosságának kivándorlásával kapcsolatos dokumentumok; Dr. GELENCSEK JÓZSEF, Szekesfehervár: A szőlőművelés Sárkeresztesen, A bácskaiak, A tehervári marhavasárok cenzárjai; Dr. KISARI SÁNDORNE, Szekesfehervár: Csór község települési képe és a népi építézet hagyományai; SZTRANYOVSKY BELA, Sente: Halotti és temetkezési szokások 3 cserhádi községben: Kétfodonyban, Kiscseten és Szentán.

Kiemelt II. díj: ANGYAL BELA, Kolárovo: Vályogvetés és teglaégetés Gután, Egy kamocsai asszony gyógyítóludományja és hiedelemmondái; MÖLNARNE DR. KISIDA ERZSEBET, Budapest: Népi életmód - népi szokások II., Magyarok Amerikában (riportanyag); RÁCZ SÁNDOR, Makó: A dobozi határ nyelvi uzenete: Párvalasztás, lakodalom Hódmezővásárhelyen...; Sztele-gége, gondúzó derűje, izes nyelvelmékei; SZABÓ JENÖNE, Padragkút: Ajka: A haszonállattartás Padragon a századfordulótól napjainkig; SZIGETI GYÖRGY, Budapest: Hagyományos népszokások Apfalván IV., A kisgyermekkor hagyományai; KOVÁCS ANTAL, Mosonmagyaróvár: Az állattartás szokínca a Felső-Szigetközben.

II. díj: ÖZV. BARNA MIHALYNE, Tiszavasvári: Emlékezéseim; BRIGOVICH MARIETTA, Horvátszidány: Horvátszidány népi építészetről és lakáskultúrájáról; DR. CSÁKY KÁROLY,

Sahy: A tavaszi ünnepkör szokásai és hiedelmek a Középső-Ipoly mentén; DRAVICZKY IMRE, Hajdúnánás: Gépeles (csépelés) Hajdúnánáson; FEJES KATALIN, Bodony: A bodonyi népviselet változása a század elejétől az 1950-es évekig; HADHÁZY PÁL, Nyíregyháza: Népi táplálkozás Turistavándiban; LOVASNE SZABÓ AGNES, Sopron: Szülőfalum Kópháza IV., MIKLÓS VINCZE, Jászapati: Az én háborús éveim története; MOLNÁR JÁNOS, Téglás: Személynevek (Hadház téglás); PACSUNÉ FODOR SÁRI, Várpalota: A palotai meszesek; FERENCZ LUKÁCS: Hiedelmek Küküllőfalváról; SÓFALVINE TAMAS MARTA, Szentgál: Egy pástorcsalád története (Édesanyám); SÜLE SÁNDOR, Révfülöp: Balatonfüred város földrajzi nevei; DR. SZABÓ LAJOS, Taklászad: A taktaszadai presbiterium egyházfegyelmező munkája (XVIII—XX. század); TAJTI GÁBOR, Jászapati: Harcoltam a Don-kanyarban. Tajti Gábor családi története, TAMÁS KÁROLYNE KISS-TÓTH VILMA, Szentgál: Szentgál népi táplálkozása, TAR JÁNOS—ZÁGORHIDI CZIGÁNY BALÁZS (Oszkó) — ZÁGORHIDI CZIGÁNY CSABA, Budapest: Az Ebtulok Hegyközség pincéiről; TÓTH PÁLNÉ, Szentendre: Darvas község személynév anyaga; DR. VARGA GÁBOR, Hajdúböszörmény: Egy reformed falusi notárius gazdasági feljegyzései (1825—1832); VARGA GYULA, Budapest: Pusztacsalád régen és ma; CSE-PINSZKY MÁRIA, Szenna: Néprajzi gyűjtés a Somogy Megyei Szenna községről 1982—1983. évben; KAJDÍ FERENC, Sárvár: Sárváriak búcsújárása a jelen században, Sárvári szóbeszéd; CS. SZABÓ ISTVÁN, Békéscsaba: Gyomai kertek (1750—1950), MÓROCZ JÓZSEFNÉ, Újronáfo: Egy országon át; PETŐFI SÁNDOR MŰVELŐDÉSI KÖZPONT HONISMERETI SZAKKÖR, Mezőberény: Mezőberényi tanyák; RUSVAY LAJOS, Jászsószentgyörgy: A Rusvay Had Csáládi Krónikája, Egy parasztszalád életútja négy évszázadon át (1580—1980); SÜMEGI JÓZSEF, Bata: Egy sárközi falu, Bata ragadványnevei; DR. TÓTH KÁLMÁN, Ottawa: Vegyes gyűjtés Szeremlén, Kanadai—magyar, amerikai—magyar vegyes dokumentumok.

III. díj: ifj. BEJCZY KÁROLY, Sárvár: A harangozás, a haranglábak és a harangtornyok Vas megyében; BÉRES JÁNOS, Edelény: Népdalok a volt edelényi járás területéről; CSETE BALÁZS FELNÖTT HONISMERETI SZAKKÖR, Jászkisér: A paraszti élet Jászkiséren, téli elfoglaltságok, ill. szórakozások; DEMETER ISTVÁN, Trizs: Szobabelsök, Falum krónikája és lakáskultúrája; D. VARGA LÁSZLÓ, Velké Kapusány: Mokksakerész—Mogyorós helynevei; GALUSKA IMRE, Kesznyéten: Az „Egy test” törvénye a Tiszáninnen egyházközségben; GERGULICS PÉTER, Mesterszállás: A paraszti munkáról, a paraszti életről és szokásokról; KELEMEN PÁLNÉ, Túrkeve: Hiedelmek és népszokások Túrkevéen; KOVÁCS SÁNDOR, Pécs, Adatok Drávapalkonya történetéhez, LAPU ISTVANNÉ, Zsámbok: A 12 hónap ünnepei és szokásai Zsámbokon; MOLNÁR DEZSŐ, Celledömök: Szólások, szóáshasonlatok, közmondások; KÜN LÁSZLÓ, Túrkeve: A túrkevei cigányokkal való kapcsolatunk és a túrkevei cigány népi együttes története; SAJTÓS JÓZSEF, Soponya: Katonasorsok. Két paraszti kéziratos füzet bemutatása; SZABÓ BÉNE, Csögle: A cséplési munkák Csöglén; SZABÓ GYULA, Tarpa: Lakodalmi szokások Beregben; POZSGAI LÁSZLÓ, Györsövényház: Szülőföldünk (Édesanyám); L. PAPP ZSIGMOND, Déványa: Avarcsokor úkeim hitvilágából; PÁNCZEL JÓZSEFNÉ, Csanádpalota: Az emberi élet ünnepeinek ősi népszokása, Jeles napokhoz fűződő ősi népszokások; MRAVIK ANNA, Békéscsaba, A liszt, a kenyér a geszti paraszток háztartásában; MATICS PÁL, Kecskemét: Szalkszentmárton földrajzi nevei; KISS ALBERTNÉ Németbánya: Gyermekáldás, passzita, gyermek- és ifjúkor a századforduló éveiben Németbányán; HORVÁTH J. GYULA Almamellék: Adatok a németlukafai üvegkút történetéhez; HAGYMÁSY SANDOR, Mezőtúr: Kezdő gazdatiszti emlékeim; BORBÉLYNÉ KOVÁCS TEREZIA, Györság: Györság múltja, hagyományai sorsom tükrében; BOROS IMRE, Kőtelek: Nagykőrüi ragadványnevek; FABIÁN JÓZSEF, Miskolc: Szabolcs község földrajzi nevei 1982.

IFJÚSÁGI TAGOZAT

II. díj: BRANSETTER DÓRA, Vásárhelyi P. Szakközépiskola, Szolnok: Epizódok egy hivatásos solymásmester életéből; LENGYEL FRIDERIKA, Gárdonyi G. Honismereti Szakkör Sály: Emlékek a századeleji sályi reformátusi iskoláról; SOÓS MELINDA JUDIT, Horváth M. Gimnázium, Szentes: Szentesi nyelvjárás a XIX. század végéig; Néprajzi adatok a szentesi néprajzból gyűjtve; BERTA ZSUZSANNA—PATAKI ERZSÉBET, Garay J. Gimnázium, Szekszárd: Pilisy Elemér emléke, levélenyese a Tolna megyei korabeli sajtó és a visszaemlékezések tükrében; VAJDA SZILÁRD, Bolyai J. Gimnázium, Salgotarján: Négy palóc község hiedelmvilága.

III. díj: DARABÓS BEATRIX—SÜMEGI PÉTER, Zrínyi M. Gimnázium, Zalaegerszeg: A paraszti élet ünnepei és szokásai (Örségi jeles napok, szokások); GÉGENY ZOLTÁN, Kossuth L. Szakközépiskola, Nyíregyháza: Népi gyógyászat az Ecsedi-láp környéki falvakban; HAJDÚ ERIKA—TEGLÁS ZSUZSA, Rákóczi Gimnázium, Sárospatak: Régi pékmesterek és munkásságuk. Kósa István sárospataki pékmester élettörténete és munkássága; HALAS TUNDE, Bercsényi M. Gimnázium, Törökszentmiklós: Nagypám élete; HORVÁTH ERZSÉBET, Révai M. Gimnázium, Győr: Hogyan él a felszabadulás és a termelőszövetkezet a mezőörsi emberek életében?; KAPUVÁRI GIMNÁZIUM NYELVÉSZETI SZAKKÖRE, Kapuvár: Pillanatok a falu életé-

ből; MESZÁROS EDIT, Landler J. Gimnázium, Nagykanizsa: Zalacséb személynevei; NEMETH CSABA—BÉKÉSI TAMÁS—ZSANKÓ ERIKA, Zrínyi M. Gimnázium, Zalaegerszeg: Az év ünnepeihez fűződő szokások, hiedelmek, babonák Zalaövőről; ORDOGH ANITA, Bethlen G. Gimnázium, Hódmezővásárhely: Nagyapám emlékezete; RÁCZKEVI ZSUZSANNA, Kazinczy F. Gimnázium, Győr: Hiedelem-mondák Gyórszentivánon; ELTE RADNÓTI M. GYAKORLÓ GIMNÁZIUM, Budapest: Zemplén erdeiben; SCHWILLINGER ANIKÓ, Kisfaludy Gimnázium, Mohács: Népi gyógyászat Majson, SUTÓ ENIKÓ, Fazekas Gimnázium, Debrecen: A monostorpályi zeller termesztése; SUTÓ TÜNDE—HALÁSZ JUDIT—MAKK ZSUZSANNA, Miskolc: A Földes Ferenc Gimnázium Istvánffy Gyula Honismereti Szakkörének negyedszázados múltja; SZÉP KATALIN, Landler J. Gimnázium, Nagykanizsa: Magyarszerdahely szőlőitőnevei; ÚJVÁROSI ALTALÁNOS ISKOLA [4. sz.], Mezőtúr: Völéylek és völéylekversek Mezőtúron; HÉCZ TÜNDE, Révai M. Gimnázium, Győr: Népköltészeti hagyományok Kunszigetben.

FOTÓPÁLYÁZAT

III. díj: GEGŐ DEMETER, Budapest: Moldvai csángó magyarok (dia), GERGELY SANDOR, Budapest: Lakodalmi konyha munkái, Szilvalekvárfőzés. Temetés, Mosás (rekonstrukció) (dia).

NÉPRAJZI MÚZEUM
Budapest
Kossuth Lajos tér 12.
1055

Pályázati felhívás

Karcag Város Tanács V. B. művelődési, egészségügyi és sportosztálya, a Hazafias Népfront Karcag Városi Bizottsága, a Györfly István Nagykun Múzeum és a Déryné Művelődési Központ pályázatot hirdet

A NAGYKUNSÁG MÚLTJA ÉS JELENE címmel

valamennyi fiatal és felnőtt érdeklődő számára.

A pályázat témakörei felölelik Karcag, illetve a Nagykunság múltját és jelenét (történelmi, néprajzi, nyelvészeti, földrajzi és más területeken). Pályázni csak olyan pályamunkákkal lehet, amelyek eddig nyomtatásban nem jelentek meg. A pályázat egyéni. Egy pályázó csak egy munkával szerepelhet. A pályázatokat 3 gépell példányban, 1986. december 31-ig, a Déryné Művelődési Központ címére (Karcag, Dózsa Gy. út 5—7.) kell beküldeni. A pályadíjak odaítélésében szakértőkből álló bírálóbizottság dönt. A legsikeresebb pályázatokat kiadványtervünkbe folyamatosan beépítjük.

Pályadíjak: I. díj 10 000 Ft, II. díj 8000 Ft, III. díj 5000 Ft.

A pályázók részletesebb felvilágosítást a karcagi Déryné Művelődési Központban kaphatnak.

PÁLYÁZATOT MEGHIRDETŐ SZERVEK

A KÖVETKEZŐ SZÁM TARTALMÁBÓL: A magyar helyesírásról. Bajcsy-Zsilinszky Endre, Az úttörőmozgalom történelmi emlékei, A moldvai magyarság történelmi számadatai. Emlékezések az egykori táj- és népkutató táborokra, Jamborné Balogh Tünde batikkarpitjai, Egy dunántúli aprófalu — Ráhaszentmiklós, Az élő Gy. Szabó Béla, A majsai harangokról, Nem minden kurta kocsmá kurtakocsmá. Néprajzi táborokról, Néprajzi kutatások a szlovákiai Gömörben, A jászjákóhalmi honismereti szakkör. Könyvismertetések.

PÁLYÁZAT

A Hazafias Népfrent Országos Tanácsa, a Szakszervezetek Országos Tanácsa és a KISZ Központi Bizottsága

Üzemünk élete 1986-ban

cimmet krónikairól pályázatot hirdet. A pályázaton részt vehetnek minden állami, szövetkezeti vagy magántermelő tevékenységet folytató üzem-, gyár-, gyáregység-, illetve telephely dolgozói. Pályázni lehet mind az üzem egészére, mind annak valamilyen kisebb egységére, illetve egységeire (üzemrész, műhely, brigád) vonatkozólag.

Az üzemek egészére vonatkozó pályamunkák esetében a cél az, hogy bemutassák: melyek azok a legfontosabb feladatok, megoldásra váró problémák, amelyekhez 1986-ban az illető üzem alapvető érdeke fűződik. A krónikából ki kell tűnnie, hogy hogyan sikerült ezeket teljesíteni, illetve, ha ez nem sikerült, mi volt ennek az oka. A pályamunkáknak ugyanakkor azt is be kell mutatniuk, hogy hogyan hatottak ezek a folyamatok a dolgozókra. Közvetlen érdekeik alapján melyek voltak az ő számukra a legfontosabb események — mennyiben estek azok egybe az üzemkével, illetve mennyiben tértek el azoktól. A jól vezetett krónikából kitűnik, hogyan éltek meg ugyanazt a folyamatot egyfelől a vezetők, másfelől a beosztottak, hogyan a munkások és az értelmiségiek.

Ahol nem az üzemek-egészére, hanem csak valamilyen részegységre (brigádra) vonatkozólag készülnek pályamunkák, elég bemutatni, hogy az hogyan, milyen feladattal kapcsolódik az üzem egészéhez, mi a szerepe, helye, jelentősége az üzem egészén belül. Egy-egy kisebb rész és az üzem egésze ugyanis ritkán hozható közvetlen összefüggésbe egymással. Ilyen esetekben elég csak vázlatosan utalni arra, hogy hogyan jelennek meg az üzem egészének feladatai, problémái az illető kisebb egységek dolgozóinak életében. Ilyen krónika csak viszonylag sokoldalú együttműködés alapján alakulhat ki. Az üzemek szempontjából legfontosabb eseményeket csak a különböző üzemi értelmiségiek tudják szakszerűen és reálisan megítélni, azt viszont, hogy a dolgozók számára ezek mit jelentenek, illetve számukra mi a legfontosabb, csak ők maguk állapíthatják meg. Ez nem azt jelenti, hogy a dolgozók széles körének kell ezt meg is írnia. A pályamunka-készítés központi alakja, szervezője, mozgatója akit nevezhetünk krónikáirónak — az év folyamán széles körből gyűjtött és eseménynaplóba rögzített ismeretek alapján egymaga, vagy letszés szerint néhány emberrel megosztva, önti formába a pályamunkát.

A pályamunkák ne csak a pozitívumokat mutassák be, hanem a valóságos arányban érzékeltesék a gondokat, nehézségeket, problémákat is. A jó krónikák legfontosabb tulajdonsága, hogy a valóságot hiven tükrözik.

A pályamunkák megalapozottak, hitelesek, de ne emészthetetlen adattömeget tartalmazó pusztán szakbeszámoló legyenek: kerüljék a kiürült sablonokat, közérthető nyelven íródjanak. Azok az üzemek, üzemrészek, amelyek a pályázaton részt kívánnak venni, közölik ebbeli szándékukat a Hazafias Népfrent helyi szervezék, hogy nevezési lapot küldhessenek számukra.

A pályamunkák terjedelme egész üzem, vagy üzemek nagyobb egysége esetén legfeljebb mintegy 50 oldal, brigádok esetében pedig kb. 20 oldal legyen. A pályamunkáknak tartalmazniuk kell a szóban forgó üzem, illetve üzemrész, brigád pontos megjelölését.

A pályázatok beküldendők két példányban, 1987. április 30-ig, a Hazafias Népfrent megyei, illetve budapesti szervezeteihez. A két példány közül egy a helyszínen marad, egy pedig a pályamunkák elbírálásának céljait szolgálja. A pályamunkák értékelésére és eredményhirdetésre 1987. kora őszén kerül sor.

A pályamunkákat kéziratként, zárt anyagként kezeljük, amelyeket bármilyen célra csak az üzemek hozzájárulásával, a forrás megjelölésével lehet felhasználni. Az értékelés és az eredményhirdetés után a pályamunkák egy példánya a helyi levéltárakban, múzeumokban, egy példánya pedig az Új Magyar Központi Levéltárba kerül megőrzésre.

A pályamunkák készítésének segítésére azok az üzemek, amelyek részvételi szándékukat nevezési lapon jelzik, a Hazafias Népfrent helyi szerveitől részletes tájékoztatót kaphatnak.

Emellett szükség esetén ugyancsak a helyi népfront szervezeteken keresztül külső szakemberektől személyes útmutatást, konzultációs lehetőséget is kérhetnek.

A pályázat díjai:

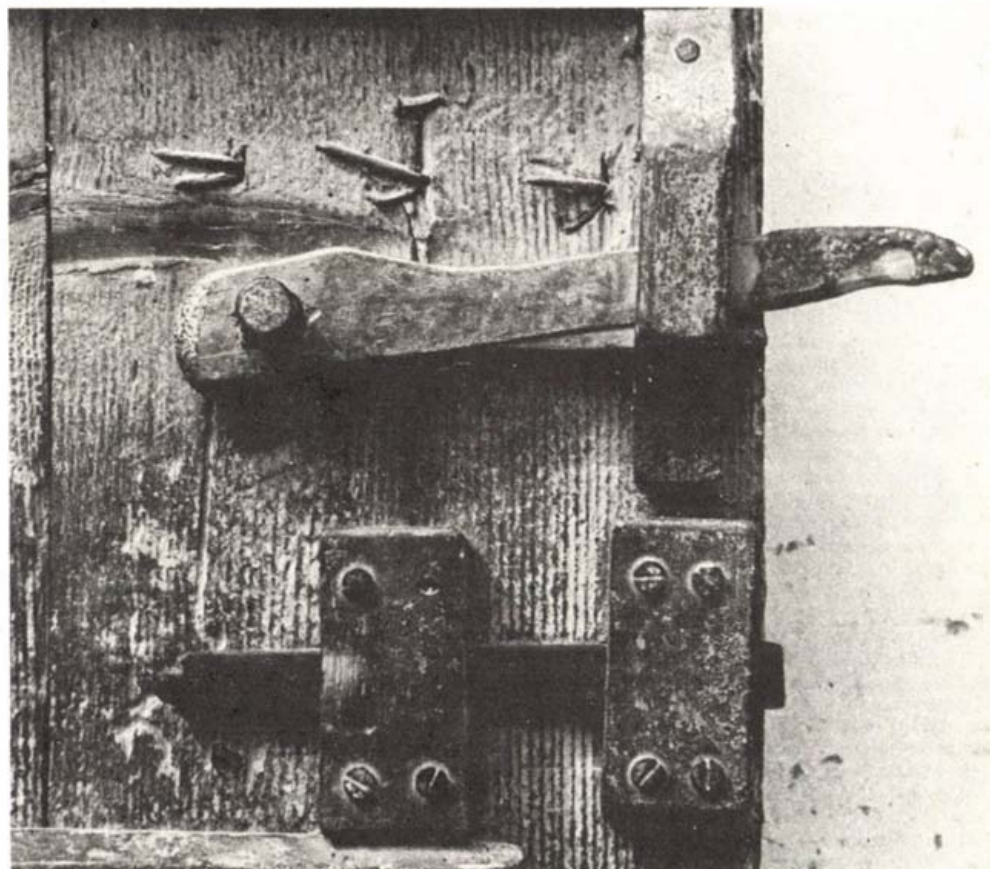
Üzemünk élete 1986-ban

két I. díj egyenként 12 000 Ft
két II. díj egyenként 10 000 Ft
három III. díj egyenként 8000 Ft

Brigádunk élete 1986-ban

két I. díj egyenként 8000 Ft
két II. díj egyenként 7000 Ft
három III. díj egyenként 5000 Ft

HELYREIGAZÍTÁS. Az 1986. I. szám 26. oldalán a 20–21. sorban lévő mondat helyesen így hangzik: Az okok ezerfélék, a szerkesztői buktatók árokmélyek, a szerzői lelkek kifürkészhetetlenek. (Szerk.)

(Sági István felvétele)

Ambrózy-Miggazzi István bibliográfiája

Nagyon dicséretes vállalkozás volt ennek a kiadványnak a megjelenítése a könyvtár részéről, mert ilyen átfogó, teljes bibliográfia eddig még nem jelent meg Ambrózyról, a neves dendrológusról. A magát csak egyszerűen kertésznek nevező Ambrózy méltán megérdemli, hogy a malonyai és a jeli arborétum, közép-európai viszonylatban egyedülálló létesítményével és sokoldalú kertészeti tevékenységével megismerkedjünk.¹

A könyv elején a nagy szakmai felkészültségű szerkesztő, Vértesi Péterné ismerteti Ambrózy életútját, a természet iránti rajongását, a növény- és állatvilág terén végzett kutatásait. Tanulmányai magyar és német szaklapokban jelentek meg. A könyv összesen harmincöt tanulmányának bibliográfiai adatait közli.

A negyedik fejezet az Ambrózyról szóló irodalom, a nekrológok magyar, német és cseh forrásait sorolja fel. A munkásságával foglalkozó irodalom jegyzékében csaknem hetven forrásmű adataival ismerkedhetünk meg. A következő oldalakon a malonyai arborétum történetéről olvashatunk. Ezt a fejezetet doc. ing. František Benčaf, a malonyai arborétum igazgatója és ing. Gabriela Juhásová írta. A fordító neve nincsen feltüntetve. Ezt követően az arborétumot bemutató közlemények jegyzéke következik. Ebben a részben az arborétum múltjával, jelenével foglalkozó tanulmányok, valamint olyan cikkek jegyzéke szerepel, amely az Ambrózy által behozott növényekről, a malonyai könyvtárról és herbáriumról szólnak. A publikációk bibliográfiája főleg magára az arborétumra vonatkoznak, Ambrózy életét csak röviden ismertetik. Összesen százharminchárom magyar, német és szlovák szaklap közleményeinek adatait öleli fel ez a fejezet.

A könyv további részében a jeli erdészeti botanikuskert részletes ismertetését Horváth Ernő h. múzeumigazgató írta. Tanulmányában rámutat arra, hogy az országos értékkel képviselő és nagy tudományos tehetőségeket is rej-

tő botanikuskert végre kaphatna egy főfoglalkozású erdőmérnököt, aki a munkák irányítása mellett a ma még hiányzó értékeléseket is elvégezhetné a kísérleti parcellákban, és a termelés számára átadhatná. Szükség lenne legalább hat állandó dolgozóra is. Ezt a javaslatot meg kellene valósítani. Legyen példa erre a jelenleg Szlovákiában élő malonyai arborétum, ahol összesen harminc tudományos és adminisztratív munkaerő dolgozik.

A könyv függelékében az Ambrózy listelére elnevezett öt növény felsorolását találjuk. Ezt követik az emléket őrző létesítmények: így a malonyai parkban 1967-ben felavatott mellszobra. Magyarországon, Tanakajdon egy faszor az „Ambrózy sétány” nevet kapta 1970-ben. A Vas Megyei Természetvédelmi Társaság a Növényvédelmi Állomás parkjában, Tanakajdon emléktáblát avatott 1968-ban. A jeli arborétumban van a kiváló természettudós sírja. Kedvelt fái alatt temették el saját kívánságára. Ugyancsak itt van Cs. Kovács László szobrászművész által készített emlékoszlopa is.

A könyv befejező részében a Jeli Napok évenkénti programja olvasható. 1956 óta rendezik meg a Jeli Napokat Vas megyében, amelyeket napjainkig megszakítás nélkül huszonhét alkalommal rendeztek meg. Kezdeményezője Zoltai Ferenc vasvári biológus tanár volt. A Vas Megyei Környezet- és Természetvédelmi Napok keretében Ambrózyval és munkásságával foglalkozó előadások és az arborétum megtekintése szerepel.

Köszönet illeti az „Alpokalja Természeti Képe” regionális kutatási program tervezőit és a Savaria Múzeumot a jelentős anyagi támogatásért, ami a könyv megjelenését lehetővé tette, s reméljük, hogy a jövőben Vértesi Péterné még sok, hasonlóan értékes bibliográfiát állít össze számunkra.

Vörösmarty Géza

¹Bővebben lásd Vörösmarty Géza cikkét a Honismeret 1976. 6. számában (Szerk.).

HONISMERETI BIBLIOGRÁFIA

Apáti-Tóth Sándor: Cegléd. Kiadja a Városi Tanács, Cegléd, 1985. 96 old.

Főként illusztráció

Aroky Lajos: Kun Béla. Zrinyi—Corvina. 1986. 176 old.

Barta János ifj. — Marosi Endre: Budavár felszabadításának 300. évfordulója. A TIT Történelmi Választmányának kiadványa. Bp. 1986. 108 old.

Rázsó Gyula: Bevezetés, **Marosi Endre:** Bécs védelméről Budavár visszafoglalásaig (Napjaink külföldi szakirodalmá a törökellenes felszabadító háborúk első szakaszáról 1683—1686), *ifj. Barta János:* Buda visszafoglalása, *ifj. Barta János* (összeállítás): *Evlia Cselebi* török urazó Budáról (1663); *Frederico Cornaro* velencei követ jelentése a dogának, Bécs, 1686; VI. 9.; *Jacob Richards* angol mérnök naplója az ostrom kezdetéről és a július 13-i rohamtól; *Francesco Grimani* beszámolója a budai táborból Cornaro bécsi követnek; Buda, 1686. VII. 16.; *Gábor* örmény szabó levele Budáról Badeni Hermannnak, az Udvari Haditanács elnökének (1868. VII. 16.) és a levélvivő *Gergely* nevű örmény kihallgatásának jegyzőkönyve; *Francesco Grimani* beszámolója Cornaro követnek a július 25-i kiroharról és a nagyvezér közeledéséről, Buda, 1686. VII. 26.; Részletek *Outlyk György* önéletrajzából, budai táborozásról (1686. VII. 10.—VIII. 16.); *Richards* mérnök néhány olyan eseményről, amelyekben a magyarok is érintve voltak (Naplórészletek, VII. 24.—VIII. 14.); *Hannik szász herceg* naplója az ostrom utolsó napjairól (1686. VIII. 29.—IX. 3.); *Francesco Grimani* levele Cornaro követnek Buda bevételéről, 1686. IX. 2-án; *Casimiro Frachot* atya beszámolója Buda bevételéről és annak jelentőségéről; *Cserrei Mihály* krónikája Buda eleséről és Petneházy vitézségéről; *Frederico Cornaro* velencei követ jelentése a dogának, Bécs, 1686. IX. 15.

Bél Mátyás: Az újabbrkori Magyarország földrajzi-történelmi ismertetése. Moson Vármegye. Fordította és a bevezető tanulmányt írta: *Mihály Ferenc.* Szerk.: *Hámor Vilmos, Mihály Ferenc, Moldoványi Géza, Pusztai Rózsa, Tuba László.* Kiadja a Győr-Sopron megyei Levéltári Igazgatóság, a HNF Mosonmagyaróvári Bizottsága és a Mosonmagyaróvári Múzeumbarát Egylet. Mosonmagyaróvár, 1985. 120 old. és 20 old. kép.

Bocattus János: Öt év börtönben. Bibliotheca Historica. Európa, 1986. 264 old.

A német származású Bocattus János a XVI. század utolsó évtizedében jött Magyarországra. Az ellenreformáció megalázó és igazságtalan cselekedetei miatt elkeseredése Bocskai követőjévé teszi. Az ő megbízásából ment követként a protestáns német választófejedelmekhez. Ezen az útján Rudolf császár elfogatta és a prágai vár Fehér-tornyába záratta. Öt évi súlyos megpróbáltatás után megszökött, és leírta börtönéveinek történetét. A nemrégiben nyilvánosságra került, latinul írt visszaemlékezést *Molloy Károly* fordította.

Boros Lajos: A győri székesegyház. Bp. 1985. 61 old.

Csiffáry Gergely: Történelmi emlékhelyek Heves megyében. Kiadja az MSZMP Heves megyei Bizottsága, Eger, 1985. 184 old.

Csongrád, Magyarország megyéi. Szerk.: *Gyenes László.* Összeállította *Krajko Gyula, Tamasi Mihály, Kossuth.* 1985. 196 old.

Danco József: Mult időben Bábólnáról: 1268—1960. M. Média, Bp. 1985. 148 old.

Dokumentumok Szarvas munkásmozgalmának történetéből, 1890—1944. Szerzők: *Cseuz Imre, Székács Mihály, Tóth Lajos.* Kiadja a szarvasi Városi Tanács V. B. 19. 255 old.

Dombrády Loránd: Hadsereg és politika Magyarországon, 1938—1944. Kossuth, 1986. 402 old.

Az időszak magyar katonapolitikájának történetét dolgozza fel. A gazdag forrásanyagra épülő munka nyomon követi a katonai vezetés politikai, hatalmi elképzeléseit és törekvéseit, amelyek a kormánya politikájával szemben is érvényesen képviselt.

Elődcsink, példaképeink: Budapest XIII. kerület, Anyalföld forradalmi munkásmozgalmának kiemelkedő, éthunyt harcosainak életrajzgyűjteménye. Szerk.: *Petrák Katalin.* Kiadja az MSZMP XIII. kerületi Bizottsága, 1985. 132 old.

Az első szocialista kongresszus Magyarországon. Szerk.: *Gábor Sándorné.* Kossuth, 1986. 128 old.

Az Erdélyi Consilium leveleskönyve és iratai: 1705, 1707—1710. Kiadásra rendezte, bevezetővel és jegyzetekkel ellátta *Bánkúti Imre*. Szerk.: *Kovács Zsuzsa*. Kiadja az MTA Könyvtára, Bp. 1985. 372 old.

Az Esztergomi 317. számú Ipari Szakmunkásképző Intézet és Gyártástechnológiai Szakközépiskola 100. tanévének története, (1884—1885). Szerk.: *Simkó Gyula*. Az Intézet története c. részt írta: *Ráczki Sándor*. kiad: az iskola. Esztergom. 1985. 184 old.

Az 1970-es 1980-as évek szociográfiai táborai. Szerk.: *Láng Katalin* és *Nyilas György*. Kiadja a Népművelési Intézet, 1984. 224 old.

Bakos István: Falukutató egyetemisék Somogyban, *Medgyes Péter—Horváth M. Tamás:* Beszámoló egy szociográfiai táborról, *Bánlaci Pál:* Egy szociológiai szakkörben Gyöngyösön, *Szirmai Péter:* Szociológiai tábor, *Eszik Zoltán—Kus Tamás:* Módszertani táborok népművelés szakos hallgatók számára (Kigyós pusztá 1980, Kecskemét 1981), Egy kecskeméti lakótelepen), *Földiák András:* Beszámoló a Balástyán és Nagyvisnyón szervezett összehasonlító szociográfiai tábor munkájáról, *Koteles Lajos—Tausz Katalin:* Dombegyháza — tábor történet és módszerek, *Pethő László:* Szociográfiai táborok Jászszentandrásán, *Földiák András—Nyilas György:* Falukutató táborok a Népművelési Intézet szervezésében, *Tájékoztató a szociográfiai táborok munkájáról, Márkus István:* Részlet az első Balástyai tábor összefoglaló anyagából, *Dudar (rádióműsor), Guthrot Gizella—Marshall Miklós:* A kiskunhalasi Városi Tanács kulturális finanszírozó szerepe, *Vági Gábor:* Vázlat a dudari kutatáshoz, *Szalai Júlia:* Szociológiai tábor Pásztón, *Dávid János:* Vázlat a zagyvapálfalvai kutatáshoz, *Heleszta Sándor—Marshall Miklós:* A kiskunhalasi szociológiai tábor munkájáról, *Táborprogramok.*

Ferenczy Miklós: Csokonai Lillája. Kiad. a Hazafias Népfront Komárom megyei Bizottsága. Almásneszmély, 1984. 164 old. (2. jav. bőv. kiad.)

Ferenczy Miklós: A Lilla-per (1844—1852). Ill.: *Földes Vilmos*. Kiadásért felel a Hazafias Népfront Komárom megyei Bizottsága és a Lábatlani Papírgyár. Almásneszmély, 1985. (a szerző kiadása).

Fügedi Erik: Ispanok, bárók, kiskirályok. Nemzet és emlékezet. Magvető, 1986. 400 old.

Az államalapítástól a Mátyás király halálát követő időkig kíséri figyelemmel a szerző azt a történeti változást, amelynek során a főurak egyre inkább magukhoz ragadták az ország sorsának irányítását. Míg a korszak kezdetén az uralkodó hozta létre birtokadományával az arisztokráciát, a végén már a főrendek adományozták egy céljához felhasználhatónak vélt személynek a királyi hatalmat.

Gergely Jenő: A katolikus egyház Magyarországon, 1944—1971. Kossuth, 1985. 243 old.

Gerzánics Magdolna: Komárom megyei gyermekjátékok és népdalok. Kiad. a Komárom megyei Pedagógiai Intézet, Tatabánya, 1985. 121. old.

Gyárfás István élete és kettészeti irasai. Az életrajzot írta, az anyagot gyűjtötte és szerkesztette *Fekete Dezso, Katona István* és *Kovács Imre*. Kiadja az Állami Gazdaság, Kiskunhalas, 1985. 210 old.

A győri Attila, Bartók, Lehel úti óvodák 20 éve, 1965—1985. Kiadja a 11. sz. Óvodai Körzet. Győr, 1985. 23 old.

Harmincöt éves a Fővárosi Nyomdaipari Vállalat, 1950—1985. Kiadja a Vállalat, Bp. 1985. 20 old.

Huber Kálmánné: A Minerva folyóirat története és repertórium. Kiadja a Baranya megyei Könyvtár. Pécs, 1986. 120 old.

A Thienemann Tivadar által a pécsi egyetemen szerkesztett folyóirat a két háború közti magyar szellemi élet egyik jelentős orgánuma volt.

25 éves a tatabányai Bányász Körzeti Könyvtár, 1960—1985. Bev. *Hubay Győző*. Összeáll.: *Budai Károlyné*. Fotók: *Nausch Arlett*. Kiad. a Tatabányai Szénbányák Vállalat szakszervezeti bizottsága, Bányász Közművelődési Intézményhálózat Bányász Körzeti Könyvtára. Tatabánya, 1985. 34 old.

Illés György: Végek dicserete. Magyar végvárok. Móra, 1985. 106 old.

IRODIA 15. Szerk.: *Hodossy Gyula*. Kiadja a CSEMADOK érsekújvári szervezete, valamint a Nové Zamky Járási Könyvtár. 1985. 62 old.

A tartalomról: *Zámola Ferenc:* Párkány és környéke a török hódoltság korában, *Babcsán Agota:* Az Ipoly merre régi női haj- és fejviselérének szokása, *Csanda Gábor:* Jókai és a szlovákság.

Kalapács Zoltán: Vándorok és letelepülők. Szociográfiai riportok. Fórum (Újvidék) — Gondolat, 1985. 192 old.

A jugoszláviai Vajdaság parasztság 1950-es, 1960-as években lezajlott átforgalmódását mutatja be a szerző.

Kikli Tivadar: A Deszki Szerb Nemzetiségi Népi Együttes története. Kiadja a helyi AFESZ, Szeged, 1985. 21 old.

Komárom, Magyarország megyei. Összeáll.: *Gergely György*. Írták: *Baranyai Vince, Bánfai Ilona, Botlik József, Csókor György, Fűrészné Molnár Anikó, Galánai Pál, Gergely György, Hanmann Márton, Monostori Imre, Mózsik Péter, Németh Kálmán, Ortúay András, Pap Sándor, B. Szamári Sarolta, Szajki Mihály, Vései Árpád*. Sorozatszerk.: *Gyenes László*. Kossuth, 1985. 204 old.

Komárom megye földrajzi nevei. Szerk.: *Balogh Lajos, Ördöghegy Ferenc*. Közéttette: *Gerstner Károly, Hegedűs Attila, Kármendi Géza, Türi Róbert, Váányi Borbála*. Térképek: *Török Viktória*. Muta-

tók: *Topolcainé Sáray Szabó Éva*. Megjelent a Komárom megyei Tanács, a Magyar Tudományos Akadémia és a Művelődési Minisztérium támogatásával. Kiad. a Magyar Nyelvtudományi Társaság. Bp. 1985. 449 old.

Komárom megyei Néprajzi Füzetek I. Szerk.: *Körmendi Géza*. Kiad. a TIT Komárom megyei Szervezetének Néprajzi Szakosztálya. Tarabánya, 1985. 80 old. (Soksz.)

A tartalomból: *Gunda Béla*: Bácsy Zsigmond emléktáblája előtt; *Bácsy Zsigmond*: Néhány vonás Komárom megye településtörténetéhez; *U. Kövecsei—Varga Erzséka*: Adatok az esztergomi hajómolnárság történetéhez és néprajzához I.; Műzseumok, kiállítások.

Komárom megyei úttörőcsapatok névadói. Bev. *Mészáros Éva, Koger Tamás*. Az anyagot gyűjtötték: *Balogh Anna, Franz Christiánné, Gyenis Jánosné, Halmsi Józsefné, Herczigné Mlakár Erzsébet, ifj. Horváth Géza, Kelecsényi Peterné, Kreüler Imréné, Kulcsár Istvánné, Nász János, Petényi Erzsébet, Tanzerné Jakus Emőke*. Szerk.: *ifj. Horváth Géza*. Illuszr.: *Rohonczy János*. Kiad. a József Attila Megyei Könyvtár. Tarabánya, 1985. 149 old.

Kottra Mihály: Nyergesújfalu a történelem tükrében. Kiadja a Nagyközségi Tanács, Nyergesújfalu. 1985. 73 old.

Kun Béla a kortársak szemével. Szerk.: *Petrák Katalin*. Kossuth, 1986. 480 old.

Kun Béla születésének századik évfordulója alkalmából az MSZMP Párttörténeti Intézetének munkatársai olyan kötetet állítottak össze, amelyben 58. kor- és harcostárs emlékezik vissza a magyar és a nemzetközi munkásmozgalom nagy egyéniségére.

Magyarország társadalmi és gazdasága. 1945—1985. Összeállította a KSH. Kiadja a SKV. Bp. 1985. 64 old.

Makk Ferenc: Magyarország története a XII. században. Magyar Historia. Gondolat, 1986. 256 old.

A miskolci Földes Ferenc Gimnázium 425 éve, 1560—1965. Szerk.: *Pápay Sándor*. Kiadja a Gimnázium, Miskolc, 1985. 434 old.

Monetori Imre: Németh László Sátorköpusztán. (Komárom megyei Honismereti Kiskönyvtár 14.) Kiad. a Komárom megyei Tanács VB. művelődési osztálya és a Hazafias Népfront Komárom megyei honismereti bizottsága. Tarabánya, 1985. 80 old.

Nagybaczoni Nagy Vilmos: Végzetes esztendők 1938—1945. Gondolat, 1986. 384 old.

Nagybaczoni Nagy Vilmos vezéreztredes, volt honvédelmi miniszter a II. világháború végzetes esztendeiről ad számot emlékiratában, mely először 1947-ben jelent meg. A nemzetét szerető, mélységgel és következetesen humanista tábornok őszintén ad számot mindarról, amit átélt.

Nóber Imre: Harmincöt év a Szőnyi Mezőgazdasági Termelőszövetkezetben 1950—1985. Bev. *Korn József*. Fotók: *Fodor Zsolt, Jusztin Tibor, Mátys Péter, Nóber Imre*. Készült a Termelőszövetkezetek Országos Tanácsa és a Komárom megyei Mezőgazdasági Termelőszövetkezetek jóváhagyásával. Komárom-Szőny, 1985. 98 old..

Nyáry Pál és Várday Kata levelezése. 1600—1607. Bevezette, sajtó alá rendezte és jegyzetekkel ellátta *Benda Kálmán*. Kiadja a Városi Tanács, Kisvárd. 1985. 51 old.

Nyelvünk és kultúránk 61. Az Anyanyelvi Konferencia Védnökségének Tájékoztatója Szerk.: *Imre Samu*. 1985. 120 old.

A tartalomból: *Keresztúry Dező*: Isten éltesse — Lőrincze tanár úr!; *Lőrincze Lajos* kitüntetése, *Bognár József*: Megnyitó beszéd az V. Anyanyelvi Konferencián, *Lőrincze Lajos*: Beszámoló az V. Anyanyelvi Konferencián, *Pomogáts Béla*: Irodalmunk a nemzet szolgálatában, *Köpeczi Béla*: Tájékoztató művelődéspolitikai kérdésekről, *Randé Jenő*: Zárószó az V. Anyanyelvi Konferencián, *Faltay Károly*: Az I. Magyar Népművészeti Fesztivál, *Buzinkay Géza*: A magyar könyv Amerikában, *Ósváld Árpád*: A XVI. Kazinczy Nyelvművelő Napok, *Szende Virág*: A rajzolás szerepe a nyelvterületen, *Zala József*: Nyelvi játékok, *dr. Bánksei Imre*: Budapest, a műemlékek városa, *dr. Szállási Árpád*: Verzar Frigyes (1886—1979), *Szilágyi Ferenc*: Benczúr Gyula (1844—1920).

Oroszlány tegnap és ma. 40 éves történelmünk fontosabb eseményei. Szerk.: *Mura József*. Fotó: *Rimár Tibor*. Kiad. az MSZMP Oroszlány Városi Bizottsága és az Oroszlányi Városi Tanács. Oroszlány, 1985. 75 old.

Pavlov József: Az öntözések múltja a Dél-Tiszántúlon. A Békés megyei múzeumok közleményei, Békéscsaba. 1985. 118 old.

Pető Iván—Szakács Sándor: Az újjáépítés és a tervutasításos irányítás időszaka, 1945—1968. Közg. és jogi Könyvkiadó, 1985. 764 old.

Pifkó Péter: Esztergom házzámozása 1777—1985. Esztergom, 1985. 131 old. 18 cm.

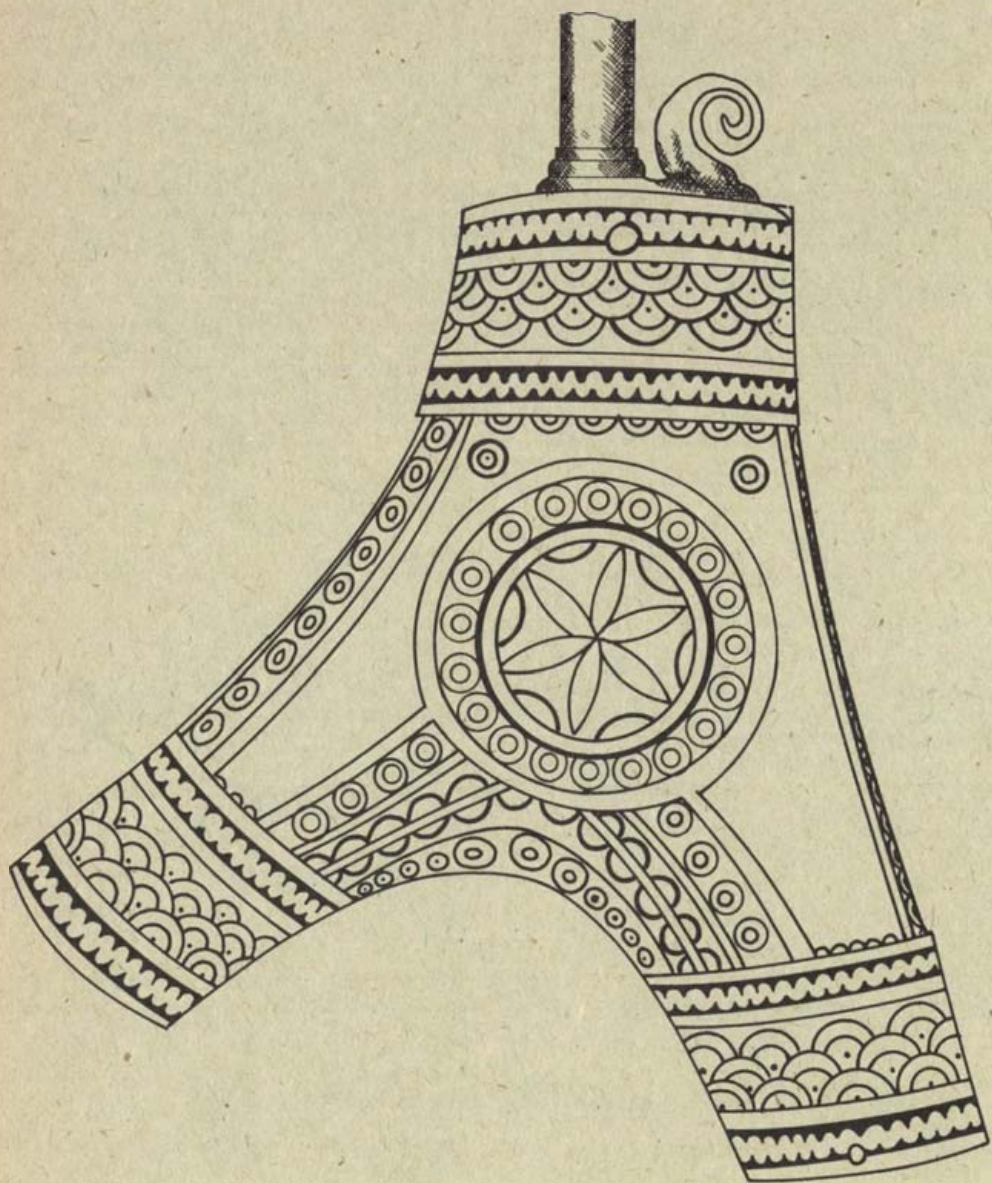
Készült a XII. Komárom megyei Levéltári Napokra. Kézirat gyanánt. Forrásközlés. (Soksz.)

Pelle János: A diplomák inflációja. Gyorsuló idő. Magvető, 1986. 212 old.

Pócs Éva: Szem meglátott, szív megvert. Helikon, 1986. 336 old.

A magyar rólvasások anyagának keretszemcsézet adja. Művelődéstörténetünk e fontos emlékei vonzó olvasmány a szélesebb nagyközönségnek is, de különösen a néphit, a mágia, a népi gyógyászat, népköltészet, az irodalom és a régi magyar nyelv iránt érdeklődők forgathaják haszonnal.

Sándor Iván: A Németh László-pör. Magvető, 1986. 228.

Székelyudvarhelyi löporszarú (Hornják László rajza)

A táj kutatás témakörében a Népművelési Intézetnél megjelent kiadványok

I. Mai táborok tapasztalatai, eredményei
(Szociográfiai Füzetek)

Márkus István: Első áttekintés (Balástya). 1984. 140 old.

Tóth László: A társadalmi nyilvánosság néhány intézménye . . . 1983. 28 old.

A szociálpedagógia műhelyei. 1984. 70 old.

Kovács Imre—Kuczi Tibor: A háztáji gazdaságok vizsgálatának módszerei. 1984. 52 old.

Falukutató táborok. Szerk.: *Nyilas György.* 1984. 224 old.

Elek István: Hátrányos helyzetű mezőgazdaság . . . 1984. 65 old.

Székely András Bertalan: A Közép-Kelet-Európai-ság eszméje . . . 1984. 61 old.

Harsányi István: A tehetségvédelem kis kalauza (Sajtó alatt, 1985.)

II. Történeti dokumentumgyűjtemények
(Szociográfiai Munkafüzetek)

A régi szociográfia. Dokumentumok 1934—1940. Szerk.: *Némedi Dénes.* 1984. 142 old.

Sajtó alatt, 1985/86-ban:

A Kemsei Munkaközösségről szóló dokumentumkötet, A 70-es évek táborozási tapasztalatai, A Szegedi Fialatok 1937-es dudari táborozása, Reitzer Béla válogatott írásai

Előkészületben és terv:

Válogatás Tomori Viola írásaiból, Magyary Zoltán és munkaközössége, Az Erdélyi Fialatok tevékenysége, Válogatás Buday György programírásaiból, Az 1945—1948 közötti honismereti mozgalom dokumentumai.

III. Módszertani útmutatások, új kiadások és tájékoztatók

Dr. Csizmadia Andor: Szociográfiai alapismeretek vázlata (Eger, 1947.) 1984. 78 old.

Rézler Gyula: Falukutatók és szociográfusok (A magyar társadalom önvizsgálata az elmúlt évtizedben) (Faust. 1943.) 1984. 88 old.

Tájékoztató a szociográfiai táborok munkájáról. 1985. 8 old.

Village—Research Campe Organised by the Institute for Culture. Compiled by *András Földiák, György Nyilas* Information Bulletin on Adult Education 32—34. old.

(Szilágyi Imre rajza)

Ez a kötet a néhány esztendője megjelent „üdvöztan” folytatása.

Somogyvári Zoltán: Kiskunfélegyháza. Kiadja a Városi Tanács. 1985. 104 old.

Szabadsfalvy József: A magyar feketekerámia. Magyar Népművészet. Corvina, 1986. 112 old.

A szabadság útján. Komárom megye felszabadulásának eseménynapjára. Összeáll.: *Kovács Emil*. 2. átdolg., bőv. kiad. Kiad. a József Attila Megyei Könyvtár. Tarabánya, 1985. 92 old.

Szántó Konrád: A keolikus egyház története, II. Ecclesia, Bp. 1985. 935 old.

A SZIT. A Szakszervezeti Ifjúság- és Tanoncmozgalom, 1945—1950. Szerk.: *Habuda Miklós*. Összeáll.: *Deme Péter* és *Molnár István*. Kossuth, 1985. 375 old.

Dokumentumok az ifjúsági mozgalom felszabadulás utáni történetéből.

Szülőföldünk. Borsod-Abaúj-Zemplén. 1984. 7. A honismereti mozgalom megyei tájékoztatója. Szerk.: *dr. Kovács Dániel*. Kiadja a HNF megyei honismereti munkabizottsága és a Megyei Rónai Sándor Művelődési Központ, Miskolc, 1984. 96 old.

Dr. Csorba Csaba: Bél Mátyás, *Tóth Péter:* Michael Bonbardí: Magyarország leírása (1718), *Pozgai Dezsőné:* Kázmárki hiedelmek, *Juhász Károly:* A megfordított fejfa, *Dobosy László:* Borospincék a bukki előtérben, *Szabóné dr. Fehér Erzsébet:* A paraki pincés-diák, *Fogarasi Tivadar:* Küzdelem a vízzel a Bodroglóközben, *Fehér József:* A Bodroglóköz a szépirodalomban, *Nagy Géza:* A Bodroglóköz népi építésze, *dr. Hágye István:* Száz éves a sátorhajóhelyi színház, *Viktor Gyula:* Május éjszék Rudabányán, *Nagy Károly:* A somszályi bányamunkásság harcai II., *Salfarik Gyula:* Történetek a csempészek életéből, *Suba Ferenc:* A mezőkeresztesi malomok, *Csinnaz Anna:* A mezőkövesdi gyermek a paraszti munkában, *Sárospataki Székelykőr:* Gimnazisták ragadványnevei, *Szeman János:* Az erdszék életéből, *Ványai Emikő:* Kendermunkák Szerészen, *Szabó Anikó:* Domby Sámuel (1729—1807), *dr. Barsi Ernő:* Tirokzatos síremlék Sályban, *Zelenák István:* A tokaji régi zsidó temető, *új. Dobosy László:* A rudabányai ref. templom, *dr. Kozaróczy Gyuláné:* Iskolamúzeum Tiszakecszin, *új. Dobosy László:* A rakacaszendi ref. templom, *Molnár Mihály:* Népi életképek Ránrévéről, *Lengyel Gyuláné:* Szólásmondások Böcsön, *Roszagy György:* Borsodbótai tájszók, *dr. Kovács Dániel:* Helyneveink köznevi alaprétege G—Ly, *dr. Tóvári Judit:* Honismereti kiadványok megyénkben, *Daragó Ferenc:* Tanulmányi kirándulás és természetvédelem, *dr. Szabó Lajos—Szabóné Futó Rózsa:* Néprajzi szolgálatunk, *Falusy József:* Új tervek a honismereti munkában.

Tanulmányok Szécsény múltjából 7. Szerk.: *dr. Praznovszky Mihály*. Kiadja a Nógrád megyei Múzeumok Igazgatósága, Salgótarján, 1985. 165 old.

Leblancné Kelemen Mária: Szécsény község története a felszabadulástól a tanácsok megalakulásáig 2. rész (1944. XII. 28.—1950. X. 22.); *Jakus Lajos:* Fejezetek Szécsény XVI—XVII. századi történetéből.

Tardy Lajos: Szaggatott krónika. Szépirodalmi. 1986. 600 old.

A neves történészprofesszor visszaemlékezéseiből szövevény műveinek cselekménye 1947-ben, az orosz hadifogolytáborból való hazatéréskor indul, majd az itthoni karrier ívelése után egy koncepciós per aldozataként meghurcolt ember törtélen hitét mutatja meg.

Tilkovszky Lóránt: A Szociáldemokrata Párt és a nemzetiégi kérdés Magyarországon 1919—1945-ben. Kossuth, 1986. 160 old.

Tóth József: A vörösipkás úrtörök expedíciója Pest és Komárom megye történelmi emlékhelyein. Bev.: *Bukó József*. Kiad. az Úttörő- és Ifjúsági Ház, Tarabánya. 1985. 28 old.

Város a Kerta mentén. Tények, képek és válfomások Lentiről. Szerk.: *Lackner László*. Idegenforgalmi Propaganda és Kiadó Vállalat, 1985. 72 old.

Wehner Tibor: Zilaby György. Fotók: *Varga Edé*. (Komárom megyei Honismereti Kiskönyvtár 13.) Kiad. a Komárom megyei Tanács VB. művelődési osztálya és a Hazafias Népfront Komárom megyei Honismereti Bizottsága. Tarabánya, 1985. 58 old.

Zalabay Zsigmond: Hazahív a harangszó. Ipoly-pásztor népelece, 1918—1945. Madách Kiadó, Bratislava. 1985. 245 old.

A szerző Mindenekről számot adok című, szülőfalujának múltját irodalmi—helytörténeti—szociográfiai módszerekkel feldolgozó sikeres kötetének folytatása.

Zsolnay László: Mozaikok a magyar újkorból. Közmosz Könyvek, 1986. 338 old.

Török kori emlékek. Két szomorú évszázad hűrköznapijait, Török kori régészeti leletek a budai palota újabb ásásáiban (1967—1975), Budafelkővíz múltjából. A budai Várszínház emlékeiből, Buda felszabadítása 1686-ban, Emlékezés Marsigli ezredesre (1658—1730), Csokonai beg a budai törökök hőse, A szabad Buda első órái, Élet a romok alatt, Az új városélet kezdetei, Új honalapítók, Pest—Buda, a királyi város, Nemzetiségek, vallásfelekezetek az újkor hajnalán, Szociális, nemzetiségi és vallásos mozgalmak, járványok, kórházak, orvosok, (lvóvizek, szennyvizek, gyógyvizek, fürdők, Művészet és műveltség a régi városban, A műhelytől a gyárig, Régészeti leletek vallomásai, Pest—Buda közlekedése az újkorban, Pest—Buda skolaügye, Művelődéstörténeti érdekességek, Csataerkek fenegyererei, Két reformkori tudósunk (Jankovich Miklós és Nagy Károly), Petőfi pesti világa, Történetek Kossuth Lajosról, Haynau históriák, Barthányi Lajos tükös temetése, Mi volt a Klapka-légió? A Mátyás-templom századaiból, A múlt századok divarjainak történetéből, Pest—Buda erkölcsi és erkölcsstencségi hajdanában, Beethoven és a magyarok.

Útmutató az állandó szókapcsolatok gyűjtéséhez

Nincsen olyan ember a világon, aki ne élne néha valamilyen állandó szókapcsolattal: szólással vagy közmondással, ne káromkodna néha nagy mérgében vagy ne idézné mások gondolatair szóról szóra, esetleg szállóigévé vált formában. Ha csak egyszerűen köszönünk vagy megszólítunk valakit, már kötött szókapcsolatot használunk! Különösen érdekes, színes a beszédünkbe, előadásunkba beépített sok szólás, szóláshasonlat, képes értelmű közmondás. Ezeknek a frazeológiai egységeknek a megfigyelése, összegyűjtése az ökor-tól kezdve foglalkoztatta a kutatókat, elsősorban a nyelvészet és néprajz iránt érdeklődő tudósokat. A kötött szókapcsolatok vizsgálata határterülete sok tudományágnak, nem csupán nyelvtudományi diszciplína. Foglalkozik velük a néprajz, irodalom-történet, stilisztika, szociolingvisztika stb. Leginkább azonban mégis nyelvészeti tudományterületnek kell tartanunk, s eddig elsősorban nyelvészeti érdeklődésük foglalkoztat gyűjtésükkel, közzétételükkel, feldolgozásukkal, más nyelvekkel való összehasonlításukkal.

Már első nagy szólás- és közmondásgyűjteményünk, az 1592-ben BARONYAI DECSI JÁNOS által közreadott *Adagiorum gorog et latin megfelelőkkel együtt közölté a magyar anyagot*, amivel lehetővé tette nemcsak a pontosabb megértést, a biztos jelentésmegadást, hanem a nyelv-szemléleti hasonlóságok és eltérések megfigyelésére is módot adott. A külföldi szakirodalomban az összehasonlító közmondásfeldolgozásoknak se szeti, se száma. Jóval kevesebb az olyan munka, amely magyar anyagot vesz alapul, de ezekből is akad néhány. Tulajdonképpen SZENCZI MOLNÁR ALBERT 1604-ben, majd 1611 és 1621-ben újabb megjelentetett szótára még Baronyai Decsi munkáját folytatta, midőn a magyar közmondások használatát latinul magyarozta. KIS VICZAY PÉTER — a kor szokásainak megfelelően — szintén a latinul használt föl a magyar szókapcsolatok magyarozatára. A XVIII. század folyamán nyelvtankönyvcében sorolt föl példaanyagul magyar szólásokat ADAMI MIHÁLY, KORABINSZKY JÁNOS MÁTYÁS, GYARMATHI SAMUEL és SZENT-PÁLI ISTVÁN.

GEORG von GAAL Bécsben, 1830-ban megjelentetett hatnyelvű (német, angol, latin, olasz, francia és magyar) „sziporkaszótára” új színt hozott a magyar frazeológiai irodalomba. Nem sokkal utána, 1859-ben ACS KÁROLY Pesten adott ki egy magyar—német—olasz—román—cseh—szlovák—szerb szólásgyűjteményt. Némileg visszalépésnek tekinthető FÜLÖP ALAJOS 1888-ban megjelent munkája, amely latin és magyar nyelven tartalmazott axiómákat, szállóigéket, emlékvéseket és jelmondatokat is — mint ezt hasznos címében maga a szerző írta.

Az elmélyült összehasonlító frazeológiai kutatás — adattárak közreadásával együtt — az utóbbi évtizedben kapott újból életre. BÍRÓ IZABELLA és SCHLANDT HENRIK 1977-ben jelentett

meg magyar—német szólás- és szófordulatszóárt. VOO ISTVAN román—magyar (Bukarest, 1978.) és magyar—román (Bukarest, 1984.) közmondás-szóárt szerkesztett. PACZOLAY GYULA pedig magyar és észt közmondásokat, szólásokat vetett egybe német, angol és latin megfelelőikkel együtt (Veszprém, 1985.). Ez utóbbi munkák azonban lényegesen különböznek évszázados elődeiktől megbízhatóságukban, tudományos szemléletükben és szerzőik alapos feldolgozó, rendszerező munkálatai eredményeinek közreadásában.

A többnyelvű és összehasonlításra, általános nyelvészeti, néprajzi kutatásra is alkalmas gyűjtemények mellett sokkal nagyobb számú volt mindig az egynyelvű, magyar frazeológiai kutatások eredményeinek a közreadása. Az egész nyelvterületre kiterjedő gyűjtések már a XVIII. század végén megkezdődtek. SZAITZ LEO, Kis magyar frazeológia című munkája 1788-ban jelent meg Pozsonyban. Ő már tudatosan vallotta a szólások nyelvi értékeinek megmentését, és hiányolta, hogy a korabeli ifjúság ritkábban élt ezekkel a színes, képes kifejezésekkel, mint a korábbi nemzedék. Jelentős e korban BARÓTI SZABÓ DÁVID könyve, A 'magyarság' virágya, amely 1803-ban, Komáromban látott napvilágot. O. NAGY GÁBOR postumus könyvében (A magyar frazeológiai kutatások története. Bp., 1977. Nyelvtudományi Értekezések 95. sz.) nyolc olyan közmondásgyűjteményt sorolt föl, amelyek közül hét a teljes magyar nyelvterületre vonatkozik, tehát nem helyhez kötött anyagot mutat be. Szerzőik ismert írói, nyelvészei vagy más filológiai szakterület tudósai a kornak: FALUDI FERENC, FÖLDI JÁNOS, KRESZNERICS FERENC, KOVÁCS PÁL, SZIRMAY ANTAL, PALÓCZI HORVÁTH ÁDAM és DUGONICS ANDRÁS, kiknek munkái vagy megjelentek saját életükben, vagy később adták ki ezeket, vagy még ma is csak kéziratban találhatók meg. A nyolcadik szerző (CZECH JÁNOS) már csak egy város (Győr) közmondásait gyűjtötte össze. Mellettük még többen jelentettek meg kisebb-nagyobb közmondásgyűjteményt, de fől sorolásuktól itt most eltekintek, mivel jelentőségük az előzőknél jóval kisebb.

A XIX. század közepétől megszaporodott a kiadott gyűjtemények száma, s az írók helyett inkább tudósok: nyelvészek, néprajzosok végezték a munkát, ami nagymértékben növelte azok tudományos jellegét, értékét. ERDÉLYI JÁNOS 1851-ben tette közzé Magyar közmondások könyve című hatalmas munkáját, amely folytatása volt a háromkötetes Népdalok és mondák című és gazdag anyagú gyűjteményének. Később, 1862-ben új kiadásával is jelentkezett e gyűjteménynek Valogatót magyar közmondások címmel. Két évvel ezután, 1864-ben Rozsnyón adott ki egy magyar közmondásgyűjteményt PELKÓ PÉTER. A legjelentősebb munkája e századnak 1896-ban jelent

meg MARGALITS EDE munkájaként Magyar közmondások és közmondásszerű szólások címmel.

A XX. század első fele — úgy látszik — valamilyen oknál fogva nem kedvezett újabb gyűjtemények megjelenésének. Inkább az elméleti kérdések foglalkoztatták a nyelvészeket. IPOLYI ARNOLD és RIEDL FRIGYES múlt századi kezdeményei után TOLNAI VILMOS 1910-ben szentelt egy kisebb könyvet (Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai. 12. sz.) a szóláshasonlatok, szólásmódok és közmondások elméleti vizsgálatának A szólásokról címmel. 1922-ben KERTÉSZ MANÓ, majd 1930-ban CSEFKÓ GYULA jelentette meg elméleti kérdéseket is taglaló szólásmagyarázatokat, rendszerezéseket. Korunk legjelentősebb szóláskutatója a már említett O. NAGY GÁBOR volt, aki kiváló magyarázatokon (Mi fán terem? Bp., 1961., 1965., 1979.) kívül elméleti munkásságával, de leginkább hatalmas, több mint húszeszes gyűjteményével (Magyar szólások és közmondások. Bp., 1966., 1976.) írta be nevét a magyar frazeológiai kutatások történetébe. Erre az utóbbi munkájára még sokat fogok hivatkozni a továbbiak folyamán, hiszen minden kutató számára alapmű, kiindulási, tájékozódási és ellenőrzési lehetőséget adó munka. Ajánlatos beszerezni, mielőtt hozzákezdünk bármiféle frazeológiai gyűjtéshez, kutatáshoz.

Az eddig folsorolt gyűjtemények az egész magyar nyelvterületről vettek anyagukat, pedig közismert, hogy egyik vidéken gyakrabban élnek kötött szókapcsolatokkal, a másikon ritkábban. Sok olyan szólas és közmondás van, amelyet csak egyetlen vidéken ismernek, használnak, mert éppen ott alakult, ott keletkezett, s nem terjedt még el másfelé; vagy éppen kihalóban van, már csak egy-két idős ember ismeri valamely kisebb, hagyományörző faluban. Még legmodernebb és legteljesebb gyűjteményünk sem közli a nyelvjárási szólások följegyzésének helyét, elterjedési területét, csak utal egy (több) rövidítéssel, stílusminősítéssel annak népnyelvi, tájnyelvi jellegére. Pedig a szólások nyelvjárási sajátosságairól már régen tudtak a kutatók! 1975-ben SZENT-PÁLI ISTVÁN csak erdélyi kifejezéseket csatolt nyelvtankönyvéhez. Csaknem száz év múlva, 1877-ben követre ezt MARGALITS EDE bacsikai gyűjtése, s megint majdnem száz évnek kellett eltelni, amikor 1972-ben megjelent BÁLINT SÁNDOR, Szegedi példabeszédek és jeles mondások című munkája (A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai. 127. sz.) Ezt a néhány gyűjteményt ritka kivétellek tarthatjuk, s egyetérthetünk KISS JENŐnek az önkéntes néprajzi és nyelvjárási gyűjtők 1985-ös, székesfehérvári tanácskozásán elhangzott szavaival: „rendszeres, s főként összehangolt nyelvjárási frazeológiai kutatás sem a régebbi múltban, sem a tudományos nyelvjárásban megindulása után nem volt nálunk. Valaképpen ma sincs” (Kézirat megjelenés alatt a Magyar Nyelvőr 1986. évfolyamában). Ezt a hiányt pótolni kell, s ehhez kérünk segítséget mindenkitől, akinek szíve gondja a magyar nyelv ápolása, és aki időt és munkát is kész áldozni nyelvünk jobb megismerése, ezen túlmenően:

gazdagítása érdekében. Hiszen a fölkatartott nyelvjárási szólások, közmondások megjelennek, s bekerülve a köznyelvbe vagy az irodalmi nyelvbe mindenképpen kifejezőbbé, színesebbé, gazdagabbá teszik majd azt.

Mielőtt a gyűjtés munkájával, a kutatás módszereivel foglalkoznánk, tekintsük át, milyen gyűjtések születtek az önkéntes kutatók munkájának eredményeként, s főleg azt, hol végeztek teljességre törekvő gyűjtést, és hol vannak még fehér foltok, pótlásra váró hiányok!

Az eddig folsoroltakon kívül nagyon kevés helyhez köthető gyűjtemény jelent meg. Közötrük talán legjobb ABRAHAM IMRE, Főbb frazeológiai szókapcsolatok Nyul község mai nyelvében (Bp., 1982. 129 old., ELTE Nyelvtudományi Dolgozatok 34. sz.) című dolgozata, amely első sorban nem adattár, hanem földolgozás, de igen alapos, rendszeres adatgyűjtésre épült vizsgálat, s kiváló mutatója van (109-26). TARRNÉ NASZADOS KATALIN, Sárvári szólások és közmondások (Bp., 1982. 88 old., ELTE Magyar Csoportnyelvi Dolgozatok 11. sz.) című gyűjteménye KAJDI FERENC kéziratossá készítettével (amely a Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattárában található) ugyancsak kiváló munka. Hasonlóképpen teljesnek lehet tartanunk CSÖGLEI SZABÓ DÉNES, Szólások és közmondások Csögtén (Bp., 1983. 109 old., ELTE M.Cs.D. 17. sz.) és PÁVEL MÁRTA, Acs község szólásai (Bp., 1983. 66 old., ELTE M.Cs.D. 21. sz.) című gyűjteményét. Ezzel a néhány füzettel le is zárult az eddig publikált és nyelvjárási szempontokat is figyelembe vevő szólásgyűjtemények sora. Mivel azonban a kötött szókapcsolatokhoz sorolhatók még a köszönések, név- és falucsúfolók is, ki lehet egészíteni a fenti folsorolást TÓTH MIHÁLY, Köszönések és megszólítások Bag községben (Bp., 1983. 37 old., ELTE M.Cs.D. 20. sz.); VARGA MÁRIA, Falucsúfolók a tapolcai járásban (Bp., 1981. 35 old., ELTE M.Cs.D. 6. sz.); SOLYMÁR IMRE, Három etnikum falucsúfolói a Volgysegyben (Bp., 1982. 89 old., ELTE M.Cs.D. 13. sz.) és BEREZNAI ZSUZSANNA, Falucsúfolók az egri járásban (Bp., 1985. 48 old., ELTE M.Cs.D. 23. sz.) című kiadványokkal. Közélesen megjelenik még nyomtatásban NAGY GÉZA, Karcasai szólások és közmondások, valamint ENYEDI ANTALNÉ, Ócsódi szólások és közmondások című munkája. Mindezekon kívül természetesen az önkéntes néprajzi és nyelvjárási gyűjtők eddigi tevékenységének eredményeként számos kiváló kézirat várja a megjelenítés lehetőségét a Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattárában. Igyekeztem ezekről is vázlatos tájékoztatót nyújtani, de csak a szerzők neveit sorolom föl, s utalok a gyűjtés helyére; a teljes címet és terjedelmet nem közlöm. Alábbi adataim a készülő Kéziratossá nyelvjárási munkák a Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattárában című bibliográfiámból vettem. Mellőzöm a kisebb terjedelmű (20—25 oldal) el nem érő gyűjtéseket, hiszen azok semmiképp sem lehetnek teljességre törekvők, s a munkát el kell végezni újból azon a területen, legfőképpen támpontul, segítségül lehet használni eze-

ket a későbbi kutatonak. A főlorsolásban a gyűjtőterület alapján általában északról délre, illetőleg nyugatról keletré haladok. Vas megyéből: PAVLICS MARGIT Balozsmegegyes. IVÁN MÁRIA Vaspör, NAGY ISTVÁNNÉ Ivánc, HORVÁTH ISTVÁN Kenyeri, MOLNÁR DEZSŐ a Ság-hegy környéke; Veszprémből: TAMADI LAJOS Balatonkenese; Somogyból: SCHNEIDER MÁRIA Zamárdi, SIMON JÓZSEF Balatonszentgyörgy; Tolnából: CZÉH KLÁRA Szekszárd; Baranyából: BÁCSKAI-BOSNYAK SANDOR több község, NEMES JÁNOS Hosszúhetény, GELENCSE MIHÁLY Orosló; Csehszlovákiából HARMATH LAJOSNÉ Násdseg; a palocsághól KOTROCZÓ BOZSIK LŐRINC több falu; Pest megyéből: KORCSMÁROS LÁSZLÓ Marianosztra, TÓTH MIHÁLY a Galga mente; Bács-Kiskun megyéből: NAGY CZIROK LÁSZLÓ Kiskunhalas; Jugoszláviából: ZÖLDY PAL Bácsotulya; Hevesből: GÁL GYULA Szilvásvárud és Nagyvisnyó; Szolnok megyéből: MOLNÁR ISTVÁN Jászszentandrás; Csongrádból: FEKETE LORÁNDNÉ VECSENYÉS ÉVA Újszentiván, RAKONCAI FERENC és FEJÉRVÁRI JÓZSEF Hódmezővásárhely, RÁCZ SÁNDOR Földeák; Borsodból: EGER-SZEGI SÁNDOR Purnok; Szabolcs-Szatmárból: BABUS JOLÁN Lónya; Hajdú-Biharból: KECSKES LÁSZLÓ Bagamér, a biharnagybajoni ált. isk. szakköré Biharnagybajom, PINTYE JÓZSEF Csökmő, SANDOR MIHÁLYNÉ Berettyóújfalu; Békés megyéből: KOSA LÁSZLÓ Gyula, BERECKI IMRE Dévaványa; a mai Romania magyar lakta területéről HERMAN OTTÓ több székely település, SANDOR MIHÁLYNÉ Betfalva és Újszékely, KALLÓS ZOLTÁN Gyimesfelsőlök frazeológiai kincseiből készített jelentősebb gyűjtést, és helyezte el a Néprajzi Múzeum Etnológiai Adattárában. (Sajnálatos, hogy BURA LÁSZLÓ, Nagykaroly vidékének közmondásanyaga című kézírata, amelyet O. Nagy Gábor is felhasználott nagy adattára összeállításakor, elveszett. Valószínűleg az O. Nagy-hagyatékban lappang.)

A megjelent és a kézíratos munkák áttekintése nyomán érdekes kép alakul ki előttünk a kutatások földrajzi elhelyezkedéséről. Vannak olyan megyék, amelyekből egyetlen gyűjtés sem készült (Zala, Győr-Sopron — ha nem számítjuk a múlt századi, győri gyűjtést, Fejér, Nógrád és a Szovjetunió magyarok lakta területe); a legtöbben csupán egy-két kutatópontra végeztek gyűjtést (Veszprém, Tolna, Bács-Kiskun, Szolnok, Borsod, Szabolcs-Szatmár, Csehszlovákia és Jugoszlávia magyarlakta területei); a többiben sem elegendő a kutatópontok sűrűsége. Egész Romania magyar nyelvterületéről csupán két nyelvjárás szempontu frazeológiai gyűjteményünk van (Sándor Mihályné munkája egyútvé veszi a két falut, pontosabban: ebbe a két faluba való székely családtól gyűjtött) — ha előkerül Bura László munkája, akkor sem elegendő a három kutatópont ily hatalmas területtől! Végeredményben azt mondhatjuk, hogy az egész magyar nyelvterületen gyarapítani kellene a jó gyűjtések számát, csupán a főlorsolt vagy

azokkal közvetlenül szomszédos, egységes etnikumú és nyelvjárást beszélő községekben nem érdemes még egyszer elvégezni a gyűjtést. Természetesen ilyen településen is ki lehet egészíteni a már meglévő munkákat, hogy azok teljesebbek, tökéletesebbek legyenek. (Igen jó példa erre Kajdi Ferencnek a már említett sárvári gyűjtéskegészítése.) Kutatási lehetőség tehát bőven van, majdnem mindenütt érdemes és szükséges gyűjteni, most tehát lássuk azt, hogyan végezzük a munkát!

A gyűjtés módszereire vonatkozóban sok jó tanácsot adott Kiss Jenő már említett székelyfehérvári előadásában, s mivel ez teljes terjedelmében megjelenik, itt csak néhány nagyon fontos gondolatot veszem át, s szövöm bele a magam javaslataimba. (Mégköszönöm itt is kézíratainak rendelkezésemre bocsátását.) A terület, a kutató település kiválasztása után az első kérdés, hogy mit gyűjtünk. Erre a legjobb válasz tényleg ez: mindent! Sajnos ezt nagyon végezen tehetjük meg, mert időnk és erőnk véges. Ki kell tehát választani a sok téma, a sokféle kötött szókapsolat közül egyet-kettőt, legfőlegbb hármát, s azokat a lehető legnagyobb teljességre törekedve kell összezsűdni a választott községben, esetleg községekben (két három falunál többet ne vállaljunk föl, mert eltérések lehetnek közöttük, és munkánk túlságosan bonyolult lesz, ha mindig az eltéréseket magyarázzuk; ha pedig ezt nem tesszük, akkor használhatatlanná válik a tudományos célú kutatás számára.) Mielőtt a szókapcsolatfajtákat egyenként sorra venném, hadd térjek ki a valamennyi témánál ajánlott nyelvjárású ejtés lejegyzésének kérdésére! Lehetőleg törekedjünk minden gyűjtésünkben a valóban az elnyeljárású ejtés pontos visszaadására, jelölésére. Nem túlságosan nehéz munka, csak kis türelmet és nagy figyelmet igényel. Egy-két új betűt, jelet kell csak megtanulni (é, á, ê, ä), s a legkezdetlegesebb iskolai végzettséggel rendelkezők is kiváló kutatókká válhatnak. (Neveket nem akarok főlorsolni, de több négy vagy hat elemi iskolai osztályt végzett önkéntes gyűjtőtől kaptunk már hibátlan, pontos lejegyzést.) Néhány jó tanács és példa! (A példákban szereplő lejegyzések a magyar nyelvterület különböző pontjairól valók!) A legfontosabb tanács: mindig azt írjuk, amit hallunk!

Jelöljük az özést (*szed, vész, megész, korész, fönt* stb.), az ézést (*ész, vész, megészik, lész, nē, nēm* stb.), de ha egyik sincs, akkor *e*-vel írjuk a szavakat (*szed, vész, nēm, lész* stb.)! Előfordul gyakran, hogy az *é* és *e* vagy *ö* és *e* ugyanabban a nyelvjárásban, ugyanabban a szóban, jelentkezik (*mégellik, másutt: mögellik*), mindhárom egyszerre való előfordulása is megécsik (*föltét* disznóval kukoricát vagy méhekkel cukrot). Ezért nem szabad egységsíteni, sablonra jelölni a hangokat! Jelöljük a rövidebb magánhangzókat (*kut, lud, buza, tiz, víz* stb.) vagy a hosszabbakat (*rájta, bőriju, vörörlány* stb.)! Elsősorban palóc vidéken, de nehöl másutt is előforduló *á*-zást is föltétlen jelöljük (*kápa, báltá,*

alom, hágo, hámar stb.)! Aki meri vállalni, jelölje az úgynévezett diftongusokat, kettőshangzókat (juó, szankuó, küó, tüó, másutt: jaó, róuzsa, tóu stb.)! A köznyelvinél zártabb ejtést föltétlenül jelöljük (kú, lú, usor; labo, házo; szíp, niz, kir, mirég, kényir; kápol, kánól vagy kánal, tánól vagy tánál, válik, hálól vagy hálál stb.)! Jelöljük az -l kicséset és a vele járó pótlónyúlást, magánhangzó-meghosszabbodást (vót vagy vóut vagy vuót, bót, ódal, émént vagy émónt, főkerút stb.); a gy-zést és ty-zést (vargyu, bargyu, gyel, gyün, vág gyo; aptya, kaluptya stb.); a j-zést vagy t-ezést (hájog vagy halog, vájú vagy válu, ijen, ojan vagy illen, ollan, hajja-e vagy halla-é stb.)! Csak ott írjunk ly-t, ahol tényleg az is hallatszik (nyugati palóc vidéken: ilyen, olyan, vállálya, sályátá stb.)! Jelöljük a rövidebb vagy hosszabb mássalhangzóejtést (álás, istáló, agodalmas, bozús, ice, fristejűs; esső, tanító, akkár, pappir stb.)! Jelöljük a hasonlóságokat (mektanál, másutt: méttánál, mékkeres; Vaszvár: borotfa; méhhal; ronygyos stb.) összeolvadásokat (muattya, morygya, mingyá, kössig, egissig stb.)! Stb., stb., stb. Ha valamben nem vagyunk biztosak, hogy jelölni kell-e, inkább jelöljük, ha több embertől is úgy hallottuk ejteni a szót! Természetesen csak ott írjuk így az egyes jelenségeket, ahol valóban így is hangzik! A főnti példák a magyar nyelvterület legkülönbözőbb pontjairól valók. Egy-egy közösségben csak egyik típusú jelenség fordulhat általában elő (kivételek vannak: e~ē~ō, i~é stb.). A lejegyzésben való pontosság a nyelvjárási gyűjtés legfőbb értéke. Valamennyi adatunkat előbb írjuk le köznyelvi, gyakorlati helyesírással, utána aláhúzva írjuk mellé a népnyelvi, nyelvjárási ejtésű alakot! Például: Elment Kukutyinba zabot hegyezni. *Émént Kukuatymha zabot héggyezni.* Rájött a bónája. *Rágyütt a bónájo.* Úgy hajt, mintha bábáért menne. *Uty hajt, mintha bábájé menné.*

A nyelvjárási ejtés külön jelölése nélkül is elfogadható egy-egy frazeológiai gyűjtés, de értékebb, szebb, hasznosabb a pontos ejtésjelöléssel ellátott.

Az alábbiakban témánként, az állandó szókapszolatok fajai szerint sorolom föl a frazeológiai gyűjtemények főbb követelményeit. (Példáim saját orosházi gyűjtéseimből veszem, s ehhez megjegyzem, hogy Orosháza északnyugat-dunántúli belső nyelvjárásszerű az Alföldön.)

1. *Köszönések, megszólítások.* A kettőt ne válasszuk el egymástól, mert általában együtt is hangzanak el, könnyű egy munkával a kettőt összegyűjteni! Ígykezzünk a régebbi korok, sokféle, társadalmi osztályok és életkorok szerint is tagozódó köszönéseit, megszólításait fölmutatni, följegyezni! Ki, hogyan köszönt kinek; hogyan szólította? A kisgyermekektől az öreg emberektig, a vezető réteg fölényes köszönésfogadásától a házról házra járó koldusok könyörgő beköszönéséig, a vallásos jellegűktől a kozserleplecskig, a nemek szerinti megkülönböztetés föltartásától a cimboraságban, komaságban levők egymás köszönéséig mindente ténünk ki! Legjobb a kiválasztott adatközlők kérdéseikkel irányítani. Hogyan köszönt édesapjának, édesanyjának, nagy-

szüleinek, saját feleségének, gyerekeinek, női és férfirokonainak; idősebbeknek, fiatalabbaknak; barátainak; jegyzőnek, kántornak, tanítónak, papnak, földbírókosnak, idegennek; utcán, munkahelyen, értekezleten, tanácsházán, templom előtt, templom után, a saját házában, ha más portájára ment be stb.? Ugyanezt más-más vagyoni helyzetű, társadalmi osztályú embertől, nőtől, férfitől, gyerektől, fiataltól, középkorútól és nagyon öregtől is kérdezzük végig (természetesen a gyermekek esetében kihagyva a rájuk nem vonatkozókat)! A kérdezés mellett azonban a legfontosabb a megfigyelés, a tapasztalás: magunkon kezdve, hogy mi hogyan köszönünk, s miniket hogyan köszöntenek, szólítanak; rokonainkon, barátainkon, ismerőseinken, szomszédainkon, idegeneken folytatva. A köszönésekkel együtt a megszólításokat is figyeljük, kutassuk! Végül egész könyvre való adatunk gyűlhet össze egy kisebb faluból is, ha lelkiismeretesen gyűjtöttük anyagunkat. Az alábbiakban nézzünk meg egy részletet a középkori, volt kiszgáza férfiak köszönési és megszólítási formáiból!

(Gyermekkorában a szüleit a napszaknak megfelelően:) Jó reggelt, jó napot, jó estét, jó éjszakát, édesatyám, édesanyám! Jó reggét, jó napot, jó estét, jó éccakát, *idésatyám, idésanyám!*

(Gyermekkorában nagyszüleit is a napszaknak megfelelően, megszólításuk:) Öregatyám, öreganyám vagy öregszülem. *Öregatyám, öreganyám, örekszülem.*

(Feleségét a napszaknak megfelelően, megszólítás:) Édes, édesanya, anyuk. *Idés, idésanya, anyuk.*

(Gyermekként reggel:) Szervuszatok, fölbredtetek, gyerekek? *Szerbuszok, fölhretteték, gyerekkék?* (Iskoláha menettelkor:) Szervuszatok, jók legyetek, panaszt ne halljak rátok! *Szerbuszok, jók legyetek, panaszt né hajjak rátok!* (Este:) Feküdjétek le, jó éjszakát! *Feküdjétek le, jójakkát!* (Külön-külön a gyermekeit keresztneveik becealakjával szólítja:) *Ica, Icakám; Feri, Ferkó, Ferikém; Jóska, Jósti, Jóstikám!*

(Férfirokonait:) Adjon Isten! *Agyon Isten!* (Az első szótag erősen hangsúlyos.) Adj Isten jó napot! *Aggy Isten jó napot!* Jó reggelt, testvér! *Jó reggét, tesvir!* Adjon Isten, sógor! *Agyon Isten, sógor!*

(Nőrokonait mint férfirokonait, megszólításuk általában keresztnev becealakja:) *Juliskám, Mariska stb.* (Az idősebbek esetében mindig hozzátesszi:) *néni, néném* (régebben:) *néném-aszony.* (A sógornő néha keresztnev nélkül szólítja:) *Jó napot, sógorasszony!*

(Egykorú barátait:) Szervusz, szervuszatok! *Szerbusz, szerbuszok!* (Gyakori a napszaknak megfelelő köszönés, de akkor mindig megszólítás, ami a keresztnev becealakja vagy névkiegészítő elem:) Jó reggelt, Ferikém! Jó estét, komám! Szervusz, drusza! *Jó reggét, Ferikém! Jó estét, komám! Szerbusz, drusza!*

(A falu elöljáróit mindig a napszaknak megfelelően, tisztségének megfelelő megszólítással:) Jó reggelt, jegyző úr! *Jó reggét, jeddzo úr!* Jó napot, tiszteletes úr! *Jó napot, tiszteletes úr!* (Fiatalabb papnak.) Jó napot, nagyrisztelettű

úr! Jó napot, natyiszteletű úr! (Idősebb papnak.) Jó este, esperes úr! Jó este, esperes úr! Jó napot, tanító úr! Jó napot, tanító úr!

(Hivatalos helyen mindig a napszaknak megfelelően:) Jó napot kívánok!

(Munkatársainak, munkahelyen:) Adj Isten, emberek! Aggy Isten, emberek! Jó napot mindnyájunknak! Jó napot minnyájunknak!

És így tovább, hosszan részletezve minden helyzetet, találkozási lehetőséget. Általános megállapításokat is tegyünk minden réteghez, korosztályhoz tartozó csoportnál. Például a fenti esetről, a középkorú, volt kúsgazdáknál: idősebbeknek mindig előre köszön, a vele egykorúak esetében fölütéseinek, a falu előljáróinak köszön csak előre, harátoknál fölálva, nem mérlegelve történi az előre köszönés, egykorú nőktől, szegényebektől elvárja, hogy előre köszönjenek, mint ahogyan ezt a fiatalabbaktól is megkívánja, különösen az ismerős gyerekektől, akikre rá is szól, ha szükséges: *Nem tanítot még apád köszönni?* Naponta csak egyszer köszön valakinek, de ha újra találkoznak egy közömbös szóval megszólítják egymást: *Hogy mégy a munka?*

A fölörölások után készítsünk betűrendes köszöneti és megszólítási szótárát. Ehhez nagy segítséget nyújt Tóth Mihály említett könyve.

2. Szükségességek, káromkodások, átkozódások, fohászok. Ugyancsak korosztályok- és nemeként kell az adatközlőktől gyűjteni. Azt is figyelembe kell venni, hogy milyen alkalomból, mire, kire vonatkozik az adat. Nemcsak a különböző életkorúak és társadalmi helyzetűek, műveltségi színvonalúak káromkodnak, átkozódnak másként, hanem ugyanazon személy is más szavakkal szidja, korholja a gyermekeit, rokonságát, haragosait, állatait, tárgyait stb. Egy falu szitokanyaga jelentős lehet önmagában is (még eddig teljességre törekvő gyűjtés nem készült sehonnan), de összekapcsolhatjuk az anyagot a következő pontban tárgyalt csúfolódásokkal is. Némelyik szitok, átkot meg kell magyaráznunk, ha kapunk rá tájékoztatást, de ha nem, akkor mi ne tudálkoskodjunk! Akkor is írjuk le a népies magyarázatot, ha nem értünk vele egyet! Az adatok nagyobb részénél, de különösen a fohászoknál majdnem mindig meg kell jegyeznünk, hogy milyen alkalommal, milyen érzelmi telítettséggel hangzanak el. Az alábbi példák egy középkorú nő ilyen témájú frazenológiai kincséből valók.

(Tárgyra:) A fene erre volna meg ezt a kist, de életlen! A fene erre volna meg ezt a kist, de életlen! A zördög vigye el az egészet! A zördög vigye el a zörgézet! (Rossz piacra.) Csapijn belc az Isten nyila! Csapijtom bele az Isten nyila! (Leomló meszelésű házra.)

(Állatokra:) A fene a högyőökkel! A fene a bögyötöggel! (Baromfiakra etetés közben.) A nyű essen beléd! A nyű essem beléd! (Téhenre, ha fejéskor nyugtalan.) A bőr hüljön rád! A bőr hüjjon rád! (Bármilyen állatra.)

(Saját gyermekeire.) Vigyen el az ördög benneket! Vigyen el a zördög benneket! (Haragból rosszaságról, káromlért.) Ne rosszakodj, mert elvisz a rézfaszú bagoly! Né rosszakodgy, mert ővisz a rézfaszú bagoly! (Icsztésű.) Kereszt-

anyád térdkalácsa! Keresztanyád tigrye kalácsa! (Ellenvetésként.) Maradjatok veszteg, mert becsuklak a kaminba benneket! Maraggyatok veszteg, mert becsuklak a kaminba benneket! (Fenygetésül. Sok helyen a kemence szája előtt volt egy kis tér, amit ajtó zárt le. Csak fölülről, a keményből kapott világosságot.)

(Férfiére:) A fene a belebe, már megint iszik! A fene a belibe, má megint iszik! Az Istenét a fejenek! Az Istenit a tejinek! (Ha elfelejt valamit.) Hová tette az eszét? Hová tette a zeszű? (Ha rosszul csinált valamit.)

(Haragos korabeli nőre:) Rohadjon meg alatta a szalma! Rohaggyom még alatta a szóma! (Csak háta mögött. 'Legyen olyan súlyos beteg, hogy ne tudjon fölkelni még annyi időre sem, amíg a szalmaszakja megszárad! Ne legyen aki ápolja, forgassa, szalmát cseréljen alatta!') Folyjon ki a szeme! Fojjon ki a szeme! (Általában olyanra, aki hazugságot terjeszt, mintha látta volna.) Száradjon le a keze! Száraggyon le a keze! (Tolvajra.)

Az effajta kifejezésekhez is készítsünk szótárát, ahol egy-egy vezérszó berürendjében következzenek az adatok! A vezérszó a kifejezés legfontosabb szava legyen (névelők, köröszők, módosító szavak ne)! A vezérszó első betűjét húzzuk alá! Például:

A nyavalya essen bele! (Enyhe; tárgyra, állatra; ált.)

A nyavalya törje ki! (Enyhe; állatra, emberre; rég.)

A nyű essen bele! (Enyhe; állatra; rég., ritka)
Az ördög vigye el! (Enyhe; ált.; gyak.)

3. Csúfolkodások. Ide tartoznak a csúfoló szókapsolatok, amelyek általánosan lehetnek egy-egy településen, s a fölőttek is használják. Például: A pallásra jár nevetni. A pallásra jár nevetni. (Tulságusan komoly.) Nyikorog a szája, ha musolyog. Nyikorog a szája, ha musolyog. (Olyan ritkán fordul vele elő. Komor, kedvtelen.) Kibaszná a kecskét két krajcárért a sárból. Kibaszná a kecskét két krajcárért a sárból. (Kapszi.) Stb. Többességükben azonban a csúfolkodás szokása gyerekek között él, s rendszerint rigmusos, ritmikus körött szokapsolat a formájuk. Gyakoriak a névcúfolók, amelyeknek általában semmi tartalmi kapcsolata nincs a csúfolt névvel, csupán az obszcenitás, trágárság vagy a váratlan rím écsétké a ritmus tartja életben, s hagyományoztatja egyik nemzedékről a másikra. Ezeket érdemes nevenként együtt fölörölni.

László, nemzetiszin zászló. László, nemzetiszin zászló.

Lackó, fickó, göndör disznó. Lackó, fickó, göndör disznó.

Vigyázz, Laci, sebbe rug a paci! Vigyázz, Laci, sebbe rug a paci!

Vigyázz, Laci, tókön rug a paci! Vigyázz, Laci, tókön rug a paci!

Lacika, gyere el a moziba! Lacika, gyere el a muziba!

A falucúfolók régebben különösen a katonaságnál voltak használatosak, ahol egyúvé kerültek sok különböző településről való ember, s ezeket néha mesterségesen is egymás ellen ingerelték.

Természetes módon is terjedtek azonban a falu-csüfölök, de általában mindig csak a szomszédos falvak csüföleit mondják el szívesen. A saját falujáról nem érdemes csüfölöt gyűjteni senkiről! Ezem ritka is egy-egy település leírásában, néprajzi, nyelvi bemutatásában, frazeológiai kincsének közreadásában a falucsüföl. Általában nagyobb területtől, legalább egy járásból szokták összegyűjteni az anyagot. Igen sok a vándortéma, a több falura is elmondott csüföl. Ez nem baj, s akkor is jegyezzük föl, ha már másutt másként mondták másik faluval kapcsolatban! Éppen ezek a változatok az érdekesek, lehetnek értékesek. Rendszerint minden falucsüfölohoz egy-egy történetet kapcsolódik. Ezeket próbáljuk följegyezni pontos nyelvjárási jelekkel. Ritkán, de előfordul, hogy egy-egy falura több csüföl is él. Ezeket mind jegyezzük le a hozzájuk kapcsolódó történetekkel együtt! Példa: Gombóchorotváló orosházjak. (Nagyon takarékosak, tükágosan spórolósoak, s a megpenészedett ételről lekapanják a penészréteget, utána elfogyasztják.)

A csüföladásokat ritkán gyűjtik együvé. Általában a csüfölő szókapcsolatokat a tájszavakhoz vagy a szó értékű szókapcsolatokhoz sorolják. A névcsüfölöket a névtárak tartják nyilván, ha egyáltalán foglalkoznak velük. (A csüfölő hangulani ragadványneveket magam is a ragadványnevek közé utalnám.) A falucsüfölök rendszerint külön szerepelnek, vagy a helynevek közé veszik föl a publikációk. Lehetséges azonban olyan pályamunka is, amely kizárólag e témákról szól, hiszen anyagát tekintve nem lenne szegényes egy teljességre törekvő gyűjtés ezen a területen sem.

4. Szó értékű szólások. Olyan állandó szókapcsolatok, amelyek általában két-három elemből állnak, de csak egyetlen fogalmat jelölnek. Hangulati hatásuk sokkal erőteljesebb, mint az egyszerű szavas szinonimáiké. Elképzelhető teljesen különálló fölsorolásuk is, de nem szokták ezeket külön gyűjteni, hanem a szóláshasonlatokkal, közmondásokkal együtt kerülnek följegyezésre, s természetesen azok közé épülnek be a közlésben is. Besorolás alapjául leghasznosabb itt a vezérszavak betürendje, s a vezérszó első betűjét húzzuk ki is alá! Sok szólást hosszabb magyarázattal kell ellátni, s jó, ha ez a magyarázat néprajzi. Néhány példa a szólások közlésére:

köze fér az Isten áldása *közzé fér az Isten áldása* 'nagyon ritka', (gabona)
fekete *barány lekete bánán* 'kiközösített, elmar, megkülönböztetett'
elnyomja a *buzgóság ényamgya ja buzgóság* 'elalszik',

gazit vet rá *gaszt vet rá* 'ellop'. „Rigén a fűdekén égygüd dögözök közzül, ha égygüknek mek-tocétt a másik szérszamo, letakarta ek kiz gazzá, szómává, vagy ami vót, hogy né tanájjo még a gazdaju. Asztán este vagy másnap elővette ű, asz lekföllehb asz monta, hogy úty tanató. Ami igaz is vót, csak hát ű dukta É, hogy ű tanájjo még.” „Má csak vidzbü monygyák: de jó küved [kaszaköved] van, vigyáz, mer gaszt veték rá!”

göze sincs hozzá *göze sincs hozzá* 'nem ért valamihez',
kiadták neki az ohsitot *kiattak neki a zopsitot* 'elküdtek',
föl is út, le is út *föl is út, le is út* 'elmehet bár-hová'.

5. Szóláshasonlatok. Olyan szólások, amelyekben egy hasonlított fogalom a *mint, mintha* kötőszó közbeiktatása révén összekapcsolódik valamilyen konkrét, általában helyi hagyományban ismeretes hasonlóval. Sok közismert is van közöttük (Játszik, mint macska az egérről. Lapul, mint a nyúl a bokorban. Stb.), de fontosabbak az ismeretlenek, egy faluhoz, településhöz kötődők (Átesett, mint szentesi ember a talicskán. Hosszu, mint a csiszár lánya. Stb.). Eddig általában a szólásokkal, közmondásokkal együtt gyűjtötték a szóláshasonlatokat is, és a vezérszavak betürendjébe illeszkedve foglalták el helyüket a másik két frazeológiai fajta között. A szóláshasonlatoknak is meg kell adni a jelentését, s ha sikerült földeríteni az eredetüket, akkor természetesen azt is közöljük! Stilisztikailag ezeket is minősítjük! Példák:

Átesett, mint szentesi ember a talicskán. *Átesett, mint szentesi embér a talicskán.* 'Szertencésen keresztyűtöt valamin (viszga, soruzás, betegség stb.)' Ált. gyak.

Jön, mint a hajdemennykő. *Gyüm, mint a hajdemennkü.* 'Gyorsan jön.' Régi, ritka.

Rüg-vag, mint Vangyel ökre. *Rüg-vág, mind Vangyél ökre.* 'Vaktában kapálózik, meg-gondolatlanul verekszik.' Régi, ritka. „Vót a faluba égy Vangyél nevű embér. Oszt ennek az ökre éccér megveszett. Léhet, hogy veszett kutya harapta meg, léhet, hogy valami mázs haja vót, nem lehetett vele bírni. Agyon köllött löni.”

Sötét, mind az éjszaka. *Sötüt, mind az iccaka.* 'Nagyon sötét, buta.' Gvak., újabb.

Száraz, mint a pordorja. *Szároz, mind a pöz-dérgya.* 'Nagyon száraz.' Régi, ritka.

6. Közmondások. A legszebb, tömör népi élet-bölcsességeket tartalmazó kötet szókapcsolatok. Általában egész mondatok, de lehetnek összetett mondatok tagmondatai is. Gyűjtésük egyik legfontosabb, de legnehezebb feladat. Nagyon nehéz megfigyelni, kilesni a használatukat, s ha kisebb mennyiséget játszi könnyedséggel össze is gyűjtünk, minél tovább szeretnénk bővíteni anyagunkat, annál nehezebb a munkánk. Vezérszavaik szerint soroljuk ezeket is betürendbe, adjuk meg jelentésüket és stílusminősítésüket! Példák:

Bolond lyukból bolond szél fúj. *Bolond lyukból bolond szél fúj.* 'Aki kevésbé értelmes, arról ne várjunk okos beszédet.' Ált., gyak.

Nyomatató lónak nem kötik be a száját. *Nyomatató lónak nem kötig be a száját.* 'Aki valamilyen élelemmel dolgozik (gyümölcsöt szed), abból chet böszgesen.' Régi.

Jó az öreg a háznál. *Jó a zöreg a háznál.* 'Idős korban is használhat valaki a családjának, főleg észével, tanácsával.' Ált., gyak.

Öreg ember nem vén ember. *Öreg embér nem vin embér.* 'Idős korban is lehet valaki erős, rátermett a munkára, szerelmre stb.' Ált., tréfás.

7. Időjárás, mezőgazdasági megfigyelések. Sok alapos megfigyelésre, általános régi tapasztalatra épülő kötött szókapcsolatok lehet találni minden egyes nyelvben s minden egyes település nyelv-járásában is. Ezek területenként mindenképp eltérnek egymástól, hiszen a keleti nyelvtérületen (Moldva, Bukovina, székelység stb.) más lehetett a következménye egy természeti jelenségnek, más az előzménye egy időjárás változásnak, mint nyugatabbra (Dunánál) vagy északon. A gazdasági megfigyelések a föld minősége, talajvízszint, évi csapadékarlag stb. szerint változtak. Az általában természetű növények is befolyásolhatták a szókapcsolatok közötti választást e téren.

Az ide tartozó frazeológiai egységeket általában tanácsos különválasztani a többtől, esetleg a következő pontba sorolt babonákkal lehet őket együtt gyűjteni és közölni. (Jóllehet nem azonos a kettő!) Betűrend helyett itt javasolom a témák szerinti csoportosítást, de lehet esetleg a vezérszavak betűrendjét követni itt is. Melléjük is adjuk meg a jelentést, és ha lehet, akkor stílus-minősítésüket is! Példák:

Délről derül, bocskor merül. *Délről derül, bocskor merül.* 'Ha délen fölszakadozik a felhőzet, akkor még nagy eső várható.' Régi, gyak.

Estéli vendég maradós. *Esteli vendég maradós.* 'Ha este kezd esni az eső, akkor hosszasan, rendszerint reggelig esik.' Régi, gyak.

Márciusi por, májusi eső aranyt ér. *Márciusi por, májusi eső aranyt ér.* 'Szár az március és cső a május után jó gabonatermés várható.' Gyak., ált.

Fekete széna, fehér kenyér. *Fekete széna, fehér kenyér.* 'Ha tavasszal, kaszálás után sok eső esik, megfeketedik a széna, de jó buzatermés lesz.' Reg., ritka.

8. Babonák. Mint fentebb említettem, csupán az időjárás megfigyelésekkel kapcsolható össze gyűjtésük és közzétételük is. Természetesen, ha valaki egy település teljes frazeológiai kincsét össze akarja gyűjteni, nem maradhatnak közülük ki a babonák sem. Inkább néprajzi témának tartják többen, de kötöttségük, gyakran használt, regula szerű megfogalmazásuk a nyelvészeti körébe is utalja őket, hiszen nyelvi formájuk hasonló a közmondásokéhoz. Mindenképpen magyarazatos igénytelnek, s ezt néprajzi formában helyes megadni. Sokszor nem sikerül földenteni a babona kiváltó okát. Ilyenkor ne is erőltessük, mert téves magyarázatot kaphatunk! Ha azonban adatközlőnk magától mond valószínűleg hibás magyarázatot, akkor azt inkább le akar kérdőjellel, akár anélkül, mert a népi gondolkodásmódra vet jellemző fényt egy eltorzított, félreértett magyarázat is! Legjobb témák szerint csoportosítani a babonákat. Végigkísérhetjük a bölcsőtől a koporsóig az emberi életet, s megkérdezzhetjük, milyen cikuszakaszhoz, milyen babonák kapcsolódnak. Különösen sok babona fűződik az emberi és állati betegségekhez. Néhány példa a közzétételre:

Keresztúton talált pénz ne vegyél föl! *Keresztúton talált pénz ne vegyél föl!* Régi, ált. 'Rigén ha valami kelise vő valakinek, körülkerítette valamit, leköpszőr éty finyész pizze,

osztán iccaka azt edopta a zuckérésztözödizs-be. Aki ott mékánáto, oszt fővette, ara áragat a beteksig.'

Pénteken ne vágjál körmöt! *Péntéken ne vágjál körmöt!* Régi. 'A pinték ojan szerénscitlen nap, oszt ha akkor vágjyo valaki ja körmit, hád begyullad.' 'Ha valaki pntekén vák körmüt, akkor mékhal valakje a rokonságbul.'

Ne dobd el a kócod [hjad], mert beteg lesz! *Ne dobd el a kócod, mer beteg lesz!* Gyak., ált. 'A mékszérzet hajja mindérfile boszorkánágot csinátok, azir nem vót szabad edobnyi.' 'A verib behorgya ja fiszkibe, oszt atul leszüng betegék.'

9. Szállóságok. Legkevésbé kutatott műfaja a frazeológiának az irodalmi alkotások egyes mondarainak, mondatszakszainak, szókapcsolatainak a néprajzi szinten való előfordulása, használata. Eddig ezeket nem tartották érdemesnek összegyűjteni. Jóllehet megjelent jó néhány magyar szállóigetar, de ezekben eredeti formájukban szerepelnek a köznyelvben is megtalálható, szállóigévé vált részeket. Pedig annak kutatása is fontos a néprajz és néprajz szempontjából, hogy miképpen alakulnak, módosulnak a népi használatban ezek a mondatok vagy mondatrészletek. Kik és mikor használják őket? Mennyire terjedtek el? Honnan, milyen írói művekből jutott legtöbb a népi nyelvhasználatba? Igen fontos művelődéstörténeti következtetéseket lehet levonni belőlük.

Közésorolhatók a szólásoknak, közmondásoknak vezérszavai alapján. Nem szükséges megjelölni, honnan erednek, kinek a műveiből valók, vagy éppen népmeséik. Ezt majd megteszik a munkát felhasználó hivatásos kutatók. Ha azonban földolgozást is adunk a gyűjteményhez, akkor föltétlen külön kell velük foglalkoznunk. Jegyezzük föl a használat körülményeit, jelentésüket, gyakoriságukat! Példák:

Mit neki Hekuba! *Mit neki Hékuba!* 'Nem toródik semmivel, célja érdekében más emberre nincs tekintettel.' Régi, ritka.

Egyszer volt Budán kutyavásár! *Egyszer volt Budán kutyavásár!* 'Nem lehet megismételni valami jó, hasznos, szerencsés dolgot.' Gyak., gúnyos.

Hol jársz, ahol a madár se jár? *Hol jársz, ahon a madár se jár?* 'Ritkán jön erre bárki, hogy kerütel ide?' Gyak., tréfás.

Ki-ki nyugalomba! *Na hát akkor, ki-ki nyugalomba!* 'Este van, le kell feküdni.' Tréfás, familiáris, ritka.

Hol van a tavalyi hó? *Hol van a tavalyi hó?* 'Ami elmúlt, ne keressük!' Gyak., ált.

10. Népi rigmusok, köszömvénsek. Majdnem kizárólagosan a néprajz tárgykörébe tartozó kötött szókapcsolatok tartoznak ide, de pontos nyelv-járás lejegyzésük értékesé teszi a nyelvjárás-kutatók számára is őket. Különösen akkor érdekesek, ha változatai élnek a nyelvtérület különböző pontjain, s ezeket össze lehet hasonlítani. Ide tartoznak a névnap köszöntők, lakodalmi kikerők, ételbejelentők, berlechemi, húsvéti, Balázs-napi stb. gyermekversek stb., stb. Külön

való gyűjtésük és közzétételük indokolt, példák sem adok itt rájuk.

A gyűjtés módszerei. Lehetőleg olyan településen gyűjtünk, ahol mi magunk is otthonosan mozgunk; nem csupán az embereket ismerjük jól, hanem a nyelvjárást is, a szokásokat, szóhasználatot is! Legkönnyebben anyanyelvjárásunk területén végezhetjük a kutatást. Legjobb gyűjtési módszer a megfigyelés. Amikor hallunk valamely új adatot, rögtön jegyezzük föl! Így azonban a teljesség igényét aligha tudjuk megvalósítani, vagy csak nagyon hosszú idő alatt. Meg kell tehát gyorsítanunk a munkát! Néhány jó adatközlő kiválasztásával tudatos, célratoró gyűjtést kell végeznünk. Kik a jó adatközlők? Akik helybeli származásúak mindkét ágon legalább a nagyszülőikig, jól beszélnek a helyi nyelvjárást; nem túlságosan olvasótrák, nem tudálekosak, de nem is műveltek különösebben, mégis értelmesek ahhoz, hogy megértsék celunkat, munkánk értelmét; segítőkészek, türelmesek, szívesen dolgoznak velünk együtt. A legjobb adatközlők rendszerint a közelebbi rokonságból kerülnek ki. Legyenek között férfiak és nők, idősebbek és középkorúak, de fiatalok is, a múltban módosabbak és szegényebbek egyaránt!

Bármelyik témakört is választjuk, először próbáljuk közvetlen beszélgetéssel megszerezni az adatokat! Amikor már több nem jut magától eszébe az adatközlőnek, akkor kezdjük el módszerezsen kérdeznél. Kérdéseink ne egyetlen adata konkrétizálódjanak, hanem legyenek gondolatébresztők, több adat is jusson eszébe róluk a megkérdezettnek! Példák: Hogyan szidták meg a rossz gyerekeket? Mit mondtak a kikapós asszonyokról? Mit tartanak a boszorkányokról? Milyen babona fűződik a születéshez, új asszony érkezéséhez, temetéshez stb.? Legjobb előre megfogalmazni ezeket a kérdéseket, mert akkor gördülékényebb, eredményesebb lesz a gyűjtésünk.

Amikor már végképp kifogytunk a kérdésekből, akkor vehetünk elő egy nagyobb gyűjteményt (szólások és közmondások gyűjtemésekor természetesen elsősorban O. Nagy Gábor Magyar szólások és közmondások című könyvét), hogy megállapítsuk, nem maradt-e ki valami. Fölolvassuk az adatközlőknek az egyes frazeológiai egységeket, s megkérdezzük, hogy ismerik-e, használják-e azokat, ugyanebben a jelentésben, vagy egész más értelemmel. Ha ismerik, akkor följegyezzük az itt használt nyelvjárási alakját, jelentését, a használat körülményeit: hangulatát, gyakoriságát stb. Teljességre törekvő gyűjtéskor az is lényeges, hogy mit nem ismernek, mit nem használnak. Ezt általában áthúzott nullával (0) jelöljük. Ha

csak azokat az adatokat gyűjtjük, amelyek O. Nagy könyvében nincsenek meg, akkor az ugyanolyan formájú és jelentésű egységeket kihagyjuk a gyűjtésünkből. Az adatközlők faggatásakor vigyázzunk arra, hogy ne fárasztuk ki túlságosan őket, mert akkor inkább ránk hagynak mindent, csak-hogy szabaduljanak tőlünk.

Legjobb minden adatot külön cédulára, levelezőlap nagyságú (10 x 15 cm) lapra írni. Ezeket később rendezhetjük a megfelelő módon (betűrendben vagy témakörök szerint), s az azonos adatok a különböző adatközlőktől is egymás mellé kerülnek.

Elsősorban jól szerkesztett adatgyűjtéseket kérünk és várunk, de ezek elé is adjunk néhány lapnyi bevezetést. Ebben szerepeljenek a kutartott település legfontosabb ismérvei, adatai (elhelyezkedés, lakosságszám, etnikai hovatartozás, nyelvjárásiasság foka, a gyűjtés célja, módszere stb.), az adatközlők személyes bemutatása, életkora, foglalkozása, vallása is hasznos adat lehet. Munkánk fontosabbik része azonban az adattár. Ebben számozzuk meg folyamatos sorszámmal (nem betűnként újrazvevél) az egyes adatokat. Ha nem betűrendben szerkesztettük az adattárt, akkor kapcsolunk hozzá betűrendes mutatót, amely az adatok sorszámaára hivatkozik.

Legalább négy, de inkább öt példányban gépeljük le az egész munkát! Két példányt küldjünk be a megyei múzeumnak pályázatra, egy példányt (lehetőleg az első, a legjobban olvasható) az esetleges megjelentetéshez lesz szükséges, egy példányt illik adni a helyi múzeumnak, gyűjteménynek, ha van ilyen (ha nincs, akkor az iskola irattárában érdemes elhelyezni), egy példány pedig mindig maradjon a szerzőnek, addig is, amíg nyomtatásban meg nem jelenik! A megyei múzeumok pályázatának határideje általában szeptember elsője. Ott bírálják először el a munkát, majd az arra érdemeseeknek egyik példányát elküldik a Néprajzi Múzeumba, ahol országos zsűri véleményezi és esetleg tovább jutalmazza a dolgozatot. A határidő miatt azonban ne kapkodjunk el, ne csapiuk össze a munkát! Minden esztendőben lesz pályázat, s inkább finomítsuk, egészítsük ki eddigi gyűjtésünket, s a következő évi pályázatra küldjük be időben! Jobb egy kifogástalan munka később, mint egy hiányos, csonka, kifogásolható dolgozat az idén! A belső értékek mellett fordítsunk gondot az olvashatóságra, a géphibák, ékezethiányok javítására, pótlására, hiszen több évtized, de akár évszázadok múlva is használhatják, idézhetik, értékelhetik munkánkat!

Amennyiben bámmivel kapcsolatban kérdése, kétsége merülne föl, kérem, keressen föl levélben, s tölem telhetően igyekszem segíteni. Címem: dr. Hajdu Mihály, egyetemi docens, ELTE BTK, Budapest Pf. 107. 1364.

Hajdu Mihály

1986 AUG 14

1763

1986/4

HONISMERET

A HAZAFIAS MÉRFONT FOLYÓIRATA

HONISMERETI BIBLIOGRÁFIA

Adalékok Belső-Józsefváros történetéhez. Szerk.: Szabó-Pap Krisztina. A Budapesti Városzegítő Egyesület kiadása. Bp. 1985. 368 old.

Ambrus Péter: Alkohol az életmódban. Művelődéskutató Intézet kiadása. 1985. 162 old.
Egy szegénytelep élete.

Barabás Miklós önéletírása. Dacia Könyvkiadó, Kolozsvár-Napoca—Gondolat, 1986. 169 old.

Az egykori Erdély színes leírásán kívül megtalálhatjuk benne a bukaresti, a pesti, a bécsi és az itáliai élményekről szóló beszámolókat is.

Bakay Kornél: Kőszeg, Jurisics vára. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 208. Bp., 1985. 16 old.

Bakay Kornél: Kőszeg, középkori védművek. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 209. Bp., 1985. 16 old.

Bakay Kornél: Somogyvár, Bencés apátság romjai. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 201. Bp., 1985. 16 old.

Balogh István: Ecsedi István élete és munkássága. Folklor és etnográfia, 20. KLTÉ Debrecen, 1985. 118 old.

Barcy Zoltán—Somogyi Győző: A szabadságharc hadserege. Corvina, 1986. 240 old.

Az album formájában megjelenő kötet az 1848—1849-es szabadságharc hadseregének teljes öltözék- és felszereléstípusainak bemutatására vállalkozik 120 színes képtáblán és több mint 500 rajz segítségével.

Bartók Lajos: Ipolytarnóc, ősmaradványok. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 196. Bp., 1985. 16 old.

Bács—Kiskun. Összeállította Gera Sándor. Magyarország megyéi. Kossuth, 1986. 212 old.

Bernardo de Aldana magyarországi hadjárata 1548—1552. Közreadja Szakály Ferenc, fordította Scholtz László. Bibliotheca Historica. Európa, 1986. 336 old.

Aldana spanyol zsoldoskapitány volt, akiről 1548-ban V. Károly császár küldött Magyarországra, hogy segítsen I. Ferdinándnak a török és a lázongó magyar oligarchák ellen vívott harcban. Magyarország helyzetéről levelekben számol be öccsének, s ezek a beszámolók sok tekintetben új megvilágításba helyezik a XVI. századi magyar történelmet.

Békés megyei szücschimzcek. Szerk.: Charecsek Andrásné. Gyűjtötte és tervezte Belda Mihályné és mások, rajzolta Illés Károlyné. Kiadja a Békés Megyei Művelődési Központ. Békéscsaba, 1985. 263 old.

Bél Mátyás: Buda visszavivásáról. Zrínyi, 1986. 120 old.

A XVIII. század első fele egyik legsokoldalúbb tudásának 1737-ben, latin nyelven írt történeti-földrajzi munkájából kiválasztott rész Buda 1686-os visszafoglalását írja le.

Bibó István: Válogatott tanulmányok 1—3. Magvető, 1986. 2313 old.

Bugas-Mészáros Károly: Mezőhegyes, műemlékek. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 193. Bp., 1985. 16 old.

Czipó Ernőné: II. Rákóczi Ferenc. Ajánló bibliográfia, 1976—1984. Kiadja a Balassi Balint Nográdi Megyei Könyvtár. Salgótarján, 1985. 23 old.

Csánki Dezso—Fekete Nagy Antal: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában 1—5. kötet. Állami Könyvterjesztő Vállalat (Reprint kiadás) 1986. 1. kötet: 788 old., 2. k.: 860 old., 3. k.: 696 old., 4. k.: 415 old., 5. k.: 971 old.

Vármegyék, városok, helységek, várak és nemcsi családok tájegységenként rendszerezett történetét olvashatjuk az először 1890 és 1941 között megjelent műben.

Csenkey Éva: Villány, szoborpark. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára 191. Bp., 1985. 16 old.

Csernus Lukács Lajos: Kőbányai utcák, utak, terek, parkok története. Kiadja Budapest Főváros X. Kerületi Tanácsa V. B. Bp., 1985. 139 old.

Csillag András: Pulitzer József makói származásáról. A makói múzeum füzetei, 46. Szerk.: *Tóth Ferenc*. Kiadja a Városi Tanács és a József Artilla Múzeum. Makó, 1985. 28 old.

Csongrád megye némozgalmának története. 1945—1970. Szerk.: *Nagy Pál*. Kiadta a Csongrád Megyei Lapkiadó Vállalat. Szeged, 1986. 88 old.

Hrabovszki Mihályné: A némozgalom megyei testületének munkája, *Ördög Pirokska*: A szegedi némozgalom 25 éve, *Tamas Mihály*: Demokratikus némozgalom Makón és környékén, *Szabó Ernőné*: Huszonöt év Hódmezővásárhely némozgalmában, *Pék Józsefné*: Negyed század Szentek demokratikus némozgalmában, Losoncziné *Szentandrási Erzsébet*: A némozgalom Csongrádon a felszabadulás utáni években.

Debrecen város magisztrátusának jegyzőkönyvei 1566/67. A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár forráskiadványai 13. Szerk.: *Gazdag István*. A H-B Megyei Levéltár és a KLTE Középkori Magyar Tanszéknek Közös kiadványa. Szerk.: *Szendrey István*. Debrecen, 1985. 100 old.

Az eredeti, latin nyelvű szöveget *dr. Komoróczy György* olvastata alapján *P. Szalay Emőke* fordította.

Dér Ferenc: A körösladányi közös úton. Kiadja a körösladányi Magyar–Vietnámi Barátság Mezőgazdasági Termelőszövetkezet. 1985. 182 old.

Dojcsák Győző: Amerikai magyar történetek. Ifjúsági Lap- és Könyvkiadó. Bp., 1985. 255 old.

Domokos Ottó: Pápa, Kékfestő Múzeum. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 205. Bp., 1985. 16 old.

Dorogi Márton: Püspökladányi ácsmunkák, díszítések, cirádák. Szerk.: *Matacsi Lajos*. Kiadja Püspökladányi Nagyközség Tanácsa. 1985. 64 old.

Dümmerth Dezső: Álmos, az áldozat. Panoráma, 1986. 144 old.

A történelem során Álmos alakját fia, Árpád emléke háttérbe szorította. A krónikák arról emlékeznek meg, hogy Álmos apát Erdélyben megölték, nem mehetett be Pannóniába. A szerző ezekkel a kérdésekkel indítja könyvét és megvilágításuk során kitér az istenkirályság eszméjére a születési mítoszok jelentőségére, és a nemzedékek egész sorát átható származástudatra.

Egy tiszántúli város [Szolnok] felszabadulása és újrakezdése. Kiadja a Magyar Történelmi Társulat, Bp., 1985. 114 old.

Az 1985. október 12-én elhangzott előadások: *Korom Mihály*: Az új, a népi demokratikus magyar államiság megszületése, *Mohácsi Ottó*: Szolnok megye 40 éves fejlődése, *Borus József*: Szolnok megye felszabadítása 1944 őszének délkelet-európai hadműveletei során, *Zádor Béla*: A Magyar Kommunista Párt helyi szervezeteinek megalakulása, fejlődése Jász–Nagykun–Szolnok vármegyében 1944–1945-ben, *Kiss Kálmán*: Az új,

demokratikus élet szervezése és kibontakozása Kisújszálláson, *Zsoldos István*: A gazdasági élet megszervezésének kezdetei Kisújszálláson a felszabadulás után.

Endes Mihály: Ritkaságok és jellegzetességek. Bepillantás a tiszai Alföld növényvilágába. Kiadja a Múzeumbarát Kör, Jászberény, 1985. 16 old.

Endrei Walter—Zolnay László: Társasjáték és szórakozás a régi Európában. Corvina, 1986. 355 old.

Erdélyi Erzsébet: Nagykorós utcaneveinek története 1850 és 1982 között. Magyar névtani dolgozatok, 56. Szerk.: *Hajdú Mihály* ELTE Bp., 1985. 66 old.

Farkas László: Hegyhátszentjakab és környéke. Kiadta az Építőipari Szövetkezet, Hegyhátszentjakab. 1985. 37 old.

Fejős Zoltán: Hiedelemrendszer, szöveg, közösség. Műzsák, 1985. 398 old.

Esettanulmány Karancseszi példáján.

Fercsik Mihály: Galga menti izek. Kiadja a Galgavidéke ÁFESZ. Tura, 1985. 140 old.

Fodor József: Veszprém, Szabadtéri Építőipari Gyűjtemény. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 203. Bp., 1985. 16 old.

A Forradalmi Kormányzótanács jegyzőkönyvei 1919. Szerkesztette és a bevezető tanulmányt írta *Imre Magda és Szűcs László*. A Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 3. Magyar minisztertanácsi jegyzőkönyvek 1867—1919. XIII. Akadémiai, 1986. 613 old.

Galambos Ferenc: Vác, műemlékek. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 218. Bp., 1985. 16 old.

Galambos Sándor: Honti Lajos életútja. Kiadja az MSZMP Kunszentmiklósi Nagyközségi Bizottsága, 1985. 62 old.

Gazdag István: A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár története. A H-B Megyei Levéltár Közleményei 21. Debrecen, 1985. 53 old.

G. Beke Margit: Történelmünk: történelem. Tenyék és tanúk. Magvető, 1986. 160 old.

Különös napló az első világháborúból, s hat levél 1944-ből, a sárgacsilagos házból.

Granisztóiné Györffy Katalin: Debrecen, Szent Anna-templom. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 211. Bp., 1985. 16 old.

Granisztóiné Györffy Katalin: Eger, minorita templom. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 216. Bp., 1985. 16 old.

a felszabadulástól a tanácsok megalakulásáig (1944. december 28.—1950. október 22.), *Gáspár János*: A temesvári önkéntesek, *Nagy Ervinné*: Tájébrázolás Madách műveiben, *Palmány Béla*: Hol épült fel Szrahora vára? (A Kaacsics nem Illés ága XIII. századi várépítései és XIV. század eleji történetük néhány kérdéséről), *Zólyomi József*: Pásztorok az Észak-Cserhát falvaiban. Közlemények. Praznovszky Mihály: Menyői Tholvai Ferenc végrendelete, *L. Kecskés András*: Lantrabulacúra — virágének, *Szomszéd András*: Jobbágyiskolázás Kisterenyén a Canonica Visitationiok nűkrében, *Molnár Pál*: Tudományművelés Nógrád megyében a felszabadulás után, *Zólyomi József*: Nógrád megyei kereskedők leltarai a 18—19. századból. Muzeológia: *Praznovszky Mihály*: A város és múzeuma, *Kovács Anna*: A város alapító, *Vonsik Ilona*: A munkásmozgalom-történeti kutatás legújabb eredményei, *Prakfalvi Endre*: A Nógrádi Sándor Múzeum képzőművészeti gyűjteménye, *Végh Miklós*: Irodalomszociológiai vizsgálat a századforduló nógrádi sajtójában, *Iványi Zsuzsa*: Honismereti táborok munkája a megyében, *Szvirček Ferenc*: A szénbányászat hatása Salgótarján fejlődésére.

Orbán Balázs: Torda város és környéke 1—2. kötet. Pro memoria. Európa, 1986. 1172 old.

A két kötet tartalmazza a nemrég hasonló kiadásban is megjelent mű teljes szövegét és képanyagát.

Oroszlány tegnap és ma. Szerk.: *Mura József*. Kiadja az MSZMP Oroszlány Városi Bizottsága és az Oroszlány Városi Tanács. 1985. 75 old.

Ortutay Gyula: Magyar népköltészet. Népballadák, népmesék. Gondozta és jegyzeteit összeállította: *Kriszta Ildikó* és *Kovács Ágnes*. Akadémiai, 1985. 374 old.

Oszoli György: A 100 éves magyar harisnyagyártás története. Kiadja a Harisnyagyár, Bp., 1985. 111 old.

Palkó Artilla—Petrik Irén—Zsigmond József: Fel-ső-Maros vidéki varrottások. Kritérium—Gondolat, 1986. 44 old. és 78 tábla.

Péter László: A szerette város. Szépirodalmi, 1986. 544 old.

Szeged város jeles helytörténetésének újabb kötet a város művelődési hagyományairól.

Pulszky Teréz: Egy magyar hölgy emlékiratai. Magyar Hírmondó, Magvető, 1986. 512 old.

A magyargyűlölő osztrák bankár család leánya, *Walter Teréz* előbb *Liszt Ferenc*-ért rajongott, aztán magyar férjéért, *Pulszky Ferenc*-ért, majd a magyar szabadságharc és a magyar nép szenvedélyes híve lett — amint azt emlékiratai tanúsítják. Olyannyira, hogy szakított származása előteletével és azonosult a magyarsággal.

Rozprávký nanický Žofka. (Zsofka néni meséi). Kiadja a Békés Megyei Tanács V. B. Művelődésügyi Osztálya. Békéscsaba, 1985. 343 old.

Gyűjtötte és bevezette *Krupa András*, a jegyzeteket írta *Gaspariková Viera*, *Kovács Ágnes*; szlovák nyelvre fordította: *Kralík Aladár*.

Saághy István és a Károni Arborétum. Vasi Eletrajzi Bibliográfiák XVI. Írták: *Vénesi Péterné, dr. Mátyás Csaba*. Kiadja a Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár. Szombathely, 1985. 97 old.

Sándorné Horváth Etelka: A gyermekgondozási segélytől a gyermekgondozási díjig. Kossuth, 1986. 160 old.

A kötet a gyermekgondozási segély történetét dolgozza fel.

Sebestény Sándor: Bajcsy-Zsilinszky Endre nemzeti radikális pártja, 1930—1936. Kiadja az Ybl Miklós Építőipari és Műszaki Főiskola. Bp., 1985. 340 old.

Siklósi Vár- és Múzeumbarátai Kör. Szerk.: *Perics Péter*. Kiadja a HNF Városi Bizottsága és a Siklósi Vár- és Múzeumbarátai Kör 1985. 75 old.

Az 1984. március 15-én tartott Tudományos Emlékezés előadásai: *Kovács András*: A siklósi vár a középkorban, *Fűzes Miklós*: Táncsics Mihály és a siklósi népképviselő, *Pápay Jenő*: 1848 a pápai nemzetőrség Sellye és Siklós térségében, *Timár György*: Egy ismeretlen középkori siklósi oklevél ismertetése, *Márffy Anitla*: A siklósi járás és Siklós egyesületeinek vizsgálata, 1867—1914. *Vargha Dezső*: Siklós dalosmozgalma a XIX—XX. században.

Soós Imre: Az egri egyházmegyei plébániák történetének áttekintése. Szent István Társulat, Bp., 1985. 607 old.

Stern Dezső: Nehéz utakon. Kossuth, 1986. 248 old.

A szerző az 1914—1921-es sorsfordító éveket idézi fel egy fiatal magyar értelmiség tapasztalatainak és tetteinek alapján. (Az ungvári Kárpáti Könyvkiadóval közös kiadás.)

Szabó A. Ferenc: Fejezetek a szocialista népesedéscímélet történetéből. Kiadja a Művelődési Minisztérium Marxizmus—Leninizmus Oktatási Főosztálya, Bp., 1985. 94 old.

Szabó István: Keszthely, tájvédelmi körzet 1—2. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 198—199. Bp., 1985. 32 old.

Az első kötet a táj, a második a tórák leírását tartalmazza.

Szakály Ferenc: Vesztőhely az út porában. Helikon, 1986. 149 old.

Gritti Magyarországon, 1529—1545.

A Szakszervezeti Ifjúmunkás- és Tanoncmozgalom. 1945—1950. Szerk.: *Iabuda Miklós*; összeállította *Deme Péter* és *Molnár István*. Közreadja az MSZMP Párttörténeti Intézete, Bp.-i Műszaki Egyetem Marxizmus—Leninizmus Intézet, Tudományos Szocializmus Tanszék. Kossuth, 1985. 375 old.

források, visszaemlékezések felhasználásával eleveníti fel a korszakot.

Luby Margit: Népmondák Szabolcs-Szarmárból. Az előszót *Ujváry Zoltán*, az utószót *Farkas József* írta. KLTE Debrecen, 1985. 96 old.

A magyar állam szervezete, 1944—1950. Készült az Új Magyar Központi Levéltárban. Közg. és Jogi Könyvkiadó, 1985. 857 old.

Magyar és török végvárok 1663—1684. Szerk.: *Bodó Sándor* és *Szabó Jolán* (Studia Agricensia 5.) Kiadja a Dobó István Vármúzeum, Eger, 1985. 314 old.

Tudományos tanácskozás előadásai: Noszvaj, 1984. október 18—19., *R. Várkonyi Ágnes:* Török—magyar végvári rendszer és Buda ostroma az oszmán hatalom visszaszorításának tervei, *Rácz Gyula:* A magyarországi várak szercepe a Szent Liga 1684-i haditerveiben, *Varga J. János:* A kahlenberg-től az esztergomi Várhegyig, *Bánkúti Imre:* Buda 1684. évi ostroma, *Bóka Éva:* Francia vélemények Buda ostromáról 1686, *Praznoszky Mihály:* Nemesi magatartásformák a török kiűzésének idején, *Nagy László:* A 17. századi végvári katonaság erkölcsi-politikai arculata, *Benczédi László:* Dunántrüli végváriak a 17. század végi török háborúban, *Szántó Imre:* A szélnek eresztett végvári katonaság sorsa Zala megyében (1671—1767), *N. Kiss István:* A magyarországi katonaparasztság fejlődése és hatása (1650—1770), *Szabó Jolán:* A végvárok egészségügyi ellátottsága, *Csorba Csaba:* 17. századi végváraink a veduták és a tervrajzok tükrében, *Pálmány Béla:* Magyar és török végvárok Nógrád vármegyében (1663—1685), *Fodor Pál:* Néhány adat a török végvári rendszer állapotáról a 17. század középső harmadából, *Ágoston Gábor:* Az oszmán tüzérség és a magyarországi várharok egy kiadatlan 17. századi török krónika alapján, *Gáál Anita:* Török palánkvárak a buda—eszéki út Tolna megyei szakaszán, *Fenyvesi László:* Az igali portya és a körmendi kőnyavtye balkáni tanulmányai, *Vas Előd:* Az egrí vár török védelmi rendszere és az egrí ostromzáron átjutott török levelek, *Sugár István:* A török végvárrendszer Északkelet-Magyarországon. *R. Várkonyi Ágnes, Benczédi László* és *Bánkúti Imre* hozzászólásai a tanácskozás előadásaihoz.

Magyar Kálmán: A segédsi királyi ispánság történetéről: XI—XV. század. Kiadja a Segédsi Községi Tanács, 1985. 76 old.

A magyar sport 40 éve. Szerk.: *Szalay Péter.* Írták: *Antal Zoltán* és mások. Kiadja az Országos Testnevelési és Sporthivatal. Bp., 1985. 352 old.

Makk Ferenc: Magyarország a 12. században. Magyar Historia. Gondolat, 1986. 231 old.

Mandel Károly: Hangszerész mesterség: Magyar népi zenezszerzők készítése. *Barabás Márton* és *Nagy Cecília* rajzaival. Műzsák, 1985. 47 old.

Maráz Borbála: Pécs, Jakab-hegy természetvédelmi

terület. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 197. Bp., 1985. 16 old.

Mares Valéria: A Csepeli Papírgyár krónikája, 1983—1985. A Papíripari Hagományok Védelmét Szervező Bizottság közleménye. PNYME Bp., 1985. 140 old.

„Mert ezt Isten bagyta...” Magverő, 1986. 640 old.

Tanulmányok a népi vallásosság köréből.

Meződy Ö. István—Z. Szabó László: Győr. IPV 1985.

102 színes fénykép a városról.

A miskolci Földes Ferenc Gimnázium történetének válogatott dokumentumai a XVII. századtól 1950-ig. Kiadja a BAZ Megyei Levéltár, Miskolc, 1985. 75 old.

A dokumentumkötet tartalmazza az iskola katolikus és református elődjének anyagát. Összeállította: *Csorba Csaba, Tóvári Judit, Gállné Jakó Marann.*

Molnár László: Női élettörténetek. Szociológiai tanulmányok 28. Akadémiai, 1986. 248 old.

Esszé tanulmányok formájában mutat be női élettörténeteket, amelyek különböző női nemzedékek életútjának alakulásáról szólnak.

Münchener kódex, 1466: A nagy evangélium szövege és szótára. *Décsy Gyula* olvasata alapján a szöveget sajtó alá rendezte és a szótári részt készítette *Szabó T. Ádám*, az előszót *Király István* írta. Europa, 1985. 523 old.

A Moldvában keletkezett becses magyar nyelvemlék szövege és szöveggyűjteménye. Térkép mutatja a moldvai magyar települések elhelyezkedését.

Nagy László: Kard és szerelem. Török kori históriák. Madách (Bratislava) — Gondolat, 1985. 420 old.

Nagy László: A török világ végnapjai Magyarországon. Zrínyi, 1986. 336 old.

Buda visszavívásának 300. évfordulója alkalmából jelent meg ez a könyv, mely főleveníti a felszabadító harcok időszakát.

Nagy Sándor, P.: Várpalota, Magyar Vegyészeti Múzeum. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 192. Bp., 1985. 16 old.

A Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve XI. 1985. szerk.: *Szűcs Ferenc.* Kiadja a Nógrád Megyei Múzeumok Igazgatósága, Salgótarján, 1985. 372 old.

Tanulmányok *Jakus Lajos:* Szécsény prókátora Buday Bornemissza Bolgár Pál Bolgárországtól Bolgárfaluig, *Bona Gábor:* Nógrád megyei 48-as honvédek nyomában, *Szűcs Ferenc:* Tények, adatok, összefüggések a nógrádi szénbányászat gazdasági és társadalmi hatásáról, *Vonik Ilona:* Tények és gondolatok az 1929-es bányászatrájkáról, *Leblancné Kelemen Mária:* Szécsény története

Granisztoriné Györfey Katalin: Eger, Szent Bernát-templom. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 215. Bp., 1985. 16 old.

Grejsa Ferenc: Németh László háborús korszaka. Szépirodalmi, 1986. 504 old.

Gyencs Antal ifj.: A mezőgazdasági termelőszövetkezetek társadalmi-gazdasági környezete. MTA Szociológiai Kutató Intézet. Bp., 1985. 237 old.

Gyivicsán Anna: State zo zivota Slovákov v Maďarsku (Fejzetek a magyarországi szlovákok életéből). Kiadja a TIT és a Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetsége. Bp., 1985. 133 old.

Gyulai Iván: Kelemér, Mohos-cavak. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 207. Bp., 1985. 16 old.

Haas Mihály: Baranya földirati, statistikai és történeti tekintetben. Kiadja a Baranya Megyei Könyvtár. 1985. 374 old.

A Pécsen, 1845-ben a Lyceum könyvnyomóintézetében nyomtatott mű reprintje.

Hadik András: Szeged, Fogadalmi templom. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 217. Bp., 1985. 16 old.

Hasznos tudnivalók: Magyar Hirmondó. Magvető, 1986. 540 old.

A kötet két, múlt századi könyv anyagát tartalmazza, mégpedig *Fáy András* Hasznos Házi Jegyzetek című, 1982-ben megjelent munkáját, valamint *Vajda Ferenc* 1899-ből való, kéziratban maradt írását, ami Fáy reformkori műve korrekciójának tekinthető.

Hazlinszky Tamás: Budapest, Szemlő-hegyi barlang. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 204. Bp., 1985. 16 old.

20 éves Algyő szénhidrogén-bányászata, 1965—1985. Kiadja a Nagyalföldi Kőolaj- és Földgáztermelő Vállalat. Szolnok, 1985. 24 old.

Ilyen volt az 1945-ös esztendő. Vál. és összeáll.: Mislai Sarolta. Kiadja a Tolna Megyei Könyvtár. Szekszárd, 1985. 257 old.

Cikkek a Tolna megyei sajtókból.

Jeszzenszky Géza: Az elveszett presztizs. Magvető, 1986. 420 old.

A szerző arra keresi — és találja meg — a választ, mi volt az oka annak, hogy a brit közvélemény a brit sajtó közlései nyomán a XX. század elején alig két évtized leforgása alatt egy Magyarországgal rokonszenvező és annak múltját, jelenét becsülő állásponttól ennek ellenkezőjére tért át.

Kakuk Mátyas: Hangtani változások Kunszentmárton XVIII—XIX. századi családneveiben. Magyar névtani dolgozatok, 54. ELTE. Bp., 1985. 32 old.

Káldy-Nagy Gyula: A budai szandzsák 1546—1590. évi összeírásai. Pest megye múltjából. 6. Pest Megyei Levéltár kiadása, Bp., 1985. 746 old.
Demográfiai és gazdaságtörténeti adatok.

A Kelet Népe 1935—1942. Kossuth, 1986. 360 old.

A Széchenyi István azonos című könyvének alapgondolatát programjaul választó folyóiratból készült fakszimile válogatás tartalmazza az akkori kor minden fontos szellemi megnyilvánulását.

Kertész Erzsébet: A fejedelemszöny. Kossuth, 1986. 176 old.

Zrínyi Ilona, II. Rákóczi Ferenc anyja, a hős munkácsi várvédő asszony sokrétű, színes egyéniség volt: politikusi, gyémekkei életét szem előtt tartó anya, szerelmes nő, hűséges feleség, a magyar történelem egyik legnagyobb nőalakja.

Kerner Gábor: Ráckeve, műemlékek. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 194. Bp., 1985. 16 old.

Kessler Hubert: Budapest, Pálvölgyi barlang. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 39. Bp., 1985. 16 old. (3. átdolg. kiadás)

Kiss Lajos: Gombos és Doroszló népzeneje. Jugoszláviai Magyar Népzene Tára I. Kiadja a Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézete, Újvidék, 1982. 324 old.

Kozák Károly: Jánoshida, Plébániatemplom. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 195. Bp., 1985. 16 old.

„Közhirre tetetik...” Jászákóhalma és Tiszaroff községek dobolási jegyzőkönyve: az 1944—1945-ös évekből. Összeállította és a bevezetőt írta: *Tóth Tibor*. Kiadja a Szolnok Megyei Levéltár, 1985. 190 old.

Lotharingiai Károly hadinaplója Buda visszafoglalásáról. 1686. Zrínyi, 1986. 528 old.

Budavár felszabadításának 300. évfordulójára jelenik meg először Lotharingiai Károly főparancsnok hiteles, reprezentatív kiadású hadinaplója.

Lendvai L. Ferenc: Protestantizmus, forradalom, magyarság. Akadémiai, 1986. 320 old.

A tanulmány a reformációnak, illetve a protestantizmusnak, valamint az újkori egyetemes és magyar történelem forradalmi mozgalmainak eszméletörténeti összefüggéseivel foglalkozik.

Ligeti Lajos: A Codex Cumanicus mai kérdései. Keleti értekezések, 1. Kiadja a Körösi Csoma Társaság. Bp., 1985. 48 old.

L. Nagy Zsuzsa: Liberális pártmozgalmak 1931—1945. Akadémiai, 1986. 200 old.

A két világháború közötti Magyarország történelmének viszonylag kevésbé ismert fejezete a liberális polgári ellenzék tevékenysége, küzdelme a náciizmus, a hazai szélsőjobboldal, valamint a Hitlerrel való szövetség és következményei ellen. A kötet a korabeli újságok, a képviselőház jegyzőkönyve, levéltári

Szatmári Gizella: Magyar Nemzeti Galéria története és gyűjteményei. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 206. Bp., 1985. 16 old.

Szatmári Ibolya—V. Varga Gyula: Szöttesek Hajdú-Bihar megyében. Kiadja a H-B. megye Tanácsa, Debrecen, 1985. 343 old.

Százhusz horgászvíz. Szerk.: *Vigh József.* Mezőgazdasági—MOHOSZ. Bp., 1985. 261 old.

A könyv elsősorban a horgászoknak szól, de haszonnal forgathatják azok is, akik turisztikai célból akarnak megismerkedni hazánkban ezekkel a ritkán látogatott, többnyire eldugott tavaival, tározóival, holtágaival, csatornáival.

Szeghalom protestáns közössége a XVIII—XIX. sz. fordulóján. Szerk.: *Bencsik János.* Sárreai füzetek, 7. Kiadja a Sárreai Múzeum Baráti Köre és a Magyarországi Református Egyház. Szeghalom, 1985. 110 old.

Bencsik János: Szeghalom és vidékének rokonsági kapcsolatai, *Nagy László:* Edények és használatuk a magyar református egyházban, *Szalay Emőke:* A fűszeggyarmati és szeghalmi református egyház urasztali edényei.

Szenci Tibor: Parasztvallomások. Gazdák emlékezése Vásárhelyről. Gondolat, 1985. 390 old.

Szijjártó István: Diákújságítás Somogyban: Voltantás, 1919. Új évfolyamok: 1969—1980. Módszertani segédanyag. Kiadja a Somogy Megyei Levéltár és a Somogy Megyei Pedagógiai Intézet. Kaposvár, 1985. 47 old.

Szőke Mátyás: Visegrád, Alsóvár, Salamon-torony. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 202. Bp., 1985. 16 old.

Szvecsek Ferenc: Karancsberény, Nógrádi Partizáncsoport Emlékmúzeuma. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 213. Bp., 1985. 16 old.

Tolna megye. Magyarország megyéi 11. Összeállította: *Szabó Géza.* Kossuth, 1986. 147 old.

Udvarhelyszéki törvénykezési jegyzőkönyvek, 1591—1597. Székely oklevéltár. Új sorozat, 2. Közvetésszi: *Demény Lajos és Pataki József.* Kriterion (Bukarest) — Gondolat, 1985. 438 old.

Valter Ilona: Pásztor, Oskolamester-ház. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 219. Bp., 1985. 16 old.

Vargyas Lajos 70. születésnapjára. A Magyar Zene 1985. 1. száma. Bp., 1985. 112 old.

Bónis Ferenc: Adatok Kodály tanulmányának keletkezés-történetéhez, *Breuer János:* 1948. — egy mentési kísérlet, *Dobszay László:* A tonalitáselemzés három rétege, *Itzés Mihály:* Magyar nyelv—magyar ritmus: Zrínyi prózája Kodály zenéjével, *Kárpáti János:* Mitoszkatás és zenetudomány, *Króó György:* Eutiant és Loherangrin, *Paksa Katalin:* Dialektusvonások egy XVII. századi magyar népének előadásában, *Sárosi Bálint:* Egy hangszeres dallam, *Szemere Anna:* „A jövő itt van és sose lesz vége.” Tér- és időképzetek az Európa Kiadó együttes zene- és szövegvilágában, *Szendrei Janka:* A Szentiváni ének zenetörténeti rétegei, *Vikár László:* Török elemek a volga-kámai finnugorok zenéjében, *Mozi, Alexander:* Verbunkos.

Vay Sarolta: Régi magyar társasélet. Magyar Hirmondó. Magvető. 1986. 612 old.

A múlt századi újságíró Mária Terézia uralkodásától V. Ferdinánd leköszönéséig tekinti át a magyar és az osztrák történelmet, s ad színes képet az akkori társasélet nevezetesebb eseményeiről.

Vác és a Börzsöny vidéke. (Szerzők: *Galambos Ferenc* és mások). Panoráma, 1986. 158 old.

Veszprémi László: Országos Széchenyi Könyvtár története és gyűjteményei. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 212. Bp., 1985. 16 old.

A Vépi Mezőgazdasági Szakmunkásképző és Munkástovábbképző Intézet negyedszázados fejlődése. Szerk.: *Ugróczky Ferenc.* Kiadja az Intézet, Vép, 1985. 81 old.

Visnya Aladár természettudós. Vasi Életrajzi Bibliográfiák XV. Összeáll.: *dr. Jeanplong József és Vértési Péterné.* Kiadja a Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár, Szombathely, 1984. 90 old.

Voit Pál: Eger, Főszékesegyház. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 214. Bp., 1985. 16 old.

Winkler Gábor: Győr, Evangélikus öregtemplom. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, 200. Bp., 1985. 16 old.

Zentai Tünde: Ormánsági hiedelmek. A Folklor archívum, 15. Kiadja az MTA Néprajzi Kutató Csoportja, Bp., 1983. 220 old.

Zoboralji Híradó. CSEMAKOK JB—JUGYIK, Nyitra, 1986. 23 old.

A nyitrai magyar fiatalok Juhász Gyula Körének sokszorosított tájékoztatója.

Zsámbéki László: Magyar művelődéstörténeti kislexikon. Tudománytár. Könyvért. 1986. 428 old. (Reprint kiadás)

Gyűjtési útmutató

Gyermekjátékok

A hagyományos gyermekélet és annak egyik legjellemzőbb tevékenysége: a játék felé kb. száz esztendője fordult — változó intenzitással — a magyar néprajzi kutatás. Míg a gyűjtések megindulásának és az első vegyes vagy tematikus adatközlések időszakából kevés a ma is érték- és időálló publikáció, az utóbbi néhány évtizedben néprajzkutatóink és az önkéntes gyűjtők munkásságának köszönhetően a hagyományos vagy éppen azóta megváltozott körülmények között élő közösségek játék-kultúrájáról egyre jobban körvonalazható kép alakul ki. Ezzel párhuzamosan előtérbe kerülnek azok a játékfajták is, melyekről mind a mai napig alig állt rendelkezésre bővebb és alaposabb ismeretanyag. Míg a mondókák, énekes—táncos játékok, játékszerek és -eszközök a magyar nyelvterület (sőt Európa) egészén elterjedtek voltak, mások szinte egymagukban állónak tűnnek; korábbi párhuzamaik talán már sosem fedhetők fel, de lehet, hogy éppen egy újabb, széles körű gyűjtés során juthatunk eddig nem ismert adatok birtokába!

Az sem kevésbé igálmás feladat, hogy az egymást váltó ifjú generációk életmódjának észrevétlen vagy drasztikus átalakulása közben eltűnt gyermekjátékok rögzítése mellett felfigyeljünk a fennmarad-

Az sem kevésbé igálmás feladat, hogy az egymást váltó ifjú generációk életmódjának észrevétlen vagy drasztikus átalakulása közben eltűnt gyermekjátékok rögzítése mellett felfigyeljünk a fennmaradt és variálódott, vagy teljes egészében új, különböző hatásokra meggyökerezett játékok körére is. Ez persze egyúttal jelzi a korábban sokkal zártabb, bizonyos fokig autonóm gyermekközösségek szerveződésének megváltozását, a külső környezet egyre több befolyásoló tényezőjét.

Mindereket figyelembe véve *gyermekjáték alatt így is az általános (1948-ig a 6 osztályos elemi + 2 ismétlő) iskolás kor végéig terjedő gyermekélet időszakát fogjuk át vizsgálatásunk során.*

1. Adatközlők

1.1. Egy-egy település vagy közösség jó emlékezetű idősebb, középkorú felnőttjei mellett vonjuk be adatközlőink sorába az ifjú szülőket, a témának megfelelő életkorú gyermekek csoportjait. A gyűjtésben kiváló segítséget nyújthatnak az idősebb vagy ma is aktív pedagógusok, övönők.

1.2. Mivel számos településünkön — ha nyomokban is, az emlékezet által megőrizve — él a vagyoni állapot, foglalkozás, vallási felekezet, vagy egyszerűen a településrész szerinti elkülönülés, illetve a társadalmi helyzetben ma is tapasztalható eltérés (fizikai munkás, tsz-dolgozó, iparos, alkalmazott, értelmiség), ezért ezek szerint is válasszunk adatközlőket.

2. Idősebbek, felnőttek kicsi gyermekekkel

2.1. A család tagjai közül kik és hogyan foglalkoztak s foglalkoznak az ölbéli gyermekkel (szülő, nagyszülő, idősebb testvér, szomszédasszony)? Vitte-e magával dologidőben apró gyermekét az anya?

2.2. Milyen mondókákkal, versikékkel és ehhez kapcsolódó cselekvésekkel (mozdulatokkal) köröztették le a kisgyermek figyelmét? Irjuk le ezek ritmusát, dallamát, s a jellemző mozdulatokat! A főbb mondóka-csoportok a következők: *altatók* („csicsija, bahája...”), *szoptató—eteitő* („szopjál, szopjál, kishaba”), *arcsimogató* („ciróka, maróka...”), *tenyeresdi* („kerkecske, dombocska...”), *ujjkiolvasó* („ez elment vadászni...”), *tapsoló* („tapsi, baba, tapsi...”), *ökölütogető* („töröm, töröm a mákot...”), *csipkedő* („csip, csip, csóka...”) *ordörzsölők* („én is pisze, te is pisze...”), *lablógatók* („Jóg a lába, lóg a...”), *dülni—járni tanítók* („áll a baba, v. jár a baba, jár...”) *leültetők* („sétálunk, sétálunk...”), *táncoltatók* („tánci, baba”, „hopp, cine”), *tornáztató* („szántunk, vessünk...”), *hőcöglető* („gyi, paci, vásárra...”). Ide tartoznak a *hintáztatók* is, ebben az esetben viszont kérdezzük és figyeljük meg, hogy a legkisebb részére állítottak-e fel az épület valamely pontján (lakás, ereszalja,

erősebb fa ága stb.) hintát? Manapság sok udvaron fából vagy fémből készített hinta szolgál kora tavasztól késő őszig e célra, de pl. Erdély némely vidékein vagy a bukovinai székeleyeknél a kicsik és a nagyobbak számára csak húsvét hetében volt szokás a hintázás.

3. Egy- vagy többzemélyes mondókák, versikék

Szerepük fontossága az önálló beszéd kialakításában is jól megfigyelhető. Ebben az életkorban a kisgyermek még egyszemélyben, maga képe szerint tekint a világra, s nevezi meg környezeté jelenségeit, természetesen a hallott, tanult rímusok alapján, gyakorta azonban változtatva, látszólag önkényesen kiforgatva. Így érdekes variánsok, értelmetlenné tűnő „zagyvalékok” keletkezhetnek. Ezek egy jó részét ma, illetve az utóbbi évtizedekben a kisebbek óvodás korban hallják, tanulják, így erre külön is figyeljünk, s ne hagyjuk számtáson kívül azt sem, hogy az egymástól távol került és alkalmanként (családi ünnep, látogatás, közös nyaralás) találkozó rokon gyerekek „kicserelik”, bővítik mondóka-készletüket is.

3.1. *Naphívogató* („süss, fel nap...” „...isten napocskája”), *esőkérő* („ess, eső, ess”), *cinkehang uánzó* („kiss cipő, kis cipő”), *gölyaköszöntő* („gölya, gölya, gilice”, „gölya, gölya, kerülj meg a házunkat”), *fecskére* („fecskét látok...”), *békamondóka* (k., béka, béka, brek, brek, brek...), *csigabiga, gytre ki...*), *katicaröppentő* („katalinka, szállj el”, „katicabogar, repülj el”), *lepkefogó-kergető* („ülj le, lepke, babor adok...”), *héjariogató* („héja, héja, lakatos...”), *harangok szava* („búzakenyér jó...”), *mesemondóka* („volt egyszer egy ember...”) stb.

3.2. A nagyobbakak figyelmé már egyre inkább a hasonló korú társak felé fordul. Ezt, a társas kapcsolatok első felfedezését jelzik azok az előbb alkalmi, majd állandósult mondókák, amelyekben lányok és kisfiúk egymás tulajdonságait, megismert különbözőségeiket fejezik ki. Ezek gyakran csúfolódó-civódó hangneműkkel és tartalmukkal hívják fel magukra a figyelmet. Ilyenek a név (kereszt-név) csúfolók, a másik hibáját (tulajdonság, testi hiba, hajszin), lányt, fiút, mesterseget, más falubélt gúnyolók.

4. A legfialabb korosztály játékszerei

4.1. Készített-e a család valamelyik tagja (apa, nagypapa, idősebb testvér) a kisgyermek számára játékszert? Ha igen, akkor milyen anyagból és hogyan állították össze? (pl. szőrlabda, varrott labda, játékbaba, csörgő). Írjuk le ezek készítésének menetét, illetve ha mód van rá készítettük is ezeket el!

4.2. Vásároltak-e bizonyos alkalmakkor (karácsony, húsvét, vásár, búcsú, névnap stb.) játékszert? Ha igen, kik vásárolták, ajándékozták ezeket, s honnan szerezték be (szülő, nagyszülő, keresztszülő)? Mióta figyelhető meg a nagyobb mértékű és értékű játékok vásárlása és ajándékozása? A hagyományos ünnepek mellett vannak-e más, újabb alkalmak is a játékvásárlásra? Mik ma egy település divatos, értékesebb játékszerei? Megfigyelhető-e ebben is egyfajta rivalizálás a családok és a rokonok között? Számít-e az ajándékba szánt játék pénzübeli értéke? A 3–6 éves korú kisfiúnak és kislánynak volt-e régen, s van-e ma (és milyen) külön játékszere? Kísérreljük meg felmérni, hogy gyűjtésünk helyén egy-egy általános iskola előtt álló gyermeknek mennyi és milyen jellegű játékkészlete van? Mit használ ezekből, s hogyan?

5. Gyermekcsoportok

5.1. A már járni tudó gyermekek a házak, az utca, illetve a falu mely részén szoktak játszani? Milyen messzire és hová mehettek el? Meddig lehettek kint a szabadban? Figyelt, felügyelt-e rájuk valaki az idősebbek közül? Kikből állottak játszó csoportjaik (testvérek, egyidős rokon vagy szomszéd gyerekek)? Tiltották-e ilyen kis korban egymástól a gyerekeket valamilyen okból?

5.2. Kisfiúk és kislányok játszottak-e közösen? Ebben az életkorban voltak-e már külön üzött játékaik, s ha igen, mik? Hogyan játszották ezeket (fogócska, labdázás, mondóka-verses játszódások, egyszerűbb rancos játékok)? Ha a településen működött óvoda, írjuk le, miként folyt az ottani élet, s hogyan foglalkoztak a gyermekekkel? Milyen játékszerek álltak korábban és vannak most az óvodában? Miként foglalkoztak (foglalkoznak) itt velük?

6. Kötetlen, egyszerű játékok

Az iskolás kor előtt lévő gyerekek (főként a fiúcskák) egyre gyakrabban verődtek — egy-egy nagyobb irányításával — csapatba, elmerészkedtek távolabbra is a falutól. Ezek az alkalmak lehetőséget nyújtottak különböző, egyszerűbb játékos tevékenységekre.

6.1. Évszakoktól függően melyek voltak a fiúk ilyen, egyszerűbb játékos tevékenységei (fürdőzés, patakrekesztés, fáramászás, homok, sár vagy agyag formálása, kergetőzés, futkározás vagy gyümölcszedés, csúszkálás a jégen, hóban stb.).

6.2. Jártak-e a kisebb lányok virágot szedni, azokat megköszölni, egyszerűbb játékszerek (pl. baba) készítését megkezdtek-e már? Víz közeli részen ügyeskedtek-e maguknak vízparti növényekből játékszereket? Mik voltak ezek?

6.3. A kisebb fiúk és lányok készítettek-e valamilyen tartosabb játékszert maguk számára? Játszottak-e náluk idősebbek társaságában?

6.4. Volt-e olyan házi vagy ház körüli tevékenység, amelyben segédkeztek a kisebb gyermekek? Biztak-e rájuk szárnyas vagy lábas jószágot? Ha igen, mit, s mi volt ezzel a feladat? Mit és hogyan játszottak az őrzés közben?

6.5. Vitézk-e magukkal napközben vagy esténként őket a szülők, nagyszülők (rokonhoz, szomszéd-ba, mezőre, ünnepi alkalmakra, templomba)?

7. Iskoláskor és játékaik I. (6—12, illetve 6—14 év)

7.1. Miből állott az iskolai oktatás általános napirendje? A tanítás előtt és után, illetve az óráközi szünetekben milyen játékokkal töltötték az időt a lányok és a fiúk? Voltak-e az iskolában tiltott játékok? Voltak-e játék- és sportszerek az iskolában? Mi volt a nevük, hogyan és mikor használhatták azokat? Felügyelt-e rájuk ilyenkor valaki? Tanultak-e az iskolában új játékokat? Ha igen, mik voltak ezek?

7.2. Szervezt-e valaki (tanító, pap, jegyző) kulturális csoportot, sportszereket vagy egyéb, főként iskolás gyermekekre támaszkodó együletet a faluban? Ha igen, írjuk le s kérdezzük végig részletesen: miből állott ezek működése, ki irányította, s mettől meddig működött. Erre vonatkozó gyűjtésünk akkor lesz tökéletes, ha írásos feljegyzéseket, fényképeket is meg tudunk szerezni!

7.3. Tartottak-e az iskolások számára tanítási időben, vagy azon kívül gyakorlati ismereteket nyújtó foglalkozásokat (hímzés, kertészkedés stb.)?

7.4. A tanítás és az otthoni feladatok után hol jöttek össze játszani a fiúk és a lányok? Általában mivel töltötték szabad idejüket és mik voltak kedvelt szabadterei játékaik? Volt-e közöttük, egyenmű gyermekek körében megfigyelhető elkülönülés az életkor (ill. alsós—felsős osztály) szerint? Miben nyilvánult meg ez (csúfolódás, verekedés, kirekesztés)? Hétféteken és ünnepek alkalmával hogyan telt az iskolás korú gyermekek ideje csoportosan? Ma hogyan szerveződnek csoportjaik, s mennyire érezhető az iskola, a tanár vagy a szülő irányítása? Osztályonként érezhető-e valamiféle elkülönülés?

7.5. Hogyan neveztek az együtt játszó, egyívású gyermekek csoportjait (banda, osztály, kárka, csoport)? Beleszóltak-e a felnőttek abba, hogy ki kivel barátkozzék? Hogyan telik egy mai alsós és egy felsős gyerek hétköznapja, s mivel foglalkozdik hétfégen? Érdemes összehasonlítani ugyanilyen szempontok alapján a szülő és a nagyszülő között!

8. Iskoláskor és játékok, II.

8.1. Milyen játékszereket, miből és hogyan készítettek az iskolás fiúk és lányok? Mire használták ezeket (járművek, hangszerek, eszközök, forgók, játékfegyverek, bábuk és babák változatai, kis munkaeszközök, épületek stb.)? Írjuk le vagy készítsük el idősebbekkel, felnőttekkel újra gyermekkoruk játékszerait. Figyeljük meg, ma egy iskolás korú leány vagy fiú készít-e — s ha igen, milyen — játékszert a maga számára? Ahol gyermekszakkör működik, érdemes annak tagjait bevonni a gyűjtésbe, sőt tanítsuk meg számukra a helyben ismert eszközök elkészítését és használatát.

8.2. Jártak-e a falutól messzebbre is (patak, erdő, mező, határszél) játszani? Építettek-e maguknak valamiféle búvó- vagy találkozóhelyet? Meglopták-e maguk vagy közösen mások kertjét, mezőjét? A mai iskolások mennyire ismerik környezetüket? Járnak-e távolabbra játszani? Jártak-e régen magukban vagy tanítójukkal az iskolások kirándulni? Merre, s hogyan (gyalog, kerékpárral, vasúton)? Ma merre mennek, kivel, s hogyan?

8.3. Milyen játékokat ismertek és játszottak a lányok szabadban? Írjuk le ezek hagyományos és mai menetét. Ilyen lehet: a labdázás, amelynek egyszerűcs változataiban a mozgás és a pattintás különböző neveket kapott és kap ma is. Vagy: az ugróiskola (jicka, sántika), iskolázás. Itt írjuk, rajzoljuk le az iskola formáját, az ahhoz szükséges eszközt (kavics, kő, kréta stb.) és a haladás menetét, illetve szabályait. Lányok korábban igen népszerű ügyességi játéka volt a csonttal (csüdözés), vagy kavicsal, golyóval folytatott kapó-játék (topa, kacsozás). Itt is igen fontos a játék szabályainak, menetének, az állások és a kéztartás és a nehézségi fokozatok megnevezésének pontos leírása! Főként a lányok körében volt népszerű a madzag vagy fonál ujjak közt vagy kézen való egyre bonyolultabb fokozatú átvétele. Itt is ajánlatos a fázisos rajzon és elnevezéssel történő feltüntetése! Sokhelyütt a lányok egyszerű módon (sodrással, csavarással) zsebkendőből állatfigurákat csomóztak, amit ügyesen ugrattak is (cger, macska, nyúl). A hintázás ma is kedvelt időöltése, játéka a lányok e korosztályának. Az ehhez kapcsolódó hintázó mondókák, versikék feljegyzését se hagyjuk el! Az utóbbi másfél-két évtizedben terjedt el városban és falun egyaránt a leányok egy- vagy többszemélyes gumu-ugrójátéka. Hasonlóan az előzőekhez, fontos volna ezek menetének, változatainak lejegyzése is! A külön csoportban játszó lányok hova jártak össze játékra, időöltésre, s most hogyan alakult ez?

8.4. Az előbb említett játéktípusok mellett szintén az iskolás korú lányok mindennapjaihoz tartoztak a kötöttebb formájú, többszemélyes társasjátékok, közülük is a legszembetűnőbb: az énekes-táncos játékok.

Fő jellemzőjük, hogy szöveg—dallam—cselekvés, illetve mozgás együtt, egy jellemző kötött térformában, s táncszerű lépésekkel zajlik. (Hangsúlyozottan nagy szerepük volt, és van ma is a gyermekek ritmusérzékének, mozgáskultúrájuk fejlesztésében; hang és mozgás együttes gyakorlásában, s ezt főként a mai óvodai nevelés jól alkalmazza). Elsősorban kisebb-nagyobb lányok játszották, főként a II. világháború előtt, gazdag változatokkal, érdekes ízű tájegységi variánsokkal. Az úgynevezett térformák, tehát a játékok lezajlására jellemző alakzatok szerint beszélünk pl. körjátékokról. Egyszerűbbek a kifordulás („Kis kacsá furdik . . .”), a guggoló („Ég a gyertya, ég . . .”) és egyhelyben tapsoló, valamint a sétáló változatok. A körben mozgó csoportok úgy is játszhattak — s ez igen gyakori leányjáték volt —, hogy közben párt cseréltek („Csillag Boris . . .”, „Haj, szénalja, szénalja . . .”) vagy a várkörjárást utánozva fogytak vagy szaporodtak a résztvevők („Most viszik, most viszik . . .”, „Méz, méz, méz . . .”) stb. A sorjátékok mindegyikében láncszerűen követik egymást a résztvevők. Így tesznek a vonulások, a kanyargós és átbujós, illetve a „Bujj, bujj, zöldág . . .” kezdetű hidas-játékok mindegyikében. De ehhez, az anyagában talán leginkább feltárt és publikációkban is gazdag játékkörhöz tartoznak még a futó-kergető mozzanattal jellemezhető leányjátékok („Tüzet viszek . . .”, „kinn a bárány, benn a farkas . . .”, „Gyertek haza, ludaim . . .”).

8.5. A fiúk ebben az életkorban főként az ügyességi és mérkőző-testedző játékokban jeleskedtek. Az ügyességet, célzóképeséget egyszerűbb formában a golyózással, a gombozás és a sokszor szidott pénzézés variánsaival fejlesztették. Fontos, hogy e játékfajták menetét is pontról pontra leírjuk és lerajzoljuk, a szabályokkal együtt. Figyeljük meg, élnek-e ezek a mai iskoláskorú gyerekek körében? A testi erő próbálgatását a virtuskodó sötörés, a talicskázás, a kiemelő-kidobó játékok szolgálták. Játékfajtáknál megfigyelhető, hogy a testnevelési órák részévé is váltak! A kézügyességet és az értelmet egyként fejlesztette pl. az ördögglakt készítése. Igen fontos e játékszer formáinak és készítésük leírása, valamint az azokkal létrehozott „feladványok” megoldásának leírása!

8.6. A fiúk (sok helyütt a legények és a fiatal férfiak) szabályokhoz, kollektív csapatmunkához leginkább kötődő játéka a sportszerű, mérkőző játékok voltak. Ezek legnagyobb része ma már a múlté, bár három évtizeddel ezelőtt több helyütt is komoly kísérletek történtek ezek felélesztésére, újra megkedveltetésére. Az ilyen játékokhoz szükséges eszközök közül legfontosabb a labda, amelynek elkészítése és használata vidékenként más és más volt. Akár játékszerként, vagy itt esetünkben a játékhoz szükséges eszközként tekintjük is, fontos külön is figyelmet szentelni a (szőr, rongy, bőr) labdák elkészítésének helyi módoszataira, menetére is. Másik játékeszköz-csoport fából készült, s ez lehetett faragott golyó, („teke” vagy „mancs”), arasznyi hosszúságú, mindkét végén kihegyezett botocska („bige, pike, pige”) vagy egy szintén rövid, de henger alakú rudacska („paprikázás”), illetve a hegyes vagy kúpos végű bot („csürök”).

E játékok gyűjtése és pontos lejegyzése során fontos a csapatok kiválasztásának rendje és módja, a résztvevők életkora és száma, a csapat vezetőinek kiválasztása és szerepe (játékban vagy azon túl is), a játék helye (állandó vagy alkalmi), a játszás alkalmá, ideje (ünnepe, hétköznap, vasárnap) a pálya mérete és jelölése, elnevezése („métavonal”), a játékeszközök mérete, anyaga (rajzzal), a játékosok öltözete. Elmondás vagy néhány alkalommal történő bemutatás alapján így pontosan nyomon követhető a bigézés, métázás, csürkőzés, paprikázás, tekézés leírásában a kezdés és a tényleg választásának módja, a csapatok felállása és elhelyezkedése, a játék lezajlásának szabályai, az újramező, és annak változatai egy-egy település vagy egy-egy generáció ismeretanyagát tekintve.

Kriston Vizi József

Ekei gyermekek a zselizi fesztiválon (Böszörményi István felv.)

HONISMERET

A HAZARAS MÉPFRONT FOLYÓIRATA

1986 OKT 1. 3.

HONISMERETI BIBLIOGRÁFIA

Az aprófalvak közléte és ifjúsága. A Pécssett. 1984-ben rendezett konferencia anyaga. Szerk.: *Sükösd Ferenc.* Kiadja a KISZ Baranya Megyei Bizottsága, 1985. 346 old.

Enyedi György: Az aprófalvak szerepe a társadalmi munkamegosztásban, *Szoboszlai György:* Az aprófalvak érdekképviselete és helyzetük az állami szervezeten belül, *Kara Pál:* A társadalmi elöljáróság és a közös tanács kapcsolata. *Nyitrai István:* Az ifjúság helyzete az aprófalvakban, *Ádám Anatól:* Az aprófalvak közléte és érdekképviselete, *Gaál Anatól:* A Zala megyei aprófalvak közléte, *Beluszky Pál:* A kisfalvakról településtudományi megközelítésben, *Farkas Károly:* Az aprófalvak közléte, érdekképviselete, *Kovács Tibor:* Az aprófalvak társadalmi jellemzői, *Szász András:* Aprófalvak — nagy felelősség, *Végi Gábor:* Az aprófalvak társadalmi szerkezetének változásai, *Közsegyfalvy György:* Az aprófalvak ellátottságának kérdései, *Fazekas Péter:* Az aprófalvak Vas megyei sajátosságai, *Erdősi Ferenc:* Az aprófalvak közlekedési ellátottsága, *Dombiné Borsos Margit és mások:* Falvak, aprófalvak a magyarországi településhálózatban (Bibliográfia).

Az agráréletmód változásai. Néprajzi változásvizsgálatok. Szerk.: *Juhász Anatól.* Kiadja a HNF Csongrád Megyei Bizottsága, a Csongrád Megyei Mezőgazdasági Szövetkezetek Szövetsége, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, Csongrád megyei szakosztálya. Szeged, 1985. 64 old.

Juhász Anatól: Előszó, *Katona Imre:* Az új agrárnépesség kialakulása Magyarországon 1945 után, *Szabó László:* A parasztság mai jellemvonása, *Ferenczi Imre:* Tájékoztató a dél-alföldi folklorikustudomány című tervmunkáról, *Szenyi Tibor:* A gazdálkodás és az életmód változása a vásárhelyi tanyavilágban.

Ádám György: Az orvosi hálalépez Magyarországon. Gyorsuló idő. Magvető, 1986. 364 old.

Bajza József: Szózat a pesti Magyar Színház ügyében. Gondolkodó magyarok. Magvető, 1986. 112 old.

Az 1830-as évek végén a hazai sajtó sokat foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy, mért áll olyan rosszul az alig néhány éve megnyitott pesti Magyar

Színház szénája. Elsősorban a drága operabemutatókat tették felelőssé. Az „operaháború” egyik hadvezére Bajza József volt.

Balogh Edgár: Férfimunka. Magvető, 1986. 424 old.

Dokumentumértékű művében a szerző a háború utáni években végbement romániai demokratikus átalakulás folyamataról, a nemzeti jogegyenlőség állomásairól, a Magyar Népi Szövetség történetéről, személyes sorsának alakulásáról számol be.

Balogh Jolán: Kolozsvári kőfaragó műhelyek. XVI. század. Kiadja az MTA Művészettörténeti Kutató Csoportja, Bp., 1985. 441 old.

Baranyai Művelődés. 1985/2. Kiadja a Baranya Megyei Tanács VB Művelődési Osztálya. Pécs, 1985. 120 old.

Kozák Istváné: A cigány lakosság társadalmi-gazdasági helyzetének alakulása a hatvanas évek elejétől napjainkig, *Dr. Erdődi Gyula:* A cigány lakosság életkörülményeinek változása Baranya megyében, *Kovács István:* Baranya megyében élő cigány lakosság foglalkoztatásának alakulása és jelenlegi problémái, *Széles Istváné:* A lakástól — a lakáskultúráig, *Dr. Horváth Mihály:* Cigány gyermekek iskolai teljesítményének egészségügyi háttere, *Huber Márta:* A cigány gyermekek intézményes nevelésének Baranya megyei helyzetéről, *Koltai Magdolna:* Felelmek és szorongás nélkül, *Várnagy Elemér:* Kapességefejlesztő programok halmozottan hátrányos helyzetű gyermekeknek, *Miksa Lajos:* Alkotótábor cigány gyermekeknek, *Várdi Judit:* Vizsgálat a közép fokú oktatási intézményekben továbbtanuló baranyai cigány tanulók pályaválasztásának körülményeivel kapcsolatban, *Dr. Kerékes György:* A cigánykérdés kezeléséről, *Surján Miklós:* Baranya megyéről (Bibliográfia és repertórium).

Bács-Kiskun megyei Honismereti Közlemények 4. Kiadja a HNF Bács-Kiskun Megyei Bizottsága és a Katona József Megyei Könyvtár. Kecskemét, 1985. 76 old.

Ardanaházi Tiborné—Faludi Gábor: Baja felszabadulása, a felszabadulás utáni hónapok, *Fekete János:* Kiskunfelegyháza felszabadulása és a felsz-

badulás utáni első hónapok, *Molnár János*: A közoktatás demokratizálásának első évtizedei a bajai járásban (1945—1955), *Nagy Katalin*: A jánosalmi földreform története, *Dulai András*: Földreform — földosztás Kiskőrösön, *Südi Bertalan*: Emlékek egy szövetről, **ESEMÉNYEK**: Székesfehérvár: Önkéntes Néprajzi és Nyelvtudományi Gyűjtők XII. országos találkozója; Sopron: IV. Országos Honismereti Konferencia és XII. (helyesen: XIII.) Honismereti Akadémia; Kiskunfélegyháza: X. Kiskun Napok; Kiskunmajsa: VI. Természetbarát Találkozó, *Kozma Huba*: „Bodoglári ősmagyarok”; Kiskunhalas: Ifjúsági Honismereti Tábor; Bácsalmás: A könyvtár felújítása, bővítése; Bibliográfia, repertórium.

Benda Kálmán: Erdély végzetes asszonya. Labirintus, Helikon, 1986. 84 old.

Báthory Zsigmond erdélyi fejedelem trónra lépésekor úgy tűnt, talán még a három részre szakadt ország egyesítésére is lehetőség nyílik. Szövetséget kötött a török ellen Rudolf császárral, elnyerte egy Habsburg főhercegnő kezét is. Házassága azonban nem sikerült és következtelen politikájával tönkretette Erdélyt. A könyv azt vizsgálja, hogy a rossz házasság volt-e mindennek az oka? Valóban „Végzetes asszony” volt a főhercegnő, vagy maga is áldozat?

Bertényi Iván: A magyar korona története. Kosuth, 1986. 200 old. (3. bővített kiadás)

Berzsenyi Kincses Emlék-Kalendárium. Felelős szerkesztő: *Kiss Dénes*. Kiadja a Berzsenyi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság, Bp., 1986. 208 old.

A tartalomból: *Illés Endre*: Üdvözlöm az újonnan megalakult Berzsenyi Társaságot, *László Gyula*: Milyenek voltak az Árpádok? *Kanyar József*: A Berzsenyi Társaság, *Mátyás Ferenc*: Berzsenyi otthonában, *Dümmerth Dezső*: Emese álma — Áimos születése, *Takáts Gyula*: Utolsó niklai törédékek, *Agh István*: Idézetek Berzsenyitől, Berzsenyiről, *Fodor András*: Gimnazistaként a Berzsenyi Társaságban, *Sághy Ildikó*: Beszélgetés Berzsenyi költészetéről *János Andrienne-nel*, *Bessenyei Ferenc* és *Sinkovits Imrével*, *Dala József*: Keme-nesalja, *Vajda Lajos*, az egyházashelyei Berzsenyi Tibor-gazda panasza, *Tuomola Lahdelma*: Berzsenyi Dániel Finnországban, *Sághy Jenő*: A „zord ének”, *Tasnádi Attila*: Szobrász (Cs. Kovács László) Berzsenyi pártijából, *Grandpierre K. Endre*: Megtalálható-e Attila sírja?, *Zákonyi Ferenc*: Berzsenyi Dániel és Balatonfüred, *Szalay Ferenc*: A niklai kertben, *Kósa Csaba*: Veres mezőben zöld orosz-lán (Részlet az Árpád-házi királyokról szóló könyvből), *Mátyás István*: „Berzsenyi métrnok nevendék”, *Grandpierre Attila*: A Vágázó Halott-kémek (név együttes) és Berzsenyi, *Agh István*: Dani uraságnak, *Kiss Dénes*: Tenni!... Adni!... Hatni!... (Részlet a Berzsenyi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság alakuló ülésén elhangzott beszédből), *Kallai Tünde*—*Kósa Csaba*—*Krassói Dániel*: Az utókor Berzsenyiről, *Szokolay Sándor*: Nagyaink műve még nem kész: A nemzet

szellemében kell elkészülnie — Gondolatok a Magyar Kodály Társaság nyílt levele nyomán, *Krassói Dániel*: Liszt Ferenc éve, *Liszt Ferenc*: Hazám, *Czigány Ildikó*: Liszt ünnepe, *dr. Merényi László*: Dr. Merényi Oszkár, a neves pedagógus és irodalomtörténész, *Forrai Sándor*: A bolognai rovásbót, *Vincze Árpád*: Az ömagyar kultúrkör barátai társaságnak bemutatkozása, *Laczko András*: Széchenyi és a Lánchid, *Rab Nóra*: Jöjtek — Berzsenyi korában, *K. Krassói Márta*: Tréfák, aforizmák egy Berzsenyi korabeli kalendáriumból.

Dr. Bodnár László: Három falu — egy tsz a Mátraalján. Mezőgazdasági Kiadó, 1985. 308 old.

Három falu — Gyöngyöspata, Gyöngyöstarján, Szűcsi — területén működő termelőszövetkezetek története.

Borbándi Gyula: A magyar népi mozgalom. Puski-Corvin, New-York, 1983. 548 old.

„A harmadik reformnemzedék századunk harmincas éveitől, a népiség eszméjének jegyében nem kevesebbet akart, mint az addig hátrányosan megkülönböztetett társadalmi rétegeket a politikai nemzetbe beemelve, ezáltal a magyar nemzet egyenlőségén és szabadságán alapuló egységét megteremtteni. Ez a könyv kísérlet e harmadik reformnemzedék törekvéseinek érzékeltetésére, teljesítményeinek számbavételére és jelentőségének felmérésére.”

Borota Mihály: A szombathelyi Tánicsies Mihály Kollégium története. Kiadja a kollégium és a Vas Megyei Pedagógiai Intézet, Szombathely, 1985. 56 old.

Bodók Zsigmond: Harmatlegelő. Madách, Bratislava, 1986. 101 old.

A csillagos ég a néphagyományban — első sorban a szerző családközi gyűjtései alapján.

Buza Péter—**Sajdik Ferenc**: Készülünk a régi Pesten. Panórama, 1986. 228 old.

A múlt század Pestje — karikatúrákkal.

A Csalólőközi Múzeum Híradója, 1985. Dunajská Streda (Dunaszerdahely), 1985. 96 old. (Magyar és szlovák nyelven)

Hrudik, Pável—*Bencat, Tibor*: A bósi fosszális tölgyek vizsgálatának jelenlegi állása (szl); *Krásny, Alexander*: A dunaszerdahelyi járás őskori és kora középkori régészeti lelőhelyei (szl); *Marcell Béla*: Tavasz, nyári, őszi ünnepek és szokások a (csalólőközi) néphagyományban (m), *Marcell Béla*: A bósi tájház (m, szl); *Duduch, Alexander*: A Csalólőközi és a Garam mente bolhái (m).

Csintalan János: A sátoraljaújhelyi dohánygyár története. Kiadja a gyár. Sátoraljaújhely, 1985. 82 old.

Csurgó és Környéke kalendáriuma, 1986—1987. Kiadta a Csokonai Művelődési Központ, Csurgó, 1985. 229 old.

A tartalomból: 1986—1987. évi naptár, jeles napok, őszi ünnepek, nevezetes napok; Csurgó tör-

ténete évszámokban; *Kerecsényi Edit*: Csurgó mezőváros; *Vámbéri Gusztáv*: Beszélő pecsétek; Csurgó földrajzi nevei; Csurgó társközségei; Csurgónagymarton, Somogyicscsó, Senta; *Pákos Ferenc*: Csurgói emlékcíméből; A Csurgói Öregdiák Szövetség; A Csokonai Gimnázium parkjának emlékei és emlékpádjai; *Együd Árpád* levele önmagáról; *Csurgói Máté Lajos*: Negyven éve történt; *Illyés Gyula* két Csurgóra írt levele; *Witt Lászlóné*: A csurgói iparosság életéről; Csurgói üzemek, intézmények, szövetkezetek; A városkörnyék településeiről; Berzence, Somogyudvarhely, Iharosbény, Pogánszentpéter, Zákány, Gyékényes, Porrogszentkirály, Porrog, Porrogszentpál, Somogybükösöd, Óritilos, Szentmihályhegy; *Witt Lászlóné*: Csurgó és környékére vonatkozó hiedelmek és babonák; Kirándulás Csurgó környékére.

Entz Géza: A Mátyás-templom és a Halászbástya. Képzőművészeti Kiadó, 1985. 70 old.

Erdői Ferenc összegyűjtött művei. Agrárproblémák 3. Tudomány és kutatás. Vál. és szerk.: *Fekete Ferenc és Dzur Magdolna*. Akadémiai, 1986. 520 old.

Erdélyi János válogatott művei. Magyar Remekírók, Szépirodalmi, 1986. 1088 old.

Életünk. Repertórium 1963—1982. Összeáll.: *Nagy Éva, Kőbölkei Katalin, Székelyné Török Lúnda*. Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár, Szombathely, 1985. 263 old.

Faludi Ferenc. Vasi életrajzi bibliográfiák 13. Összeáll.: *Kőbölkei Katalin*. Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár, Szombathely, 1984. 70 old.

Felisz György. Rövid magyar cimertan és pecséttan. Tankönyvkiadó, 1986. 98 old.

Ferkó, Vlagyimir: Volt egyszer egy mesterség. Európa, 1985. 274 old.

A „drótosotok” világának lírai ihletésű, tudományos alapotosságú felidézése. A fejezetek: Világgá kincsem, világgá!; Egy kizárólag szlovák mesterség; Amikor a drótos messi földnek neki-vágott; A dzsarek, Drótosárúk, A drótosok és az alkohol; Milyenek voltak?, Drótoshitvesek, Házalók — vándormadarak, Drótosok Oroszországban, Drótosok Amerikában, Drótosok az Alföldön, Drótosok Csehországban, Szepességi drótosok, Néhány drótos visszaemlékezése, A hanyatlás korszaka, A Svetom szövetkezet, Drótosok a művészetben, *Szappanos Balázs*: A drótos alakja a magyar irodalomban.

Féja Géza: Arcképek régi irodalmunkból. Szépirodalmi, 1986. 520 old.

Törzsanyaga az író 1930-as években kiadott régi magyar irodalomtörténete, melyet 1960 táján átdolgozott, kibővített és portrékra bontott. A kötetet *Féja Endre* rendezte sajtó alá.

Frankovics György: Dráva menti horvát népmesék. Tankönyvkiadó, 1986. 320 old.

Horvát nyelven.

Fodor Zoltán: Nemzetiségi iskolák a Szlovák Szocialista Köztársaságban. Kiadja a Slovenské Pedagogické nakladateľstvo. Bratislava, 1985. 70 old. és 35 kép.

Fügedi Erik: Ispánok, bárók, kiskirályok. Magvető, 1986. 421 old.

A középkori magyar arisztokrácia fejlődése.

Gergely-Gráf Ernő: A vasi babjatszás története. Korabeli dokumentumok és visszaemlékezések alapján. Kiadja a Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ, Szombathely, 1985—1986. 63+75 old.

Az első kötet: „Az első kísérletekről az első megyei tanfolyamig”, a második „Rábaparttól az országos sikereken át a megyei bábműhelyig” kísérli nyomon az eseményeket.

Gombos Gyula: Szabadságalapítók. Püski-Corvin, New York, 1984. 127 old.

Annak a Plymouthnak a lakóiról szól ez a könyv, akik maguk is menekülteként érkeztek ide, majd később magyar menekülteknek is otthont adtak.

Görömbei András: „Ki viszi át...?” Szépirodalmi, 1986. 424 old.

Görömbei elsősorban a népi írók munkásságával és a határon túli, kisebbségi magyar irodalommal foglalkozik.

Görömbei András: Sütő András: Kortársaink. Akadémiai, 1986. 314 old.

Halamma Erzsébet: „Fele játék, fele győzelem”. Pannónia Könyvek. Kiadja a Baranya Megyei Könyvtár, Pécs, 1986. 260 old.

Tizenhárom interjú a pécsi tudományos élet professzoraival.

Heufler J.: Visegrád albuma. Reprint kiadás. Álami Könyvterjesztő Vállalat Bp., 1986. 28 old.

A magyar királyok korai székhelyének, Visegrádnak építészeti emlékeit, s a hozzájuk fűződő történelmi eseményeket eleveníti fel az 1847-es, könyvformával illusztrált kiadvány reprintje.

Horváth Mihály: Az 1514-es pórlázadás, annak okai és következményei. Gondolkodó magyarok. Magvető, 1986. 68 old.

Illyés Gyula: Naplójegyzetek 1929—1945. Szépirodalmi, 1986. 464 old.

Ezzel a kötettel kezdődik az író hagyatékában fennmaradt, évtizedeken keresztül vezetett naplójegyzetek közlése.

IRODIA 14. A CSEFADOK helyi szervezete és a járási könyvtár közös kiadványa, Érsekújvár, 1986. 70 old.

A tartalomról: *ijj. Helmezy József*: Halállal kapcsolatos hiedelmek és temetkezési szokások Kisgréseken.

Izsaák Lajos: A koalíció évi Magyarországon, 1944—1948. Kozmosz Könyvek, 1986. 194 old.

Jázi Oszkár: A nemzeti államok kialakulása és a nemzetiségi kérdés. Szerk.: *Litván György*. Közös dolgaink. Gondolat, 1986. 316 old.

Az 1912-ben megjelent könyv rövidített változata. A tartalom: A nemzeti gondolat szerepe a kezdetleges népeknél és az ókori államfejlődésben. A középkori világ megdőlése és a modern nemzeti államok kialakulása. A nemzetiségi kérdés és az asszimiláció problémája. A magyarországi nemzetiségi törekvések fő irányai és a velük szemben alkalmazott politika. A magyarországi nemzetiségek erőviszonyai. A magyarországi nemzetiségi kérdés mai állapota. A nemzetiségi kérdés megoldása és egyéb következmények.

Julianus barát és a Napkelet felfedezése. Magyar Ritkaság, Szépirodalmi. 1986. 372 old.

Gyóffy György XIII. századi belső-ázsiai utazók, hittérítők jelentéseit, leveleit gyűjtötte össze: Julianus két útrjáról készült jelentés 1236—1238-ból, Péter oroszországi érsek vallomása 1245-ből, IV. Ince pápa levele Güjük kánhoz 1245-ből, Plano Carpini úti jelentése 1247-ből, A Benedictus Polonus útrjáról készült jelentés 1247-ből, C. de Bridia jelentése 1247-ből, IV. Béla tatárokhoz küldött követének jelentése 1247—1248-ból, Rubruk utcirása 1255-ből.

Kalendár. Táncházás tájékoztató füzet. Kiadja az Almássy téri Szabadidőközpont. 1986. 20 old.

A tartalomról: **Sz. J. A.:** Teka tabor, **Timák Ildikó:** Népzene az énekórákon, **Andrástaly Bertalan:** Gyóffy István, **Bankó András:** Beszélgetés Konkoly Elemérrel, **Széll Jenő:** Emléksorok Balla Peterről, **Csákos Györgyi:** Etyek, **Virt Dezső:** Cseh Gusztáv, **P. G. I.:** Beszélgetés a Teká együttes tagjaival, **Sípos Mihály:** Video a vonózás lejegyzésében, **B. A.:** Néptánc-stúdió, **Dezső László:** Muzsikás +zinház.

Kalicz Nándor: Kőkori falu Aszódon. Kiadja a Petőfi Múzeum. Aszód, 1985. 194 old.

Kelt Balázsfalván... **Stefan Pascu** előszavával közreadja **Ioan Chindris** és **Kovács Ferenc**. A latin nyelvű leveleket fordította **Köllő Károly**. Bevezető: **Kovács Ferenc**. Kriterion, Bukarest, 1985. 334 old.

A magyar—román levelezés múltjából 1746—1916.

Klapka György: Emlékeimből. Magyar századok. Szépirodalmi, 1986. 616 old.

A szabadságharc híres tábornokának emlékirata először angolul jelent meg 1850-ben. Klapka célja az események megőrzése mellett a saját szerepének tisztázása is volt. A memoár helyenkénti szűkítése, elhallgatásait a kötetet sajtó alá rendező, az előszót író és a jegyzeteket készítő **Katona Tamás** helyesbíti.

Dr. Kovács József: A helytörténeti lexikonnal kapcsolatos kutatások eredményei és problémái. Kiny. a Demográfia 1985. évi 2—3. számából. Bp., 1985. 279—307. old.

Kós Károly képekönnyv Összeállította **Sas Péter**. Műzsák, 1986. 168 old.

Körmend sportéletere 1884—1984. Kiadja a városi tanács, 1984. 140 old.

Laczkó Mihály: Halál Párizsban. Nemzet és Emlékezet. Magvető, 1986. 200 old.

Az 1891 majusban öngyilkossá lett Grünwald Belával foglalkozik ez a történelmi esszé. Elsősorban Grünwald kéziratok hagyatékának és leveleinek tanulmányozása alapján.

Lábadi Károly: Ahogy tüzed rakod. Kiadja a Horvátországi Magyarok Szövetsége. Eszék, 1986. 347 old.

Drávásági magyar proverbsok (állandó szókapcsolatok).

Madai József: A pécsi Budai külváros telkei, házai és utcái. Adargyűjtemény. Kiadja a Janus Pannonius Múzeum, Pécs, 1985. 1305 old.

A magyar nemzetiség Csehszlovákiában. Pravda Könyvkiadó, Bratislava, 1985. 191 old.

Nemzetiségi kapcsolatok Csehszlovákiában, A szlovákiai magyarok szociálpolitikai jellege és politikai helyzete napjainkban, A gazdasági élet és az életszínvonal fejlődése Dél-Szlovákiában. A nemzetiségi kultúra kibontakozása (A csehszlovákiai magyar irodalom kialakulása, fejlődése és távlatai, A csehszlovákiai magyar könyvkiadás: A Madách Kiadó 15 éve — A társadalomtudományi és politikai irodalom — A magyar szerkesztőség munkája a Szlovák Pedagógiai Kiadóval, Nemzetiségi sajtó, rádió, televízió: Az írott szó ereje — A Csehszlovák Rádió és TV magyar nyelvű adása, Kulturális-népművelő tevékenység: A CSEMADOK tevékenysége — Amatőr művészeti mozgalom — A népművelés szervező része), Tudomány-műszaki haladás és nemzetiségi iskola. A kötet szerzői: **Juraj Zvara, Mihály Géza, Rácz Olivér, Dusek Imre, Dúba Gyula, Bertók Imre, Szarka István, Balázs Béla, Jakál István, Klímus Lajos, Mózi Ferenc, Tabi László.**

A magyarság őstörténete. Szerk.: **Ligeti Lajos**. Bp., 1943. Az Akadémiai Kiadó reprint sorozata. Bp., 1986. 289 old.

Zsrai Miklós: A magyarság eredete, **Ligeti Lajos:** Az uráli magyar őshaza, **Halasi Kun Tibor:** A magyarság kaukázusi története, **Czegledy Károly:** A magyarság Dél-Országra, **Deér József:** A honfoglaló magyarság, **Czegledy Károly:** Keleten maradt magyar törzsek, **Knierza István:** Nyelvészet és őstörténet, **László Gyula:** A magyar őstörténet régészete, **Gunda Béla:** A népraiz és a magyar őstörténet, **Nemeskürty János:** Az embertan és a magyar őstörténet, **Czegledy Károly—Gyóni Mátyás—Kossányi Béla—Halasi Kun Tibor—Deér József—Ligeti Lajos:** A magyar őstörténet írásos forrásai, **Zsrai Miklós:** Őstörténeti csodabogarak.

Mihály Ferenc: A Vöröskereszt egyesület alakulása és működése Moson megyében. 1881—1914. Mosonmagyaróvári helytörténeti füzetek. 1. Kiadja a HNF Városi Bizottsága, 1982. 41 old.

Moldova György: A pénz szaga. Magvető, 1986. 406 old.

A kamionosok világáról készített szociográfiai riportkönyv.

Nagy Károly: Somsálybánya története 1900—1980. Kiadja a Herman Ottó Múzeum, Miskolc, 1985. 144 old.

Nagy Károly: Szentsímon, plébániatemplom, Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára 210. Bp., 1985. 16 old.

Naszáros István: A Répcelaki Sajtygár története (1905—1985). Kiadja a Vas Megyei Tejipari Vállalat, Szombathely, 1985. 92 old.

Németh Adél: Burgenland Mini útkönyvek. Panoráma, 1986. 208 old.

Történelmi emlékekben gazdag területen kalauzolja a könyv a turistákat, s külön fölhangja a figyelmet a magyar vonatkozásokra.

Névtani Értesítő, 9. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Társaságcsoport Névkutató Munkaközössége. Bp., 1984. 154 old.

Décsy Gyula: Pozsega és Pozsgai ~ Pozgai, Szabó T. Ádám: Magyar-roman-német parhuzamos helynévadás. Kolozsvár ~ Cluj-Napoca ~ Klausenburg, **Barabás Irén:** Fejér megye helységneveinek rendszere, **Solymár Imre:** Változó vizek — változó vízvezetek. Adalékok a Völgysegi-patak (Határarok, Hutekróv) néveléstanához, **Vincze László:** Új módszer az utcanevek vizsgálatához, **Hajdú Mihály:** A Garam—Ipoly közének személynevei a XV—XVI. században I., **Virág Gábor:** A kishegyési családnévek jelentestani rendszere, **Reuter Camillo:** A birtokosképzővel ellátott apanév, mint családnév, **Schubert András** és **Toma Olga:** A névkincs becslése a ketesztnevek előfordulási gyakorisága alapján, **Nagy Miklós:** Vas Gereben névadásáról, **Mayer Klára Irén:** A magyar szófásokban és közmondásokban előforduló tulajdonnevekről. VITA: **Reuter Camillo** és **Solymár Imre** írása a Bonyhádon lévő „Merges” helynév előfordulásáról.

Nóber Imre: Harmencöt év a Szónyi Mezőgazdasági Termelőszövetkezetben 1950—1985. Bev.: **Korn József.** Fotók: **Fodor Zsolt, Juszm Tibor, Mátys Péter, Nóber Imre.** Készült a Termelőszövetkezetek Országos Tanácsa és a Komárom Megyei Mezőgazdasági Termelőszövetkezetek jóváhagyásával. Kiadja a Szónyi Mezőgazdasági Termelőszövetkezet. Komárom-Szóny, 1985. 98 old.

Nyelvészet és tömegkommunikáció 1—2. kötet. Szerk.: **Grétsy László.** Membrán könyvek 15. Tömegkommunikációs Kutatóközpont. Bp., 1986. 246 + 232 old.

Orszigthy Erzsébet: Asszonyok férfisorsban. Magyarország felfedezése. Szépirodalmi, 1986. 304 old.

A kötet az ingázó, piacozó hévízgyörkikéről szól.

Palotai Krónika. 1986. III. A csanadpalotai Kelemen László Művelődési Ház honismereti kérenek lapja. 1986. 16 old. (Kézirat gyanánt)

Dazói Dénes: Kelemen László és színtársulata Nagyváradon, **Asztalos P. Kálmán:** Csanadpalota nevezetesebb eseményei (1882—1888), A honismereti gyűjtemény gyarapítói, **Asztalos P. Kálmán:** Régi elődeink életéből, **Komoly Pál:** Szesztes italok és hús fogyasztása Palotán 1850-ben, **Pánczél Józsefné:** Gyermekjátékok, mondókák a század elején, **Uó:** Jelenünk krónikája.

Pethő Gyula: Kéziratok Vas megyéről. Lelőhelykatalógus. Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár, Szombathely, 1985. 209 old.

Pető Iván—Szakács Sándor: Az ujjáépítés és a tervutasításos irányítás időszaka, 1945—1968. Közg. és Jogi Könyvtudó, 1985. 764 old.

Péntek János—Szabó Attila: Ember és növényvilág. Kritérium, 1985. 368 old.

Kalotaszeg növényzete és a népi növényismerete.

Praznovszky Mihály: Madách és Nógrád a reformkorban. Kiadja a Nógrád Megyei Tanács V. B. Művelődésügyi Osztálya. Salgótarján, 1984. 203 old.

Dr. Horváth István: Ajanlás, **Praznovszky Mihály:** Nógrád megye az 1840-es években, Madách és a nógrádi köznemesi társadalom 1841—1848 között. „Lelkem jobb fele” (Szontagh Pál, Madách barátja), A Pesti Hírlap nógrádi tudósítói (Két ismeretlen Madách-cikk), Madách publikálási törekvései. A lezúllott kisnemes: Krúdy Kálmán (Egy eltorzult kisnemesi életsors), Az 1847. évi követválasztások Nógrádban.

Praznovszky Mihály: Nógrád megye sajtótörténete, 1846—1919. Múzeumi értekező, 2. Kiadja a Nógrád Megyei Múzeumok Igazgatósága. Salgótarján, 1985. 71 old.

Sárosácz György: A magyarországi délszlávok képviselője. Tankönyvkiadó, 1986. 350 old.

Sándor Pál: Az anekdotázó Deák Ferenc. Nemzet és emlékezet. Magvető, 1986. 400 old.

A Siklósi Vár- és Múzeumbarati Kör Tudományos Emléklülése Siklóson, 1985. március 15-én. Szerk.: Perics Péter. Kiadja a HNF Siklós Városi Bizottsága, Vár- és Múzeumbarati Kör. Siklós, 1986. 62 old.

Kis György: Megnyitó, **Mecseki József:** Siklós a II. világháborúban, **Kovács Sándor:** A német fasiszták attórése Drávapalkonyán 1945 márciusában, **Marfi Attila:** A Dráva menti falvak háborús

kárai 1945 tavaszán, *dr. Fűzes Miklós*: Nemzeti Bizottságok megalakulása és tevékenységének kibontakozása Siklóson és Máriagyűdön 1945-ben, *Vargha Dezső*: Siklós és környéke közellátásának megszervezése a felszabadulást követő hónapokban, *Mayer György*: Zárbeszéd, *Szarka Árpád*: Részletek Siklós felszabadulásának 40. évfordulóján mondott ünnepi beszédből, *Leduináné Kosztán Erzsébet*: Részletek az MKP siklóti szervezet megalakulásának emlékére elhelyezett emléktábla avatóbeszédéből, *Illés István*: Részletek hazánk felszabadulásának 40. évfordulóján mondott ünnepi beszédből, *Perics Péter*: A Siklósi járás községeinek felszabadulási adatai.

Siska József: A Bodroghöz népi textilművészete. A Sárospataki Rakóczi Múzeum Füzetei 26. Szerk.: *Jano Ákos*. Kiadja a Rakóczi Múzeum Baráti Köre, Sárospatak, 1986. 44. old.

Soós Imre: Az egri főegyházmegye plébániáinak története. Az Egri Főegyházmegye Schematizmusa 2. Kiadja az Egri Érseki Levéltár, 1985. 607 old.

A kötet egyháztörténeti értékén túl jelentős helytörténeti forrásmunka.

Sugár István: Bornemissza Gergely deák élete. Studia Agricensia 4. Kiadja a Dobó István Varmúzeum, Eger, 1984. 132 old. és 28 kép.

Szabad György: Magyarország önálló államiságának kérdése a polgárdi átalakulás korában. Akadémiai székfoglaló. Akadémiai, 1986. 49 old.

Szabolcs-Szatmár megyei helytörténetírás V—VI. Szabolcs-Szatmár Megyei Levéltár kiadványai I. Évkönyvek 5—6. Szerk.: *dr. Gyarmathy Zsigmond*. Nyíregyháza, 1985. 596 old.

Gyarmathy Zsigmond: Előszó, *Balogh István*: Bél Mátyás, *Laurensik Keresztély*: Bereg megye leírása című művének fordítása, *Kávássy Sándor*: Ismertetések a régi Szatmárról, *Szabó József*: Nyíregyháza küzdelme az óvodáért a reformkorban, *Hebény Zoltán*: Adalékok a Szabolcs megyei elemi iskolázás történetéhez (1868—1914), *Orosz Gábor*: A nyíregyházi evangélikus tanítóképző szervezésének és indulásának története, *László Géza*: Sexty András geometra élete és munkássága (1759—1827), *Kereskényi Miklós*: A kálloői vár inventáriuma 1664-től, *Henzsel Ágota*: A nyíregyházi bokortanyák 1850. évi összeírása, *Margócsy József*: Az anarcsi Czöbel család iratai, *Fazekas Árpád*: Kabay Jánosról (gyógyszervegyész, alkaloidakutató, 1896—1936), *Kabay Ilona*—*Kabay Jánosné* naplója (1924—1936), *Gyarmathy Zsigmond*: Adalékok a dzsentriektépkéhez — Olchváry Pál naplója (1892—1938), *Orosz Szilárd*: Adalékok a Magyar Nők Demokratikus Szövetsége Szabolcs és Szatmár megyei szervezeteinek megalakulásához és tevékenységéhez (1944—1948), *Gyarmathy Zsigmond*: Hársfalvi Péter (1928—1985).

Szabó Bálint: Az „ötvenes évek”. Kossuth, 1986. 440 old.

Elmélet és politika a szocialista építés első időszakában Magyarországon 1948—1957.

Szabó Róbert: Szentes. Városismertető útikönyv. Fotó: *Szatmári Imre*. Térkép: *Köller István*. Kiadja a Városi Tanács VB Művelődési Osztálya, Szentes, 1985. 174 old.

150 éves a magyar hajóipar. Írta: *Fejéregyházi Sándor* és mások. Kiadja a Ganz Danubius Hajó- és Darugár, Bp., 1985. 224 old.

Fejéregyházi Sándor: Belvízi hajók építése, *Mikó György*: Úszódaruk építése, *Németh Károly*: Folyam-tengeri és tengeri hajók építése, *Székely János*: Hajóépítés Vácott, *Wagner Imre*: Sporthajóépítés Balatonfüreden, *Gremsperger Géza*: A hajótestépítés technikai fejlődése, *Molnár Mihály*: A hajóépészet fejlődése Óbudán, *Nemak Domokos*: Hajók villamos berendezéseinek fejlődése, *Pancsovai János*: Portáldaruk gyártása, *Rozgonyi Pál*: Kazángyártás.

Szegedi Könyvtári Műhely. Helyismereti és városfejlesztési szemle. Kiadja a Somogyi könyvtár. Szeged, 1985. 2—3. sz. 49—124. old.

Giday Kálmán: A szegedi színjátszás 1830—1840, *Kikéi Tivadar*: Népünk és nyelvünk, *Varga Ferenc*: Domaszéki viharharangok és korosztók, *Laczó Katalin*: Ars poetica — Vinkler László emlékére, *Apró Ferenc*: Újabb adatok Somogyi Károly családfájához, *Géczy Lajos*: Újszeged utcáinak elnevezése az árvíz után, *Komoly Pál*: Cserzy Mihály életrajzához, *G. Tóth Ilona*: Juhász Gyula és az első világháború, *Fehér Ottó*: Farkas Béla emlékezete, A Kisteleki-alapítvány 1985. évi nyertesei, *Juhász Antal*: Börcsök Vince (1925—1985), Börcsök Vince írásai, *Vámosy József*: Milyen lehet(ne) Szeged ötven év múlva?

Szekeres László: A hunok és Attila. Fórum könyvkiadó, Újvidék, 1985. 156 old.

A főbb fejezetek címe: Bevezetés, A nomád népek és Európa, A hunok Európa kapujában, Szintre lépnek a hunok, A hunok a Kárpát-medencében, Attila a mondákban, A hunok általános jellemzése, A régészeti hagyatékek kérdése, Az utolsó felvonás.

Szendri István: A Kiskőrösi Állami Gazdaság Története (1949—1984). Kiadja az Állami Gazdaság, Kiskőrös, 1985. 61 old.

Szemelvények Eger történetéből. Összeállította: *Lénárt Andor*. Kiadja a Dobó Varmúzeum, Eger, 1985. 277 old.

Szem meglátott, szív megvert. Válogatta és összeállította *Pács Eva*. Prométeusz könyvek. Helikon, 1986. 296 old.

Magyar rólvasások, amelyek művelődéstörténetünk fontos emlékei. A válogatás vonzó olvasmány a néphit, a népi gyógyászat, a népköltészet az irodalom, a régi magyar nyelv és a vallástörténet iránt érdeklődőnek.

Széchenyi István—Wesselényi Miklós: Feleselő naplók. Helikon, 1986. 288 old.

Széchenyi és Wesselényi közös külföldi útja, melynek során meglátogatták Nyugat-Európa számos városát, mindkettőjükben mély nyomot hagyott. Élményeiket színesen, érdekesen adják vissza a naplójeljegyzések. Összeállította és az utószót írta: *Maller Sándor*.

Székely András Bertalan: Anyanyelv és közösségi tudat a nemzetiségi középiskolákban. Kiadja a Művelődéskutató Intézet és az Állami Gorkij Könyvtár, Bp., 1986. 196 old.

Székely András Bertalan—Mukics Ferenc: Két nép hű fia. Kiadja az Állami Gorkij Könyvtár és a Vas Megyei Tanács. Bp.—Szombathely, 1986. 112 + 114 old.

S. Pével Judit, Weöres Sándor, Vilko Nuvak, Horváth Ferenc, Takács Miklós, Gazdag Erzsé, Kiss Gyula: Pével Ágostonról, *Mukics Ferenc:* Rokkonod vagyok-e? (Magyar és szlovén nyelven).

Szögi László: Az állatorvostudományi Egyetem Levéltára. Repertórium (1741) 1787—1972. Kiadja az ÁTE. Bp., 1985. 213 old.

Szűcs István: A két forradalom története Marcaliban, 1918—1919. Marcali Helytörténeti Füzetek 7. Marcali, 1985. 45 old.

Szülőföldünk. A honismereti mozgalom megyei tájékoztatója 8. Szerk.: *dr. Kovács Dániel*, Kiadja a Megyei Közművelődési és Módszertani Központ és a Hazafias Népfront Megyei Honismereti Munkabizottsága, Miskolc, 1986. 96 old. (Kézirat gyanánt)

E. Kovács Kálmán: Sárospatak felszabadulása I., *Németh Györgyi:* A MOKAN-Komité tevékenysége Miskolcon, *dr. Kamódy Miklós:* Ellenállás postás módon (Miskolc), *Zsebesi László:* A háború és az új élet indulása Alsódobozán, *Nagy Géza:* Mozaikok Karcsa sorsfordulásáról, *Juhász Károly:* Megmenekült a taktaharkányi református templom!, *dr. Tihanyi Endre:* Felkeles a Sátor-hegy alatt I., *Saffarik Gyula:* Mekcsai István, *dr. Hógye István:* Kazinczy Ferenc, mint családapa, *Fogarasi Tivadar:* Malomtipusok Észak-Magyarországon, *Fogarasi Gusztáv:* Észak-Magyarországi egyházi malmok, *Szabóné dr. Fehér Erzsébet:* Egy patak magtárőr-diák 1838-ban, *Kiss József:* „Summáselet, de beléd vagyok unva!”, *N. Bodnár Károly:* A nád felhasználása Taktaszadán, *Pozsbai Dezsőné:* Kázmárk juhászata, *Viktor Gyula:* A banyászok védőszenjének kulusza Rudabányán, *Tóth Rudólf:* A Rudolf (trónörökös)-legenda, *dr. Barsi Ernő:* Emlékezés Balla Károlyra, a magyar táncokat művelő és propagáló színészre és szerkesztőre, *Fehér József:* Nemes Lampérth József (elbortult elmcjű festőművész) tragédiája, *Lengyel Gyuláné:* Tájszavak Bőcsön, *dr. Viga Gyula:* Néhány szomolyai ragadványnev 1865-ből, *dr. Mizser Lajos:* Bokkabrány (történetéből), *Siska József:* Dámóc helynevei, *dr. Kovács Dániel:* A sátorlajuhelyi járas helyneveinek köznévi alaprétege M—S, *Bujtor István:* A göncruszkai református templom, *dr. Faggyas István:* Adatok a keleméri templom történetéhez, *Szikora András:* A szerencsi

Árpád-hegy, *dr. Csorba Csaba:* A honismeret kezdeteiből, *dr. Viga Gyula:* Néprajzi gyűjtés ma I., *dr. Kovács Dániel:* Hazaszeretet — nemzeti tudat — népfrontmozgalom, *Viktor Gyula:* Honismereti kör alakult Rudabányán, *Merényi László:* Az abaujszántói általános iskolások honismereti szakköre, *Pap János:* Sikerkönyv a Matyóföldről (Pető Margit: Rozmaring ága, virágnak virága), *Múzeum Sátorlajuhelyen, Sályi napok, K. D.: 25 éves a Tompa Mihály Emlékbizottság.*

Tanulmányok a Népfrontmozgalom Hajdú-Bihar megyei történetéből, 1936—1981. Szerk.: *Gazdag István.* Kiadja a HNF Hajdú-Bihar Megyei Bizottsága, Debrecen, 1985. 172 old.

Tóth Pál Péter: Törekvések a nemzeti egységfront megeremtésére Debrecenben és a Hajdú vármegyékben (1936—1941), *Mikecz Ferenc:* A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front története Hajdú és Bihar megyében (1944—1948), *Gazdag István:* A népfrontmozgalom Hajdú-Bihar megyei története 1948—1956 között, *Bajnok Lászlóné:* A népfrontmozgalom 25 éve Hajdú-Bihar megyében (1957—1981).

Tilkovszky Loránd: A Szociáldemokrata Párt és a nemzetiségi kérdés Magyarországon, 1919—1945. Kossuth, 1986. 175 old.

Tóvári Judit: Borsod-Abaúj-Zemplén megye valóságos történeti irodalma. 1981—1982. Kiadja a BAZ Megyei Levéltár. Miskolc, 1985. 60 old.

Várby Zsuzsa: Kvarcóra, ír himnusszal. Kozmosz, 1986. 120 old.

A szociográfiai műfajhoz tartozó könyv főként a Kiskunfélegyházi 608-as Szakmunkásképző Intézet tanulóiról, valamint szüleikről, hozzátartozóikról és ismerőseikről szól.

Vass Samu—Salamon Anikó: Kalotaszegi ünnepek és ünnepi népszokások. Gondolat, 1986. 464 old.

Vasi Honismereti Közlemények. Kiadja a Vas Megye Tanácsa V. B. művelődési osztálya, a HNF Vas Megyei Bizottsága és a Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ, Szombathely, 1984/2. 97 old.

Tilcsik György: Bemutatjuk a Vas Megyei Levéltartat, *Kovács József:* Ávas Kálmánné 70 éves, *Nadasdy Lajos:* Egy „szürke műveltségős” (Zongor Ferenc) Kemencsalján, *Káldos Gyula:* A cellőmölki helytörténeti csoport munkájáról, *Nászádos István:* Miért vonzó a mi (Sárvar) honismereti szakkörünk?, *Ávas Kálmánné:* Adatok az Őrségből Amerikába vándorolt magyarokról, *Zongor Ferenc:* Babos és gyertyaöntő mesterség (Emlékezés Gece Ferencre), *Vais György:* Adatok egy mézeskalácsos és családja történetéhez, *Nadasdy Lajos:* Entzbruder Dezső és a magyar zene, *Molnár András:* Honvédtoborzások Közegen 1848-ban (Adalek a honvéd hadsereg szociális összetételéhez), *Madáchy Károly:* A körmendi múzeum — egy múzeumalapító visszaemlékezéseiből, *Sátori Vilmosné:* Honismereti akadémia Szarvason, *Laky*

Rezső: Honismereti továbbképzés Velemben, M. Kozár Mária: A Vasi Múzeumfalú új portája, *Köbüküti Katalin—Nagy Éva:* A Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár műhelyéből, Vasi csemények, évfordulók.

Válogatott dokumentumok Hajdú-Bihar megye munkásmozgalmának történetéből, 1948—1956. Szerk.: *Mikecz Ferenc.* Kiadja az MSZMP Hajdú-Bihar Megyei és Debrecen Városi Bizottsága, a Hajdú-Bihar Megyei és Debrecen Városi Tanács és Szakszervezetek Megyei Tanács megbízásából a Hajdú-Bihar Megyei Lapkiadó Vállalat. Debrecen, 1986. 402 old.

Verecs Péter: „Bérbarcos” munkásmozgalmak, vagy „államépítő szocializmus”. Gondolkodó magyarok. Magvető, 1986. 60 old.

Az 1943 márciusában a Magyar Csillagban megjelent cikk.

Veress D. Csaba: A szegedi vár. Zrinyi, 1986. 280 old.

A magyar várak történetét feldolgozó sorozat új kötete a szegedi vár történetét, a török háborúkban, a Rákóczi-szabadságharcban és az 1848—1849-es forradalomban és szabadságharcban betöltött szerepét tekintri át.

A Vépi Mezőgazdasági Szakmunkásképző és Munkástovábbképző Intézet negyedszázados fejlődése. Dokumentumösszefoglalás. Szerk.: *Ugróczy Ferenc.* Mezőgazdasági Szakmunkásképző Intézet, Vép, 1985. 81 old.

Visnya Aladár természettudós. Összeállította *Jep-long József, Véteszi Péterné.* Vasi életrajzi bibliográfiák 15. Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár, 1984. 89 old.

Új Mindenes Gyűjtemény 4. Szerk.: *Balla Kálmán.* Bratislava, 1985. 198 old.

Liszka József: Újabb régészeti adatok Érsekújvár környékének kora középkori településtörténetéhez, *Trugly Sándor:* A komáromi avar temetők kutatástörténete, *Püspöki Nagy Péter:* A Csallóköz vizetajzi képenek története Strabon Geographikájától IV. Béla király koráig, *Duka Zoltán Norbert:* A nagyszombati orvostudományi kar és történeti előzményei, *Tok Béla:* Komárom kereskedelme a 16—18. században, A szlovákiai helységek nevek mutatója.

Urbán Aladár: Barthyány Lajos miniszterelnöksége. Nemzet és emlékezet. Magvető, 1986. 848 old.

A szerző megvilágítja, hogy Barthyány miként nyerte el a kormányalakítási megbízást, hogyan szervezte meg kabinetjét, milyen szerepet játszott az utolsó rendi országgyűlésen, miként zajlottak le a kormány minisztertanácsai, milyen feladatokat vállalt magára Barthyány.

Zalaegerszegi Honismereti Híradó 5—6. szám. Szerk.: *dr. Halász Imre és Németh Zoltánné.* Kiadja a HNF Városi Bizottsága Honismereti Munkabizottsága. Zalaegerszeg, 1985. 61 old. (Kézirat gyanánt)

Dr. Balogh Elemér: Az első népképviselői választás Zalaegerszegen, 1848-ban; *Csertán Ferenc:* Az emigráns Perczel Mór levele Zalaegerszegrre a kiegyezés évében (Forrásközlés); *Szakács László:* Az erdők állami tulajdonba vétele Zalaegerszeg területén 1945-ben; *Szakál István:* A Ganz Ábrahám Szakközépiskola rövid története, *Nyakas József:* Babonák nyomában Erzsébethegyen, *Hadászi Ágnes:* Hatalmaskodások a középkori Zalában, *Hurváth László:* Agrárviszonyok és a mezőgazdasági népesség alakulása, életkörülményei a XVII—XVIII. században, *Szabó Csaba:* Zala megye az 1848-as márciusi forradalomban, *Bakonyi Judit:* A Zalaegerszegi Közművelődési Egyesület, *dr. Halász Imre:* A HNF Zalaegerszeg Városi Bizottsága Honismereti Munkabizottsága tevékenysége 1978 és 1985 között, *Sragli Lajos:* Az egervári Helytörténeti Kör, *Bakonyi Judit:* Honismereti táborban a Szigetközben, *Szakács László és Kiss Gábor:* Erdészettörténeti publikációk, *Kiss Gábor:* A Zalaegerszegi Honismereti Híradó 1—4. számának repertórium.

Zolnay László: Hírünk és hamvunk. Tények és tanúk, Magvető, 1986. 736 old.

A kiváló régész önmagától és az őt körülvevő világról szóló könyve.

Zvara, Juraj: Nemzet, nemzetiség, nemzeti tudat. Madách, Bratislava, 1985. 210 old. (Fordította: *Dósa László*)

A főbb fejezetcímek: Nemzet és osztályok az antagonisztikus társadalomban. A nemzet és a nemzeti kapcsolatok nem marxista értelmezései, Munkásosztály és nemzet, Szocialista osztály- és szocialis szerkezet és nemzetiségi viszonyok a szocialista Csehszlovákiában, Szocialista nemzeti tudat, Nemzet és nemzetiségek — A csehszlovákiai magyar nemzetiség.

A borítón Jelky András bajai emlékműve (1936), Medgyessy Ferenc alkotása (Bérczi László felvétele). A rovatok záróképei *Dorogi Márton:* Püspökladányi ácsmunkák, díszítések és cirádák c. 1985-ben megjelent kiadványból valók: Tornyos oromzat cirádás és csipkés kakasülövel, 1901 (11. old), Szegő és díszítő deszkacsipke (14.), Faragott küperkeret (28.), Napsugaras oromzat az 1880-as évekből, (30.),

HONISMERETI ÉVFORDULÓNAPTÁR 1987.

JANUÁR

1787. Megjelent a Magyar Műsa, a Magyar Kurír havi melléklete.
 1. 1837. Pesten megindult az Athenaeum c. irodalmi és tudományos folyóirat. Szerkesztette *Vörösmarty Mihály*, *Bajza József* és *Toldy Ferenc*. (Meggzúnt 1843. dec.)
 13. 1937. Thomas Mann felolvasóestet tartott a budapesti Magyar Színházban.
 16. 1862. Megjelent Madách Imre Az ember tragédiája című drámája.

FEBRUÁR

9. 1787. Megnyik a Pesti Német Színház.
 21. 1787. A budai Rondeliában állandó magyar színház alakult.

MÁRCIUS

9. 1962. Alakuló ülést tartotta az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság. Elnöke: *Kiss Árpád*.
 13. 1912. Az Új Színház, Bárdos Arthúr és Révész Béla társulata első előadását tartotta Budapesten, az Építőmunkások Otthonában.
 15. 1937. Az Egyetemi Kör budapesti Múzeum-kerti ünnepégen nyilvánosságra hozták a Márciusi Front 12 pontját. Megjelent a Márciusi Front kiáltványa (*Erdei Ferenc*, *Illyés Gyula*, *Feja Géza*, *Kovács Imre* és *Veres Péter* aláírásával).
 16. 1907. Megjelent a Kassai Munkás, a felsőmagyarországi szociáldemokrata párt politikai hetilapja. (Meggzúnt 1919. június 29.)
 20. 1912. Újra megnyitott a budapesti Állat- és Növénykert, négy évig tartó kiépítés után. (Az épületeket *Kós Károly* és *Zrumecky Dezső* tervezték.)

APRILIS

2. 1787. II. József telekkönyvi főhivatalát állítottott föl Budán, a kataszteri fölmérés központi irányítására.
 6. 1912. Megjelent a Miskolczi Munkás Újság. (Meggzúnt 1913. okt.)
 15. 1787. Állatviadalmat bemutató hecc-színház nyílt Pesten.

MAJUS

10. 1887. Budapesten megkezdte működését az Önkéntes Mentő Egyesület, *Kresz Géza* fővárosi tisztiorvos vezetésével.
 20. 1937. Megnyitott a budaörsi repülőtér.
 23. 1912. „Vérvörös Csütörtök”. Az MSZDP felhívására Budapesten és környékén több mint százezer munkás lépett sztrájkba és tüntetett a parlamenti erőszak ellen és az általános választójogért. A tüntetőket megátadta a karhatalom.

JÚNIUS

15. 1962. Átadták a forgalomnak a korszerűsített budapesti Déli-pályaudvart.

JÚLIUS

1837. Elhelyezték a Nemzeti Múzeum alapkövét.
 14. 1912. New Yorkban megkezdte működését az első amerikai Magyar Szintársulat.

AUGUSZTUS

20. 1912. Lezajlott az első budapesti nemzetközi repülőverseny.
 22. 1837. Vörösmarty Mihály Árpád ébredése c. drámájának bemutatásával megnyitott a Pesti Magyar Színház (1840-től Nemzeti Színház), a mai Rákóczi út 3. sz. helyén.
 23. 1962. Budapesten megkezdte működését a Ferenc távbeszélőközpont.

SZEPTEMBER

7. 1912. Budapesten megalakult a Köztársasági Párt, melynek programja a független köztársaság megteremtése volt.
 12. 1937. Megnyitott a Horthy Miklós — ma Petőfi — híd

OKTÓBER

16. 1862. Preysz Móric kémikus, a Hegyaljai Borművelők Egyesületében bemutatta csiramentesítési eljárását, melyvel három évvel megelőzte Pasteurt.

18. 1787. A *Kempelen Farkas* tervei alapján átépített budai Várszínház megnyílt.
 20. 1887. Megalapították a Fővárosi Múzeumot a mai Budapest Történeti Múzeum elődjét.
 25. 1787. A budai német színház első előadását tartotta a karmeliták templomából átalakított Várszínházban.

NOVEMBER

2. 1962. Felavatták a Kab-hegyi (Veszprém m.) televízióadót.
 12. 1937. Budapesten megjelent a Márciusi Frontba tömörült írók lapja, a *Híd*.
 28. 1887. Budapesten megindult az első vilámos próbajárata a Teréz (ma Lenin) körúton a Nyugati-pályaudvar és a Király (ma Majakovszkij) utca között.

DECEMBER

7. 1962. Megnyílt Sopronban az Erdészeti és Faipari Egyetem.
 29. 1937. Hazánkban megindult a köolajbányászat.

*

x = született; + = meghalt

JANUÁR

1. x 1912. *Tahi-Tóth Nándor* (Bp.), festőművész, pedagógus (+ Bp., 1978. szept. 28.)
 2. x 1917. *Deézi Irén* (Bp.), fizikus (+ Bp., 1958. jan. 20.)
 3. x 1862. *Boross Endre* (Székesfehérvár), színész (+ Bp., 1925. április 29.)
 + 1937. *Komját Aladár* (Párizs), költő, újságíró, a forradalmi munkásmozgalom kiemelkedő harcosa (x Kassa, 1891. febr. 11.)
 4. x 1662. *Apáti Miklós* (Debrecen), filozófiai és teológiai író, ref. lelkész (+ uo., 1724. dec. 24.)
 x 1897. *Borvay Károly* (Ada), erdőmérnök, egyetemi tanár (+ Sopron, 1958. szept. 10.)
 6. x 1787. *Irnai János* (Zsáka), mezőgazda (+ Nagyléta, 1856. apr. 15.)
 + 1837. *Hochmeister Márton* (Nagyszében), nyomdász, könyvkiadó (x uo., 1767. apr. 19.)
 x 1862. *Novák Mihály* (Rábahidvég), tanító helytörténész (+ ?)
 x 1897. *Veres Péter* (Balmazújváros), író, politikus, publicista (+ Bp., 1970. apr. 16.)
 7. + 1937. *Somlyó Zoltán* (Bp.), költő újságíró (x Alsódomború, 1882. jún. 22.)
 8. + 1862. *Déry István* (Diósgyőr), színész, a magyar színjátszás egyik úttörője (x Szekszárd, 1792?)
 x 1912. *Vágó György* (Bp.), kémikus (+ Bp., 1971. febr. 13.)

9. x 1862. *Bloch József* (Bp.), hegedűpedagógus, zeneszerző (+ Bp., 1922. máj. 6.)
 x 1887. *Reich Ernő* (Győr), gépészmérnök, feltaláló (+ Bp., 1965. okt. 5.)
 10. x 1897. *Gruzel Ferenc* (Bp.), vegyészmérnök (+ Bp., 1972. nov. 30.)
 x 1897. *Pánczél Lajos* (Temesvár), újságíró, író, filmtörténész (+ Bp., 1971. márc. 16.)
 11. x 1812. *Szathmáry Pap Károly* (Kolozsvár), festő, grafikus, fényképész (+ Bukarest, 1887. jún. 3.)
 x 1837. *Bunyitay Vince* (Sátoraljaújhely) egyháztörténész, az MTA tagja (+ Nagyvárad, 1915. márc. 26.)
 x 1912. *Dési Frigyes* (Bp.), meteorológus, egyetemi tanár, országgyűlési képviselő (+ Bp., 1978. márc. 26.)
 13. x 1887. *Czakó Ambró* (Cegléd), vallás- és művészettudós, publicista, egyetemi tanár (+ Owen Sound, Kanada 1974)
 x 1917. *Jámbor Béla* (Sopron), biokémikus, növényfiziológus, egyetemi tanár (+ Bp., 1971. jan. 30.)
 14. x 1897. *Endreiter József* (Salgótarján), géplakatos, gyárigazgató, a munkásmozgalom harcosa (+ Bp., 1975. febr. 24.)
 15. + 1887. *Herbich Ferenc* (Kolozsvár), geológus (x Pozsony, 1821. jan. 15.)
 x 1897. *Kerényi Károly* (Temesvár), klasszika-filológus, vallástörténész, egyetemi tanár, az MTA tagja (+ Ascona 1973. apr. 10.)
 x 1907. *Mezősi Károly* (Földeák), történész, irodalomtörténész, múzeumigazgató (+ Kiskunfélegyháza, 1971. júl. 4.)
 16. x 1862. *Pintér Pál* (Szeged), természettudományi író, piarista tanár (+ Debrecen, 1915. máj. 26.)
 18. x 1897. *Fris Antal* (Bp.), gondokaművész, zenepedagógus (+ Bp., 1973. febr. 25.)
 19. x 1812. *Wenzel Gusztáv* (Lukau, Szászország), jogász, egyetemi tanár, az MTA tagja (+ Bp., 1891. nov. 23.)
 x 1887. *Bokor Elemér* (Sátoraljaújhely), zoológus (+ Bp., 1928. szept. 1.)
 21. x 1907. *Lakatos Vince* (Miklaka), filmrendező, író (+ Bp., 1978. febr. 20.)
 22. x 1887. *Sas Andor* (Szeged), történész, irodalomtörténész, tanár (+ Pozsony, 1962. aug. 23.)
 + 1962. *Bekéfi László* (Zürich) komikus, színész, színmű- és kabaréíró, (x Szeged, 1891. jan. 14.)
 23. x 1887. *Czaja János* (Bp.), dűbirkózó, artista, cirkuszigazgató (+ Bp., 1937. márc. 22.)
 x 1887. *Reményi József* (Kassa), szobrász, érem- és plakettművész (+ Bp., 1977. dec. 25.)

- x 1907. *Domanovszky Endre* (Bp.), festőművész (+ Bp., 1974. máj. 15.)
- x 1912. *Langer Klára* (Bp.), fényképezés-illusztrátor, fotóművész (+ Bp., 1973. máj. 20.)
26. x 1887. *Szilás Oszkár* (Bp.) gépészmérnök, szerkesztő (+ Bp., 1950. márc. 16.)
- x 1907. *Simon Ferenc* (Szeghalom), cipész, a munkásmozgalom mártírja (+ Dachau, 1945.)
- + 1937. *Lenhossek Mihály* (Bp.), anatómus, egyetemi tanár, az MTA tagja (+ Pest, 1863. aug. 28.)
- x 1937. *Sigray Gábor* (Bp.), újságíró (+ Bp., 1967. aug. 23.)
27. x 1887. *Harsányi Zsolt* (Korompa), író, újságíró, műfordító (+ Bp., 1943. nov. 29.)
28. x 1837. *Varga Ferenc* (Szeged), r. k. apát-plébános, helytörténész (+ uo., 1906. dec. 25.)
- x 1887. *Matusán Béla* (Beregzsász), vas-munkás, a kommunista mozgalom harcosa (+ SZU, 1938.)
29. x 1887. *Antal József* (Devecser), festő, az Új Művészek Egyesületének alapítója (+ P., 1963. jan. 26.)
30. x 1897. *Stella Adorján* (Középlak), újságíró, humorista, műfordító (+ Bp., 1967. aug. 26.)
31. + 1587. *Draskovics György* (Bécs), biboros, érsek. Ő telepítette le Magyarországon a jezsuita rendet. (x Bilina, Horvátország, 1515. febr. 5.)
- x 1837. *Tolnai Lajos* (Győrköny), regényíró (+ Bp., 1902. márc. 19.)
- x 1862. *Pfeiffer Péter* (Füle), fizikus, egyetemi tanár (+ Szeged, 1947. nov. 7.)

FEBRUÁR

1. x 1887. *Laky Dezső* (Csurgó), statisztikus, egyetemi tanár, az MTA tagja (+ Bp., 1962. jún. 30.)
- x 1887. *Vargha Vilmos* (Sopron), mérnök (+ Bp., 1968. jan. 6.)
- x 1907. *Hajnal Anna* (Gyepűfűzes), költő (+ Bp., 1977. szept. 6.)
2. x 1887. *Prohászka János* (Bp.), nyelvész, tanár (+ Bp., 1970. szept. 22.)
3. x 1837. *Széchényi Béla* (Pest), földrajzi és geológiai kutató, az MTA tagja (+ Bp., 1918. dec. 2.)
- x 1912. *Erdélyi Elek* (Komárom), geodéta-mérnök (+ Bp., 1969. jan. 12.)
5. x 1837. *Kerpely Antal* (Arad), kohómérnök, akadémiai tanár, az MTA tagja (+ Selmecbánya, 1907. júl. 22.)
6. x 1917. *Szalai András* (Pécs), a kommunista mozgalom harcosa (+ Bp., 1949. okt. 15.)
7. x 1912. *Székely Béla* (Orosháza), katonatiszt, újságíró, szerkesztő (+ Bp., 1971. jan. 3.)
8. x 1862. *Ferenczy Károly* (Bécs), festő, az impresszionizmus legnagyobb magyar mestere (+ Bp., 1917. márc. 18.)
10. x 1912. *Darvas József* (Orosháza), író, publicista, politikus, a népi írók mozgalmanak egyik legjelentősebb tagja (+ Bp., 1973. dec. 3.)
- x 1912. *Mányai Lajos* (Bp.), színész (+ Bp., 1964. nov. 24.)
12. x 1812. *Peregriny Elek* (Gálszécs), pedagógus, egyetemi tanár, az MTA tagja (+ Bp., 1886. ápr. 3.)
- x 1887. *Guthell Jenő* (Kaposvár), pápai prelátus, káptalani levéltárnos (+ Veszprém, 1963. okt. 4.)
13. x 1787. *Beszédes József* (Magyararkanizsa), vízépítőmérnök, az MTA tagja (+ Dunaföldvár, 1852. febr. 28.)
- x 1812. *Bubics Károly* (Alsólendva), vízépítőmérnök (+ Pozsony, 1887. nov. 21.)
- x 1862. *Falcsik Dezső* (Törökcsentmiklós) jogász, egyetemi tanár (+ Bp., 1924. nov. 5.)
- x 1887. *Csáth Géza* (Szabadka), író, zenekritikus, orvos (+ Szabadka közéletében, 1919. szept. 11.)
- + 1937. *Nagy István* (Baja), festő (x Csikmindszent, 1873. márc. 28.)
15. x 1887. *Rescholsky Sándor* (Temesvár), zeneszerző, zongoraművész (+ Bp., 1972. ápr. 2.)
17. + 1837. *Sobri Józsa* (Lápafő), dunántúli betyár (x Ugod, 1809)
18. + 1962. *Madarász Emil* (Bp.), költő, író, újságíró, a magyar kommunista mozgalom harcosa (x Nagyszentmiklós, 1884. nov. 12.)
19. x 1762. *Fábián József* (Alsóörs), ref. lelkész, gazdasági író (+ Tótvázsony, 1825. jan. 29.)
- x 1897. *Weil Emil* (Dombegyháza), orvos, egyetemi tanár, a munkásmozgalom harcosa (+ Bp., 1954. nov. 2.)
20. x 1837. *Vass Mátyás* (Kiskundorozsma), tanító, tankönyvíró (! Szeged, 1903. máj. 1.)
21. x 1912. *Hajós György* (Bp.), matematikus, egyetemi tanár, az MTA tagja (+ Bp., 1972. márc. 17.)
22. x 1712. *Bod Péter* (Felsőcsernáton), egyházi és irodalomtörténeti író, a magyar felvilágosodás előfutára (+ Magyarigen, 1769. márc. 3.)
- x 1862. *Rados Gusztáv* (Pest), matematikus, műegyetemi tanár, az MTA tagja (+ Bp., 1942. nov. 1.)
23. x 1912. *Ágás Irén* (Bp.), színésznő (+ Hollywood, 1950. szept. 3.)
25. x 1812. *Kotvác Lajos* (Homok), politikus, publicista (+ Szatmárnémeti, 1890. dec. 19.)
- x 1887. *Csiha Győző* (Hajdúnánás), gépészmérnök, malomtulajdonos (+ Bp., 1962. dec. 27.)
26. x 1917. *Szauder József* (Bp.), irodalom-

- történész, kritikus, egyetemi tanár, az MTA tagja (+ Bp., 1975. aug. 6.)
27. x 1917. *Devecseri Gábor* (Bp.), költő, műfordító (+ Bp., 1971. júl. 31.)
28. x 1897. *Harangi László* (Gödöllő), költő, ifjúsági író (+ Bp., 1934. ápr. 23.)

MÁRCIUS

2. x 1897. *Szamuely László* (Nyíregyháza), a magyar kommunista mozgalom mártíra (+ Bp., 1920. jan. 28.)
- x 1912. *Jánossy Lajos* (Bp.), fizikus, egyetemi tanár, az MTA tagja (+ Bp., 1978. márc. 2.)
- + 1937. *Dollinger Gyula* (Bp.), sebész, egyetemi tanár, a hazai ortopédia megalapozója (x Bp., 1849. ápr. 10.)
5. x 1887. *Fodor Ferenc* (Tenke), geográfus, kartográfus-történész (+ Bp., 1962. máj. 23.)
6. x 1887. *Holló László* (Kiskunfélegyháza), festő (+ Debrecen, 1976. aug. 14.)
- x 1887. *Révay Ferenc* (Hegybánya), erdőmérnök, barlangász, műszaki feltaláló (+ Pilisszentiván, 1974. okt. 27.)
7. x 1862. *Ratkovszky Károly* (Nagycenyed), erdész, zoológus (+ ?)
8. x 1887. *Tólos Gyula* (Bp.), építész, belső-építész, grafikus (+ Bp., 1975. febr. 13.)
- x 1887. *Uitz Béla* (Mehala), festő, grafikus (+ Bp., 1972. jan. 26.)
10. x 1862. *Pálffy György* (Hódmezővásárhely), színész (+ Bp., 1939. ápr. 9.)
11. x 1887. *Zalánfy Aladár* (Bártfa), orgonaművész és orgonaszakértő (+ Bp., 1959. máj. 15.)
12. x 1912. *N. Gáspár Zsuzsa* (Dicsőszentmárton), biokémikus (+ Bp., 1965. ápr. 29.)
13. x 1837. *Tamássy József* (Veszprém), színész, népszínműénekes (+ Újpest, 1892. szept. 4.)
14. x 1912. *Sebestyén Géza* (Nagyvárad), könyvtáros (+ Bp., 1976. ápr. 5.)
15. x 1897. *Winter Ernő* (Győr), vegyészmérnök, az MTA tagja (+ Bp., 1971. jún. 2.)
16. x 1887. *Sebestyén Gyula* (Eger), sebész, egyetemi tanár (+ uo. 1954. júl. 27.)
17. x 1907. *Körner József* (Bp.), építész (+ Bp., 1971. jan. 1.)
18. x 1887. *Berény Róbert* (Bp.), festő (+ Bp., 1953. szept. 10.)
19. + 1637. *Pázmány Péter* (Pozsony), esztergomi érsek, a magyarországi ellenreformáció vezető alakja (x Nagyvárad, 1570. okt. 4.)
- x 1912. *Fehér József* (Csongrád), kiadói szerkesztő (+ Bp., 1975. okt. 26.)
- x 1912. *Vályi-Nagy Tibor* (Debrecen), orvos,

- egyetemi tanár (+ Siófok, 1969. aug. 21.)
20. x 1862. *Makara Lajos* (Pápa), orvos, sebész, egyetemi tanár (+ Kolozsvár, 1915. nov. 5.)
- x 1887. *Reichenbach Béla* (Pázmánd), gazdasági szakíró, egyetemi tanár (+ Bp., 1960. márc. 24.)
21. x 1887. *Kassák Lajos* (Érsekújvár), költő, író, festő (+ Bp., 1967. júl. 22.)
- x 1897. *Schaeffer Ferenc* (Bp.), építész (+ Bp., 1975. júl. 16.)
22. x 1862. *Kalmar Elek* (Tökés), nyelvész, tankönyvíró (+ Bp., 1947. okt. 26.)
- x 1887. *Hegedűs Gyula* (Szeged), újságíró, a Magyar Nemzet egyik alapítója és szerkesztője (+ Bp., 1953. okt. 9.)
23. x 1837. *Buchard-Béla Gyula* (Eperjes), gazdasági szakember (+ Bp., 1916. júl. 2.)
24. x 1887. *Halpern Olga* (Mogoljov-Podolszk, Oroszország), műfordító, irodalom-szervező (+ Bp., 1967. ápr. 2.)
- x 1887. *Hivossik János* (Bp.), tetőfedő, a munkásmozgalom harcosa (+ Bp., 1950. febr. 3.)
25. x 1887. *Darnay-Dornyai Béla* (Keszthely), tanár, muzeológus, honismeret-teremtő (+ Bp., 1965. ápr. 5.)
26. x 1927. *Lantos Rezső* (Mekényes), karnagy (+ Bp., 1977. febr. 10.)
28. x 1897. *Méhes Gyula* (Kraszná), farmakológus, egyetemi tanár (+ Bp., 1970. okt. 10.)
29. + 1612. *Szamosközy István* (Gyulafehérvár), korának legkiválóbb és első hivatásos magyar humanista történetírója (x Kolozsvár, 1570.)
- x 1887. *Botkay István* (Rimaszombat), zoológus (+ Szarajevó, 1930. aug. 17.)
30. x 1787. *Czinár Mór* (Szakolca), bencés tanár, levéltáros, történetkutató, az MTA tagja (+ Pannonhalma, 1875. febr. 10.)
- x 1912. *Komjáthy István* (Ekel), író (+ Bp., 1963. dec. 20.)
31. x 1897. *Forbát Alfréd* (Pécs), építész, festő (+ Vallingby, 1972. máj. 23.)
- x 1897. *Vilmon Gyula* (Alsóhámor), orvos, egyetemi tanár (+ Bp., 1966. ápr. 6.)
- x 1907. *Rácz János* (Hosszúszeg), r. k. pap, misszionárius (+ Bangwe, Fülöp-szigetek, 1977. febr. 5.)

ÁPRILIS

1. x 1812. *Prónay Gábor* (Besztercebánya), jogász, néprajzi és kertészeti szakíró, az MTA tagja (+ Firenze, 1875. ápr. 1.)
- x 1887. *Pogány Béla* (Bp.), fizikus, műegyetemi tanár, az MTA tagja (+ Bp., 1943. dec. 23.)

4. x 1737. *Király József* (Komárom), r. k. püspök, számos alapítványt tett (+ Balatonfűred, 1825. jún. 17.)
5. + 1937. *Ódry Árpád* (Bp.), színész (x Bp., 1876. szept. 25.)
6. + 1937. *Juhász Gyula* (Szeged), tanár, költő, hirlapíró (x uo., 1883. ápr. 4.)
11. x 1887. *Szőkefalvi-Nagy Zoltán* (Erzsébetváros), matematikus, egyetemi tanár, az MTA tagja (+ Szeged, 1953. okt. 14.)
13. x 1812. *Sztachovics Remig Alajos* (Szentgyörgy), bencés tanár, történész, néprajzkutató, levéltáros (+ Pannonhalma, 1884. okt. 26.)
- x 1887. *Herczeg Mihály* (Hugyag), palóc népi faragóművész (+ Erdőkeresztes, 1961. ápr. 14.)
14. x 1862. *Némái József* (Vác), orvos, gépész (+ Bp., 1944.)
- + 1937. *Ernst Lajos* (Bp.), műgyűjtő, művészeti író, a nevét viselő múzeumot 1912-ben alapította (x Bp., 1872.)
15. x 1887. *Szilágyi Gyula* (Kolozsvár), tanító, a szocialista tanítómozgalom harcosa (+ Bp., 1960. jan. 17.)
- x 1907. *Túros Lukács* (Bp.), szakácsmester, szakíró (+ Szekszárd, 1967. szept. 3.)
17. x 1887. *Milleker Rezső* (Versec), földrajztudós, egyetemi tanár (+ Bp., 1945. máj. 8.)
19. x 1862. *Balla Vilmos* (Pest), újságíró (+ Bp., 1934. jan. 3.)
- x 1887. *Geyer József* (Bp.), orgonatervező, akusztikus (+ Bp., 1953. júl. 25.)
20. x 1887. *Bedő Odon* (Berettyóújfalu), sakkozó, a Magyar Munkás Sakk-kör egyik alapítója (+ Bp., 1953. febr. 27.)
- x 1912. *Katona János* (Győr), gépészmérnök, egyetemi tanár (+ Bp., 1977. aug. 12.)
23. x 1887. *Törzs Jenő* (Bp.), színész (+ Bp., 1946. febr. 1.)
24. x 1862. *Beke Manó* (Pápa), matematikus, egyetemi tanár, az MTA tagja (+ Bp., 1946. jún. 27.)
- + 1912. *Borovszky Samu* (Bp.), történetíró, az MTA tagja. Helytörténeti munkássága rendkívül jelentős. (x Katarvukova, 1860. okt. 25.)
- + 1917. *Tömörkény István* (Szeged), író (x Cegléd, 1866. dec. 21.)
27. x 1862. *Tollagi Adolf* (Debrecen), színész, komikus (+ Bp., 1925. szept. 22.)
- x 1907. *Háy Károly László* (Abony), festő, grafikus, diszlettervező, művészeti író (+ Bp., 1961. jan. 16.)
28. x 1887. *Lesenyi Ferenc* (Geletnek), erdőmérnök, egyetemi tanár (+ Sopron, 1962. szept. 6.)
- x 1887. *Modrovich Ferenc* (Magyaróvár), erdőmérnök, egyetemi tanár (+ Sopron, 1947. júl. 15.)
29. x 1907. *Láng János* (Battonya), közgazdász, néprajzkutató (+ Bp., 1978.)
30. x 1437. *Thurzó János* (Lócse), bányaműszaki-vállalkozó (+ Nagybánya, 1508. okt. 10.)

MAJUS

2. x 1837. *Ghycczy Géza* (Tara), mérnök, műegyetemi tanár (+ Bp., 1896. aug. 15.)
4. x 1887. *Majlath József* (Iszlo), a munkásmozgalom harcosa (+ Bp., 1964. dec. 19.)
5. x 1837. *Horváth Zsigmond* (Alberti), tanár, klasszika-filológus (+ Bp., 1884. jún. 13.)
- + 1912. *Magyar Ede* (Szeged), építész (x Oszadki, 1877. jan. 31.)
- x 1912. *Veszteg József* (Kastélyosdombó), szakácsmester, szakíró (+ Bp., 1978. jún. 11.)
6. x 1862. *Lendi Adolf* (Orczyfalva), zoológus, az MTA tagja (+ Keszthely, 1943. szept. 25.)
- x 1912. *Guth Kálmán* (Kemenesmagasi), történész, kolozsvári főlevéltárnok (+ Bp., 1949. dec. 23.)
- x 1927. *Fodor Géza* (Szeged), matematikus, egyetemi tanár, az MTA tagja (+ uo., 1977. szept. 28.)
7. x 1907. *Szabédi László* (Sáromberke), költő, irodalomtörténész, egyetemi tanár (+ Kolozsvár, 1959. ápr. 18.)
8. x 1907. *Dezsenyi Béla* (Bp.), könyvtáros, sajtótörténész (+ Bp., 1972. szept. 8.)
10. x 1787. *Bielz Mihály* (Berethalom), erdélyi szász természetkutató, könyvművész (+ Nagyszében, 1866. okt. 27.)
11. x 1787. *Földváry Gábor* (Domony), Pest vm. alispánja, tevékenyen részt vett a pesti Nemzeti Színház és a vakok intézetének létrehozásában (+ Tass, 1854. máj. 6.)
- x 1907. *Hajdú Helga* (Kamenica), irodalomtörténész, tanár, könyvtáros (+ Bp., 1970. júl. 12.)
12. x 1812. *Ludvig János* (Szepesbéla), újságíró, politikus (+ Pest, 1870. júl. 11.)
- x 1862. *Balla Mihály* (Veszprém), újságíró, fordító, többek közt a Győri Hírlap főszerkesztője volt (+ Bp., 1955. nov. 20.)
- x 1887. *Magyar Vilmos Ferdinánd* (Szeged), újságíró, szerkesztő, az első argentinai magyar újság (Magyar Szó 1924—1958.) megalapítója (+ Colonel Brandsen, Argentína, 1971. aug. 21.)
- x 1912. *Karász Judit* (Szeged), fotóművész (+ Bp., 1977. máj. 30.)
13. x 1887. *Jászó Györgyné Clauer Margit* (Kolozsvár), énektanár, pedagógus (+ Bp., 1963. okt. 27.)
14. x 1837. *Esterházy Miksa* (?), földbirtokos,

- diplomata; a modern magyar sportélet egyik meghonosítója (+ Tata, 1883. aug. 5.)
- x 1887. *Mille Géza* (Magyarmacska), mezőgazdász, az általa szerkesztett gazdalexikon egyedüli czirányú szakmunka hazánkban (+ Győr, 1959. szept. 20.)
- x 1897. *Lehoczky Tibor* (Sátoraljaújhely), ideggyógyász, egyetemi tanár (+ Bp., 1971. dec. 10.)
- + 1937. *Csutak Vilmos* (Sepsiszentgyörgy), tanár, múzeumigazgató, főképpen helytörténettel foglalkozott (x Zagon, 1874. nov. 6.)
15. x 1927. *Sütő Jánosné* (Hort), pedagógus (+ Hatvan, 1978. márc. 30.)
16. x 1897. *Dénes Leó* (Mahora), polgármester, a munkásmozgalom résztvevője (+ Bp., 1977. nov. 11.)
17. x 1887. *Balogh Albin Lajos* (Kassa), pedagógus, történetíró, régész (+ Bp., 1958. márc. 17.)
- x 1907. *Török János* (Kisbér), állatorvos, higiénikus, egyetemi tanár (+ Mosonmagyaróvár, 1969. jún. 17.)
18. x 1887. *Debreczeni István* (Nagyszalonta), ref. lelkész, múzeumigazgató (+ Berettyóújfalu, 1973. jan. 10.)
- x 1897. *Benedéki Ottó* (Bp.), villamosmérnök, egyetemi tanár, az MTA tagja, a magyar és a nemzetközi munkásmozgalom harcosa (+ Bp., 1975. nov. 25.)
19. x 1897. *Farkas János* (Ércselénd), festő (+ Bp., 1966. szept. 17.)
21. x 1927. *Dezső Imre* (Hódmezővásárhely), kertész mérnök (+ Kijev, 1971. szept. 16.)
22. x 1887. *Kereszty Jenő* (Bp.), orgonaművész, karnagy, énektanár (+ Bp., 1949. jún. 11.)
- x 1897. *Nádassy József* (Bp.), költő, író, újságíró (+ Bp., 1975. júl. 30.)
- x 1917. *Koncz Imre* (Kisújszállás), orvos, ortopéd sebész (+ Bp., 1970. május 22.)
23. x 1912. *Bozsay Dezső* (Répcseszentgyörgy), ipari formatervező, építő-iparművész (+ Bp., 1974. nov. 21.)
24. x 1887. *Vigh Bertalan* (Nagykálló), gépészmérnök (+ Bp., 1959. ápr. 16.)
25. x 1812. *Losonczy László* (Kecskemét), költő, tanár (+ Bp., 1879. aug. 2.)
26. x 1887. *Déri Hugó* (Szekszárd), színész, jellemkomikus (+ Bp., 1949. márc. 6.)
- x 1897. *Medveczky Bella* (Zombor), író (+ Bp., 1969. okt. 24.)
28. x 1837. *Balogh Gyula* (Ihászi), levéltáros, író, újságíró; több tanulmányt írt Vas m. műhjáról (+ Szombathely, 1921. ápr. 20.)
29. x 1812. *Arányi Lajos* (Komárom), patológus, egyetemi tanár, az MTA tagja (+ Nagymaros, 1887. júl. 28.)
30. x 1907. *Kamjén István* (Mezőtúr), író (+ Bp., 1976. szept. 9.)
- x 1907. *Nádassy László* (Bp.), színpadi szerző (+ Bp., 1978. febr. 17.)
31. x 1837. *Tolnay Lajos* (Pest), mérnök (+ Bp., 1918. ápr. 30.)

JUNIUS

2. + 1462. *Nádassy Tamás* (Egervár), nagybirtokos főúr, nádor, a sárvári-újszigi nyomda alapítója (1537!) (x ?, 1498.)
- x 1862. *Zimányi Károly* (Buda), mineralógus, az MTA tagja (+ Bp., 1941. szept. 24.)
4. x 1862. *Katona Lajos* (Vác), folklorista, irodalomtörténész, egyetemi tanár, az MTA tagja (+ Bp., 1910. aug. 3.)
- x 1907. *Martzy István* (Arad), szülész-nőgyógyász (+ Bp., 1975. febr. 13.)
5. x 1927. *Kovács Vilmos* (Gát) költő, író (+ Bp., 1977. nov. 13.)
6. x 1862. *Csemely István* (Aknaszlatina), fémkohómérnök (+ Sopron, 1928. júl. 22.)
- x 1887. *Bodócs István* (Kecskemét) fizikus, helytörténeti kutatásokkal is foglalkozott (+ Győr, 1965. jan. 23.)
7. x 1862. *Lénárd Fülöp* (Pozsony) fizikus, egyetemi tanár, az MTA tagja, 1905-ben Nobel-díjat kapott (+ Messelhausen, Németország, 1947. máj. 20.)
- x 1897. *Maksay Albert* (Sopron), író, költő, műfordító (+ Kolozsvár, 1971. jún. 22.)
- x 1897. *Szell György* (Bp.), karmester, zeneszerző, zongoraművész (+ Cleveland, 1970. júl. 30.)
8. x 1907. *Szabó Gyula* (Bp.), festő (+ Losonc, 1972. máj. 25.)
11. + 1937. *Zalka Máté* (Huesca, Spanyolország), író, a nemzetközi munkásmozgalom harcosa, tábornok (x Matolcs, 1896. apr. 23.)
13. x 1857. *Láng László* (Pozsony), gépgyáros. 1868-ban megnyitott műhelyéből fejlődött ki a mai Láng-Gépgyár (+ Bp., 1914. jan. 1.)
17. x 1912. *Manon Ervin* (Bp.), grafikus, szobrász, fotóművész (+ Párizs, 1968. apr. 30.)
18. x 1837. *Fekete Lajos* (Torda), erdész, botanikus, főiskolai tanár, az MTA tagja (+ Selmechánya, 1916. jún. 29.)
19. x 1862. *Dedek Crescens Lajos* (Nyitra), történetíró, az MTA tagja (+ Esztergom, 1933. szept. 12.)
- x 1887. *Kálmán Oszkár* (Kisszentpéter), operaezenes (+ Bp., 1971. szept. 17.)
- x 1897. *Murányi Antal* (Kapunvár), gyógy-pedagógus (+ Bp., 1957. ápr. 9.)

- x 1897. *Szathmári Sándor* (Gyula), író (+ Bp., 1974. szept. 27.)
21. x 1887. *Vajthó László* (Nagymajtény), irodalomtörténész, műfordító, szerkesztő, pedagógus (+ Kecskemét, 1977. dec. 23.)
- x 1897. *Molnár Farkas Ferenc* (Pécs), építész (+ Bp., 1945. jan. 12.)
23. x 1837. *Stiller Bertalan* (Miskolc), belgyógyász (+ Bp., 1922. jan. 3.)
- x 1862. *Berkes János* (Bánhorvát), pedagógus (+ Bp., 1934. aug. 25.)
- x 1887. *Ferencki Sári* (Kolozsvár), író, irodalomtörténész, az OSZK főkönyvtárosa (+ Bp., 1952. márc. 8.)
- x 1912. *Marta István* (Pozsony), szobrász (+ Bp., 1978. febr. 3.)
24. x 1887. *Karinthy Frigyes* (Bp.), író, költő, műfordító, kritikus, a 20. századi humorisztikus irodalom egyik megteremtője (+ Siófok, 1938. aug. 29.)
25. x 1812. *Hanák János* (Kiskér), zoológus, az MTA tagja (+ Kricsova, 1849. szept. 2.)
- x 1862. *Marschalkó Tamás* (Tokaj), bőrgyógyász, egyetemi tanár (+ Kolozsvár, 1915. szept. 23.)
26. x 1887. *Zalányi Béla* (Szászváros), paleontológus (+ Bp., 1970. okt. 9.)
- x 1907. *Lükcsy György* (Sajókeresztúr), festő, grafikus (+ Bp., 1975. jan. 14.)
27. x 1887. *Jankovich László* (Bp.), körbontnök, törvényszéki orvos, egyetemi tanár (+ Bp., 1967.)
28. x 1887. *Révész István* (Zalaegerszeg), autodidakta festő, műgyűjtő (+ Bp., 1973. márc. 4.)
- x 1887. *Vars Elemér* (Bp.), festő (+ Tihany, 1957. dec. 9.)
29. x 1862. *Radó Antal* (Mór), költő, műfordító, irodalomtörténész (+ Bp., 1944. nov. 22.)
- x 1887. *Lipták Pál* (Felka), gyógyszerész, egyetemi tanár (+ Bp., 1949. jan. 31.)
- x 1927. *Török Endre* (Mezőkövesd), sebész, anasztziológus (+ Pécs, 1972. szept. 3.)
30. + 1837. *Dercsényi János* (Munkács), mineralógus, borász (x Szepesszombat, 1755. máj. 16.)
- x 1897. *Lederer Emma* (Bp.), történész, egyetemi tanár (+ Bp., 1977. okt. 14.)
- állította föl XIII. Gergely pápa 1578-ban a római Collegium Hungaricumot, mely mai napig fennáll. (x Deveszer, 1540.)
4. x 1887. *Molcsány Gabor* (Nagybánya), ordméternök (+ Bp., 1965. jan. 17.)
- x 1887. *Sós Aladár* (Temesvár), építész (+ Bp., 1975. jún. 11.)
- x 1897. *Nádass Lajos* (Földes), gyógyszerész, a munkásmozgalom harcosa (+ Bp., 1971. nov. 20.)
5. x 1837. *Zichy Jenő* (Sárszentmihály), politikus, Ázsia-kutató az MTA tagja (+ Merán, 1906. dec. 26.)
- x 1912. *Somogyi György* (Szeged), orvos, belgyógyász (+ Bp., 1977. aug. 10.)
7. x 1762. *Kovács Mihály* (Korlát), orvos, az MTA tagja (+ Mezőcsát, 1851. jún. 22.)
8. x 1907. *Biró József* (Nagyvárad), festő, művészettörténész (+ Bp., 1944.)
- x 1912. *Nagy Jenő* (Hagyásbodon), tanár, író (+ Debrecen, 1974. okt. 31.)
- + 1937. *Bélla Lajos* (Szödliget), régész, az MTA tagja; a hazai barlangkutatás elindítója (x Pozsony, 1850. dec. 29.)
10. x 1862. *Hegedűs Balint* (Hódmezővásárhely), kubikos, a hódmezővásárhelyi földmunkásmozgalom egyik vezetője (+ uo., 1936. máj. 31.)
- x 1907. *Kuhári Ferenc* (Bokod), a munkásmozgalom harcosa (+ Bp., 1976. szept. 30.)
- x 1927. *Sipkay Barna* (Nyíregyháza), író, újságíró (+ Bp., 1968. jan. 28.)
14. x 1887. *Koiban Sándor* (Szomolány), állatorvos, egyetemi tanár, az MTA tagja (+ Bp., 1967. dec. 22.)
- x 1912. *Dezskás János* (Bp.), ezredes, a munkásmozgalom harcosa (+ Bp., 1950. jan.)
15. x 1862. *Szalai Mihály* (Csáktornya), újságíró (+ Bp., 1937. aug. 11.)
17. x 1897. *Végh Dezső* (Bp.), grafikus, festő (+ Vác, 1972. okt. 10.)
18. x 1912. *Payr Egon* (Bp.), építész (+ ?, 1967.)
19. x 1862. *Molnár Vince* (Chinora), tanár, geográfus (+ ?)
22. x 1887. *Majer István* (Vác), geológus, paleontológus (+ Bp., 1953. nov. 5.)
24. x 1887. *Karvály Viktor* (Bp.), zeneszerző, karmagy (+ Bp., 1974. febr. 13.)
26. x 1762. *Kelemen László* (Kecskemét), színművész, színigazgató, a magyar hivatásos színészet megindítója (+ Csanádpalota, 1814. dec. 27.)
- x 1897. *Szold Endre* (Bp.), urológus (+ Bp., 1968. nov. 14.)
27. x 1862. *Muzsa Gyula* (Bukarest), gyógyszerész, évtizedekig a magyar sport egyik vezetője volt (+ Bp., 1946. febr. 23.)

JÚLIUS

1. x 1862. *Herczel Manó* (Szeged), sebész (+ Bp., 1918. nov. 28.)
2. x 1937. *Kurcz Agnes* (Bp.), irodalomtörténész, műfordító (+ Bp., 1976. szept. 15.)
3. + 1612. *Szántó István* (Olmütz) jezsuita paptanár, író. Az ő szorgalmazására

- x 1897. *Szakátsy Gyula* (Kassa), gyümölcs-
termesztési szakember (+ Debrecen, 1958. nov. 21.)
- x 1907. *Sárdy János* (Nagykönyű), színész,
operaénekes (+ Bp., 1969. márc. 9.)
- x 1912. *Scher Tibor* (Kiskörös), ókortörté-
nész (+ Bp., 1975. júl. 2.)
28. x 1837. *Majthényi Flóra* (Novák), költő
(+ Bp., 1915. máj. 18.)
29. x 1917. *Fényes Imre* (Körcgyán), elméleti
fizikus, egyetemi tanár (+ Bp.,
1977. nov. 13.)
30. x 1897. *Mika József* (Bp.), kémikus, vas-
kohómérnök, egyetemi tanár
(+ Bp., 1975. márc. 29.)
31. x 1787. *Sihály Ignác* (Pest), országos fő-
orvos, egyetemi tanár, a honvéd-
orvosi kar megszervezéséért küzdött
(+ Pcs., 1849. ápr. 28.)
- x 1897. *Vermes Pál* (Újpest), matematikus
(+ London, 1968.)
- + 1937. *Zala György* (Bp.), szobrász, az
MTA tagja (x Alsólendva, 1858.
apr. 16.)

AUGUSZTUS

1. x 1862. *Krámszky Lajos* (Győr), borvegysz
(+ Bp., 1915. júl. 2.)
2. x 1887. *Lovász Károly* (Szentcs), író,
újságíró, paródiaszerző (+ Bp.,
1952. okt. 3.)
- x 1907. *Száva István* (Bp.), író, publicista,
tanár (+ Bp., 1970. jún. 5.)
4. x 1887. *Aranyosi Pál* (Szentendre), újság-
író, fordító, a kommunista moz-
galom jelentős résztvevője (+ Bp.,
1962. szept. 18.)
6. x 1897. *Vér Andor* (Sátoraljaújhely), költő,
műfordító, újságíró (+ Buenos
Aires, 1976. márc. 24.)
7. x 1912. *Hargitai Zoltán* (Mezősámsond),
botanikus, tanár (+ Bajorország,
1945. márc.—ápr.)
8. x 1862. *Ranschburg Viktor* (Győr), könyv-
kiadó (+ Bp., 1930. aug. 20.)
10. x 1897. *Haranghy László* (Debrecen), kór-
bonctani szakorvos, egyetemi tanár,
az MTA tagja (+ Bp., 1975. dec.
8.)
12. x 1887. *Greschik Jenő* (Késmárk), zoológus,
ornitológus (+ Bp., 1967. febr. 11.)
13. x 1897. *Péczely Attila* (Rákosszentmihály),
népzenegyűjtő, muzológus, orvos
(+ Weiden, NSZK, 1964. júl. 6.)
- x 1912. *György István* (Bp.), újságíró, a
Népszabadság főmunkatársa
(+ Bp., 1977. jan. 1.)
15. x 1837. *Farbaky István* (Nyíregyháza),
bányamérnök, bányászati akadé-
miai tanár (+ Selmecbánya, 1928.
dec. 3.)
- x 1862. *Szabó József* (Serke), pedagógus,
irodalomtörténész (+ Cegléd,
1944. okt. 19.)
16. x 1887. *Gerencséry Béla* (Szilágycseh), élel-
miszervegysz, egyetemi tanár
(+ Bp., 1960. szept. 25.)
18. x 1837. *Merényi László* (Pomáz), népmese-
gyűjtő (+ Bp., 1907.)
- x 1887. *Waldmann Gyula* (Kassa), köz-
gazdász (+?)
20. x 1897. *Ascher Oszkár* (Bp.), színész, sza-
valóművész (+ Bp., 1965. okt. 25.)
21. x 1887. *Richier Hugó* (Köszeg), orvos,
ideggyógyász (+ Bp., 1945. ápr.
24.)
- x 1912. *Kenai György* (Bp.), geológus, az
MTA tagja (+ Bp., 1968. máj. 11.)
22. x 1862. *Pósta Béla* (Kecskemét), régész,
egyetemi tanár (+ Kolozsvár,
1919. ápr. 16.)
24. x 1917. *Vánerész Vilmos* (Hunyaddobra),
orvos, sugárbiológus (+ Bp., 1972.
máj. 4.)
25. x 1837. *Jurányi Lajos* (Nyíregyháza), botá-
nikus, egyetemi tanár, az MTA
tagja (+ Abbázia, 1897. febr. 27.)
26. + 1762. *Tomka-Szászky János* (Pozsony),
ev. lelkész, történész, földrajztudós
(x Fokusfalva, 1700.)
- x 1912. *Wein György* (Bp.), geológus,
(+ Bp., 1976. dec. 12.)
27. x 1812. *Csillag Teréz* (Dunaadony), szí-
nézőnő (+ Bp., 1925. júl. 9.)
- x 1812. *Szemere Benalán* (Vatta), politikus,
miniszterelnök, író, az MTA tagja
(+ Pest, 1869. jan. 18.)
28. x 1787. *Bakos Ambrus* (Nagykörös), ügyvéd
(+ uo., 1852. aug. 29.)
30. x 1812. *Haraszthy Ágoston* (Futak), utazó,
földrajzi író, szőlész (+ Corinto,
1869. júl. 22.)
- x 1897. *Horváth Boldizsár* (Bp.), ortopéd
sebész (+ Balatonarács, 1970.
aug. 17.)
31. x 1837. *Könyves Tóth Kálmán* (Debrecen),
író, ref. lelkész (+ uo., 1924.
júl. 16.)
- x 1887. *Grünwald Fülöp* (Sopron), tanár,
történész (+ Bp., 1964. jan. 3.)
- x 1887. *Sneff József* (Nagykanizsa), ács, a
kommunista mozgalom mártírja
(+ uo., 1919. okt. 9.)

SEPTEMBER

1. x 1862. *Kövesligethy Radó* (Verona, Olasz-
ország), fizikus, csillagász, egyetemi
tanár, az MTA tagja (+ Bp., 1934.
okt. 11.)
- x 1862. *Széky István* (Tiszaigár), tanár, tu-
ristairó (+ uo., 1944. szept. 14.)
2. x 1887. *Hofhauser Jenő* (Bp.), mérnök,
terképész (+ Bp., 1968. jún. 13.)
3. x 1887. *Kellner Sándor* (Tiszacsizlár),
nyomdász, a munkásmozgalom
vértanúja (+ Sopron, 1919. okt.
6.)

4. x 1837. *Szeremlei Sámuel* (Gelej), történelmi és egyházi író, az MTA tagja (+ Hódmezővásárhely, 1924. nov. 20.)
5. x 1812. *Lukács Móric* (Pest), publicista, műfordító, reformpolitikus, az MTA tagja (+ Bp., 1881. nov. 5.)
6. x 1762. *Szerlemhegyi András* (Kécskémét), zenész, zeneszerző (+ Vác, 1826. jan. 17.)
- x 1907. *Zsoldos Sándor* (Pécs), orvos, egészségügyi miniszter (+ Bp., 1955. febr. 1.)
9. x 1887. *Steiner Gábor* (Komárom), nyomdász, a magyar és a cseh-szlovák munkásmozgalom harcosa, mártírja (+ Buchenwald, 1942. okt. 8.)
- x 1907. *Sós Pál* (Nagyvárad), orvos-ezredes, a munkásmozgalom harcosa (+ Bp., 1975. jún. 14.)
10. x 1887. *Szöllősy Kálmán* (Pécs), fényképész, fotóművész (+ Bp., 1976. aug. 1.)
- x 1897. *Fabry Zoltán* (Stósz), író, publicista, kritikus (+ uo., 1970. máj. 31.)
11. x 1887. *Kriszinkovich Béla* (Bp.), műgyűjtő, kerámiaszakértő (Bp., 1969. dec. 23.)
12. x 1912. *Kárpái György* (Bp.), orvos, onkoradiológus, a munkásmozgalom harcosa (+ Bp., 1977. febr. 15.)
- x 1912. *Maklári Lajos* (Meczenzéf), tanár, karnagy (+ Bp., 1977. aug. 13.)
13. x 1662. *Battyány Adám* (?), országbíró, horvát bán, részt vett a törökök kiűzésében (+ ?, 1703. aug. 26.)
14. x 1712. *Klein Mihály* (Merény), természetkutató, ev. lelkész (+ Pozsony, 1782. márc. 12.)
- x 1897. *Salacz Pál* (Szarvas), szülész-nőgyógyász (+ Bp., 1971. júl. 3.)
15. x 1737. *Aranka György* (Szék), író, tudománytervező (+ Marosvásárhely, 1817. márc. 11.)
- x 1837. *Péter Dénes* (Kiskunhalas), író, humorista (+ uo., 1904. márc. 17.)
- x 1887. *Lázár Ferenc* (Jánosháza), kértész, szakíró (+ Isaszeg, 1929. okt. 6.)
17. x 1887. *Farkas Árpád* (Büd), mezőgazdasági szakíró, egyetemi tanár (+ Kolozsvár, 1962. márc. 30.)
- x 1887. *Orbók Attila* (Pozsony), író, újságíró (+ Bp., 1964. okt. 5.)
19. + 1812. *Szirmay Antal* (Szinyér), helytörténetíró (x Eperjes, 1747. jan. 20.)
21. + 1837. *Bezerédi Amália* (Máriavölgye), a kisdudóvás, a magyar gyermekirodalom úttörője (x Szentivánfa, 1804. ápr. 15.)
- x 1912. *Feldheim Ervin* (Kassa), matematikus (+ ?, 1944)
- + 1937. *Munkácsy Bernát* (Bp.), nyelvész.
22. x 1907. *Erőss Sándor* (Ditrő), szemész (+ Bp., 1974. febr. 11.)
24. x 1897. *Pap Károly* (Sopron), novella- és regényíró (+ Buchenwald, 1944 vége)
- x 1897. *Sinka István* (Nagyszalonta), költő, író (+ Bp., 1969. jún. 17.)
- x 1907. *Manuska László* (Hatvan), orvos (+ Bp., 1976. szept. 2.)
- x 1917. *Ornhayr Alajos* (Facsád), ideg-elmegyógyász (+ Eger, 1971. febr. 19.)
25. x 1897. *Rákóczi János* (Felsőleperd), mesterszakács (+ Bp., 1966. júl. 3.)
26. x 1887. *Mezey Frigyes* (Mór), arléna, rajztanár (+ Bp., 1938. márc. 27.)
27. x 1907. *Sarudi Imre* (Szakolca), vegyész-mérnök (+ Szeged, 1975. dec. 5.)
- x 1917. *Mikcs László* (Bihardioszeg), tanár, történetkutató (+ Táganrog, SZU, 1944. dec. 4.)
28. x 1887. *Divéky József* (Farnos), grafikus (+ Sopron, 1951. szept. 9.)
- x 1897. *Mantos Flóra* (Bp.), vegyész, az illegális KMP kiemelkedő harcosa (+ Prága, 1938. dec. 30.)
- x 1912. *Kéri Vencel* (Écség), bányatechnikus, bányagazgató (+ Dorog, 1974. szept. 21.)
29. + 1912. *Döllér Antal* (Keszmark), katonatiszt, a tátrai idegenforgalom megalapítója; hét menedékházat létesített (x Winniki, Galícia, 1831.)

OKTÓBER

1. x 1917. *Mikcsy Lajos* (Bp.), nyelvész (Bp., 1975. jan. 8.)
3. x 1927. *Pulay Gábor István* (Edve), vegyész-mérnök (+ Bp., 1975. okt. 27.)
- x 1937. *Fejes György* (Debrecen), zene-történész (+ Kerepes, 1972. febr. 12.)
4. + 1787. *Cornides Dániel* (Pest), történetíró, könyvtáros, egyetemi tanár (x Liptószentmiklós, 1732. júl. 1.)
6. x 1907. *Krúdy Mária* (Bp.), tanár (+ Bp., 1973. jan. 24.)
7. x 1912. *Gillemot László* (Bp.), gépészmérnök, egyetemi tanár, az MTA tagja (+ Bp., 1977. aug. 20.)
8. x 1907. *Farkas Sándor* (Debrecen), egyetemi docens, a munkásmozgalom harcosa (+ Bp., 1970. szept. 30.)
- x 1912. *Iliku Pál* (Bulcsu), politikus, a munkásmozgalom harcosa, miniszter (+ Bp., 1973. júl. 13.)
9. x 1912. *Sárkány Orszkár* (Bp.), irodalom-történész (+ SZU, 1943.)
10. x 1812. *Garay János* (Szekszárd), költő, elbeszélő, az MTA tagja (+ Pest, 1853. nov. 5.)

- x 1887. *Breuer György* (Anina), bányaigazgató, ornitológus (+ Lovászi, 1955. jún. 11.)
- x 1887. *Huszti József* (Zalabér), klasszika-filológus, egyetemi tanár, az MTA tagja (+ Bp., 1954. jan. 3.)
12. x 1862. *Udránszky László* (Budatin), orvos, fiziológus, egyetemi tanár, az MTA tagja (+ Bp., 1914. márc. 21.)
13. x 1812. *Hornyik János* (Kecskemét), levéltáros, történész, az MTA tagja (+ uo., 1885. okt. 8.)
- x 1897. *Kolla Ervin* (Bp.), belgyógyász, ideggyógyász, egyetemi magántanár (+ Bp., 1976. aug. 18.)
14. x 1887. *Békessy Imre* (Németkeresztúr), újságíró (+ Bp., 1951.)
15. x 1887. *Kacziány Adolf* (Cserhátsurány), festő, tanár (+ Bp., 1978. jan. 26.)
16. x 1912. *Mezey Mária* (Kecskemét), színésznő (+ Bp., 1983. ápr. 21.)
17. x 1907. *Antal János* (Bp.), író, újságíró, a KMP illegális lapjának volt szerkesztője (+ SZU, 1943. dec.)
18. x 1812. *Conlegner Károly* (Érsekújvár), egyetemi tanár (+ Bp., 1892. dec. 21.)
- x 1887. *Abonyi Tivadar* (Bp.), színész, rendező, festő (+ Bp., 1968. okt. 9.)
20. x 1887. *Farkas István* (Bp.), festőművész (+ Auschwitz, 1944)
21. x 1887. *Hézszer Aurél* (Táillya), földrajztudományi író (+ Bp., 1947. febr. 11.)
23. + 1862. *Teleki Blanka* (Párizs), a magyar növényelés egyik úttörője (x Hozsuzfalva, 1806. júl. 5.)
24. x 1812. *Tóth Ágoston Rafael* (Márcali), hadmérnök, térképész, honvéd ezredes, az MTA tagja (+ Graz, 1889. jún. 9.)
- x 1917. *Pantó Gábor* (Bp.), geológus, egyetemi tanár, az MTA tagja (+ Debrecen, 1972. okt. 28.)
26. x 1887. *Halasi Béla* (Kisvárd), közgazdász (+ Chicago, 1965. dec. 2.)
- x 1907. *Szenzhegyi István* (Kálcsa), zeneíró, kritikus (+ Bp., 1971. nov. 2.)
- x 1927. *Kubinyi László* (Bp.), nyelvész (+ Bp., 1973. nov. 30.)
27. x 1917. *Stollár Béla* (Zalaegerszeg), újságíró, az ellenállási mozgalom harcosa és vértanúja (+ Bp., 1944. dec. 25.)
28. x 1887. *Leffler Béla* (Nyíregyháza), író, műfordító, művészeti író (+ Stockholm, 1936. nov. 8.)
29. x 1837. *Papp Miklós* (Dés), újságíró, történész (+ Kolozsvár, 1880. febr. 12.)
- x 1887. *Szuhanek Oszkár* (Tamásd), festő (+ Temesvár, 1972.)
30. x 1912. *Maron Ferenc* (Újbánya), újságíró (+ Bp., 1974. márc. 10.)

NOVEMBER

1. x 1812. *Röck István* (Pest), gépgyáros. Gyárából fejlődött ki a mai Április 4. Gépgyár (+ Bp., 1882. nov. 10.)
2. x 1787. *Szalay Imre* (Szombathely), nyelvész, filozófus, hittudós, egyetemi tanár, az MTA tagja (+ Veszprém, 1848. szept. 17.)
3. x 1837. *Szilády Aron* (Ságvár), irodalomtörténész, az MTA tagja (+ Kiskunhalas, 1922. márc. 20.)
4. x 1837. *Benkő Károly* (Nagyszentmiklós), építész (+ Rákospalota, 1893. aug. 24.)
- x 1862. *Thomán István* (Homonna), zongoraművész, zongorapedagógus (+ Bp., 1940. szept. 22.)
6. x 1907. *Somfai László* (Veszprém), író, pedagógus (+ Szeged, 1972. febr. 12.)
- x 1912. *László Mihály* (Eger), borász, pincemester (+ uo., 1977. máj. 27.)
7. x 1887. *Gragger Róbert* (Aranyosmarót), irodalomtörténész (+ Berlin, 1926. nov. 10.)
- x 1887. *Jármai Károly* (Körmöcbánya), állatorvos, egyetemi tanár (+ Bp., 1941. márc. 8.)
10. x 1887. *Szekeşes Vince* (Pécs), állatorvos, higiénikus, egyetemi tanár (+ Keszthely, 1976. márc. 7.)
11. x 1907. *Pellérdy László* (Bp.), állatorvos, parazitológus (+ München, 1974. szept. 6.)
12. x 1887. *Bütera Miklós* (Pozsony), növénytermesztő (+ Magyaróvár, 1947. márc. 11.)
- x 1907. *Fejes Sándor* (Továros), kertész-mérnök (+ Bp., 1977. júl. 6.)
13. x 1897. *Horváth Mihály* (Bp.), színész, pilóta, meteorológus (+ Bp., 1974. aug. 5.)
14. x 1837. *Dömötör László* (Kismánya), ügyvéd, a magyar méhészet egyik úttörője (+ Szekszárd, 1907. febr. 27.)
- x 1887. *Áprily Lajos* (Brassó), költő, műfordító, az MTA tagja (+ Bp., 1967. aug. 6.)
15. x 1812. *Latabár Endre* (Kiskunhalas), színész, színigazgató, zeneszerző, színpadi fordító (+ Miskolc, 1873. júl. 8.)
- x 1912. *Görbe János* (Jászárokszallas), színész (+ Bp., 1968. szept. 6.)
- x 1912. *Török Erzsébet* (Kolozsvár), énekesnő (+ Bp., 1973. dec. 1.)
- x 1927. *Lányi Miklós* (Bp.), tüdőgyógyász, laboratóriumi szakorvos, egyetemi docens (+ Bp., 1973. máj. 23.)
16. x 1812. *Pettő János* (Felső-Driethoma), bányamérnök, az MTA tagja (+ Pozsony, 1890. okt. 26.)

- x 1887. *Lehner Ödön* (Bp.), tanár, gyümölcsstermesztő (+ Bp., 1938. máj. 18.)
- x 1887. *Mihályi Ernő* (Mihályi), hittanár, művészettörténész, szerkesztő (+ Pannonhalma, 1969. okt. 19.)
17. x 1887. *Schoen Arnold* (Kisgaram), művészettörténész (+ Bp., 1973. ápr. 28.)
21. x 1837. *Schwimmer Ernő Lajos* (Bp.), bőrgyógyász, egyetemi tanár (+ Bp., 1898. február 25.)
- x 1887. *Berend Miklósné Kilényi Júlia* (Bp.), író (+ Bp., 1956. ápr. 22.)
25. x 1897. *Szenes Piroska* (Maroszlatina), író, újságíró (+ New York, 1972. ápr. 28.)
26. x 1862. *Stein Aurél* (Pest), Belső-Ázsia világhírű kutatója, régész, nyelvész, az MTA tagja (+ Kabul, Afganisztán, 1943. okt. 28.)
- x 1897. *Kahána Mózes* (Gyergyóbakács), író, költő (+ Bp., 1974. ápr. 11.)
28. x 1917. *Nagy Ernő* (Bp.), gépészmérnök (Bp., 1969. szept. 26.)
29. x 1907. *Jankovitch Ferenc* (Székesfehérvár), író, költő (+ Bp., 1971. márc. 9.)
30. x 1837. *Odry Lehel* (Nemeslőrinc), operaezenes (+ Azad, 1920. febr. 5.)
- x 1887. *Szöreghy Gyula* (Algyő), filmszínész, dokumentumfilm-rendező (+ Bp., 1943. szept. 10.)
- x 1897. *Süli András* (Algyő), festő, naiv művész (+ Szeged, 1969. okt. 20.)

DECEMBER

1. x 1862. *Bartel János* (Kupa Bogumilowicka), gépészmérnök (+ Bp., 1945. jan. 31.)
- x 1862. *Kégl Sándor* (Szunyog), orientalista, az MTA tagja (+ Pusztaszentkirály, 1920. dec. 29.)
- x 1887. *Király György* (Ómoravica), irodalomtörténész (+ Bp., 1922. ápr. 25.)
2. x 1862. *Hollós József* (Gyöngyös), gépészmérnök (+ ?)
3. x 1812. *Lugossy József* (Felsőbánya), nyelvész, orientalista, az MTA tagja (+ Debrecen, 1884. márc. 7.)
- x 1862. *Zolnai Gyula* (Nagysomkút), nyelvész, egyetemi tanár, az MTA tagja (+ Bp., 1949. dec. 24.)
- x 1887. *Czapik Gyula* (Szeged), egrí érsek, a Béketanács és a HNF Országos Tanácsának tagja (+ Bp., 1956. ápr. 25.)
- + 1937. *József Anitla* (Balatonszárszó), költő (x Bp., 1905. ápr. 11.)
4. x 1812. *Ellér József* (Bozsók), orvos, az igazságügyi orvostan egyik hazai úttörője (+ Székesfehérvár, 1877. okt. 12.)
5. x 1937. *Majcen Mária* (Zamudani), színésznő (+ Veszprém, 1974. nov. 19.)
- + 1937. *Thorma János* (Nagybánya), festő (x Kiskunhalas, 1870. ápr. 24.)
6. x 1787. *Birly Ede Florián* (Hódság), szülészorvos, egyetemi tanár (+ Pest, 1854. nov. 25.)
- x 1912. *Bartos István* (Rákosszentmihály), mérnök (+ Bp., 1978. jún. 11.)
- x 1912. *Pikay István* (Zágráb), újságíró (+ Bp., 1970. szept. 23.)
7. x 1887. *Herczeg István* (Apátfalva), az 1912-ben megjelent első szegedi sportlap alapítója; az 1912-ben Stockholmban második helyezést nyert olimpiai csapat tagja (+ Szatymaz, 1949. júl. 3.)
- x 1887. *Sándor József* (Gyömrő), festő (+ ?, 1936. márc. 12.)
- x 1897. *Földi Rózsai* (Isaszeg), festő, fotóművész (+ Párizs, 1972. febr. 1.)
- x 1907. *Amos Imre* (Nagykálló), festő (+ Ohrruf, Németország, 1944. v. 1945.)
- x 1907. *Koncz István* (Kolozsvar), villamosmérnök (+ Bp., 1978. szept. 26.)
8. x 1907. *Pápa Miklós* (Bp.), jogász, turisztikai író (+ Bp., 1977. febr. 22.)
9. x 1887. *Garzó József* (Kecskemét), leveltáros, számos város történeti cikke jelent meg (+ uo., 1950. aug. 25.)
- x 1887. *Grösz József* (Feltorony), kalocsai érsek, az MTA tagja. Mint a magyar püspöki konferencia elnöke írta alá 1950-ben az állam és az egyház közt létrejött megállapodást. Az Országos Béketanács és a HNF elnökségének tagja volt. (+ Kalocsa, 1961. okt. 3.)
10. + 1437. *Budai Nagy Antal* (?), az 1437-i erdélyi parasztfelkelés egyik vezetője (x ?)
- x 1837. *Csanády Gusztáv* (Battonya), gazdasági szakíró, gazdasági akadémiai igazgató (+ Bp., 1913. okt. 27.)
11. x 1897. *László Ferenc* (Pápa), állatorvos, patológus (+ Bp., 1967. márc. 9.)
12. x 1907. *Mata János* (Hegyközkovácsi), költő, grafikus (+ Nyírmihálydi, 1944. okt. 26.)
- x 1907. *Vizkelety Gyula* (Szombathely), orvos, urológus, sebész (+ Bp., 1974. febr. 28.)
15. x 1812. *Perczel Miklós* (Bonyhád), honvéd ezredes, politikus (+ Baja, 1904. márc. 4.)
- x 1887. *Koncz Samu* (Nagybacon), néprajzgyűjtő, tanár (+ Sepsiszentgyörgy, 1971. szept. 17.)
- x 1907. *Seres István* (Bp.), matematikus (+ Bp., 1966. febr. 25.)
16. x 1887. *Gyulai Zoltán* (Pipe), fizikus,

- egyetemi tanár, az MTA tagja (+ Bp., 1968. júl. 13.)
17. x 1887. *Jugovics Lajos* (Bp.), geológus, egyetemi tanár (+ Bp., 1975. dec. 15.)
- x 1897. *Sallai Imre* (Erdőfüle), a magyar és nemzetközi munkásmozgalom kimagasló harcosa és vértanúja (+ Bp., 1932. júl. 29.)
18. x 1887. *Marjalaki Kiss Lajos* (Kisújszállás) tanár, történész, geográfus (+ Miskolc, 1972. máj. 1.)
- x 1907. *Zentai János* (Gerényes), néprajzkutató, muzeológus (+ Pécs, 1973. okt. 4.)
19. + 1837. *Barra Gábor* (Kolozsvár), körrajzoló (x Ákos, 1799.)
20. x 1887. *Tury Peregrin* (Bp.), zeneszerző, oboaművész és pedagógus (+ Bp., 1950. ápr. 10.)
21. x 1862. *Rácz Béla* (Szerep), paraszttudós, népművelő, polihisztor (+ uo., 1944.)
- x 1887. *Antal Frigyes* (Bp.), művészettörténész (+ London, 1954.)
- x 1907. *Dalos Béla* (Bp.), orvos, belgyógyász (+ Bp., 1973. jan. 8.)
22. x 1862. *György Albert* (Aknaszlatina), bányamérnök (+ Bp., 1941. okt. 13.)
23. x 1837. *Fenyvesy Adolf* (Zalaegerszeg), gyorsíró, újságíró (+ Bp., 1920. jan. 28.)
- x 1897. *Szilágyi Dezső* (Bp.), szabómunkás, diplomata, a munkásmozgalom harcosa (+ Bp., 1967. jan. 26.)
24. x 1837. *Janka Viktor* (Bécs), botanikus, az MNM növénytárának vezetője (+ Bp., 1890. aug. 9.)
27. x 1887. *Halmos János* (Arad), operaténkes (+ Bp., 1961. okt. 7.)
- x 1912. *Kakas Ferenc* (Körmöcbánya), sebészorvos (+ Bp., 1965. okt. 14.)
30. + 1962. *Remenyik Zsigmond* (Bp.), író (x Dormánd, 1900. júl. 19.)
- Összeállította: *Budai Horváth Gábor*

Útmutató az oktatástörténeti pályázathoz¹

A nevelés- oktatástörténet felkutatja a nevelés fejlődési folyamatait, a folyamatban érvényesülő összefüggéseket, sávévényeszerződéseket, mine tudomány, inkább az oktatás-nevelés tartalmával, céljával és módszerével foglalkozik. *Pályázatok célja:* a magyar oktatás- és neveléstörténet anyagi-tárgyi emlékeinek összegyűjtése, feldolgozása, kiállítása és közzéadása tétele.

I. Tanácsaink a tárgyi anyag gyűjtéséhez.

A pályázó minden tárgyról és összetartozó dokumentum-együttesről *gyűjtőlapon* töltsön ki.

A gyűjtőlapon jelölt rovatokon kívül a pályázók a következő kérdésekre is igyekezzenek választ keresni:

- a fellelt tárgyak készítésének módja;
- mikor és hol használták;
- mivel váltották fel a későbbiekben;
- ki és miért őrizte meg.

Felhívjuk a pályázók figyelmét a még működő iskolák pincéjében, padlásán, rakláraitban fellelhető tárgyra, a működő szerrak régi eszközeire, az iskolák leltározási-szelektívái jegyzőkönyveire stb. A régi berendezések soráról idősebb pedagógusok visszaemlékezéseiből is támpontot nyrhethetnek.

A gyűjtés szempontjából fontosak a pedagógusok és diákok életmódjára vonatkozó személyi tulajdonban lévő tárgyak (pl. lakberendezési tárgyak, óraszer, egyenruhák, tanulói eszközök) is.

II. Javaslataink a forrásmegjelölő tanulmányok készítéséhez.

A forrástanulmány készítésénél az alábbi kérdésekre, témákra kéreghetnek választ a pályázók:

- az iskola alapításának körülményei;
 - az iskola fenntartója;
 - milyen szervezeti, anyagi és személyi feltételek között működött;
 - hogyan szervezték meg az anyagi, személyi feltételeket;
 - a pedagógus jövedelme, illetményei;
 - az iskola fenntartói adtak-e, s ha igen, milyen utasítás a tartalmi-szervezeti formákkal kapcsolatban;
 - az iskola mikor és miért szűnt meg;
 - az iskola épületének leírása (alapterület, udvar, kert, kút; miből épült, milyen volt a fűtése, padozata stb.);
 - a tanítói lakás leírása (helye, méretei, alaprajza stb.);
 - a település és környéke földrajzi-gazdasági viszonyai mennyiben hatottak az iskolára, oktatásra.
- Ajánlásaink természetesen a kutató öleletai és a helyszín, iskola sajátosságaiból adódóan szabadon tovább bővíthetők.
- Gyűjtőmunkájuk kezdetén a pályázók a következők forrásokra támaszkodhatnak:
- a levéltárakban található iskolai vonatkozású iratok, dokumentumok (pl. az államosítás jegyzőkönyve, melyben tetelesen felsorolták az államosításra került tárgyakat). Kutatás engedélyre a levéltáraktól kell kérni;
 - a parókiák, plébániák iktatóirai őrzik az egyházi iskolák adatait;
 - idős pedagógusok visszaemlékezései;
 - az iskolai iktatórak anyagai, értékezteték jegyzőkönyvei, értéktől stb.
- A kutatás-gyűjtés során még sok-sok ötlet, leghetőség adódik, ezekkel élve bizunk abban, hogy megövik az egyeszettől oktatásunk néhány nagyon fontos tárgyi emlékét.

¹Kiegészítés a Honismeret 1986. 4. számában megjelent pályázati felhíváshoz.

HELYREIGAZÍTÁS. A Honismeret 1986/3. számában megjelent Bibliográfiában Bocatius János: *Öt év börtönben* című művénel helytelenül szerepel a fordító neve. A helyes szöveg: Latinból fordította *dr. Csönka Ferenc*, a függelék fordítását *Mollay Károly* végezte.

HONISMERET

A HAZAFIAS NÉPRÖPTORTOLYÓMATA

HONISMERETI BIBLIOGRÁFIA

Alpár Ignác 130. születésnapja alkalmából rendezett ünnepi ülés előadásai. Összeáll.: *Hajós György*. Kiadja az Építőipari Tudományos Egyesület Építéskivitelezési Szakosztály. Bp., 1985. 46 old.

Hajós György: Alpár Ignác élete és tevékenysége, *Vámossy Ferenc*: Alpár Ignác és kora, *Virág Csaba*: A Tözsde-palota átépítése, *Mikolás Tibor*: Az Alpár-érem bizottság munkájáról.

Artifa és hunjai. Szerk.: *Németh Gyula*. Az Akadémiai Kiadó reprintsorozata. Bp., 1986. 330 old.

Az egykori Magyar Szemle Társaság 1940-ben megjelent kiadványa a legkiválóbb hazai szakemberek közreműködésével összefoglalta az Attilával foglalkozó kutatások addigi eredményeit.

Balassa M. Iván: A parasztház évszázadai: A magyar lakóház középkori fejlődésének vázlata. Kiadja a Tevan Andor Nyomdaipari Szakközép- és Szakmunkásképző Iskola, Békéscsaba, 1985. 188 old.

Balogh Edgár: Magyarok, románok, szlávok. Válogatta: *Sándor László*. Kossuth, 1986. 384 old.

A kötet az 1957—1983. között megjelent több mint félszáz publicisztikai írást és tanulmányt tartalmazza.

Barlay Ö. Szabolcs: Román virág. Fejezetek a Mohács utáni reneszánszról. Gondolat, 1986. 368 old.

A szerző új megvilágításba helyez olyan szemelyeket — pl. Szapolyai János —, akiket eddig főként elítélően írtunk meg. Képet ad Izabella királyné reneszánsz udvaráról, Batthyány Boldizsár művelődéstörténeti szerepéről és a kor építészeti alkotásairól.

Barsi Ernő: „Megérett, megérett Écs hegyén a szőlő...” Kiadja a Pannonhalma Nagykozsgéi Közös Tanács V. B. és a HNF Győr-Sopron Megyei Bizottsága. Győr—Pannonhalma, 1985. 220 old.

Népdalok és mondókák Écsről. A történelmi fejezet *Orbán László* munkája.

Barta János: Miért halt meg Zrínyi Péter? Móra, 1986. 253 old.

A Wessclényi-összeesküvés története.

Bátyi Zoltán: A szegedi Konzervgyár története 1940-tól 1980-ig. Kiadja a Konzervgyár, Szeged, 1984. 453 old.

Bek Pista: Szegedi emlékek. Szegedi Nyomda, 1985. 227 old. (Bibliofil).

Benda Kálmán: Erdély végzetes asszonya. Bathory Zsigmondné Habsburg Mária Krisztianna. Helikon, Bp., 1986. 79 old.

Benkő Éva: Nagycsalád a Medvesalján. Gömör néprajza, 4. Szerkesztette: *Újváry Zoltán*. Kiadja a KLTE Néprajzi Tanszéke, Debrecen, 1986. 91 old.

Földrajzi adottságok, történeti előzmények, a hat falu kapcsolata; A medvesalji nagycsalád és az életkeretűl szolgáló egységek (telkek, ház); Rokonságterminológiák és korcsoportai meghatározások a nagycsaládban; A családi gazdaság és a munkaszervezet; A nők szerepe a családban; Az iparosítás hatása a családi munkamegosztásra; A nagycsalád felbomlása.

Bessenyei József: A Héttorony foglya. Labirintus. Helikon, 1986. 126 old.

A könyv feleleveníti Budavár különös elfoglalásának drámáját, bemutatja főszereplőjét, Török Bálintot, politikai szerepét, kapcsolatait, ellentmondásos személyiségét, romantikus fordulatokban gazdag sorsát.

Bihar megye parasztsága a XVIII. században 2. KLTE. Debrecen, 1985. 172 old.

Bárony István: A paraszti gazdálkodás feltételei és lehetőségei a XVIII. századi Bihar megyében; *Pankotai László*: Mezőgazdasági termelő-körzetek a XVIII. századi Bihar megyében

Bíró József: A magyar hajóépítés 150 éve. Kiadja a Hungexpo, Bp., 1985. 47 old.

Bírócs Sey Katalin: Pannoniai pénzverés. Kiadja a Magyar Éremgyűjtők Egyesülete, Bp., 1985. 135 old.

Bocskai István Testamentomi rendelése. Gondolkodó magyarok. Magvető, 1986. 44 old.

Bocskai István erdélyi fejedelem Testamentomi rendelése nagy fontosságú politikai irat, évszázadokra érvényesen fogalmazta meg 1606 decemberében, hogy Erdély miképpen szolgálhatja a leghasznosabban a magyarság ügyét.

Boros István—Vértessy Péter: Narko-blucs. Szépirodalmi, 1986. 232 old.

A szerzőpáros elsőként írt összefoglaló áttekintést a magyarországi kábitószec-élvezőkről.

Börzsöny. ELTE, Bp., 1985. 80 old.

Homoki-Nagy István: Természetvédelem a Börzsönyben, *Szabó Sándor:* A Börzsöny földtörténeti áttekintése, *Horváth Erzsébet:* A Börzsöny hegység vulkáni felépítése, *Gatter István:* Gyűjtőszemmel a nagybörzsónyi csecsedősről, *Papp Gábor:* A tiznevű ásvány, *Dádony István:* A wehrli meghatározása, *Vincze Péter:* Ásványgyűjtés a Börzsönyben, *Fegyvári Tamás:* A szokolyai vasércelőfordulások, *Órkényiné Bondor Livia:* A „börzsónyi” és „visegrádi” ikerkristályokról, *Mihály Sándor:* A Börzsöny hegységi miocén zátonyfaciések, *Vakarcs Gábor:* A Börzsöny fosszilis puhatestűi, *T. Bíró Katalin:* A Börzsöny hegység őskori lelőhelyeiről, *László József:* Ősnövények a Börzsöny hegységéből, *Czele János és mások:* Kovásodott famaradványok a Börzsönyben, *Hajós Mária és mások:* Kovamuszatok a Börzsöny hegységéből, *Hála József:* Ásványokkal és kőzetekkel kapcsolatos néprajzi adatok a Börzsönyből és környékéről, *Vincze Péter:* A kecsencei „Szent-sír” kápolna.

Buda ostroma, 1686. Válogatta: *Péter Katalin.* Magyar levelestár. Szépirodalmi, 1986. 288 old.

A gyűjtemény magánlevelek tükrében eleveníti fel a történelmi eseményt és a kor hangulatát.

Buda visszafoglalásának emlékezete, 1686. Bibliotheca Historica. Európa, 1986. 612 old.

A 300. évfordulóra megjelent könyv a vár visszafoglalásával kapcsolatos legfontosabb magyar, német, angol, olasz és török nyelvű forrásanyagot tartalmazza.

Buday Tibor—Budayné Mosonyi Klára: „A fizika fejedelme”. Nemzet és emlékezet. Magvető, 1986. 400 old.

Eötvös Loránd élete és munkássága.

CORVIN HÍRNÖK, 1986. A XVI. kerületi Corvin Club kiadványa. Szerk.: *Paor Zoltánné.* Kiadja a XVI. Kerületi Tanács V. B. Mosolygó Antal Művelődési Ház. Bp., 1986. 84 old. (Soksz.)

Gallé Lászlóné: 15 éves a Corvin Klub, *Winkler László:* A mátyásföldi repülőtér története, *Eöry Dénes:* Cinkota és Pest közigazgatási határának alakulása az Árpád-kortól a XVIII. század köz-

péig. *Blatniczky Jenő:* Szabad döntésekre nevelő események a régi cinkotaiak életében, *Szepes Ottó:* Cinkota értékes műemléke: a római katolikus templom, *Csizmadia Józsefné:* Rákosszentmihály legrégebb emlékeiből, *dr. Császár Ferenc:* Emlékművek, szobrok, emléktáblák a kerületben, *dr. Császár Ferenc:* Kerületünk a magyar irodalom tükrében, *Paor Éva:* Néhány kép — néhány sor Kiss János festőművészről, *Geibinger Béla:* Eltérőhivatásom a faragás, *dr. Császár Ferenc:* Novák Mária rubindiplomás tanítónő, *Földvári Lajos:* Egy rövid életű felső kereskedelmi iskola Sashalmon, *Novák Mihály:* A képes levelezőlap története, *Galla György:* A cinkotai Nagyicce vendégfogadó, *dr. Lelkes Miklós:* Litai barangolások a kerületben és környékén, *Pázmándi Lászlóné:* Ut a Corvin Klubhoz.

Dobos Ilona: Paraszti szájhagyomány — városi szóbeliség. Gondolat, 1986. 304 old.

A könyv első része a parasztság körében maig is élő prózai alkotásokkal, mondákkal, legendákkal, emlékezőkkel foglalkozik. A második rész a városi lakosság körében gyűjtött rémhíreket „jgaz történeteket”, vicceket tartalmazza.

Dobrossy István: A miskolci vendégfogadók és a vendéglátás története, 1745—1945. Borsodi kismonográfiák, 21. Kiadja a Herman Ottó Múzeum, Miskolc, 1985. 150 old.

Erzsébetváros negyven év. Összeállította: *Ruzicska Mária és Buza Péter.* Kiadja az MSZMP VII. Kerületi Bizottsága, Bp., 1985. 462 old.

Szemelvényes forrásgyűjtemény.

Faragó Tamás: Paraszti háztartás- és munkaszervezet-riposok Magyarországon a XVIII. század közepén. Történeti statisztikai füzetek, 7. KSH Bp., 1985. 187 old.

Pilis-Buda környéki birtokos paraszti háztartások 1745—1770 között.

Fekete Lajos—Nagy Lajos: Budapest története a török korban. Akadémia, 1986. 110 old.

A Budapest története c. könyv 2. kötetében megjelent rész különkiadása.

Felcselől naplók. Egy barátság kezdetei. Válogatta, szerkesztette, a tanulmányt, a szó- és névmagyarzatokat írta *Mallér Sándor.* Helikon, 1986. 285 old.

Válogatás *gróf Széchenyi István* és *baró Wesselényi Miklós* naplójából.

Felzabudulásunk negyvenedik évfordulóján rendezett emlékülés, Salgótarján, 1984. Kiadja az MSZMP Nógrád Megyei Bizottsága, Salgótarján, 1985. 211 old.

Gordos János: Felzabudulásunk negyvenedik évfordulóján, *Pragnoszkó Mihály:* Nógrád megye 1945 utáni története kutatásának néhány kérdéséről, *Skoda Ferenc:* Az MSZMP Nógrád megyei szervezeteinek fejlődése 1962-től napjainkig, *Bozó Gyula:* A párttagság csmeci-politikai fejlődése az 1960—1970-es években, *Kormendy József:* A tanácsok munkája, tevékenységük fejlődése az 1971.

évi tanács törvény megalkotása után, *Medved Károly*: A szakszervezeti mozgalom fejlődéséről, *Bódi Györgyné*: Az ifjúsági mozgalom az 1960—1970-es években, *Ozsvárt Istvánné*: A Hazafias Népfront tevékenységének néhány jellemzője, *Ozsvárt József*: A gazdaságpolitikai határozatok megvalósításának megyei tapasztalatairól, *Szabó István*: Nógrád megye iparának szerkezeti átalakulása, *Forgó Imre*: A mezőgazdasági üzemek szerepe a megye gazdasági életében 1960-tól napjainkig, *Illés Miklós*: A megye településhálózatának fejlesztésével kapcsolatos tervek és megvalósulásuk, *Horváth Józsefné*: Az oktatási intézményhálózat fejlődése és továbbfejlesztésének feladatai Nógrád megyében, *Berki Mihály*: A társadalmi változások hatása a megye politikai életére, *Gyöngyösi István*: A társadalmi folyamatok néhány tendenciája az 1970-es évek elejétől napjainkig, *Horváth István*: Az értelmiségi réteg funkciójának és belső összetételének változása, *Bacsó Piroška*: A munkához való viszony, a szocialista életmód kérdései, *Csongrády Béla*: A művelődéspolitika, a kulturális fejlődés főbb jellemzői, megyei tapasztalatok, *Füzesi István*: A megye lakosságának főbb művelődési jellemzői: művelődési lehetőségek és igények, *Kapás József*: A közoktatás reformjának végrehajtása megyénkben, *Újlaky István*: A szocialista világnézet terhodítása, objektív és szubjektív alakulása 1962-től.

Ferge Zsuzsa: Fejezetek a magyar szegénypolitika történetéből. Gyorsuló idő. Magvető, 1986. 260 old.

A magyar társadalom egyik legsúlyosabb örökségének, a szegénységnek — e kevéssé elemzett társadalmi jelenségnek — adja „monografikus” leírását a kiegészítő napjainkig.

Források és szemelvények az 1660. évi Szejdi járás történetéhez. Összeállította: *Erdei Gyula*. Kiadja a HNF Honismereti Bizottsága. Hajdúszoboszló, 1986. 36 old.

Erdei Gyula: Kecskeméthy Balázs, *Molnár Ambur*: Hajdúszoboszló a Szejdi-dúlás idején, *Erdei Gyula*: Gondolatok és adalékok Hajdúszoboszló 1660. évi pusztulásához.

Fügedi Péter—Havas Gáborné—Leél-Össy Sándor: Budapest természeti és gazdasági földrajza. Kiadja a Fővárosi Pedagógiai Intézet, Bp., 1985. 132 old.

Gecsei Lajos: Cholera morbus. Az 1831. évi kolera-járvány eseményei Gyulán és Várban. Kiadja a Tevan Andor Nyomdaipari Szakközép- és Szakmunkásképző Iskola, Békéscsaba, 1985. 75 old.

Gedai István: A magyar pénzverés kezdetei. Aka démiai, 1986. 160 old.

Gömör néprajza I. Szerk.: *Újváry Zoltán*. A KLTE Néprajzi Tanszékének kiadványa, Debrecen, 1985. 217 old.

Újváry Zoltán: A gömöri népelet kutatása, *Csorba Csaba*: A történeti Gömör, *Zsupos Zoltán*: Népi nővényismeret a Medvesalján, *Bódi Erzsébet*: A med-

vesaljai falvak táplálkozása, *Dám László—D. Rácz Magdolna*: Adatok a Medvesalja építkezéséhez és lakáskultúrájához, *Nagy Molnár Miklós*: A medvesaljai községek gazdasági jellegű, falun kívüli kapcsolatai, *Bartha Elek*: Halottkultusz és temetkezési szokások a Medvesalja falvaiban, *Barna Gábor*: Búcsujáróhely a Básti-hegyen, *Boross Zoltán*: A csempézés emlékei a két világháború között, Búcsú Orosz Ildikótól. (Szlovák és német nyelvű összefoglalók.)

Göncz Lajos: Kétnyelvűség pszichológiája. Forum (Újvidék)—Gondolat, 1986. 225 old.

A magyar—szerbhorvát kétnyelvűség lélektani vizsgálata.

A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve XII. Szerk.: *Gazdag István*. Debrecen, 1985. 246 old.

J. Fráter Zsuzsa: Népiskolák Bihar megyében 1770—71-ben, *Bényei Miklós*: Beóthy Ödön művelődéspolitikai nézetei, *Kántor Sándorné*: Tudós és nevezetes matematikai tanárok Debrecenben és megyénkben, *Papp Klára*: Adatok a bihari Csáky-uradalom birtoktörténetéhez és jobbajviszonyaihoz, *Kahler Frigyes*: Horod Dávid pénzhamisító és társai bűnpercei a XIX. század első feléből, *Bollmanné Máthé Györgyi*: Debrecen és környékének környezetvédelme, *Béres András*: A Bihar vármegyei tiszti perek forrásértéke, *Mervó Zoltánné*: Debrecen város egészségügye a levéltári iratok tükrében, *Újlaky Zoltán*: A Debreceni Kulturmérnöki Hivatal iratai a Hajdú-Bihar Megyei Levéltárban, *Rácz István*: Hajdúvárosi végrendeletek és osztálylevelek, *Varga Anul*: Az 1794. és 1797. évi balmazújvárosi kamarai összeírás II., *Gazdag István*: Debreceni esküszövegek, *Radic Kálmán*: Hajdúdorogi bérbe adott úri birtok leltára 1944 nyarán, *Gazdag István*: Debrecen város történeti kronológiája II., *Bényei Miklós*: Hajdú-Bihar megye helytörténeti irodalma 1984.

Hajdú-Bihar megye negyven éve. A VII. munkásmozgalom-történeti hetek (1984. okt. 8—31.) előadásainak szerkesztett szövege. Szerk.: *Baranyi Béla*. Debrecen, 1985. 244 old.

Bognár Rezső: Megnyitó, *Onosi László*: Hajdú-Bihar megye 40 éves fejlődésének főbb eredményei, *Bényei Béla*: Az ipar helyzete és fejlesztésének feladatai Hajdú-Bihar megyében, *Jakab Tamás*: A mezőgazdaság szerepe és fejlesztésének lehetőségei Hajdú-Bihar megyében, *Baranyi Béla*: A társadalmi osztályok és rétegek helye és szerepe megyénk társadalmi struktúrájában, *Farkas Rezső*: A szocialista nemzeti egység értelmezéséhez, *Molnár Tivadar*: A szocialista demokrácia fejlesztésének aktuális kérdései, *Bényei Miklós*: Debrecen ideológiai, kulturális és tudományos életéről, *Bimbó Mihály*: A felszabadulás utáni történelmünk a közgondolkodásban (különös tekintettel az egyetemi ifjúságra), *Gazdag István*: Fejezetek Hajdúszoboszló felszabadulás utáni életéből, *Dávid Sándorné*: A család és az iskola szerepe a szocialista társadalomban, *Hajdú Sándorné*: A nők társadalmi helyzetének változása, *Pásti Judit*: Berettyóújfalun a népi demokratikus forradalom időszakában, *Szabó Iren*: Szocialista hazafiság és proletár internacionalizmus napjainkban, *Héthy Zoltán*: Kulturális hagyományok, szocialista értékek

védelmé és gyarapítása Berettyóújfaluban. *Mojzesné Székely Katalin*: Az értelmiség helye és szerepe a szocialista társadalomban. *Szekerés Melinda*: Egyetemi hallgatók tevékenységorientációja. *Somsák László*: Az egyetemi hallgatók helyzete, közéleté, politikai aktivitása. *Zsupos Gábor*: Hajduböszörmény a népi demokratikus forradalomban 1944—1949. *Szűtőszky Józsefné*: A párt művelődéspolitikájára végrehajtásának tapasztalatai az övönölkézésben. *Nyakas Miklós*: Az életmód változása Hajduböszörményben a felszabadulás után. *Mihály János*: A dolgozók munka- és életkörülményei Debrecen nagyüzemeiben. *Gazdag Istvánné*: A gazdaságirányítási változások főbb társadalompolitikai összefüggései. *Gyarmati Kálmán*: Hajdú-Bihar megye közművelődése. *Mojzesné Székely Katalin*: A munkásság helyzete, fejlődése hazánkban és városunkban. *Gyüre László*: A megye műszaki értelmiségének helyzete, fejlődése és tevékenysége. *Kerékyábró Imre*: A versenyképesség és a gazdasági hatékonyság növelésének követelményei és a helyi feladatok. *Vály György*: Hajdú-Bihar megye iparának külkereskedelmi fejlődése, kapcsolaterősítésének alakulása. *Illyés László*: A népi demokratikus forradalom kezdetei Hajdúnánáson (1944—1945). *Varga József*: A termelészövetkezeti parasztság átalakulása 1961 után Hajdú-Bihar megyében. *Gazda László*: A közgyűtemények szerepe a hagyományörzésben.

Hanák Ottó id.: Németkér emlékkönyv. 1785—1985. Kiadja a községi tanács. Németkér 1985. 267 old.

Haraszi Sándor: Befejczetlen számvetés. Tények és tanúk. Magvető, 1986. 253 old.

Haraszi Sándor életének 1932-ig terjedő szakaszát öleli fel ez a kötet.

70 éves a Bányaiipari Dolgozók Szakszervezete. Válogatás és szerk.: *Tóth Pál*. Bev.: *Kun Lajos*. Kiadja a Bányaiipari Dolgozók Szakszervezete, Miskolc. 1985. 68 old.

Hoóz István—Kepecs József—Klinger András: A Baranya megyében élő nemzetiségek demográfiai helyzete 1980-ban. Kiadja a Baranya Megyei Tanács. Pécs, 1985. 433 old.

Horváth Mihály: Az 1514-i néplázadás, annak okai és következményei. Gondolkodó magyarok. Magvető, 1986. 66 old.

Horváth Mihály: Polgárosodás, liberalizmus, szabadságharc. Válogatott írások. Szerk.: *Padl Lajos*. Történetirők Társ. Gondolat 1986. 592 old.

A szerző a XIX. századi magyar történetírás nagy egyénisége, a szabadságharc bukása után emigrációban írta meg nemzetünk történetét, a külföldi leveletárakban felelt anyagok és a hazai szakirodalom alapján. Különösen értékes leírásokat adott a reformkor és a szabadságharc eseményeiről.

Högye István: Zemplén leveletára, Sátoraljaújhely. Kiadja a BAZ Megyei Levéltár, 1985. 39 old.

A XX. század és a magyar mezőgazdaság. Mezőgazdasági tudományos napok, Gödöllő, 1985. Szerk.: *dr. Kiss Pál* és *dr. Lehotá József*. Kiadja a GATE, Gödöllő, 1986. 490 old.

A tartalomról: *dr. Biró Ferenc*: Az agrártudományi egyetem 40 éve, *dr. Berend T. Iván*: Az élelmiszergazdaság szerepe a XX. századi magyar gazdaságpolitikában, *dr. Kulcsár Kálmán*: A mezőgazdaság helye a magyar társadalomban, *dr. Lőkös László*: A mezőgazdasági vállalatok szerepe a falu fejlesztésében, *Sury Tamás*: Az agrárfejlesztés és a településfejlesztés kapcsolatai, *Németh István*: A mezőgazdasági szövetkezetek és a településfejlesztés, *Kozlov Annamária*: A termelészövetkezetek és a magyar falu, *Kása László*: A szocialista nagyüzemi mezőgazdaság hatása Zala megye településeire, *Halász Péter*: A magyar falu fejlődése és a mezőgazdasági kistermelés, *Bogárdi Ferenc*: A magyar falusi élet paraszti öröksége és gazdasági meghatározottsága, *Tóth Tibor*: A magyar mezőgazdaság gazdaságtípusai az 1930-as években, *dr. Somkúti Elemér*: Az erdőgazdálkodás és néhány termelés-történelmi sajátossága, *dr. Magyar Eszter*: A magyarországi erdőgazdálkodás a XIX—XX. sz. fordulóján, *dr. Farkas József*: A Kert-Magyarország koncepció kudarcra, *Szegő László*: A Turkeví Vörös Csillag Mgtzs történelmi szerepe és jelene, *Ettig László*: Egy szemernyi történelem a Völgysegből, *dr. Tibold Vilmos*: A mezőgazdasági gépészmérnök képzés múltja és jelene, *Simon Tamás*: Egy elfeledett tanulmányról — *Szekfű Gyula*: A magyar bortermelő lelki alkata, *dr. Kulcsár László*: Az emberi tényező szerepe a mezőgazdasági termelés modernizációjában.

Húzzad, húzzad muzsikádom. A hangszeres népzene felrámadása. Szerk.: *Szél Jenő*. Műzsák, Bp., 1986. 215 old.

Sági Mária: Sebő Ferenc és Halmos Béla útja, avagy a Sebő-együttes, *Both Erzsébet*: Muzsikás évtized, *Somfai László*: A János-együttes „kemény-folklór” kísérlete, *Bence Lászlóné*: Hangszeres népzenei együttesek a Hajdúságban, *Szász János András*: A Vuicsics-együttesről, *Havasai János*: A Téka, *Deme Tamás*: A Vizöntő együttes szintéziskísérlete, *Brückler Tamás*: A tilinkóról, *Simoncsics János*: Ha felmegegyek a cigánypadra, *Bodor Ferenc*: A Kalamajka-együttesről, *Szász János András*: Beszélgetés Olsvai Imrével, *Székely J. Levente*: Hangszeres magyar népzene a szomszédos államokban, *Szász János András*: Önkifejezés és folklórmunkalom, *Héra Istvánné*: Szervezeti gondok, *Portenstein Klára*: Pedagógiai tapasztalatok és tennivalók, *Balázs Endre*: Népi hangszerek tanítása az iskolában, *Siklós László*: Határon és tengeren túl.

Illés György: Kivégzés karácsonykor. Ifjúsági Lap-és Könyvkiadó Vállalat, 1986. 114 old.

Bajcsy-Zsilinszky Endre eszméi, emberi, ideológiai útja.

In memoriam Illyés Gyula. Szerk.: *Vadas Ferenc*. Kiadja a Béri Balogh Ádám Múzeum, Szekszárd, 1985. 56 old.

Vadas Ferenc: Raccgros, Simontornya, Ozora — Gondolatok egy irodalmi emlékkállításról, *Tuskés Tibor*: Illyés és a szülőföld, *Csányi László*: Illyés

hűsége, *Tornai József*: Egy álom és egy vers, *Fodor András*: A kőasztaltól a kompig, *Hubay Miklós*: Illyés születése napján.

Irárok Pusztaszerről. Szerk.: *Juhász Antal*. Kiadja a Csongrád Megyei Tanács V. B. művelődési osztálya, Szeged, 1986. 34 old.

Izsák Éva: A textilipari munkások szakszervezetének története. 1945—1949. Tudományos szocializmus füzetek, 87. Kiadja a Művelődésügyi Minisztérium Marxizmus—Leninizmus Oktatási Főosztálya, 1985. 79 old.

Jászárokszállasi cigány népmesék. Cigánisztikai tanulmányok 2. Gyűjtötte és a bevezetőt írta *Faragó Jánosné*, a jegyzeteket készítette: *Kovács Ágnes* és *Vekerdi József*. Kiadja az MTA Néprajzkutató Csoportja. Bp., 1985. 135 old.

Jászi Oszkár: A nemzeti államok kialakulása és a nemzetiségi kérdés. Válogatta, bevezette és jegyzetekkel ellátta *Litván György*. Gondolat, 1986. 315 old.

Katona Imre—Lábadi Károly: Szedem szép rúzsámar. Fórum (Újvidék)—Gondolat, 1986. 354 old.
Népi mondókák, versek, dalok a Drávaszöghőti és Szlavóniából.

Kemény János önéletrajza. Szepirodalmi, 1986. 400 old.

Kemény János II. Rákóczi György lengyelországi hadjáratainak fővezéréként, 1657-ben esett a tatárok fogságába, a Bahcsiszeráj fölött fekvő Csfat-Kálek nevű várban írta művét.

Kerecsen Józsefné: A Debreceni Kodály Kórus 30 éve. 1955—1985. Kiadja a kórus. Debrecen, 1985. 51 old.

Kúpest, Budapest XIX. kerülete. Kiadja a kerületi tanács. Bp., 1985. 23 old.

Koncsol László: A Barátság Kórus. Kiadta a dióspatonyi helyi nemzeti bizottság. Dióspatonya, 1986. 64 old.

A dióspatonyi CSEMADOK szervezet és a községségi művelődési központ vegyes karának története (1971—1985).

Kotics József: Kalendáris szokások a Medvesalján. Gómör néprajza III. Szerk.: *Újváry Zoltán*. Kiadja a KLTE Néprajzi Tanszéke. Debrecen, 1986. 148 old. (Német és szlovák nyelvű összefoglaló.)

Kovács József László: Régen volt iskolák dícséretes történései. Főiskolai füzetek 3. Zsámbék, 1984. 168 old.

Kilenc iskolatörténeti-irodalomtörténeti tanulmány. Zsámbéki századok (Jegyzetek a 250 éves népkutatásról és az 55 éves tanítóképzésről), Köz-műveltség Nyugat-Dunántúl városaiiban a XVI. századtól, Wirt Mihály soproni diák Wittenbergben, 1555—1556 (A legregibb magyarországi tanulmá-

nyi jelentés), Szegedi Kis István és Skaricza Máté ráckevei iskolája (1563—1591), Wathay Ferenc iskolázása Sopronban, Tudósítás egy régi magyar tanítóról (Közégi Székér Mátyás napjai Sopronban, 1613—1630), Leges Scholasticæ Lacknerianæ, avagy a Sopronyi Keresztény Oskoláknak . . . dícséretes törvényei (1620—1718), Aszód, 1838 (Műhelytanulmány a diák Petőfi magyar irodalmi ismereteiről), Király József Pál — az ország koldusa.

Kovács Tiborné: Ózd város óvodáinak története. Ózdi Honismereti Közlemények 6. Szerk.: *Nagy Károly*. A Kun Béla Művelődési Központ Honismereti Körének kiadványa. Ózd, 1985. 137 old.

Ködöböcz József: Tanítóképzés Sárospatakon (1549—1959). Tankönyvkiadó, 1986. 400 old.

A tudományos igényű készült munka hatalmas könyvtári és levéltári anyag alapján mutatja be a sárospataki tanítóképzés négy százéves múltját a XVI. század közepéről a középfokú tanítóképzés megszüntéig.

A közép- és délkelet-európai államok a két világháború között. Szerk.: *Lucze Miklós*. Kiadja az MTA Történettudományi Intézete, a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának Szlavisztikai és Balkanisztikai Intézete. Akadémiai Kiadó, 1986. 329 old.

Sumarokova, M. M. és mások: A polgári politikai rendszer válságának néhány kérdése Csehszlovákiában, Lengyelországban, Bulgáriában és Jugoszláviában, *Ránky György*: A tőkés állam gazdasági szerepe, *Ormos Mária és mások*: A közép-európai fasiszta államrendszerek típusairól, *Grancsek, J. M.*: Az 1929—1933. évi gazdasági válság hatása a közép- és délkelet-európai országok kormányzására és módszereire, *Ormos Mária és mások*: Fasizmus és válság, *Andrusák, J. P.*: A magyarországi Horthy-rezsim jellege, *Pölsökei Ferenc*: Az ellenforradalom rendszerének kialakulása, *Zelicki, B. J.*: A Bethlen-kormány és a magyarországi ellenforradalmi rezsim konszolidációjának politikája, *Kónya Sándor*: A magyar államrendszer az 1930-as években, *Puskás, A. J.*: Kapcsolatok Horthy kormánypartja és a jobboldali ellenzéki irányzatok között, *Hundani, V. J.*: A magyar polgári állam külpolitikai tevékenysége, *Márkus László*: A Horthy-rezsim uralkodó elitjének jellegéről, *Hajdu Tibor*: A két világháború közötti magyar állam alapvető jellegzetessége: a militarizmus, *Klevanskij, A. H.*: A csehszlovákiai polgári demokrácia válságának néhány általános törvényszerűsége és sajátos vonása, *Makovecká, T. F.*: Bulgária polgári parlamenti rendszerének sajátosságai és válságának kezdete 1918—1919-ben, *Gršma, R. P.*: Az állam monopolista kapitalizmus kérdéséhez a polgári Bulgáriában, *Mihulina, J. V.*: A lengyelországi „szanáción” rezsim és a munkásmozgalom, *Ereženko, M. D.*: A romániai alkotmányos válság.

Kőbányai János: A margón. Szepirodalmi, 1986. 280 old.

A csövessé válás útjait kutatja, megnyilvánulásait vizsgálja a szerző. Leírja, sokszor mélyinterjú-részlet

tek segítségével jellemzi a perifériára szorult deviáns fiatalok életmódját és szemléletét.

Kőbányai utcák, utak, terek, parkok története. Kiadja a X. Kerületi Tanács V. B. Bp., 1984.

Lakóhelyünk Őzd, 9. A Kun Béla Művelődési Központ Honismereti Körének Évkönyve. Szerk.: Nagy Károly. Őzd 1985. 225 old.

Nagy Károly: Beszámoló a Honismereti Kör 1983. évi tevékenységéről, **Vass Tibor:** Az élet megindulása a felszabadulás után II., **É. Kovács László:** Gömöri emberek — Részletek egy népi anekdota-gyűjteményből, **Vass Tibor:** Az acelenyervas-gyártás kialakulása és fejlődése Őzdon, **Vass Tibor:** Anekdoták a Kohászati Üzemek dolgozóinak életéből, **Nagy Károly:** Részlet Bel Magyás megyei leírásából az Őzd környéki falvakról és a dédesi várról I., **Molnár Mihály:** Virágvasárnapról — Péter-Pálig (Bántévei népszokások), **Soltész Józsefné:** Molnárkalács-, -ostyasütés Őzd környékén, **Dobosy László:** A sátrai és bótai borospincek, **É. Kovács László:** Erdei fuvarozás a Sajó bal parti dombvidékén, **Demjén Gabriella:** Upponyi hiedelmek, **Saffarik Gyula:** Idegenforgalmi lehetőségek Őzd környékén, **Dobosy László:** Évfordulók, események 1983-ban.

Lendvai L. Ferenc: Protestantizmus, forradalom, magyarság. Akadémiai, 1986. 317 old.

Lengyel András: A Szegedi Fialatok dudari falutandulmányozása. Kiadja a Móra Ferenc Múzeum, 1985. 36 old.

Lódi György: Borsodban maradtam. Események a Ceglédi Állami Tangazdaság életéből. Magyar Média, Bp., 1985. 92 old.

Lukács Lajos: Az olaszországi magyar légi története és anyakönyvei 1860—1867. Akadémiai, 1986. 464 old.

Magyar Bálint: Dunaapáti 1944—1958. Dokumentum-monográfia I—III. Kiadja a Művelődéskutató Intézet és a Szövetkezeti Kutató Intézet, Bp., 1986. 910 old.

A magyar élelmiszeripar története. Szerk.: Kirsch János, Szabó Loránd, Tóth-Zsigi István. Mezőgazdasági, 1986. 629 old.

Magyar rólvasások. Összeállította: Pócs Éva. Készült az MTA Néprajzi Kutató Csoportjánál. Kiadja az MTA Könyvtára, Bp., 1985—1986. 729 old.

„Mert ezt Isten hagyta...” Tanulmányok a népi vallásosság köréből. Szerk.: Tuskés Gábor. Magvető, 1986. 637 old.

Zender, Mauthias: Ajánlás, **Tuskés Gábor:** Szerkesztői előszó, **Tuskés Gábor:** A népi vallásosság kutatása Magyarországon, **Klaniczay Gábor:** Az Anjok és a szent királyok, **Marosi Ernő:** Megjegyzések a középkori magyarországi liturgiái vonatkozásaihoz, **Knapp Éva:** Remete Szent Pál csodái, **Dobosy László:** A középkori magyar temetés maradványai

az erdélyi néphagyományban, **Pócs Éva:** A „gonosz-üzés” mágiikus és vallásos szövegei, **Erdő Péter:** Magyar egyházi népszokások — az offerálás, **Cserbák András:** A magyar görög katolikus népi vallásosság művelődéstörténeti háttere, **Bartha Elek:** A bizánci liturgia nyomai a néphagyományban, **Kárpáti László:** A sajpálfalai irmotogion, **Scheiber Sándor:** Asztalból koporsó (Egy zsidó szokás történetéhez), **Szilárdy Zoltán:** A Szeged alsóvárosi templom Purgatórium-oltáranak ikonográfiája, **Szekely László:** A Júlia szép leány... ballada újraértékeléséhez, **Domokos Pál Péter:** Enekanítás Csiksomlyón a XVIII. század elején, **Molnár Ambrus:** A hajdúhadházi Szent Emberek és Szent Asszonyok Tarsasága, **Szigeti Jenő:** A békesi paraszt-ecclesiolák válsága és a habkista gyülekezet megalakulása (1890—1891), **Ullmann Péter:** Halottvirrasztás egy mai erdélyi faluban, **Nagy Olga:** Vallásos élet Havand, **Judi Ferenc—Tuskés Gábor:** A népi vallásosság pszichopatológiája, **Fehér Ágnes:** Vallási endogámia a szabadegyházi közösségekben, **Tomka Miklós:** Vallási változás Magyarországon, **Peter László:** Bálint Sándor szakrális néprajzi munkái.

A mi falunk: Sály, 1/1984. Szerk.: dr. Barsi Ernő. Kiadja a nagyközségi tanács, Sály, 1984. 34 old.

Fekete jánosné: Előszó, **Barsi Ernő:** Történelmi emlékeztető, **Petrus Tünde:** Régi sályi szobabelsők, **Farkas Zoltán:** Katonáskodáshoz kapcsolódó népköltészeri emlékek Sályban, **Lengyel Friderika:** Gyűjtőterésből származó nyersanyagok felhasználása a sályi táplálkozásban, **Szucsó Csilla:** Szőlőfeldolgozás Sályban, **Mészáros Marianna:** Családunk emlékei Eötvös József sályi kastélyáról, **Krokos Andrea:** Emlékek Gardonyi Géza egyik sályi iskola-társáról.

A mi falunk: Sály, 2/1985. Szerk.: dr. Barsi Ernő. Kiadja a nagyközségi tanács, Sály, 1985. 32 old.

Fegyveres Balázs: Adatok a mai faluról, **Barsi Ernő:** Sály község hely- és tulajdonnevei, **Lengyel Friderika:** Emlékek a századelői sályi római katolikus iskoláról, **Mihály Andrea:** Nagy Mátyásné Sályi Anna gyermekjáték-dalainak továbbélése Sályban.

Mikó Pálné: Marseillaise és Gotterhalte. Nemzet és emlékeztető. Magvető, 1986. 300 old.

Az 1771-ben született **Máton József** nyelvész, szakíró, szórátíró, tanár, szerkesztő, kiadó volt egy-személyben. Az utókor azonban elfeledkezett róla. A szerző eredeti források felhasználásával vállalkozott az életműéig legteljesebb feldolgozására.

Misóczki Lajos: Szemelvények Gyöngyös történetéhez, 1334—1984. Kiadja a Dobó István Vármúzeum, Eger 1985. 265 old.

Moldova György: A pénz szaga. Magvető, 1986. 394 old.

Riport a kamionsztrájkokról.

Molnár Ambrus: Tanulmányok Nagyrabéc történetéből. Kiadja a Nagyrabéi Mgtsz. 1985. 119 old.

Munkásosztályunk fejlődése 1945-ig. Tudományos tanácskozás Győrben, 1984. Szerk.: *Sipos Levente*. Kiadja a Győr-Sopron Megyei Lapkiadó Vállalat, Győr, 1985. 126 old.

Niederhauser Emil: A munkásosztály kialakulása Európában, *Erdélyi Tibor*: Munkásosztály, munkásmozgalom, *Kende János*: Adalékok a magyarországi munkásság nemzetiségi összetételének alakulásához a századelőn, *Sipos Péter*: Az ipari munkásság összetétele, helyzetének, életmódjának egyes vonásai és szervezetsége Magyarországon, 1919—1938, *Geisztényi Lajos*: A gyáripar és a nagyüzemi munkásság Győrött, 1896—1945, *Réti R. László*: Egy tőkés nagyvállalat munkáspolitikája, 1881—1944, *Borsányi György*: A munkásosztály kapitalizmus kori története kutatásainak néhány módszertani kérdéséről, *Vladár Ervin*: A munkásosztály kialakulásának és fejlődésének kérdései az iskolai oktatásban, *Kun László*: A munkás torna- és sportmozgalom szerepe a munkásság osztályra szerveződési folyamatában, 1848—1914.

Műemléki Albizottságok országos Értekezlete, Nyíregyháza, 1983. Kiadja az OMF. Bp., 1985. 53 old.

Barcza Géza: Veszélyeztetett kastélyok és egyéb középületek megmentése, *Mendele Ferenc*: A nemi műemlékek megmentése, hasznosítása, *Dercsényi Balázs*: Legújabbkori építészeti emlékek felkutatása és védetté nyilvánítása, *Gyuricsku Kálmán*: Városfejlesztés és hagyomány, *Kortcsög András*: Tiszabercel, Bessenyei György szülőházának avatása.

Nem a bofdogságra születünk . . . Szerk.: *Erdmann Gyula*. Válogatta, sajtó alá rendezte, az összekötő szöveget és a jegyzeteket írta *Bálint Ferenc*. Kiadja a Békés Megyei Tanács, Gyula, 1985. 96 old.

Az orosházi Szabó Pál életútja és válogatott írásai.

Nemesik Pál: A magyar bányamunkásság zenei élete. Zeneműkiadó, 1986. 192 old.

Elsősorban a borsodi bányavidéken végzett gyűjtőmunka alapján, konkrét dalanyagon keresztül mutatja be a magyar bányászok mindennapi életét, ünnepeit, tüneményeit és a börtönökben átélt szenvedéseit.

Népfrontmozgalom Szabolcs-Szatmár megyében 1938—1984. Szerk.: *Orosz Szilárd*. Anyaggyűjtés: *dr. Bihari Albertné, Orosz Szilárd, Vancsisz Ilona*. Kiadja a HNF Szabolcs-Szatmár Megyei Bizottsága és a Mörizs Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár, Nyíregyháza, 1985. 328 old.

A néphagyomány vonzásában. Az Erzsébetvárosi Galéria kiállításorozatáról. Összeállította és az interjúkat készítette *Bosnyák Sándor*. Fotók: *Barna József és Cserevka Ferenc*. Műsák Közművelődési Kiadó, 1985. 73 old. és 39 kép.

Beszélgetések: *Csete György* építésszel, *Németh Lajos* művészettörténésszel, *Peterfy László* szobrászművésszel, *Somogyi György* grafikusművésszel, *Szánadám György* festőművésszel.

Néprajzi füzet. Válogatta: *Luzska József*. Kiadja a Komáromi Dunamenti Múzeum és a CSEMADOK komáromi helyi szervezete. 1986. 70 old. (Soksz.)

Vátek, Miroslav: Törődünk kell a tehetségekkel, *Luzska József*: Előszó, Szabó Ildikó (1964—1986), *Szabó Ildikó*: Kenyérstűs Kéménden, *Angyal Béla*: Egy kamocsai asszony gyógyító tudománya és hiedelemmondái, *Luzska József*: A katicabogarakkal kapcsolatos népi gyémekmondókák gyűjtésének eredményéről, *Angyal Béla*: A gútai alapiskolások körében meghirdetett Nagyszülcink háza pályázat tanulságai.

Nyelvünk és kultúránk 62. Az Anyanyelvi Konferencia védnökségének tájékoztatója. Szerk.: *Imre Samu*. Műsák Közművelődési Kiadó, 1986. 110 old.

A tartalomból: *Hamburger Klára*: Hírhedt zenésze a világnak, *Havasi Zoltán*: Magyar Nemzeti Könyvtár, *Ferencci Endréné*: A nemzeti könyvtár hungarikagyűjteménye és gyűjtési programja, *Kovács László*: Magyar gyűjtemények felmérése Amerikában, *Szathmári István*: Miért megtartó erő az anyanyelv? *Várady Huszár Ágnes*: Magyar nyelvoktatás, magyarságtudomány és magyar kulturális élet Pittsburghben, *Kiss János—Szépe György*: A Magyar Televízió Az anyanyelv világa c. műsora az V. anyanyelvi konferencián, *Szilágyi Ferenc*: Budapest Balatonja — a Velencei-tó és környéke, *Somjai József*: Hogyan találkozik a balatoni nyelvi táborban tanuló gyermek a magyarságmertel? *Dörnyei László*: Memóriterek. évszámok, magyarságismeret, *Zala József*: Nyelvi játékok, *Kúnfalvi Rezső*: Magyar tudósok a nagyvilágban: Lánosz Kornél, Szilárd Leó, *Szilágyi Ferenc*: Nemzeti festészetünk koszorúsa: Munkácsy Mihály, *Weiss Valér*: Az egyesületi vezetés néhány kérdéséről, *Nagy János*: Tóth Árpád.

Nyelvünk és kultúránk 63. Az Anyanyelvi Konferencia Védnökségének tájékoztatója. Szerk.: *Imre Samu*. Műsák Közművelődési Kiadó, 1986. 110 old.

A tartalomból: *Szilágyi Ferenc*: Berzsenyiné Klára, *Szilassy Átila*: Külföldi magyarok magyar egyetemeken, *Adriányi Gábor*: Hozzászólás az V. anyanyelvi konferenciához, *Szathmári István*: Előszó Amerikában, *Pomogáts Béla*: Lake Hope (Amerikai tanulmányútjáról), *Ginter Károly*: 175 éves a Berlini Humboldt Egyetem, *Tasnády T. Álmós*: Dokumentumgyűjtés Flandriában, *Szende Atadár*: Esztétikai szempontok a nyelvitanításban, *Kotvalovszky Miklós*: Miért érdekes a nyelv és a nyelvtan? *Zala József*: Nyelvi játékok, *Staar Gyula*: Magyar tudósok a nagyvilágban: Erdős Pál, a világegyetemi tanár, *Szilágyi Ferenc*: Mecsöly Géza, Pál László, *Magyar Judit*: Még egyszer a tavalyi folklórfesztiválról, *Tasnády T. Álmós*: Az egyesületi vezetés kérdéseiből, *Bucz Hunor*: Ünnepek, *Imre Samu*: Hungarológiai napok Szombathelyen.

Nyíri Kristóf: Európa szélén. Kossuth, 1986. 256 old.

A dualista monarchiában gyökerező konzervatív gondolkodás kialakulásával és történeti alakváltozásával foglalkozik a szerző.

Nagy Géza: Fejzetek a magyar református egyház 17. századi történetéből. A Ráday-gyűjtemény egyháztörténeti tanulmányai I. Kiadja a Ráday Kollégium, 1985. 302 old.

A népi demokratikus átalakulás kezdetei és a magyar államiság. A Debrecenben 1984 decemberében rendezett tudományos emlékülés előadásai. Szerk.: **Marosi Endre.** Kiadja a TIT Hajdú-Bihar Megyei Szervezete, Debrecen, 1985. 121 old.

Korom Mihály: Az Ideiglenes Nemzetgyűlés és az Ideiglenes Nemzeti Kormány előkészítése, megalkulása és első intézkedései, **Kis András:** Az antifasizista Magyar Honvédség születése, 1945., **Orbán Sándor:** A demokratikus agrárforradalom, **Mikecz Ferenc:** Debrecen szerepe a demokratikus átalakulás elindításában, **Vigh Károly:** Az Ideiglenes Nemzeti Kormány és a népi demokratikus átalakulás szerepe a tudomány népszerűsítésében, **Vaskó László:** Az Ideiglenes Nemzeti Kormány és a népi demokratikus átalakulás kezdetének szerepe az oktatásban, **Ságvári Ágnes:** A nemzeti bizottságok szerepe a népi demokratikus átalakulásban és értékelésük.

Naszáros István: A Sarvár és Vidéke Általános Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet története, 1945—1985. Kiadja az AFÉSZ, Sarvár, 1985. 163 old.

„Oda van a virágos nyár...” Szülőfalum, Komádi nagyközség és környékén ismert régi dalok és nóták. Összegyűjtötte és közzéadja **Tarsoly Lajos.** Komádi, 1986. 98 old.

Ofella Sándor: Báránykát hoztunk. Egy népművelő élettörténete. Kiadta a Pest Megyei Tanács támogatásával a nagyközségi tanács, Tápiószecső, 1985. 220 old.

Óbuda. Kiadja a III. Kerületi Tanács Végrehajtó Bizottsága. Bp., 1985. 209 old.

Helytörténeti áttekinés, Emlékek a munkásmozgalom óbudai történetéből, Közoktatás, közművelődés, sport, egészségügy, Városfejlesztés.

Ódon Erdély, I—II. Művelődéstörténeti tanulmányok. Válogatta, sajtó alá rendezte, szerkesztette, az előszót írta és a jegyzeteket készítette **Sas Péter.** Magyar Hímondó, Magvető, 1986. 682 és 581 old.

Sas Péter: „Csupa legendák és jelek”, Technikai előző, **Deér József:** A középkori erdély, **Jakab Elek:** Az egykori Erdély nemzeti színeiről, **Köpeczi Sebestyén József:** Erdély címere, **Fabritius Károly:** Erdélynek Honter János által készített térképe 1532-ből, **Mika Sándor:** Erdélyi hadizászlók 1601-ből, **Szűcs Károly:** A székely szék, **Biró Vencel:** Ősi magyar emlékek Kolozsmonostoron, **Juhász Kálmán:** A Maros menti hiteleshelyek legrégibb emlékei, **Biró Vencel:** Az erdélyi fejedelmek temetkezése, **Rass Károly:** Erdélyi iskoláztatás és tudományosság a középkorban, **Biró Vencel:** Erdély XVI—XVII. századi kereskedelmének történetéhez, **Gyalóky Jenő:** Erdély várai 1736-ban, **Biró Vencel:** Az erdélyi udvarház gazdasági szerepe a XVII. század második felében, **Jakab Elek:** Volt-e erdélyi orszá-

gos levéltár? **Kristóf György:** Tudományos intézetek Erdélyben, I. **Tóth Zoltán:** A balazsfalvi művelődési központ kialakulása, **Jancsó Elemér:** Az erdélyi magyar színesztet hősökora, **Gáldi László:** Az erdélyi román tudományos élet, **László Ferenc:** A kézdívásárhelyi ágyulelet — Igazi Gábor Aron-ágyú, **Kniezsa István:** A magyarság meglepetésként Erdélyben, **Moldovan, Grigore:** A román jobbkormány történetéből, **Neugeboren Emil:** A szászok történelmi fejlődése, **Pukánszky Béla:** Erdélyi szászok és magyarok, **Slavici, Ioan:** Gyermekkorom utjai (részlet), **Golescu, Dinicu:** Utazásaim leírása (részlet), **Szongott Kristóf:** Szamosújvár múltja, **Eisler Mátyás:** Az erdélyi zsidók múltjáról, **Kardosy János:** Az erdélyi püspökség története 1526-ig, **Biró Vencel:** Bethlen Gábor és az erdélyi katolicizmus, **Pokoly József:** A lutheranizmus elterjedése, **Gál Kelemen:** Az unitáriusok és a szombatások, **Sztripszky Hádor—Alexici György:** A görögkeleti románok, **Lupas, Ioan:** A vallásunió, **Ávedik Félix—Alexa Ferenc:** Az örmény nép vallása és az örmény egyház, **Bethlen Gábor** kiáltáslevele a zsidókhöz, **Köpeczi Sebestyén József:** A középkori nyugati műveltség legkeletibb határai, **Vámszer Géza:** A szakadati román kori műemlék-templom, **Huszka József:** Magyar szentek a Székelyföldön a XV. és a XVI. századokban, **Köpeczi Sebestyén József:** A brassai Fekete-templom Mátyás-kori címerai, **Roth Viktor:** Erdélyi oltárok, **Kelemen Lajos:** A küküllővári tatárfej, **Bunyitay Vince:** Szilágy megye középkori műemlékei (részlet), **Kovács Béla (Hampel József)** Az „erdélyi” zománcról, **Csabay István:** Az erdélyi reneszánsz művészet, **Kelemen Lajos:** Erdélyi magyar templomi kárpát- és mennyezetfestmények a XVII. századból (részlet), **Kelemen Lajos:** A Mezőség szeléről, **Kelemen Lajos:** Kalotaszeg történelme és műemlékei, **Kelemen Lajos:** Kolozsvár építészeti és művészeti emlékei (részlet), **Biró József:** Erdélyi kastélyok, **Siklóssy László:** A régi Erdély amatőrjei, **Balogh Ilona:** Magyar factoryok (A magyar factoryok emlékei Erdélyben), **Kós Károly:** A székely ház, **Bierbauer Virgil:** A Székelyföld templomairól, **Szime Gábor:** Az erdélyi román fatemplomok, **Botos János:** A berethalmi vár-templom, **Buday Árpád:** Erdély művészettörténeti jelentősége, **Niederhauser Emil:** Erdély fejlődési vonalai. Forrásjegyzék, Szerzők kislexikona, Irodalomjegyzék, Helynevek jegyzéke, Névmutató.

Palkó Attila—Portik Irén—Zsigmond József: Fel-ső-Maros vidéki varrotrások. Kriterion—Corvina, 1985. 44 old. és 163 tábla

Pavlovits Miklós: A Jöreménység negyedszázada. Kiadja a szakszövetkezet, Soltvadkert, 1985. 93 old.
A Soltvadkerti Jöreménység Szakszövetkezet története.

Pál István: Ahol a munka mellett dal fakad. Kiadja a MÁV Járműjavító Üzem szakszervezeti bizottsága, Miskolc, 80 old. (Soksz.)

A MÁV Miskolci Járműjavító Üzem Erkel Ferenc Férfikörösának száz éve (1885—1985).

Pál István: Vasút a város végén. Kiadja a MÁV Járműjavító Üzem szakszervezeti bizottsága, Miskolc, 72 old. (Soksz.)

125 éves a Debrecen—Miskolc vasút.

Pálmány Béla: Végvárak Nógrád vármegyében a török kiűzése és az újratelepítés korszakában. A Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve, XII. Szerk.: *Bagyinszky István* és *Szűcs Ferenc*. Salgótarján, 1986. 120 old.

Az önálló kötetben megjelent tanulmány a török uralom alatt állt Budá egyesült cüröpai erővel történt felszabadításának 300. évfordulója alkalmából a magyarság sorsára döntő befolyást gyakorló háború nógrádi eseményeit és a katonáskodó társadalmi csoportok életét eleveníti fel a korabeli nemzetközi visszhangtól a helyi levéltári forrásokig terjedő kutatás alapján. A tartalom: Szécsény felszabadulása és pusztulása (1683—1684), A nógrádi végvárak társadalmi a török uralom végén: a) a török által elfoglalt végvárak (Szécsény, Nógrád, Buják), b) a magyar kézen maradt várak (Fülek, Gács, Kékkő, Divény, Somoskő). Elpusztult végvárak újratelepítése (Szécsény, Balassagyarmat, Fülek, Nógrád, Hollókő, Buják). Összegzés. A könyvet több szép illusztráció díszíti.

Pálné Leinberger Agota: Műél a múlt. Kaposvár története általános iskolásoknak. Kiadja a Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár, Kaposvár, 1985. 65 old.

Páty. Fejezetek a község történetéből. Szerk.: *Szabó Andrásné Peregovics Vilma*. Kiadja a községi tanács, Páty, 1986. 155 old.

Wiedermann Gábor: Páty község története a felszabadulásig. *Szabó Andrásné—Molnár Klára:* Páty története 1945—1985, *Nagy Ferencné:* Páty földrajzi szemmel, *dr. Mészáros László:* Pátyi helynevek magyarázata és rendszere, *Szabó Andrásné—Molnár Klára:* Páty lakóinak szokásai.

Pest megye régészeti topográfiája 12/1. A budai és a szentendrei járás. Szerk.: *Torma István:* Akadémiai, 1986. 480 old. 62 tábla, 38 térkép.

Mintegy 750 régészeti lelőhelynek, az őskortól a török kor végéig terjedő időszakának az adattárát tartalmazza. A korábbi kötetekhez hasonlóan községenként és lelőhelyenként csoportosítva tárgyalja a régészeti emlékeket.

Péter László: Makói kis tükör. A makói múzeum füzetei 47. Kiadja a városi tanács v.b. művelődésügyi osztálya. Makó, 1985. 122 old.

Pifkó Péter: Esztergom utcanevei, 1700—1982. Kiadja a HNF városi bizottsága. a Komárom Megyei Levéltár és az Esztergomi Balassa Bálint Társaság. Esztergom, 1985. 101. old.

Pintér István: Dél-Gömör településnéprajza. Gömör néprajza II. Szerk.: *Ujváry Zoltán.* Kiadja KLTE Néprajzi Tanszéke, Debrecen, 1986. 171. old. (Német és szlovák nyelvű összefoglaló).

A régi szociográfia. Dokumentumok 1934—1940. Szociográfiai munkafüzetek. Szerk.: *Németh Dénes.* Kiadja a Népművelési Intézet, Bp. 1984. 142 old. *Németh Dénes:* Népiesség és szociográfia, *Buday György:* Az agrárszektáris mozgalom útja, *Szabó Zoltán:* Társadalomkutatás, *Szabó Zoltán:* A fiatal társadalomkutató munkája, *Szabó Zoltán:* A társa-

dalomkutatás célja, *Németh László:* A magyarságtudomány feladatai, *Erdei Ferenc:* Magyar gazdaságtudomány I., *Reitzer Béla:* A szociográfia módszertani problémái, *Orutay Gyula:* A magyar falukutatás új útja, *Reitzer Béla:* Parasztkérdés és szociográfia, *Veres Péter:* A mai magyar szociográfiai irodalom, *Fodor Ferenc:* A falukutató-mozgalom kritikája, *Mónus Illés:* Szociográfia, *Bibó István:* Erdői Ferenc munkássága a magyar parasztság válságának irodalmában, *Rézler Gyula:* Falukutatók és műfajuk.

Róka Mihály: Életemről, hivatásomról. Zrínyi. 1986. 272 old.

A vasmunkáshól lett tábornok visszaemlékezéseiből az olvasó bepillanthat a felszabadulás és az azt követő időszak eseményeibe.

Rudinszky József—Sinka László—Szalkai Lajos: Az elmúlt 35 év. Kiadja a Heves Megyei Lapkiadó Vállalat. Eger, 1985. 40 old.

A Heves Megyei Tanács Építőipari Vállalatának múltja.

Saághy István és a Kámon Arboretium. Vasi Életrajzi Bibliográfiák XVI. Kiadja a Berzsenyi Dániel Művelődési Központ. Szombathely, 1985. 68 old.

Összeállította és az életrajzot írta *Vénesi Péterné.* a Kámon Arboretium történetét írta *dr. Mátyás Csaba.*

Sánta Antal: Szentendre természeti környezetének kutatása. Szentendrei füzetek, 1. Kiadja a Pest Megyei Könyvtár, Szentendre, 1985. 48 old.

Sáry István: A győri városháza. Kiadja a Győr megyei Városi Tanács, 1985. 17 old.

Sebestyén Ádám: Bukovinai székely népmesék IV. Szerk.: *Lovász Henrik.* Kiadja a Tolna Megyei Könyvtár. Szekszárd, 1986. 580 old.

A nyelvészeti gondozást *dr. Rónai Béla,* a jegyzeteket és a mutatókat *dr. Kovács Ágnes* készítette.

Strukturális viszonyok a helyi társadalomban. Összeállította és szerkesztette: *Bóhm Antal és Pál László.* Kiadja az MSZMP KB Társadalomtudományi Intézete. Bp. 1985. 205 old.

Bóhm Antal: Társadalomszervezet, település, helyi társadalom, *Tóth Zoltán:* A család, a magánulajdon és a helyi társadalom szervezete, *Bánlaky Pál:* Társadalmi mozgások: választási lehetőségek és kényszerpályák a falvak és kisvárosok lakóinak társadalmi mozgásaiban, *Közegyalvi György:* A magyarországi településrendszer strukturális változása, különös tekintettel a helyi társadalomra, *Kozma Tamás:* Agazati erdek és helyi társadalom: az iskolahálózat és iskolakörzetesítés esete.

Szabó Attila: A ceglédi vállálapítványi uradalom gazdálkodása, 1782—1867. Ceglédi füzetek, 22. Kossuth Múzeum. Cegléd, 1985. 124 old.

A szakmunkásképzés története Körmenben, 1884—1985. Szerk.: *Vizi László.* Kiadja a Szakközépiskola

és Szakmunkásképző Intézet és Kollégium. Kör-
mend, 1985. 122 old.

Szapu Magda: A mesemondó és közössége Ka-
poszentjakabon. Ciganisztikai tanulmányok, 4. Ki-
adja az MTA Néprajzi Kutató Csoport. Bp., 1985.
162 old.

A századok repertórium 1867—1975. Diószegi
Mária és Kulcsár Erzsébet közreműködésével szer-
kesztette **Pamlényi Ervin**. Akadémiai, 1986. 960 old.

Szegedi könyvtári mûhely, 1985/4, Kiadja a So-
mogyi-könyvtár. Szeged, 1985. 125—200 old.

Horváth Dezső: A régi Szeged megszűnt tanyai
iskolái. **Ördögh Piroška:** Komócsin Mihály, 1895—
1978., **May István:** Ecelka három kiadása, **Apró**
Ferenc: Kováts István életéhez és családfájához,
Ruszoly József: Még egyszer **Ady Endre** „szegedi
póréctől”, **Péter László:** Bauer Hilda három levele,
Papp János: A népművelő **Móra** 1921-ben, **Friczay**
Ferenc: Gyermekkorom és ifjúságom.

Szendrey Akos: A magyar néphit boszorkánya.
Magvető, 1986. 400 old.

Az 1965-ben elhunyt szerző fáradhatatlanul
gyűjtötte a magyar boszorkányhit emlékeit. A régi
idők szórványos feljegyzései, a boszorkánypercek
jegyzőkönyvei és az újabban feltárt néprajzi anyag
alapján összegezte és elemezte a bűbajosokhoz
kapcsolódó hiedelemanyagot.

Szepesi György: Népesedésünk ma és holnap.
Távlatok. Kossuth, 1986. 80 old.

A népesedés függvényében vizsgálja a szerző az
anyagviszonyok szerepét a lakáskörülmények és
a születésszám alakulásában.

Székely György és mások: Az Eötvös Loránd
Tudományegyetem története. Szerk: **Sinkovics Ist-**
ván. Kiadja az ELTE. Bp., 1985. 448 old.

Sz. Jónás Ilona: Arpádházi Szent Erzsébet. Akadé-
miai, 1986. 160 old.

Szobek András: Egy munkásélet emlékei. Kossuth,
1986. 176 old.

A szó becsléte. Íróink az anyanyelvről, 1541—
1980. Vál. és szerk: **Z. Szabó László és Wacha Imre**.
Kiadja a HNF Országos Tanácsa, 1985. 120 old.

Tinódi Sebestyén: Az olvasókhöz, **Balassi Bálint:**
Levél Rimay Jánosnak, **Szeneci Molnár Albert:**
Magyar grammatika, **Rimay János:** Először Balassi
Bálint verseihez, **Pázmány Péter:** Magyarra fordíta-
nám e könyvecskét, **Geleji Katona István:** Magyar
grammatika, **Apáczai Csere János:** A dolgokhoz
illendő neveknek feltalálása, **Tótfalusi Kis Miklós:**
Apologia bibliorum, **Bessenyei György:** Magyarság,
Bárczi Sándor: A védelmezett magyar nyelv,
Kármán József: A nemzet csinosodása, **Csokonai**
Vitéz Mihály: A magyar nyelv feléledése, **Révai**
Miklós: A magyar szép toll, **Verséghy Ferenc:**
A tiszta magyarság, **Kazinczy Ferenc:** Levél Aranka
Györgynek, **Berzsenyi Dániel:** Levél Kazinczynak,

Kisfaludy Károly: Xénia és levél, **Batsányi János:**
A magyar tudósokhoz, **Kölcsey Ferenc:** Nyelvisme-
ret és nyelvtudat, **Vörösmarty Mihály:** Új szavak,
Eötvös József: A magyar nyelv ügyében, **Bajza**
József: Nyelvünk miveltéséről, **Ady Endre:** Van-e
magyar nyelv? **Móricz Zsigmond:** A magyar nyelvér-
zék, **Babits Mihály:** Nyelvhasználat és nyelvszépesség,
Móra Ferenc: A nyelv elpusztíthatatlan, **Szabó**
Lőrinc: A nyelv: a kimondott világ, **Halász Gábor:**
Kazinczy emlékezete, **József Attila:** Nyelvünk izei,
Karinthy Frigyes: Szavak **Móra Ferenc**ről, **Kosztol-**
ányi Dezső: A magyar nyelv felfedezése, **Kodály**
Zoltán: Vessünk gátat kiejtésünk romlásának, **Szorb**
Antal: Szavak sora, **Tamási Áron:** A szó becsléte,
Veres Péter: Ember és írás, **Németh László:** Nyelv-
hagyomány—nyelvápolás, **Lotz János:** Szo-
nettkorú a nyelvvel, **Cs. Szabó László:** Parbeszéd
önmagunkban—nagyjainkkal, **Simon István:** Szav-
akból élet, **Piliszközy János:** Néhány szó a szavakról,
Bárczi Géza: A nyelvi eszmény, **Nagy László:**
Megismerés és vers, **Illyés Gyula:** Anyanyelvünk.

Szólótermelés. Közössoros adatok, 1873—1965.
Történeti statisztika kötetek. KSH Bp., 1986.
519 old.

Szülőföld és nagyvilág: Szerk: **Soós Kálmán**. Kiadja
az Országos Bektanács. Bp., 1986. 84 old.

Staub F. Brunó: Bevezető, **Kosáry Domokos:**
A modern nemzettudat születése, **Laczkó Miklós:**
A magyar nemzettudat alakulásának néhány problé-
mája a két világháború között, **Juhász Gyula:**
A második világháború traumái, nemzeti identitá-
sunkban. **Galz Ferenc:** Identitás-konfliktusok a fel-
szabadulás után, **dr. Nagy Gyula:** A nemzet és
a nemzetköziség gondolata a protestáns teológiában,
Németh G. Béla: Eszméletörténeti kérdések, három
vita tükrében, **Szárász György:** Nemzet és nemzetköz-
iség a magyar irodalomban.

Szülőföldünk, 26—27. sz. Honismereti híradó.
Szerk: **dr. Szamosújvári Sándor**. Kiadja a debreceni
Újkerti Ált. Műv. Központ, II. Rákóczi Ferenc
Honismereti-Müemlékvédő-Idégenvezető Szakköré,
Debrecen, 1986. 14 old.

Dr. Szamosújvári Sándor: Előszó, Az 1985. nov.
20-i II. Rákóczi Ferenc halála 250. és a szakkör
névadásának 30. évfordulója alkalmával rendezett
ünnepi szakköri foglalkozás, **Dr. Kőpeczi Béla**
művelődésügyi miniszter szakkörhöz írt levele,
Dr. Szamosújvári Sándor ünnepi beszéde, **Ször Judit:**
Debrecen és a kuruc szabadságharc (részlet), **Lévai**
Csaba: II. Rákóczi Ferenc Franciaországban (rész-
let), **dr. Domlyai József:** Rákóczi hamvainak 1906-os
kassai hazahozatala (részlet).

Tabi kilátó. Közérdekű kalendárium. Kiadja a
Nagyközségi Közös Tanács, Tab. 1986—1987.

**Tanulmányok a magyarrág bonfoglalás előtti törté-
netéből.** Magyar Nyelvtudományi Társaság,
Bp., 1985. 76 old.

Györffy György: Levedia és Eteköz kérdéséhez,
Benkő Loránd: A magyarság bonfoglalás előtti
történetéhez **Leved** és **Eteköz** kapcsán, **Harmatta**
János: **Lebedia** és **Ateköz**, **Király Péter:** **Levedia**

Etelköz a szlavisztikai irodalom tükrében, *Ligeti Lajos: Levédia és Etelköz.*

Tar Sándor—Zsamboki László: Selmechtől Miskolcig, 1735—1985. Kiadja a Nehézipari Műszaki Egyetem, Miskolc, 1985. 297 old.

Tóth József: A vörössipkás úttörők expedíciói Pest és Komárom megye történelmi emlékhelyei. Kiadja az Úttörő és Ifjúsági Ház. Tatabánya, 1985. 28 old.

Törő Kálmán: Margit-sziget. Műzsák, 1986. 137 old.
Az 1982-ben megjelent mű reprint kiadása.

Tudományos kutatások a Kiskunsági Nemzeti Parkban, 1975—1984. Szerk: *Tóth Károly.* Kiadja a Hungexpo. Bp., 1985. 219 old.

Tudósítás a múltból. Összeállította: *Baranyai György.* Kiadja a megyei művelődési és ifjúsági központ és a megyei könyvtár. Zalaegerszeg, 1985. 312 old.

Dokumentumok Zalaegerszeg város munkásainak szervezkedéséről, 1903—1914.

Turai Lajos: Közös úton. Kiadja a téesz. Nemesszalók, 1986. 267 old.

A Nemesszalóki Egyetértés Mgtsz 35 éve.

A Túrkevei Petőfi Téri Általános Iskola története, 1860—1985. Kiadja az iskola. 1985. 86 old.

Tuza István—Tihanyi János: Kiskörei vöröskatonák. A Heves megyei Propagandista különkiadása. Eger, 1984. 105—169 old.

Ujváry Zoltán: Fejezetek Gömör folklórához. Gömör néprajza V. Szerk: *Ujváry Zoltán.* Kiadja a KLTE Néprajzi Tanszéke. Debrecen, 1986. 213 old.

Az interetnikus kapcsolatokról Gömör népi kultúrájában, Jánosik a gömöri folklórban; Vidróczki, a híres palóc betyár, Bebek és a hét vár mondaja; Hiedelemmonda a fejetlen papról és a fej nélküli kísértetről; A farkassá változott pásztor (Adatok a „Werwolf” mondakörhöz); Fejtő kérdések, talalós kérdések; Talalós kérdés és mese az apját megmentő lányról (Adatok a „Caritas Romana” hoz); Dalbetétes mese a hülsen asszonyról, Kortesnóták és történetek, Agrármunkához kapcsolódó műrokosság, A Kolera gyógyítása 1831-ben, Az egyház és hívei (Adatok a héti eklézsia matrikúrájából 1787—1848); Esküformulák a szuhafői eklézsia anyakönyvében.

Az úttörőmozgalom történetének kutatási módszerei. Szerk: *Derzsi Ottó.* Ifjúsági Lap- és Könyvkiadó, 1986. 93 old.

Záhonyi Ede: Ajánlás, *Derzsi Ottó:* A honismereti mozgalom és az úttörőtörténet kutatása, *Rakó József:* A mozgalomtörténeti kutatás hatása a jelenre, a jövőre, *Nádházi Lajos:* Zánka helye, szerepe a csapattörténeti kutatás segítésében, *Mikus Endre:* Az interjú jelentősége és készítésének módszerei, *Halmi Lászlóné:* Az úttörőtörténeti emlékek megőrzése, *Ferencczy István:* A naplótól — a történeti krónikáig, *Rakó József—dr. Szabó Imre:* Módszerek, ötletek, tapasztalatátadás, *Györgyné Juhász*

Katalin: Bibliográfia, *dr. Szabó Imre:* Kronológiai vázlat.

Vanyó Tihamér Aladár: A bécsi pápai követség levéltárának iratai Magyarországról 1611—1786. Magyarország újkori történelmének forrásai. Akadémiai, 1986. 550 old.

A bécsi pápai követség házi levéltárának magyarországi vonatkozású okmányait közli, nagyrészt magyar kivonatokban, a fontosabbakat egész terjedelmükben, az eredeti latin, olasz nyelven.

Varga J. János: A fogyó felhold árnyékában. Magyar Historia. Gondolat, 1986. 304 old.

A szerző bemutatja, hogy a XVI—XVII. században milyen lehetőségek kínálkoztak, milyen terveket szöttek a kortársak az ország egységének és függetlenségének helyreállítására, s végülis miképp valósult meg Magyarország felszabadítása a török uralom alól.

Vay Sarolta: Régi magyar társasélet. Magyar hírmondó. Valogatta, szerkesztette, a jegyzeteket és az utószót írta *Steineri Ágota.* Magvető, 1986. 608 old.

Veres Péter: „Béharcos” munkásmozgalom vagy „államépítő” szocializmus? Gondolkodó magyarok, Magvető, 1986. 57 old.

Veszprém megyei honismereti tanulmányok XI. Kiadja a Hazafias Népfront Veszprém Megyei Bizottsága, Veszprém Megyei Tanács v.b. művelődésügyi osztálya és a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat Veszprém megyei szervezete, 1986

Előszó, *Veress D. Csaba:* Veszprém felszabadítása; *Rác István:* Dátumok és eseményrészletek Pápa város felszabadulásának krónikájából; *Ury János:* A Hidrobenzin RT története (Pét) 1933—1948; *Énekes Ábrám:* A Péti Nitrogénművek története a bombázástól az újjáépítésig (1944—1949); *H. Szabó Lajos dr.:* A mezőgazdasági termelőségmozgalmi mozgalom kibontakozása és fejlődése Pápan (1948—1983); *Gáncs Andrea:* A mezőgazdaság szocialista átszervezése Veszprémben (1949—1962); *Tamás Károlyné—Sófalviné Tamás Mária:* A paraszti életmód változása Szentgálon a századfordulótól napjainkig; *Müller János:* Az Ajkai Timföldgyár és Alumíniumkohó Művelődési Ház története (1950—1975); *Pribék Istvánné:* Az önálló nőmozgalom létrejötte és tevékenysége Veszprém megyében 1945—1970 között; *Dancs József dr.:* A magyar iparpolitika és iparfejlesztés irányát befolyásoló főbb objektív tényezők 1950-től az 1960-as évek végéig; *Beszterné dr. Brichle Ilona:* A szövetségi politika főbb jellemzői a szocializmus alapjai lerakásának időszakában (1948—1962); *Farkas Józsefné:* Az MSZMP szövetségi politikának új vonásai a hallgatói vélemények tükrében; *Haródi Ottóné:* A munkakultúra fejlődésének útján; *Piltzner György dr.:* A szocializmus az emberért (Esti egyetemi hallgatók önvallomásai alapján); *Udvari Ferenc:* Városlőd 40 éve; *Tóth Derző:* Bibliográfia a kéziratok honismereti, helytörténeti művekről IX.; *Tölgyesi József dr.:* Veszprém megye a népi demokratikus forradalom idején (könyvismertetés).

Pályázati felhívás

a Berzsényi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság

MI A HAZA MA?

címmel pályázatot hirdet

A pályázaton részt vehet minden magyar és nem magyar anyanyelvű ember-társunk, aki legalább öt gépelt oldalon megírja vallomását, hitvallását a hazáról, kötődésének élményeit a szülőföldhöz. Szenczi Molnár Albert szerint: „... szüle-tésünk egy részét hazánk tulajdonítja magának.” Milyen a viszonyunk a szülő-földhöz, mit ad nekünk s mivel tartozunk mi a hazának? „A míveletlen föld csak gazt terem.” — írja Berzsényi Dániel. Hogyan függ össze hazaszeretetünk mun-kánkkal, műveltségünkkel, kötelességtudatunkkal, történelemtudatunkkal, magyar-ságtudatunkkal, emberi méltóságtudatunkkal? Szükség van-e a hazaszeretetre? Egyáltalán, szükség van-e erre az érzésre? Gazdagodunk-e általa vagy silányo-dunk-e, ha hiányzik?...

A pályázat korhatár nélküli, csak prózai írásokat várunk. A terjedelem felső határa tíz gépelt oldal. A pályamunkákat — névvel vagy jeligével — 3 példányban kérjük beküldeni Király Zoltánné, ügyvezető titkárunk címére: 7400 Kaposvár, Németh István fasor 7. *Beküldési határidő:* 1987. március 15. A munkákat a Tár-saság tagjaiból álló bizottság bírálja el. *Az eredményhirdetésre* 1987. május 7-én, Berzsényi Dániel születésnapján kerül sor. A Társaság azt tervezi, hogy a leg-jobban sikerült munkákat külön kötetben, illetve lapokban, folyóiratokban — így a Honismeretben is — folyamatosan megjelenteti. A Társaság egyúttal fönntartja magának a díjak megosztási jogát.

Pályadíjak:

Három 10 ezer forintos első díj.

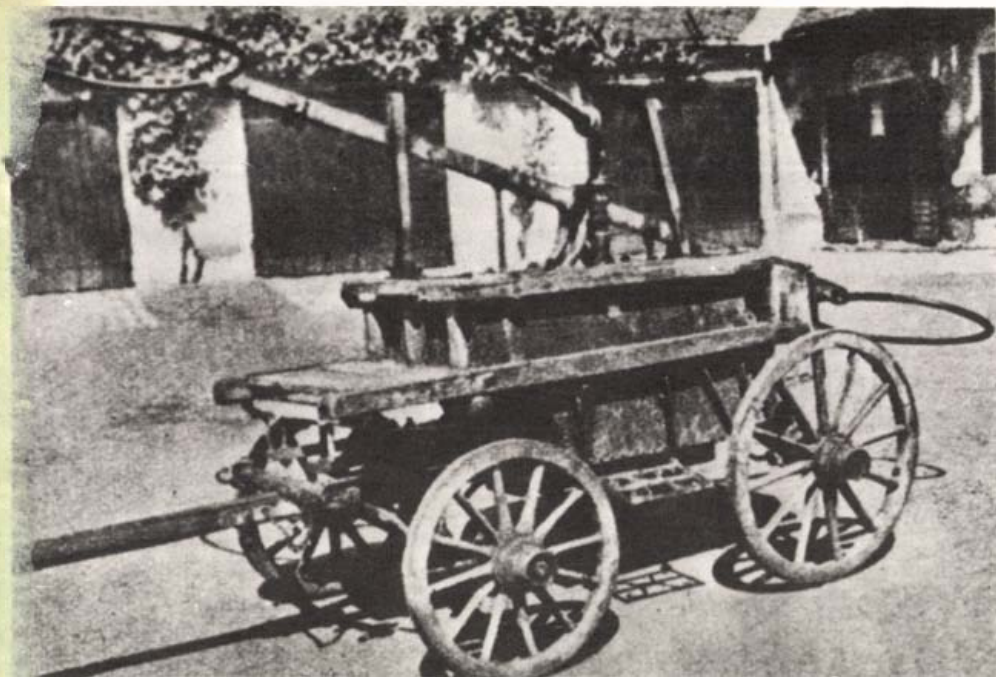
Három 5 ezer forintos második díj.

Három 3 ezer forintos harmadik díj.

Ezen kívül, a legszebb magyar nyelven megírt pályamunkáért ötezer forintos *különdíjat* ajánlott föl a keszthelyi Helikon Kastélymúzeum igazgatója. A Tár-saság a pénzjutalmakon kívül 25 könyvesomagot is fölajánl jutalmul a jól sikerült pályamunkákért, valamint várja a társadalmi szervezetek, intézmények bekapcsoló-dását, méltó fölajánlásokkal.

Kaposvár—Szombathely—Budapest 1986. október 15.

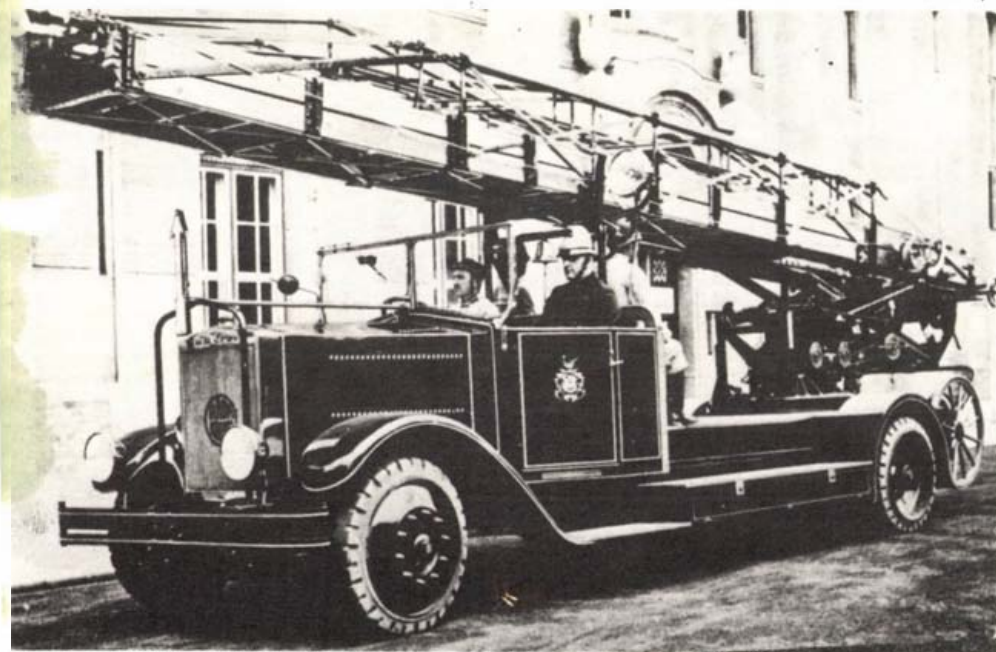
Berzsényi Dániel
Irodalmi és Művészeti Társaság

A deák tűzoltók egykori „machinája”

Debreceni tűzoltókocsik

A hivatásos tűzoltók motoros tolólétrája

Budajenői sírkereszt
(Szabó Jenő felvétele)

